

МУЗИЧКА ШКОЛА „Ватрослав Лисински“

Београд, Страше Пинцура 1

Име и презиме директора: Зоран Готовчевић

Тел: 011/3546831

e- mail: mslisinski.beograd@gmail.com

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

МУЗИЧКА ШКОЛА ВАТРОСЛАВ ЛИСИНСКИ

СТРУЧНИ АКТИВ ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА:

Директор школе: Зоран Готовчевић

Помоћник директора: Ивана Поповић

Психолог, члан стручног актива за развој школског програма: Мајда Марић

Педагог, члан стручног актива за развој школског програма: Александра Хип Фимић

Наставник представник стручног већа клавира: Далида Топаловић

Наставник представник стручног већа гудачких инструмената: Жељко Шишић

Наставник, представник стручног већа хармоника: Миодраг Крстић

Наставник, представник дувачких инструмената, удараљки и соло певања: Маћић
Биљана

Наставник, представник стручног већа гитаре и харфе: Стефан Јовандарић

Наставник, представник стручног већа теоретске наставе: Илић Јована

Наставник, општеобразовне наставе: Марија Арамбашић

Представник Школског одбора:

Представник Савета родитеља:

Ученик, представник ученичког парламента:

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ – ОВДЕ УПИСАТИ БРОЈЕВЕ ОВИХ ДОКУМЕНАТА

правилник о општим основама школског програма

Закон о основама система образовања и васпитања, „Службени гласник РС“ бр.

-Закон о основном образовању и васпитању, „Службени гласник РС“,

-Закон о средњем образовању и васпитању, „Службени гласник РС“, ,

-Закон о уџбеницима и другим наставним средствима, „Службени гласник РС“ бр. 72/2009;

-Правилник о оцењивању ученика у основној школи, „Службени гласник РС

-Правилник о оцењивању у средњем образовању и васпитању, , „Службени гласник РС

- Правилник о наставном плану и програму за основну музичку школу „Сл. Гласник РС - Просветни гласник“

- Правилник о изменама и допунама правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада култура, уметност и јавно информисање, „Сл. Гласник РС, Просветни гласник“ бр. Стари и нови

- Правилник о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничком школама, „Службени гласник СРС

ОПШТЕ ОСНОВЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Опште основе школског програма јесу основа за: утврђивање основа програма по циклусима у основном и врстама средњег образовања и васпитања; доношење програма завршних и матурских испита; доношење школског програма и утврђивање критеријума вредновања квалитета образовања и васпитања.

Основно и средње образовање и васпитање остварује се на основу школског програма који школа доноси у складу са законом.

Школским програмом подразумевају се сви садржаји, процеси и активности усмерени на остваривање циљева и исхода образовања и васпитања, прописани на републичком и школском нивоу.

Школски програм школе састоји се од општег и посебног дела.

Заступљеност наставе општег и посебног дела школског програма одређена је Законом и посебним основама школског програма за сваки разред.

Сврха, циљеви и задаци школског програма

Сврха програма образовања

Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености неопходне за

живот у савременом и сложенем друштву.

Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и доприноси демократском, економском и културном развоју друштва.

Општи принципи образовања и васпитања су:

- поштовање неповредивости људског живота и индивидуалне вредности, идентитета и интегритета сваког људског бића;
- једнака вредност сваког и једнакоправност свих;
- уважавање и поштовање свих учесника у образовном процесу;
- поштовање и неговање основних људских права и слобода и права детета;
- уважавање и поштовање личности и личних својстава, узрасних и развојних карактеристика ученика и индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања;
- праведност, правичност и солидарност;
- децентрализација, демократизација и професионализација;
- доступност и квалитет;
- одговорност учесника у образовном процесу и носилаца интереса у образовању;
- поштовање, неговање и одговорност за одржање и унапређивање природне и социјалне средине;
- образовање је доживотни процес.

Принципи на којима се заснива образовни процес:

- образовање припрема за информационо, технолошки напредно, глобално друштво;
- образовање се остварује комбиновањем дисциплинарног и интегрисаног приступа;
- образовање се остварује активним, кооперативним и партиципативним методама наставе и учења;
- квалитет и ефикасност образовања и успех у образовању одређују се степеном остварености исхода;
- образовање се остварује у развојно и образовно подстицајном окружењу.

Општи циљеви образовања и васпитања

Образовање и васпитање развија знања, вештине, ставове и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, уз поштовање других особа, њиховог идентитета, потреба и интереса и активно и одговорно учествује у економском, друштвеном и културном животу и доприноси демократском, економском и културном развоју друштва.

Образовање и васпитање се остварује са циљем да сваком ученику омогући:

- развој свих аспеката личности, у складу са развојним потребама, потенцијалима и интересовањима;
- да упозна себе и да самостално, промишљено и одговорно доноси одлуке које се тичу сопственог развоја и будућег живота, и промишљено и одговорно учествује у доношењу одлука друштвених група и заједници којој припада;

- познавање и разумевање природног и друштвеног окружења, њихове међусобне повезаности и сопственог места у њима;
- развој осећања припадности социјалним групама и друштву као целини, као и осећање припадности ширем европском простору.

Образовање и васпитање се остварује са циљем да ученика оспособи за:

- континуирано образовање, у складу са властитим потребама, интересима, потенцијалима и интересовањима;
- успешно суочавање са изазовима савременог света и живота и изазовима будућности;
- избор и стицање професије, у складу са способностима, интересовањима и економским окружењем, осигурање запослења и остваривање сопствених прихода;
- изградњу и усвајање вредносних ставова;
- активно учешће у очувању и неговању сопствене традиције и културе, као и традиције и културе других;
- заштиту сопствених потреба и интереса, развој и очување сопствене аутономије и интегритета, уз поштовање аутономије и интегритета других особа;
- уважавање, сарадњу и солидарност са припадницима различитих социјалних, етничких и културних група и активно учешће у развоју и очувању друштвене кохезије;
- физички активан и здрав начин живота и креативно коришћење слободног времена;
- будуће партнерске односе, брачни и породични живот и одговорно родитељство;
- активно учешће у заштити и очувању природе и природних ресурса.

Општи циљеви музичког образовања и васпитања

Музичко образовање и васпитање остварује се са циљем да сваком ученику омогући: развој репродуктивно-креативних и естетских аспеката личности у складу са развојним потребама, уметничким потенцијалима и интересовањима

- да упозна себе и да самостално, промишљено и одговорно доноси одлуке које се тичу првенствено уметничког развоја и будућег живота;
- да се определи и оспособи за одређену уметничку професију, да осигура уметничко ангажовање (запослење) и остварује сопствене приходе;
- познавање и разумевање друштвеног и културног окружења, њихове међусобне повезаности и сопственог места у њима;
- развој осећања припадности друштву и култури као целини и осећања припадности ширем европском друштвеном и културном простору.

Музичко образовање и васпитање остварују се са циљем да сваког ученика оспособи за:

- континуирано уметничко образовање у складу са сопственим потребама, интересима, потенцијалима и интересовањима;
- изградњу и очување личне уметничке аутономије и интегритета;
- успешно суочавање са изазовима будућег уметничког живота;
- креативно коришћење слободног времена и аматерско бављење уметношћу;
- усвајање и изградњу општекултурних и цивилизацијских вредносних ставова који произилазе из националне, европске и светске културне баштине;
- очување и преношење властитог културног наслеђа;

- активан допринос развоју, очувању и неговању властите традиције и културе;
- уважавање, сарадњу и солидарност са припадницима различитих етничких и културних група;
- допринос интеграцији у укупне европске културне и уметничке токове.

Општи исходи образовања и васпитања

Након завршетка основног и средњег образовања и васпитања ученик ће:

- бити способан да ефикасно комуницира на српском језику, матерњем језику и бар једном страном језику;
- бити способан да уочава, анализира и решава проблеме;
- бити способан да поставља реалне и остварљиве циљеве и плански и одговорно ради на њиховој реализацији;
- бити способан да учествује у тимском раду;
- бити информатички писмен и способан да информационе технологије користи на сврсисходан, ефикасан и одговоран начин;
- поседовати систем основних знања о природном и друштвеном окружењу и свом месту у њима;
- познавати своје способности и особине, поштовати себе и бити способан да управља сопственим развојем и животом;
- поседовати личну аутономију и интегритет;
- поседовати осећање социјалне припадности и привржености сопственој породици, нацији и култури, познавати традицију и учествовати у њеном очувању;
- познавати и поштовати идентитет, културу и традицију других социјалних група и заједница и бити способан и заинтересован да комуницира и сарађује са њиховим припадницима;
- бити способан да језиком уметности изрази сопствена осећања, вредности и поглед на свет;
- бити способан да разуме различите форме и медије уметничког изражавања и комуникације;
- бити одговоран према сопственом здрављу и његовом унапређивању и способан за самостално и организовано бављење физичком активношћу
- бити одговоран према очувању и унапређивању квалитета животне средине;
- уважавати и поштовати друге особе;
- познавати и уважавати основна људска права и права детета

Општи исходи и стандарди образовања

Општи исходи образовања и васпитања резултат су целокупног процеса образовања и васпитања којим се обезбеђује да деца, ученици и одрасли стекну знања, вештине и вредносне ставове који ће допринети њиховом развоју и успеху, развоју и успеху њихових породица и друштва у целини.

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди све услове да деца, ученици и одрасли постижу опште услове, односно буду оспособљени:

- Усвајају и изграђују знања, примењују и размењују стечено знање;
- Науче како да уче и да користе свој ум;
- Идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење;

- Раде ефикасно са другима као чланови тима, групе, организације и заједнице;
- Прикупљају, анализирају организују и критички процењују информације;
- Ефикасно и критички користе науку и технологију, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини.

Остваривање општих исхода образовања и васпитања обезбеђује се укупним образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања, кроз све облике начине и садржаје рада.

Језик на коме се остварује образовно васпитни програм

Наставни план и програм се остварује на српском језику.

ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ШКОЛИ

Музичка школа „Ватрослав Лисински“ у Београду пружа могућност школовања на следећим подручјима рада:

Подручју рада: Култура,	уметност и	јавно
информисањена	на два	нивоа: основно и средње

музичко образовање.

Основно музичко образовање које се реализује у два образовна циклуса обухвата:

Основно музичко образовање у шестогодишњем трајању

Средње музичко образовање школује два образовна профила:

Музички извођач – класичне
музике Музички сарадник –
Теоретичар

Испити

У основној музичкој школи полажу се следећи испити: пријемни, годишњи, разредни и поправни.

Пријемни испит полаже се пре уписа у први разред. у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам, музичка меморија.

Годишњи испит *****.

Разредни испит полажу ученици који, у току школске године, нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај предмета.

Ученици који добију негативну оцену на разредном испиту полажу поправни испит, у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року. Ученици који не положе разредни испит понављају разред.

Поправни испит Ученик који има до две недовољне закључене оцене полаже поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Циљ учења српског језика и књижевности је унапређивање језичке и функционалне писмености; стицање и неговање језичке и књижевне културе; оспособљавање за тумачење и вредновање књижевних дела; афирмисање и прихватање вредности хуманистичког образовања и васпитања ученика; развијање личног, националног и културног идентитета, љубави према матерњем језику, традицији и култури српског народа и других народа и етничких заједница.

Разред Први
Недељни фонд часова 3 часа
Годишњи фонд часова 105 часова

ИСХОДИ	ТЕМА/ОБЛАСТ
По завршетку првог разреда ученик ће бити у стању да:	и кључни појмови садржаја
– разуме језик као систем и разликује основне науке о језику; – препозна особине књижевних језика пре реформе Вука Караџића; – разликује књижевни (стандардни) језик од дијалекта; – разликује дијалекте српског језика и екавски и ијекавски изговор; – разликује глас, фонему и графему; – класификује гласове према основним	ЈЕЗИК Општи појмови о језику Историја књижевног језика код Срба Дијалекти српског језика екавског и ијекавског изговора

критеријумима; – одреди границу слога у типичним случајевима; – препозна гласовне алтернације и примени нормативна решења у вези с њима; – примени основна правила акценатске норме; – објасни појам и значај књижевности као уметности речи и утврди њене сличности/разлике у односу на друге уметности и области културе; – тумачи књижевно дело са разумевањем његових жанровских карактеристика и књижевноисторијског контекста, користећи у анализи структурне и стилистичке елементе дела и употребљавајући секундарне изворе; – истражи и објасни стваралачку улогу мита у књижевности; – вреднује одлике античког епа, библијског стила и представе света; – повеже знања из историје и историје уметности старог века (сумерско-вавилонске, хебрејске, хеленске) са књижевним стваралаштвом тог раздобља; – поткрепљује примерима основне одлике народне књижевности (класификација, варијантност, формулативност); – анализира композиционе и стилистичке одлике народне бајке и вреднује поруке у односу на властито читалачко и интермедијално искуство; – препозна одлике средњовековне књижевности и испита њен значај за српску културу; – образложи на примерима важност свеукупног културног заокрета који се догодио у епохи хуманизма и ренесансе; – наведе главне мотиве, тематику и стилске одлике репрезентативних књижевних дела хуманизма и ренесансе и покаже разлике и сличности у односу на античку и средњовековну књижевност/културу; – издвоји мотиве везане за музику у анализи	Фонетика (са фонологијом и морфофонологијом) Прозодија КЊИЖЕВНОСТ Књижевност као уметност речи Читање и проучавање књижевности Књижевни родови и врсте Књижевност старог века Народна књижевност Средњовековна књижевност Хуманизам и ренесанса ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Правопис Усмено и писано изражавање
--	---

књижевног дела; – објасни улогу музике у тематском или формалном уобличавању књижевног дела; – примени одговарајућа правописна правила; – правилно распореди грађу при писању састава; – препозна некњижевни акценат и облик речи у свакодневној комуникацији и у говору јунака у драмским уметничким формама, а потом га исправља у сопственом говору; – чита с разумевањем књижевне и остале типове текстова.	
--	--

Корелација са другим предметима и изборним програмима:

- Историја
- Енглески језик
- Италијански језик
- Грађанско васпитање
- Верска настава.

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу (у учионици или у електронском облику),
- тестове примене знања,
- израду домаћих задатака,
- усмено изражавање,
- писмено изражавање (писмене вежбе, писмени задаци) и
- културу усмене и дигитане комуникације.

Разред	Други
Недељни фонд часова	3 часа
Годишњи фонд часова	105 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМА/ОБЛАСТ и кључни појмови садржаја
– објасни развојне карактеристике српског књижевног језика од реформе Вука Караџића до данас; – објасни разлику између етимолошког и фонолошког правописа; – напише текст, примењујући форме и обележја публицистичког и административног стила; – објасни појам морфеме и разликује граматичку од творбене анализе речи (творбену основу и наставак и граматичку основу и наставак); – примени системска знања о врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама; – наведе и објасни друштвено-историјске околности које су утицале на појаву барока у српској култури; – упореди стилска средства барока са уметничким средствима претходних епоха (праваца); – одреди друштвени и културолошки значај просветитељских идеја, посебно у српској култури; – објасни утицај романтизма на формирање националног идентитета; – састави табелу са најзначајнијим представницима романтизма, њиховим делима и одликама; – упореди стилске карактеристике европског и српског романтизма; – утврди разлике у приступу стварности романтизма и реализма; – упореди и примерима илуструје књижевне одлике дела која припадају реализму; – дискутује о повезаности музике и	ЈЕЗИК Историја српског књижевног језика Функционални стилови српског књижевног језика Морфологија у ужем смислу
	КЊИЖЕВНОСТ Барок у европској књижевности и барокне тенденције у српској књижевности Просветитељство и класицизам у српској књижевности Романтизам у европској и српској књижевности Реализам у европској и српској књижевности
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Правопис Усмено и писано изражавање

књижевности у романтизму и реализму; – протумачи и вреднује посебности књижевних јунака и јунакиња реализма (проблем рода, идентитета, класне раслојености); – анализира и упоређи издвојене проблеме у књижевним делима која припадају различитим епохама; – примени правописна решења у вези са писањем скраћеница; – примени основна типографско-правописна решења у вези са куцаним текстом (размак и штампарски типови слога); – учествује у јавним разговорима са више учесника (на теме из области језика и књижевности); – обликује свој говор према ситуацији и примени књижевнојезичку норму; – састави сложенији текст, користећи се описом и приповедањем.	
---	--

Корелација са другим предметима и изборним програмима:

- Историја
- Енглески језик
- Италијански језик
- Социологија
- Грађанско васпитање
- Верска настава.

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу (у учионици или у електронском облику),
- тестове примене знања,
- израду домаћих задатака,
- усмено изражавање,
- писмено изражавање (писмене вежбе, писмени задаци) и
- културу усмене и дигитане комуникације.

Разред

Трећи

Недељни фонд часова

3 часа

Годишњи фонд часова

105 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМА/ОБЛАСТ и кључни појмови садржаја
– наведе и објасни друштвено-историјске околности које су утицале на појаву стилске формације модерне – упореди стилска средства импресионизма и симболизма – утврди разлике у приступу стварности импресионизма и симболизма – на примерима задатих дела препозна стилске одлике импресионизма – на примерима задатих дела препозна стилске одлике симболизма – препознаје стилске фигуре: синестезију, универзалну аналогију – способност да на примерима задатих дела и лектире примењује основне менталне функције: анализе, синтезе, дедукције, закључивања – способност да у приступу прочитаном делу исказује умешност поређења, аналогије, уопштавања – препознаје историјски и друштвени контекст у којем се развија европска књижевност у првим деценијама XX века – усваја основне одлике, особеност и значај европске књижевности с почетка XX века – препознаје стилске одлике експресионизма, футуризма и надреализма – препознаје стилске одлике експресионизма, футуризма и надреализма у српској књижевности између два рата – способност да на примерима задатих дела и лектире примењује основне менталне функције:	КЊИЖЕВНОСТ Модерна Међуратна и ратна књижевност

- анализе, синтезе, дедукције, закључивања
- способност да у приступу прочитаном делу исказује умешност поређења, аналогije, уопштавања
- способност да проширује, усваја и систематизује основне књижевнотеоријске појмове: лирика, структура модерне лирске песме, песма у прози
- препознаје стих једанаестерац, дванаестерац, слободни стих
- препознаје и усваја средства књижевноуметничког изражавања (стилске фигуре): метонимија, синегдоха, парадокс, алузија, апострофа, реторско питање, инверзија, елипса, рефрен.
- Препознаје облике уметничког изражавања, причање (нарација), описивање (дескрипција), дијалог, монолог, унутрашњи монолог, доживљени говор, пишчев коментар; казивање у првом, другом и трећем лицу. Драма: Драма у ужем смислу (особине): модерна драма, (психолошка, симболистичка, импресионистичка); драмска ситуација; сценски језик (визуелни и акустични сценски знакови); публика, глумац, глума, режија, лектор, сценограф
- Усваја основне појмове о извођењу (деривацији) речи, важније моделе за извођење именица, придева и глагола. Усваја основне појмове о творби сложеница, полусложеница, као и правописна решења.
- Уочава значењски (семантички) и формални однос међу лексемама (синонимија; антонимија, полисемија и хомонимија, метафоричка и метонимијска значења).
- Препознаје појмове: дијалектизми и регионализми, архаизми и

Књижевнотеоријски појмови

Творба речи

Лексикологија (са елементима терминологије и фразеологије)

историзми; неологизми;
жаргонизми; вулгаризми, клишеи и помодни изрази.

- користе речнике страних речи. Основни појмови о терминологији и терминима. Терминолошки речници. Основни појмови о фразеологији и фразеолошким јединицама. Стилска вредност фразеолошких јединица.
- Разумеју најважније префиксе(и префиксоиде) и суфиксе (и суфиксоиде) пореклом из класичних језика
- Усвајају основне појмове о терминологији и терминима, као и основне појмове о фразеологији и фразеолошким јединицама.
- Препознаје и примењује у примерима комуникативне и предикатске реченице ; речи (лексеме и морфосинтаксичке речи); синтагме (именичке, придевске, прилошке и глаголске); основне конструкције (и њихови модели) предикатске реченице: субјекатско-предикатска конструкција, рекцијске конструкције (с правим и неправим објектом), копулативне и семикатулативне конструкције (с именским и допунским предикативом). ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ Стилистика. Лексичка синонимија и вишезначност речи, избор речи (прецизност). Појачавање и ублажавање исказа; обично, ублажено и увећано значење речи; пренесена значења речи (фигуративна употреба именица, глагола и придева). Писмене вежбе: новинарска вест, чланак, извештај, интервју, коментар и др. Приказ књижевно-сценског или филмског дела. Увежбавање технике израде писмених састава. Домаћи писмени задаци (читање и анализа на часу). Четири писмена задатка.

Синтакса

– Усваја транскрипцију речи из страних језика (основни принципи и примери). – Казивање и рецитоване напамет научених књижевноуметничких текстова. – Примени лексичк у синонимију и вишезначност речи, избор речи (прецизност). Појачавање и ублажавање исказа; обично, ублажено и увећано значење речи; пренесена значења речи (фигуративна употреба именица, глагола и придева). Писмене вежбе: новинарска вест, чланак, извештај, интервју, коментар и др. Приказ књижевно-сценског или филмског дела. Увежбавање технике израде писмених састава. Домаћи писмени задаци (читање и анализа на часу). Четири писмена задатка.	ПРАВОПИС КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА Усмено изражавање Писмено изражавање
--	--

Корелација са другим предметима и изборним програмима:

- Историја
- Енглески језик
- Италијански језик
- Психологија
- Грађанско васпитање
- Верска настава

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу (у учионици или у електронском облику),
- тестове примене знања,
- израду домаћих задатака,
- усмено изражавање,
- писмено изражавање (писмене вежбе, писмени задаци) и
- културу усмене и дигитане комуникације.

Разред	Четврти
Недељни фонд часова	3 часа
Годишњи фонд часова	90 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да	ТЕМА/ОБЛАСТ и кључни појмови садржаја
– схвата смисао и задатке проучавања књижевности – уочава стваралачки, продуктивни и теоријски однос према књижевној уметности – усвоји рецепцијски (прималачки) однос према књижевности. – – препознаје, схвата и примењује однос читалац – писац– књижевно дело – – способност да на примерима задатих дела и лектире примењује основне менталне функције: анализе, синтезе, дедукције, закључивања – способност да у приступу прочитаном делу исказује умешност поређења, аналогije, уопштавања и формирања ставова – усваја битна обележја европске књижевности XX века и препознаје најзначајније представнике европске и српске књижевности друге половине XX века – усваја и сисематизује основне књижевнотеоријски појмови. – Лирика. Лирско изражавање; стваралачке могућности посредовања језика између свести и збиље; асоцијативно повезивање разнородних појмова; сугерисање; подстицање и упућивање; читаочева рецепција; јединство звукова, ритмова, значења и смисла. – Епика: Структурни чиниоци прозног књижевноуметничког дела: објективно и субјективно приповедање; фиктивни приповедач; померање приповедачког гледишта;	ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

свезнајући приповедач; ток свести;
уметничко време; уметнички
простор; начело интеграције.
Типови романа: роман лика,
простора, степенасти, прстенасти,
паралелни; роман тока свести;
роман - есеј; дефабулизиран
роман. Драма: Структура и
композиција драме; антидрама,
антијунак. Драма и позориште,
радио, телевизија, филм. Путопис.
Есеј. Књижевна критика

—

- сваја појам падежног система и
предлошко-падежних
конструкција. Основе именичке,
придевске и прилошке вредности
падежних односно предлошко-
падежних конструкција.
Предлошки изрази.
Распоређивање синтаксичких
јединица (основни појмови).
Информативна актуализација
реченице и начини њеног
обележавања (основни појмови).
Комуникативна кохезија
- утврђује систем зависних и
независних реченица
- утврђује појам и обележавање
напоредног односа и главне типове
напоредних конструкција
- утврђује и примењује основне
појмове: глаголска
времена, глаголски начин,
глаголски вид, глаголски род.
Временска и модална значења
глаголских облика
- усваја основне појмове о негацији.
- усваја: распоређивање
синтаксичких јединица (основни
појмови); информативна
актуализација реченице и начини
њеног обележавања (основни
појмови); комуникативна кохезија
- целовито примени
интерпункцијске и правописне
знаке

ЈЕЗИК СИНТАКСА

ПРАВОПИС

Циљ учења страног језика је да ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и унапређивањем стратегија учења страног језика развије комуникативну компетенцију, оспособи се за писмену и усмену комуникацију, интеркултурално разумевање и професионални развој.

Разред	Први
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	70 часова

СТАНДАРДИ	ИСХОДИ По завршетку првог разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на основном нивоу у свакој области. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.1.1.1. Разуме краће поруке, обавештења и упутства која се саопштавају разговетно и полако. 2.СТ.1.1.2. Схвата смисао краће спонтане интеракције између двоје или више са/говорника у личном, образовном и јавном контексту. 2.СТ.1.1.3. Схвата општи смисао информације или краћих монолошких излагања у образовном и јавном контексту. 2.СТ.1.1.4. Схвата смисао прилагођеног аудио и видео записа у вези с темама из свакодневног живота (стандардни говор, разговетни изговор и спор ритам излагања). 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.1.2.1. Разуме општи	– разуме и реагује на одговарајући начин усмене на поруке у вези са активностима у образовном контексту; – разуме основну поруку краћих излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор; – разуме информације о релативно познатим и блиским садржајима и једноставна упутства у приватном, јавном и образовном контексту; – разуме општи смисао информативних радијских и телевизијских емисија о блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор; – разуме основне елементе радње у краћим видео-записима у којима се обрађују релативно блиске теме, ослањајући се и на визуелне елементе; – разуме суштину исказа (са)говорника који разговарају о блиским	РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА – разумевање говора; – комуникативна ситуација; – монолошко и дијалошко излагање; – стандардни језик; – изговор; – информативни прилози; – размена информација; – култура и уметност; – ИКТ;

смисао једноставних краћих текстова у вези с блиским темама, у којима преовлађују фреквентне речи и интернационализми. 2.СТ.1.2.2. Проналази потребне информације у једноставним текстовима (нпр. огласи, брошуре, обавештења, кратке новинске вести). 2.СТ.1.2.3. Разуме једноставне личне поруке и писма. 2.СТ.1.2.4. Уочава потребне детаље у текстовима из свакодневног живота (натписи на јавним местима, упутства о руковању, етикете на производима, јеловник и сл.). 2.СТ.1.2.5. Разуме кратке адаптиране одломке књижевних дела, и друге поједностављене текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.1.3.1. Уме да оствари друштвени контакт (нпр. поздрављање, представљање, захваљивање). 2.СТ.1.3.2. Изражава слагање/неслагање, предлаже, прихвата или упућује понуду или позив. 2.СТ.1.3.3. Тражи и даје једноставне информације, у приватном, јавном и образовном контексту. 2.СТ.1.3.4. Описује блиско окружење (особе, предмете,	темама, уз евентуална понављања и појашњавања; – изводи закључке после слушања непознатог текста у вези са врстом текста, бројем саговорника, њиховим међусобним односима и намерама, као и у вези са општим садржајем; – ослањајући се на општа знања, искуства и контекст поруке, увиђа значење њених непознатих елемената; – памти и контекстуализује битне елементе поруке;	
руковању, етикете на производима, јеловник и сл.). 2.СТ.1.2.5. Разуме кратке адаптиране одломке књижевних дела, и друге поједностављене текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.1.3.1. Уме да оствари друштвени контакт (нпр. поздрављање, представљање, захваљивање). 2.СТ.1.3.2. Изражава слагање/неслагање, предлаже, прихвата или упућује понуду или позив. 2.СТ.1.3.3. Тражи и даје једноставне информације, у приватном, јавном и образовном контексту. 2.СТ.1.3.4. Описује блиско окружење (особе, предмете,	– разликује најчесталије врсте текстова, познајући њихове основне карактеристике, сврху и улогу; – разуме краће текстове о конкретним темама из свакодневног живота, као и језички прилагођене и адаптиране текстове утемељене на чињеницама, везане за домене општих интересовања; – разуме осећања, жеље, потребе исказане у краћим текстовима; – разуме једноставна упутства и саветодавне текстове, обавештења и упозорења на јавним местима; – разуме краће литерарне форме у којима доминира конкретна, фреквентна и позната лексика (конкретна поезија, кратке	РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА – разумевање прочитаног текста; – врсте текстова – издвајање поруке и суштинских информација; – препознавање основне аргументације; непознате речи; – ИКТ

места, активности, догађаје). 2.СТ.1.3.5. Излаже већ припремљену кратку презентацију о блиским темама. 2.СТ.1.3.6. Преноси или интерпретира кратке поруке, изјаве, упутства или питања. 2.СТ.1.3.7. Излаже једноставне, блиске садржаје у вези са културом и традицијом свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.1.4.1. Пише кратке белешке и једноставне поруке (нпр. изражава захвалност, извињење, упозорење). 2.СТ.1.4.2. Пише приватно писмо о аспектима из свакодневног живота (нпр. описује људе, догађаје, места, осећања).	приче, анегдоте, скечеви, стрипови); – проналази, издваја и разуме у информативном тексту о познатој теми основну поруку и суштинске информације; – идентификује и разуме релевантне информације у мејловима, проспектима, новинским вестима, репортажама, огласима, реду вожње, блогovima; – препознаје основну аргументацију у једноставнијим текстовима (нпр. новинским чланцима или писмима читалаца, као и другим врстама коментара); – наслућује значење непознатих речи на основу контекста;	
2.СТ.1.4.3. Попуњава образац/упитник, наводећи личне податке, образовање, интересовања и сл. 2.СТ.1.4.4. Пише једноставне текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикана, детаљних упутстава. 2.СТ.1.4.5. Преводи или интерпретира информације из једноставних порука, бележака или образаца. 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.1.5.1. Користи задовољавајући број фреквентних речи и израза које му омогућавају	– учествује у краћим дијалозима, размењује информације и мишљење са саговорником о блиским темама и интересовањима; – користи циљни језик као језик комуникације у образовном контексту, прилагођавајући свој говор комуникативној ситуацији, у временском трајању од два до три минута; – описује себе и своје окружење, догађаје у садашњости, прошлости и будућности у свом окружењу и изван њега; – на једноставан начин/укратко изражава своје утиске и осећања и	УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ – усмено изражавање; – неформални разговор; – формална дискусија; – функционална сарадња; – интервјуисање; – интонација; – дијалог;

изражавање основних комуникативних функција у свакодневним ситуацијама. 2.СТ.1.5.2. Саставља кратке, разумљиве реченице користећи једноставне језичке структуре. 2.СТ.1.5.3. Има углавном јасан и разумљив изговор. 2.СТ.1.5.4. Пише с одговарајућом ортографском тачношћу уобичајене речи које користи у говору. 2.СТ.1.5.5. Примењује основну правописну норму. 2.СТ.1.5.6. Користи неутралан језички регистар.	образлаже мишљење и ставове у вези са блиским темама; – описује догађаје и саопштава садржај неке књиге или филма, износећи своје утиске и мишљења; – укратко препричава краћи текст или видео-запис; – излаже унапред припремљену краћу презентацију на одређену тему (из домена личног интересовања); – указује на значај одређених исказа и делова исказа пригодном гестикулацијом и мимиком или наглашавањем и интонацијом;	
Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на средњем нивоу у свакој области. 1. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.2.1.1. Разуме суштину и битне појединости порука, упутстава и обавештења о темама из свакодневног живота и делатности. 2.СТ.2.1.2. Разуме суштину и битне појединости разговора или расправе између двоје или више са/говорника у приватном, образовном и јавном контексту. 2.СТ.2.1.3. Разуме суштину и битне појединости монолошког излагања у образовном и јавном контексту уколико је излагање јасно и добро структурирано.	– пише на разложен и једноставан начин о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања; – описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности (обима 80 100 речи); – описује утиске, мишљења и осећања (обима 70 90 речи); – пише белешке, поруке и лична писма/мејлове да би тражио или пренео релевантне информације; – једноставним језичким средствима резимира прочитани/преслушани текст о блиским темама и износи сопствено мишљење о њему; – попуњава формуларе,	ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ писмено изражавање – врсте текста; – описивање; – стандардне формуле писаног изражавања; – лексика и комуникативне функције; – ИКТ;

2.СТ.2.1.4. Разуме суштину аутентичног тонског записа (аудио и видео запис) о познатим темама, представљених јасно и стандардним језиком. 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.2.2.1. Разуме општи смисао и релевантне информације у текстовима о блиским темама из образовног и јавног контекста.	упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену; – пише краћа формална писма (писма читалаца, пријаве за праксе, стипендије или омладинске послове); – пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у дискусијама на блогу.слика, графикона, детаљних упутстава;	
2.СТ.2.2.2. Открива значење непознатих речи на основу контекста који му је близак. 2.СТ.2.2.3. Разуме описе догађаја, осећања и жеља у личној преписци. 2.СТ.2.2.4. Проналази потребне информације у уобичајеним писаним документима (нпр. пословна преписка, проспекти, формулари). 2.СТ.2.2.5. Проналази специфичне појединости у дужем тексту са претежно сложеним структурама, у коме се износе мишљења, аргументи и критике (нпр. новински чланци и стручни текстови). 2.СТ.2.2.6. Разуме адаптиране књижевне текстове и прилагођене текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.2.3.1. Започиње, води и завршава једноставан разговор и укључује се у дискусију на	– препознаје и разуме, у оквиру свог интересовања, знања и искуства, правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земаља чији језик учи; – препознаје и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи; – препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са елементима страног језика који учи, али и из осталих области школских знања и животних искустава; – препознаје различите стилове комуникације и најфреквентнија пратећа паравербална и невербална средстава (степен формалности, љубазности, као и паравербална средства: гест, мимика, просторни односи међу	СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА – интеркултурност; – правила понашања; – стереотипи; – стилови у комуникацији на страном језику; – ИКТ;

теме како од личног интереса, тако и оне о свакодневном животу. 2.СТ.2.3.2. Износи лични став, уверења, очекивања, искуства, планове као и коментаре о мишљењима других учесника у разговору. 2.СТ.2.3.3. Размењује, проверава, потврђује информације о познатим темама у формалним ситуацијама (нпр. у установама и на јавним местима). 2.СТ.2.3.4. Описује или препричава стварне или измишљене догађаје, осећања, искуства. 2.СТ.2.3.5. Излаже већ припремљену презентацију о темама из свог окружења или струке. 2.СТ.2.3.6. Извештава о догађају, разговору или садржају нпр. књиге, филма и сл. 2.СТ.2.3.7. Излаже садржаје и износи своје мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.2.4.1. Пише белешке или одговара на поруке, истичући битне детаље. 2.СТ.2.4.2. У приватној преписци, тражи или преноси информације, износи лични став и аргументе. 2.СТ.2.4.3. Пише, према упутству, дескриптивне и наративне текстове о разноврсним темама из области личних	говорницима, итд.); – користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже); – користи савремене видове комуникације у откривању културе земаља чији језик учи; – преноси суштину поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, објашњења и обавештења, писмено и усмено; – резимира садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције; – преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га саговорнику; – користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: преводи или преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.	МЕДИЈАЦИЈА – преношење поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; – стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи;
--	--	--

интересовања и искустава. 2.СТ.2.4.4. Пише кратке, једноставне есеје о различитим темама из личног искуства, приватног, образовног и јавног контекста. 2.СТ.2.4.5. Пише извештај или прослеђује вести (преводи, интерпретира, резимира, сажима) у вези са кратким и/или једноставним текстом из познатих области који чита или слуша. 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.2.5.1. Користи речи и изразе који му омогућавају успешну комуникацију у предвидивим/свакодневним ситуацијама, актуелним догађајима и сл. 2.СТ.2.5.2. Правилно разуме и користи већи број сложенијих језичких структура. 2.СТ.2.5.3. Има сасвим разумљив изговор. 2.СТ.2.5.4. Пише прегледан и разумљив текст у коме су правопис, интерпункција и организација углавном добри. 2.СТ.2.5.5. Препознаје формални и неформални регистар; познаје правила понашања и разлике у култури, обичајима и веровањима своје земље и земље чији језик учи. Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на напредном нивоу у свакој области. 1. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.3.1.1. Разуме		
---	--	--

појединости значајне за разговор или расправу са сложеном аргументацијом у којој се износе лични ставови једног или више са/говорника, у приватном, образовном, јавном и професионалном контексту. 2.СТ.3.1.2. Разуме презентацију или предавање са сложеном аргументацијом уз помоћ пропратног материјала. 2.СТ.3.1.3. Разуме аутентични аудио и видео запис у коме се износе ставови на теме из друштвеног или професионалног живота. 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.3.2.1. Препознаје тему и схвата садржај разноврсних текстова, примењујући одговарајуће технике/врсте читања. 2.СТ.3.2.2. Из различитих писаних извора, уз одговарајућу технику читања, долази до потребних информација из области личног интересовања. 2.СТ.3.2.3. Разуме формалну кореспонденцију у вези са струком или личним интересовањима. 2.СТ.3.2.4. Разуме општи смисао и појединости у стручним текстовима на основу сопственог предзнања (нпр. специјализовани чланци, приручници, сложена упутства). 2.СТ.3.2.5. Разуме садржај извештаја и/или чланка о конкретним или		
---	--	--

апстрактним темама у коме аутор износи нарочите ставове и гледишта. 2.СТ.3.2.6. Разуме одломке оригиналних књижевних дела и текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.3.3.1. Активно учествује у формалним и неформалним разговорима/дискусијама о општим и стручним темама, с једним или више саговорника. 2.СТ.3.3.2. Размењује ставове и мишљења уз изношење детаљних објашњења, аргумената и коментара. 2.СТ.3.3.3. Методично и јасно излаже о разноврсним темама; објашњава своје становиште износећи предности и недостатке различитих тачака гледишта и одговара на питања слушаца. 2.СТ.3.3.4. Извештава о информацијама из нпр. новинског чланка, документарног програма, дискусија, излагања и вести (препричава, резимира, преводи). 2.СТ.3.3.5. Упоређује ставове и монолошки изражава мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.3.4.1. Пише неформална писма у којима		
--	--	--

изражава властиту емотивну реакцију, наглашавајући детаље неког догађаја или искуства и коментаришући туђе ставове. 2.СТ.3.4.2. Пише пословна и друга формална писма различитог садржаја за личне потребе и потребе струке. 2.СТ.3.4.3. Пише дескриптивни или наративни текст о стварним или измишљеним догађајима. 2.СТ.3.4.4. Пише есеје, користећи информације из различитих извора и нуди аргументована решења у вези с одређеним питањима; јасно и детаљно исказује став, осећање, мишљење или реакцију. 2.СТ.3.4.5. Пише извештај/преводи садржаје и информације из дужих и сложенијих текстова из различитих области које чита или слуша (нпр. препричава, описује, систематизује и сл.). 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.3.5.1. Разуме и користи разноврстан репертоар речи, израза и идиома, који му омогућавају да се изражава јасно, течно, прецизно и детаљно. 2.СТ.3.5.2. Разуме целокупни репертоар граматичких структура и активно користи све уобичајене граматичке структуре. 2.СТ.3.5.3. Има јасан и природан изговор и		
--	--	--

интонацију. 2.СТ.3.5.4. Пише јасне, прегледне и разумљиве текстове, доследно примењујући језичка правила, правила организације текста и правописну норму. 2.СТ.3.5.5. Познаје и адекватно користи формални и неформални језички регистар.		
---	--	--

Корелација са другим предметима:

- српски језик и књижевност
- италијански језик

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу
- тестове знања
- писмене задатке
- израду домаћих задатака
- културу усмене и писане комуникације
-

Разред	Други
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	70 часова

СТАНДАРДИ	ИСХОДИ По завршетку првог разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на основном нивоу у свакој области. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.1.1.1. Разуме краће поруке, обавештења и упутства која се саопштавају разговетно и полако. 2.СТ.1.1.2. Схвата смисао краће спонтане интеракције између двоје или више са/говорника у личном,	–разуме и извршава упутства и налоге за различите активности у образовном контексту и у свакодневним (приватним и јавним) комуникативним ситуацијама; –разуме општи садржај и најважније појединости краћих монолошких и дијалошких излагања о познатим и узрасно примереним темама, у којима се користи стандардни језик и	РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА – разумевање – говора; – комуникативна ситуација; – монолошко и дијалошко излагање; – стандардни језик; – изговор; – информативни прилози; – размена информација; – култура и уметност; – ИКТ

образовном и јавном контексту. 2.СТ.1.1.3. Схвата општи смисао информације или краћих монолошких излагања у образовном и јавном контексту. 2.СТ.1.1.4. Схвата смисао прилагођеног аудио и видео записа у вези с темама из свакодневног живота (стандардни говор, разговetni изговор и спор ритам излагања). 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.1.2.1. Разуме општи смисао једноставних краћих текстова у вези с блиским темама, у којима преовлађују фреквентне речи и интернационализми. 2.СТ.1.2.2. Проналази потребне информације у једноставним текстовима (нпр. огласи, брошуре, обавештења, кратке новинске вести). 2.СТ.1.2.3. Разуме једноставне личне поруке и писма. 2.СТ.1.2.4. Уочава потребне детаље у текстовима из свакодневног живота (натписи на јавним местима, упутства о руковању, етикете на производима, јеловник и сл.). 2.СТ.1.2.5. Разуме кратке адаптиране одломке књижевних дела, и друге поједностављене текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и	разговетан изговор уз одговарајући број понављања или успоренији темпо говора; –разуме општи смисао информативних прилога (на интернету, радију, телевизији) о познатим или блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор уз одговарајући број понављања; –разуме основне елементе садржаја (актере и њихове међусобне односе, околности радње, заплет и епилог...) у краћим медијски подржаним аудио и аудио-визуелним формама (исечци аудио-књига дијалошког карактера, радио-драма и других радијских снимака, краћих филмова и серија; видео спотови, прилози са јутјуба итд), у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме; –разуме суштину размене информација саговорника који разговарају о блиским и познатим темама, уз евентуална понављања и појашњавања; –разуме основне (суштинске) аргументе, жеље, потребе и мишљења саговорника, уколико су изнета једноставним језичким средствима, умереним темпом говора и уз евентуалну невербалну, паравербалну или визуелну подршку;	
--	---	--

других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.1.3.1. Уме да оствари друштвени контакт (нпр. поздрављање, представљање, захваљивање). 2.СТ.1.3.2. Изражава слагање/неслагање, предлаже, прихвата или упућује понуду или позив.	–разуме најопштији садржај излагања у којима се на узрасно примерен начин тематизују опште друштвена питања; –разуме општи смисао и одређене препознатљиве појединости текстова класичне и савремене музике различитих жанрова;	
2.СТ.1.3.3. Тражи и даје једноставне информације, у приватном, јавном и образовном контексту. 2.СТ.1.3.4. Описује блиско окружење (особе, предмете, места, активности, догађаје). 2.СТ.1.3.5. Излаже већ припремљену кратку презентацију о блиским темама. 2.СТ.1.3.6. Преноси или интерпретира кратке поруке, изјаве, упутства или питања. 2.СТ.1.3.7. Излаже једноставне, блиске садржаје у вези са културом и традицијом свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.1.4.1. Пише кратке белешке и једноставне поруке (нпр. изражава захвалност, извињење, упозорење). 2.СТ.1.4.2. Пише приватно писмо о аспектима из свакодневног живота (нпр. описује људе, догађаје, места, осећања). 2.СТ.1.4.3. Попуњава	–разуме краће текстове о конкретним, блиским темама из свакодневног живота, као и о темама културног, наставног и образовног контекста; –разуме општи садржај и допунске информације из обавештења или упозорења на јавним местима; –разуме једноставније описе догађаја, намера, осећања и интересовања из преписке коју добија (имејлови, поруке, писма); –проналази и издваја релевантне информације из обавештења или проспеката и рекламних материјала; –разуме основну нит аргументације, чак и уколико не разуме све детаље текста; –разуме краће текстове на блиске, познате и обрађиване друштвене теме, препознаје најважније ауторове ставове и закључке; –разуме једноставне књижевне текстове различитих жанрова (поезија, проза, драма) у којима се појављују	РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА – разумевање прочитаног текста; – врсте текстова – издвајање поруке и суштинских информација; – препознавање основне аргументације;непознате речи; – ИКТ

образак/упитник, наводећи личне податке, образовање, интересовања и сл. 2.СТ.1.4.4. Пише једноставне текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикана, детаљних упутстава. 2.СТ.1.4.5. Преводи или интерпретира информације из једноставних порука, бележака или образаца. 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.1.5.1. Користи задовољавајући број фреквентних речи и израза које му омогућавају изражавање основних комуникативних функција у свакодневним ситуацијама. 2.СТ.1.5.2. Саставља кратке, разумљиве реченице користећи једноставне језичке структуре. 2.СТ.1.5.3. Има углавном јасан и разумљив изговор. 2.СТ.1.5.4. Пише с одговарајућом ортографском тачношћу уобичајене речи које користи у говору. 2.СТ.1.5.5. Примењује основну правописну норму. 2.СТ.1.5.6. Користи неутралан језички регистар. Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на средњем нивоу у свакој области. 1. Област језичке вештине	учесталије метафоре; –открива значење непознатих речи у писаном тексту на основу познатог контекста и језичког предзнања; –усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; –користи релативно спонтано и самостално циљни језик као језик комуникације у учионици са наставником и са осталим ученицима и ученицама; –описује особе, радњу, место, доживљај или актуелна дешавања у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке и ванјезичке елементе; –саопштава и интерпретира најважније информације садржаја писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе; –саопштава и интерпретира најважније информације садржаја кратких емисија, видео записа на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе; –износи своје мишљење, изражава и образлаже ставове и реагује на мишљење и ставове других	УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ – усмено изражавање; – неформални разговор; – формална дискусија; – функционална сарадња; – интервјуисање; – интонација; – дијалог;
---	--	---

– СЛУШАЊЕ 2.СТ.2.1.1. Разуме суштину и битне појединости порука, упутстава и обавештења о темама из свакодневног живота и делатности. 2.СТ.2.1.2. Разуме суштину и битне појединости разговора или расправе између двоје или више са/говорника у приватном, образовном и јавном контексту. 2.СТ.2.1.3. Разуме суштину и битне појединости монолошког излагања у образовном и јавном контексту уколико је излагање јасно и добро структурирано. 2.СТ.2.1.4. Разуме суштину аутентичног тонског записа (аудио и видео запис) о познатим темама, представљених јасно и стандардним језиком.	(допадање/недопадање итд.), користећи познате и једноставне језичке елементе; – започиње и учествује у дијалогу и размењује мишљења и информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама; – представља укратко резултате самосталног истраживања на одређену тему; – интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скечеве; – користи интонацију, ритам и висину гласа у складу са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;	
2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.2.2.1. Разуме општи смисао и релевантне информације у текстовима о блиским темама из образовног и јавног контекста. 2.СТ.2.2.2. Открива значење непознатих речи на основу контекста који му је близак. 2.СТ.2.2.3. Разуме описе догађаја, осећања и жеља у личној преписци. 2.СТ.2.2.4. Проналази потребне информације у уобичајеним писаним документима (нпр. пословна преписка,	– попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену; – пише белешке, поруке (имејлове, СМС поруке и сл.) да би тражио или пренео релевантне информације користећи стандардне формуле писаног изражавања; – пише текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикона, детаљних упутстава; – резимира прочитани/преслушани текст о блиским, познатим и обрађиваним друштвеним темама користећи једноставна језичка	ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ писмено изражавање – врсте текста; – описивање; – стандардне формуле писаног изражавања – лексика – и комуникативне – функције – ИКТ;

перспекти, формулари). 2.СТ.2.2.5. Проналази специфичне појединости у дужем тексту са претежно сложеним структурама, у коме се износе мишљења, аргументи и критике (нпр. новински чланци и стручни текстови). 2.СТ.2.2.6. Разуме адаптиране књижевне текстове и прилагођене текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа.	средства; – пише о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања; – описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности користећи фреквентне речи и изразе; – пише о властитом искуству описујући своје утиске и осећања, износећи мишљења, планове и очекивања, једноставним језичким средствима;	
3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.2.3.1. Започиње, води и завршава једноставан разговор и укључује се у дискусију на теме како од личног интереса, тако и оне о свакодневном животу. 2.СТ.2.3.2. Износи лични став, уверења, очекивања, искуства, планове као и коментаре о мишљењима других учесника у разговору. 2.СТ.2.3.3. Размењује, проверава, потврђује информације о познатим темама у формалним ситуацијама (нпр. у установама и на јавним местима). 2.СТ.2.3.4. Описује или препричава стварне или измишљене догађаје, осећања, искуства. 2.СТ.2.3.5. Излаже већ припремљену презентацију о темама из свог окружења или струке. 2.СТ.2.3.6. Извештава о догађају, разговору или	– препознаје и наводи најзначајније личности и догађаје културе земље/ земаља чији језик учи и разуме њихову улогу у светским оквирима; – познаје правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земље/ земаља чији језик учи; – препознаје најчешће стереотипе у вези са културом своје земље и земаља чији језик учи; – разликује основне облике примереног и непримереног понашања у контексту културе земље/ земаља чији језик учи (у односу на категорије времена, простора и покрета у комуникацији, као нпр. тачност, лични простор, мимика и сл); – препознаје и користи најфреквентније регистре и стилове у комуникацији на страном језику у складу са	СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА – интеркултурност – правила понашања; – стереотипи; – стилови у комуникацији на страном језику; – ИКТ;

садржају нпр. књиге, филма и сл. 2.СТ.2.3.7. Излаже садржаје и износи своје мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.2.4.1. Пише белешке или одговара на поруке, истичући битне детаље. 2.СТ.2.4.2. У приватној преписци, тражи или преноси информације, износи лични став и аргументе. 2.СТ.2.4.3. Пише, према упутству, дескриптивне и наративне текстове о разноврсним темама из области личних интересовања и искустава. 2.СТ.2.4.4. Пише кратке, једноставне есеје о различитим темама из личног искуства, приватног, образовног и јавног контекста. 2.СТ.2.4.5. Пише извештај или прослеђује вести (преводи, интерпретира, резимира, сажима) у вези са кратким и/или једноставним текстом из познатих области који чита или слуша. 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.2.5.1. Користи речи и изразе који му омогућавају успешну комуникацију у предвидивим/свакодневним ситуацијама, актуелним догађајима и сл. 2.СТ.2.5.2. Правилно	степеном формалности комуникативне ситуације; – истражује различите аспекте култура земље/ земаља чији језик учи у оквиру својих интересовања; – користи савремене видове комуникације у откривању културе земље/земаља чији језик учи; – користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже).	
	– преноси суштину и најважније појединости поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, једноставнија објашњења и обавештења, писмено и усмено; – у писаном облику резимира на структурисан начин садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције; – у усменом облику преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га исказаним или претпостављеним потребама саговорника; – користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: – преноси садржај уз употребу описа, парафраза	МЕДИЈАЦИЈА – преношење поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; – стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи;

разуме и користи већи број сложенијих језичких структура. 2.СТ.2.5.3. Има сасвим разумљив изговор. 2.СТ.2.5.4. Пише прегледан и разумљив текст у коме су правопис, интерпункција и организација углавном добри. 2.СТ.2.5.5. Препознаје формални и неформални регистар; познаје правила понашања и разлике у култури, обичајима и веровањима своје земље и земље чији језик учи. Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на напредном нивоу у свакој области. 1. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.3.1.1. Разуме појединости значајне за разговор или расправу са сложенom аргументацијом у којој се износе лични ставови једног или више са/говорника, у приватном, образовном, јавном и професионалном контексту. 2.СТ.3.1.2. Разуме презентацију или предавање са сложенom аргументацијом уз помоћ пропратног материјала. 2.СТ.3.1.3. Разуме аутентични аудио и видео запис у коме се износе ставови на теме из друштвеног или професионалног живота. 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ	и сл.;	
--	---------------	--

2.СТ.3.2.1. Препознаје тему и схвата садржај разноврсних текстова, примењујући одговарајуће технике/врсте читања. 2.СТ.3.2.2. Из различитих писаних извора, уз одговарајућу технику читања, долази до потребних информација из области личног интересовања. 2.СТ.3.2.3. Разуме формалну кореспонденцију у вези са струком или личним интересовањима. 2.СТ.3.2.4. Разуме општи смисао и појединости у стручним текстовима на основу сопственог предзнања (нпр. специјализовани чланци, приручници, сложена упутства). 2.СТ.3.2.5. Разуме садржај извештаја и/или чланка о конкретним или апстрактним темама у коме аутор износи нарочите ставове и гледишта. 2.СТ.3.2.6. Разуме одломке оригиналних књижевних дела и текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.3.3.1. Активно учествује у формалним и неформалним разговорима/дискусијама о општим и стручним темама, с једним или више саговорника. 2.СТ.3.3.2. Размењује		
---	--	--

ставове и мишљења уз изношење детаљних објашњења, аргумената и коментара. 2.СТ.3.3.3. Методично и јасно излаже о разноврсним темама; објашњава своје становиште износећи предности и недостатке различитих тачака гледишта и одговара на питања слушаца. 2.СТ.3.3.4. Извештава о информацијама из нпр. новинског чланка, документарног програма, дискусија, излагања и вести (препричава, резимира, преводи). 2.СТ.3.3.5. Упоређује ставове и монолошки изражава мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.3.4.1. Пише неформална писма у којима изражава властиту емотивну реакцију, наглашавајући детаље неког догађаја или искуства и коментаришући туђе ставове. 2.СТ.3.4.2. Пише пословна и друга формална писма различитог садржаја за личне потребе и потребе струке. 2.СТ.3.4.3. Пише дескриптивни или наративни текст о стварним или измишљеним догађајима. 2.СТ.3.4.4. Пише есеје, користећи информације из		
---	--	--

различитих извора и нуди аргументована решења у вези с одређеним питањима; јасно и детаљно исказује став, осећање, мишљење или реакцију. 2.СТ.3.4.5. Пише извештај/преводи садржаје и информације из дужих и сложенијих текстова из различитих области које чита или слуша (нпр. препричава, описује, систематизује и сл.). 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.3.5.1. Разуме и користи разноврстан репертоар речи, израза и идиома, који му омогућавају да се изражава јасно, течно, прецизно и детаљно. 2.СТ.3.5.2. Разуме целокупни репертоар граматичких структура и активно користи све уобичајене граматичке структуре. 2.СТ.3.5.3. Има јасан и природан изговор и интонацију. 2.СТ.3.5.4. Пише јасне, прегледне и разумљиве текстове, доследно примењујући језичка правила, правила организације текста и правописну норму. 2.СТ.3.5.5. Познаје и адекватно користи формални и неформални језички регистар.		
--	--	--

Корелација са другим предметима:

- српски језик и књижевност
- италијански језик

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу
- тестове знања
- писмене задатке
- израду домаћих задатака
- културу усмене и писане комуникације
-

Разред	Трећи
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	70 часова

Циљ наставе страног језика је овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика; развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова; развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења; развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација; стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији; стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Посебан циљ наставе страног језика у средњим стучним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се страни језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну пословну комуникацију у усменом и писаном облику.

Задаци наставе страног језика су да ученици:

- буду оспособљени да у школској и ван школској свакодневници могу писмено и усмено да остваре своје намере, диференцирано и сходно ситуацији;
- продубљују и проширују комуникативне способности и постављају основе за то да страни језик функционално користе и после завршетка свог образовања (током студија, у будућем послу или даљем образовању);
- стекну увид у језичку стварност и буду оспособљени да уоче контрасте и врше порђења у односу на сопствену стварност;
- буду оспособљени да се компетентно и самосвесно споразумевају са људима из других земаља, усвајају норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као и да наставе, у оквиру формалног образовања и самостално, учење другог и трећег страног језика;
- до краја трећег разреда средње стручне школе савладају први страни језик до нивоа B1+ према Заједничком европском оквиру.

Напомена:

Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће рецептивне вештине

(разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за продуктивне вештине

(говор, интеракција, медијација и писање) може очекивати да буду за један ниво ниже (на пример, B1+ рецептивно, B1 продуктивно)

Комуникативне функције:

1. Представљање себе и других
2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)
3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд
4. Давање једноставних упутстава и команди;
5. Изражавање молби и захвалности
6. Изражавање извињења
7. Изражавање потврде и негирање
8. Изражавање допадања и недопадања
9. Изражавање физичких сензација и потреба
10. Исказивање просторних и временских односа
11. Давање и тражење информација и обавештења
12. Описивање и упоређивање лица и предмета
13. Изрицање забране и реаговање на забрану
14. Изражавање припадања и поседовања
15. Скретање пажње
16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања
17. Тражење и давање дозволе
18. Исказивање честитки
19. Исказивање препоруке
20. Изражавање хитности и обавезности
21. Исказивање сумње и несигурности

Теме:

1. Национални паркови
2. Мода
3. Уметност и сликарство
4. Доношење одлука
5. Митови и легенде
6. Познате личности
7. Писци криминалних прича
8. Будућност планете, климатске промене
9. Путовања

Исте активности провлаче се кроз све тематске јединице, али обухватају различите типове вежби:

- разумевање прочитаног;
- развијање речника;
- излагање мишљења;
- разумевање саслушаног текста;
- комуникативне вежбе;
- писање краћих састава.

Разред

Четврти

Недељни фонд часова
Годишњи фонд часова

2 часа
66 часова

Циљ наставе страног језика је овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика; развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова; развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења; развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација; стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији; стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Посебан циљ наставе страног језика у средњим стучним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се страни језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну пословну комуникацију у усменом и писаном облику.

Задаци наставе страног језика су да ученици:

- буду оспособљени да у школској и ван школској свакодневници могу писмено и усмено да остваре своје намере, диференцирано и сходно ситуацији;
- продубљују и проширују комуникативне способности и постављају основе за то да страни језик функционално користе и после завршетка свог образовања (током студија, у будућем послу или даљем образовању);
- стекну увид у језичку стварност и буду оспособљени да уоче контрасте и врше порђења у односу на сопствену стварност;
- буду оспособљени да се компетентно и самосвесно споразумевају са људима из других земаља, усвајају норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као и да наставе, у оквиру формалног образовања и самостално, учење другог и трећег страног језика;
- до краја трећег разреда средње стручне школе савладају први страни језик до нивоа B1+ према Заједничком европском оквиру.

Напомена:

Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће

рецептивне вештине

(разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за продуктивне вештине (говор, интеракција, медијација и писање) може очекивати да буду за један ниво ниже (на пример, B1+ рецептивно, B1 продуктивно)

Комуникативне функције:

1. Представљање себе и других
2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)
3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд
4. Давање једноставних упутстава и команди;
5. Изражавање молби и захвалности
6. Изражавање извињења
7. Изражавање потврде и негирање
8. Изражавање допадања и недопадања
9. Изражавање физичких сензација и потреба
10. Исказивање просторних и временских односа
11. Давање и тражење информација и обавештења
12. Описивање и упоређивање лица и предмета
13. Изрицање забране и реаговање на забрану
14. Изражавање припадања и поседовања
15. Скретање пажње
16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања
17. Тражење и давање дозволе
18. Исказивање честитки
19. Исказивање препоруке
20. Изражавање хитности и обавезности
21. Исказивање сумње и несигурности

Теме:

1. Различите земље и културе у којима се говори енглески језик
2. Екологија
3. Књижевност и књижевне награде
4. Научна открића
5. Народи и традиције
6. Равноправност међу половима
7. Куповина
8. Интелигенција и учење

Исте активности провлаче се кроз све тематске јединице, али обухватају различите типове вежби:

- разумевање прочитаног,
- развијање речника,
- излагање мишљења,
- разумевање саслушаног текста,
- комуникативне вежбе,
- писање састава.

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења страног језика је да ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и унапређивањем стратегија учења страног језика развије комуникативну компетенцију, оспособи се за писмену и усмену комуникацију, интеркултурално разумевање и професионални развој.

Разред	Први	
Недељни фонд часова	2 часа	
Годишњи фонд часова	70 часова	

СТАНДАРДИ	ИСХОДИ По завршетку првог разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на основном нивоу у свакој области. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.1.1.1. Разуме краће поруке, обавештења и упутства која се саопштавају разговетно и полако. 2.СТ.1.1.2. Схвата смисао краће спонтане интеракције између двоје или више са/говорника у личном, образовном и јавном контексту. 2.СТ.1.1.3. Схвата општи смисао информације или краћих монолошких излагања у образовном и јавном контексту. 2.СТ.1.1.4. Схвата смисао прилагођеног аудио и видео записа у вези с темама из свакодневног живота (стандардни говор, разговетни изговор и спор	– разуме и реагује на одговарајући начин усмене на поруке у вези са активностима у образовном контексту; – разуме основну поруку краћих излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор; – разуме информације о релативно познатим и блиским садржајима и једноставна упутства у приватном, јавном и образовном контексту; – разуме општи смисао информативних радијских и телевизијских емисија о блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор; – разуме основне елементе радње у краћим видео-записима у којима се обрађују релативно блиске	РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА – разумевање говора; – комуникативна ситуација; – монолошко и дијалошко излагање; – стандардни језик; – изговор; – информативни прилози; – размена информација; – култура и уметност; – ИКТ;

ритам излагања). 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.1.2.1. Разуме општи смисао једноставних краћих текстова у вези с блиским темама, у којима преовлађују фреквентне речи и интернационализми. 2.СТ.1.2.2. Проналази потребне информације у једноставним текстовима (нпр. огласи, брошуре, обавештења, кратке новинске вести). 2.СТ.1.2.3. Разуме једноставне личне поруке и писма. 2.СТ.1.2.4. Уочава потребне детаље у текстовима из свакодневног живота (натписи на јавним местима, упутства о руковању, етикете на производима, јеловник и сл.).	теме, ослањајући се и на визуелне елементе; – разуме суштину исказа (са)говорника који разговарају о блиским темама, уз евентуална понављања и појашњавања; – изводи закључке после слушања непознатог текста у вези са врстом текста, бројем саговорника, њиховим међусобним односима и намерама, као и у вези са општим садржајем; – ослањајући се на општа знања, искуства и контекст поруке, увиђа значење њених непознатих елемената; – памти и контекстуализује битне елементе поруке;	
2.СТ.1.2.5. Разуме кратке адаптиране одломке књижевних дела, и друге поједностављене текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.1.3.1. Уме да оствари друштвени контакт (нпр. поздрављање, представљање, захваљивање). 2.СТ.1.3.2. Изражава слагање/неслагање, предлаже, прихвата или упућује понуду или позив.	– разликује најчесталије врсте текстова, познајући њихове основне карактеристике, сврху и улогу; – разуме краће текстове о конкретним темама из свакодневног живота, као и језички прилагођене и адаптиране текстове утемељене на чињеницама, везане за домене општих интересовања; – разуме осећања, жеље, потребе исказане у краћим текстовима; – разуме једноставна упутства и саветодавне	РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА – разумевање прочитаног текста; – врсте текстова – издвајање поруке и суштинских информација; – препознавање основне аргументације; непознате речи; – ИКТ

2.СТ.1.3.3. Тражи и даје једноставне информације, у приватном, јавном и образовном контексту. 2.СТ.1.3.4. Описује блиско окружење (особе, предмете, места, активности, догађаје). 2.СТ.1.3.5. Излаже већ припремљену кратку презентацију о блиским темама. 2.СТ.1.3.6. Преноси или интерпретира кратке поруке, изјаве, упутства или питања. 2.СТ.1.3.7. Излаже једноставне, блиске садржаје у вези са културом и традицијом свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.1.4.1. Пише кратке белешке и једноставне поруке (нпр. изражава захвалност, извињење, упозорење). 2.СТ.1.4.2. Пише приватно писмо о аспектима из свакодневног живота (нпр. описује људе, догађаје, места, осећања). 2.СТ.1.4.3. Попуњава образац/упитник, наводећи личне податке, образовање, интересовања и сл. 2.СТ.1.4.4. Пише једноставне текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикона, детаљних упутстава. 2.СТ.1.4.5. Преводи или интерпретира информације из једноставних порука, бележака или	текстове, обавештења и упозорења на јавним местима; – разуме краће литерарне форме у којима доминира конкретна, фреквентна и позната лексика (конкретна поезија, кратке приче, анегдоте, скечеви, стрипови); – проналази, издваја и разуме у информативном тексту о познатој теми основну поруку и суштинске информације; – идентификује и разуме релевантне информације у мејловима, проспектима, новинским вестима, репортажама, огласима, реду вожње, блогovima; – препознаје основну аргументацију у једноставнијим текстовима (нпр. новинским чланцима или писмима читалаца, као и другим врстама коментара); – наслућује значење непознатих речи на основу контекста;	
	– учествује у краћим дијалозима, размењује информације и мишљење са саговорником о блиским темама и интересовањима; – користи циљни језик као језик комуникације у образовном контексту, прилагођавајући свој говор комуникативној ситуацији,	УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ – усмено изражавање; – неформални разговор; – формална дискусија; – функционална сарадња; – интервјуисање; – интонација;

образаца. 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.1.5.1. Користи задовољавајући број фреквентних речи и израза које му омогућавају изражаваће основних комуникативних функција у свакодневним ситуацијама. 2.СТ.1.5.2. Саставља кратке, разумљиве реченице користећи једноставне језичке структуре. 2.СТ.1.5.3. Има углавном јасан и разумљив изговор. 2.СТ.1.5.4. Пише с одговарајућом ортографском тачношћу уобичајене речи које користи у говору. 2.СТ.1.5.5. Примењује основну правописну норму. 2.СТ.1.5.6. Користи неутралан језички регистар. Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на средњем нивоу у свакој области. 1. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.2.1.1. Разуме суштину и битне појединости порука, упутстава и обавештења о темама из свакодневног живота и делатности. 2.СТ.2.1.2. Разуме суштину и битне појединости разговора или расправе између двоје или више са/говорника у приватном, образовном и	у временском трајању од два до три минута; – описује себе и своје окружење, догађаје у садашњости, прошлости и будућности у свом окружењу и изван њега; – на једноставан начин/укратко изражава своје утиске и осећања и образлаже мишљење и ставове у вези са блиским темама; – описује догађаје и саопштава садржај неке књиге или филма, изnoseћи своје утиске и мишљења; – укратко препричава краћи текст или видео-запис; – излаже унапред припремљену краћу презентацију на одређену тему (из домена личног интересовања); – указује на значај одређених исказа и делова исказа пригодном гестикулацијом и мимиком или наглашавањем и интонацијом;	– дијалог;
	– пише на разложен и једноставан начин о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања; – описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности (обима 80 100 речи); – описује утиске, мишљења	ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ писмено изражавање – врсте текста; – описивање; – стандардне формуле писаног изражавања; – лексика и комуникативне функције;

јавном контексту. 2.СТ.2.1.3. Разуме суштину и битне појединости монолошког излагања у образовном и јавном контексту уколико је излагање јасно и добро структурирано. 2.СТ.2.1.4. Разуме суштину аутентичног тонског записа (аудио и видео запис) о познатим темама, представљених јасно и стандардним језиком. 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.2.2.1. Разуме општи смисао и релевантне информације у текстовима о блиским темама из образовног и јавног контекста. 2.СТ.2.2.2. Открива значење непознатих речи на основу контекста који му је близак. 2.СТ.2.2.3. Разуме описе догађаја, осећања и жеља у личној преписци. 2.СТ.2.2.4. Проналази потребне информације у уобичајеним писаним документима (нпр. пословна преписка, проспекти, формулари). 2.СТ.2.2.5. Проналази специфичне појединости у дужем тексту са претежно сложеним структурама, у коме се износе мишљења, аргументи и критике (нпр. новински чланци и стручни текстови). 2.СТ.2.2.6. Разуме адаптиране књижевне текстове и прилагођене	и осећања (обима 70 90 речи); – пише белешке, поруке и лична писма/мејлове да би тражио или пренео релевантне информације; – једноставним језичким средствима резимира прочитани/преслушани текст о блиским темама и износи сопствено мишљење о њему; – попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену; – пише краћа формална писма (писма читалаца, пријаве за праксе, стипендије или омладинске послове); – пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у дискусијама на блогу.слика, графикона, детаљних упутстава;	– ИКТ;
	– препознаје и разуме, у оквиру свог интересовања, знања и искуства, правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земаља чији језик учи; – препознаје и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи; – препознаје и адекватно	СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА – интеркултурност; – правила понашања; – стереотипи; – стилови у комуникацији на страном језику; – ИКТ;

текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.2.3.1. Започиње, води и завршава једноставан разговор и укључује се у дискусију на теме како од личног интереса, тако и оне о свакодневном животу. 2.СТ.2.3.2. Износи лични став, уверења, очекивања, искуства, планове као и коментаре о мишљењима других учесника у разговору. 2.СТ.2.3.3. Размењује, проверава, потврђује информације о познатим темама у формалним ситуацијама (нпр. у установама и на јавним местима). 2.СТ.2.3.4. Описује или препричава стварне или измишљене догађаје, осећања, искуства. 2.СТ.2.3.5. Излаже већ припремљену презентацију о темама из свог окружења или струке.	користи најфреквентније стилове и регистре у вези са елементима страног језика који учи, али и из осталих области школских знања и животних искустава; – препознаје различите стилове комуникације и најфреквентнија пратећа паравербална и невербална средстава (степен формалности, љубазности, као и паравербална средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.); – користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже); – користи савремене видове комуникације у откривању културе земаља чији језик учи;	
2.СТ.2.3.6. Извештава о догађају, разговору или садржају нпр. књиге, филма и сл. 2.СТ.2.3.7. Излаже садржаје и износи своје мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.2.4.1. Пише белешке	– преноси суштину поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, објашњења и обавештења, писмено и усмено; – резимира садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције; – преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га	МЕДИЈАЦИЈА – преношење поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; – стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи;

или одговара на поруке, истичући битне детаље. 2.СТ.2.4.2. У приватној преписци, тражи или преноси информације, износи лични став и аргументе. 2.СТ.2.4.3. Пише, према упутству, дескриптивне и наративне текстове о разноврсним темама из области личних интересовања и искустава. 2.СТ.2.4.4. Пише кратке, једноставне есеје о различитим темама из личног искуства, приватног, образовног и јавног контекста. 2.СТ.2.4.5. Пише извештај или прослеђује вести (преводи, интерпретира, резимира, сажима) у вези са кратким и/или једноставним текстом из познатих области који чита или слуша. 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.2.5.1. Користи речи и изразе који му омогућавају успешну комуникацију у предвидивим/свакодневним ситуацијама, актуелним догађајима и сл. 2.СТ.2.5.2. Правилно разуме и користи већи број сложенијих језичких структура. 2.СТ.2.5.3. Има сасвим разумљив изговор. 2.СТ.2.5.4. Пише прегледан и разумљив текст у коме су правопис, интерпункција и организација углавном добри. 2.СТ.2.5.5. Препознаје	саговорнику; – користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: преводи или преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.	
---	--	--

формални и неформални регистар; познаје правила понашања и разлике у култури, обичајима и веровањима своје земље и земље чији језик учи. Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на напредном нивоу у свакој области. 1. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.3.1.1. Разуме појединости значајне за разговор или расправу са сложеном аргументацијом у којој се износе лични ставови једног или више са/говорника, у приватном, образовном, јавном и професионалном контексту. 2.СТ.3.1.2. Разуме презентацију или предавање са сложеном аргументацијом уз помоћ пропратног материјала. 2.СТ.3.1.3. Разуме аутентични аудио и видео запис у коме се износе ставови на теме из друштвеног или професионалног живота. 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.3.2.1. Препознаје тему и схвата садржај разноврсних текстова, примењујући одговарајуће технике/врсте читања. 2.СТ.3.2.2. Из различитих писаних извора, уз одговарајућу технику читања, долази до потребних информација из области личног		
--	--	--

интересовања. 2.СТ.3.2.3. Разуме формалну кореспонденцију у вези са струком или личним интересовањима. 2.СТ.3.2.4. Разуме општи смисао и појединости у стручним текстовима на основу сопственог предзнања (нпр. специјализовани чланци, приручници, сложена упутства). 2.СТ.3.2.5. Разуме садржај извештаја и/или чланка о конкретним или апстрактним темама у коме аутор износи нарочите ставове и гледишта. 2.СТ.3.2.6. Разуме одломке оригиналних књижевних дела и текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.3.3.1. Активно учествује у формалним и неформалним разговорима/дискусијама о општим и стручним темама, с једним или више саговорника. 2.СТ.3.3.2. Размењује ставове и мишљења уз изношење детаљних објашњења, аргумената и коментара. 2.СТ.3.3.3. Методично и јасно излаже о разноврсним темама; објашњава своје становиште износећи предности и недостатке различитих тачака гледишта и одговара на		
--	--	--

питања слушалаца. 2.СТ.3.3.4. Извештава о информацијама из нпр. новинског чланка, документарног програма, дискусија, излагања и вести (препричава, резимира, преводи). 2.СТ.3.3.5. Упоређује ставове и монолошки изражава мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.3.4.1. Пише неформална писма у којима изражава властиту емотивну реакцију, наглашавајући детаље неког догађаја или искуства и коментаришући туђе ставове. 2.СТ.3.4.2. Пише пословна и друга формална писма различитог садржаја за личне потребе и потребе струке. 2.СТ.3.4.3. Пише дескриптивни или наративни текст о стварним или измишљеним догађајима. 2.СТ.3.4.4. Пише есеје, користећи информације из различитих извора и нуди аргументована решења у вези с одређеним питањима; јасно и детаљно исказује став, осећање, мишљење или реакцију. 2.СТ.3.4.5. Пише извештај/преводи садржаје и информације из дужих и сложенијих текстова из различитих области које		
--	--	--

чита или слуша (нпр. препричава, описује, систематизује и сл.). 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.3.5.1. Разуме и користи разноврстан репертоар речи, израза и идиома, који му омогућавају да се изражава јасно, течно, прецизно и детаљно. 2.СТ.3.5.2. Разуме целокупни репертоар граматичких структура и активно користи све уобичајене граматичке структуре. 2.СТ.3.5.3. Има јасан и природан изговор и интонацију. 2.СТ.3.5.4. Пише јасне, прегледне и разумљиве текстове, доследно примењујући језичка правила, правила организације текста и правописну норму. 2.СТ.3.5.5. Познаје и адекватно користи формални и неформални језички регистар.		
---	--	--

Корелација са другим предметима:

- српски језик и књижевност
- ентлески језик

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу
- тестове знања
- писмене задатке
- израду домаћих задатака
- културу усмене и писане комуникације

Разред
Недељни фонд часова
Годишњи фонд часова

Други
2 часа
70 часова

СТАНДАРДИ	ИСХОДИ По завршетку првог разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на основном нивоу у свакој области. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.1.1.1. Разуме краће поруке, обавештења и упутства која се саопштавају разговетно и полако. 2.СТ.1.1.2. Схвата смисао краће спонтане интеракције између двоје или више са/говорника у личном, образовном и јавном контексту. 2.СТ.1.1.3. Схвата општи смисао информације или краћих монолошких излагања у образовном и јавном контексту. 2.СТ.1.1.4. Схвата смисао прилагођеног аудио и видео записа у вези с темама из свакодневног живота (стандардни говор, разговетни изговор и спор ритам излагања). 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.1.2.1. Разуме општи смисао једноставних краћих текстова у вези с блиским темама, у којима преовлађују фреквентне речи и интернационализми.	–разуме и извршава упутства и налоге за различите активности у образовном контексту и у свакодневним (приватним и јавним) комуникативним ситуацијама; –разуме општи садржај и најважније појединости краћих монолошких и дијалошких излагања о познатим и узрасно примереним темама, у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор уз одговарајући број понављања или успоренији темпо говора; –разуме општи смисао информативних прилога (на интернету, радију, телевизији) о познатим или блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор уз одговарајући број понављања; –разуме основне елементе садржаја (актере и њихове међусобне односе, околности радње, заплет и епилог...) у краћим медијски подржаним аудио и аудио-визуелним формама (исечци аудио-књига дијалошког карактера, радио-драма и	РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА – разумевање – говора; – комуникативна ситуација; – монолошко и дијалошко излагање; – стандардни језик; – изговор; – информативни прилози; – размена информација; – култура и уметност; – ИКТ

2.СТ.1.2.2. Проналази потребне информације у једноставним текстовима (нпр. огласи, брошуре, обавештења, кратке новинске вести). 2.СТ.1.2.3. Разуме једноставне личне поруке и писма. 2.СТ.1.2.4. Уочава потребне детаље у текстовима из свакодневног живота (натписи на јавним местима, упутства о руковању, етикете на производима, јеловник и сл.). 2.СТ.1.2.5. Разуме кратке адаптиране одломке књижевних дела, и друге поједностављене текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.1.3.1. Уме да оствари друштвени контакт (нпр. поздрављање, представљање, захваљивање). 2.СТ.1.3.2. Изражава слагање/неслагање, предлаже, прихвата или упућује понуду или позив. 2.СТ.1.3.3. Тражи и даје једноставне информације, у приватном, јавном и образовном контексту. 2.СТ.1.3.4. Описује блиско окружење (особе, предмете, места, активности, догађаје).	других радијских снимака, краћих филмова и серија; видео спотови, прилози са јутјуба итд), у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме; –разуме суштину размене информација саговорника који разговарају о блиским и познатим темама, уз евентуална понављања и појашњавања; –разуме основне (суштинске) аргументе, жеље, потребе и мишљења саговорника, уколико су изнета једноставним језичким средствима, умереним темпом говора и уз евентуалну невербалну, паравербалну или визуелну подршку; –разуме најопштији садржај излагања у којима се на узрасно примерен начин тематизују опште друштвена питања; –разуме општи смисао и одређене препознатљиве појединости текстова класичне и савремене музике различитих жанрова;	
	–разуме краће текстове о конкретним, блиским темама из свакодневног живота, као и о темама културног, наставног и образовног контекста; –разуме општи садржај и допунске информације из обавештења или упозорења на јавним местима; –разуме једноставније описе	РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА – разумевање прочитаног текста; – врсте текстова – издвајање поруке и суштинских информација; – препознавање основне аргументације; непознате речи; – ИКТ

2.СТ.1.3.5. Излаже већ припремљену кратку презентацију о блиским темама. 2.СТ.1.3.6. Преноси или интерпретира кратке поруке, изјаве, упутства или питања. 2.СТ.1.3.7. Излаже једноставне, блиске садржаје у вези са културом и традицијом свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.1.4.1. Пише кратке белешке и једноставне поруке (нпр. изражава захвалност, извињење, упозорење). 2.СТ.1.4.2. Пише приватно писмо о аспектима из свакодневног живота (нпр. описује људе, догађаје, места, осећања). 2.СТ.1.4.3. Попуњава образац/упитник, наводећи личне податке, образовање, интересовања и сл. 2.СТ.1.4.4. Пише једноставне текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикана, детаљних упутстава. 2.СТ.1.4.5. Преводи или интерпретира информације из једноставних порука, бележака или образаца.	догађаја, намера, осећања и интересовања из преписке коју добија (имејлови, поруке, писма); – проналази и издваја релевантне информације из обавештења или проспеката и рекламних материјала; – разуме основну нит аргументације, чак и уколико не разуме све детаље текста; – разуме краће текстове на блиске, познате и обрађиване друштвене теме, препознаје најважније ауторове ставове и закључке; – разуме једноставне књижевне текстове различитих жанрова (поезија, проза, драма) у којима се појављују учесталије метафоре; – открива значење непознатих речи у писаном тексту на основу познатог контекста и језичког предзнања;	
5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.1.5.1. Користи задовољавајући број фреквентних речи и израза	– усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; – користи релативно спонтано и самостално циљни језик као језик комуникације у учионици са наставником и са осталим ученицима и ученицама; – описује особе, радњу, место, доживљај или	УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ – усмено изражавање; – неформални разговор; – формална дискусија; – функционална сарадња; – интервјуисање; – интонација; – дијалог;

које му омогућавају изражавање основних комуникативних функција у свакодневним ситуацијама. 2.СТ.1.5.2. Саставља кратке, разумљиве реченице користећи једноставне језичке структуре. 2.СТ.1.5.3. Има углавном јасан и разумљив изговор. 2.СТ.1.5.4. Пише с одговарајућом ортографском тачношћу уобичајене речи које користи у говору. 2.СТ.1.5.5. Примењује основну правописну норму. 2.СТ.1.5.6. Користи неутралан језички регистар. Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на средњем нивоу у свакој области. 1. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.2.1.1. Разуме суштину и битне појединости порука, упутстава и обавештења о темама из свакодневног живота и делатности. 2.СТ.2.1.2. Разуме суштину и битне појединости разговора или расправе између двоје или више са/говорника у приватном, образовном и јавном контексту. 2.СТ.2.1.3. Разуме суштину и битне појединости	актуелна дешавања у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке и ванјезичке елементе; – саопштава и интерпретира најважније информације садржаја писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе; – саопштава и интерпретира најважније информације садржаја кратких емисија, видео записа на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе; – износи своје мишљење, изражава и образлаже ставове и реагује на мишљење и ставове других (допадање/недопадање итд.), користећи познате и једноставне језичке елементе; – започиње и учествује у дијалогу и размењује мишљења и информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама; – представља укратко резултате самосталног истраживања на одређену тему; – интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скечеве; – користи интонацију, ритам и висину гласа у складу са сопственом	
---	---	--

монологског излагања у образовном и јавном контексту уколико је излагање јасно и добро структурирано.	комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;	
2.СТ.2.1.4. Разуме суштину аутентичног тонског записа (аудио и видео запис) о познатим темама, представљених јасно и стандардним језиком. 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.2.2.1. Разуме општи смисао и релевантне информације у текстовима о блиским темама из образовног и јавног контекста. 2.СТ.2.2.2. Открива значење непознатих речи на основу контекста који му је близак. 2.СТ.2.2.3. Разуме описе догађаја, осећања и жеља у личној преписци. 2.СТ.2.2.4. Проналази потребне информације у уобичајеним писаним документима (нпр. пословна преписка, проспекти, формулари). 2.СТ.2.2.5. Проналази специфичне појединости у дужем тексту са претежно сложеним структурама, у коме се износе мишљења, аргументи и критике (нпр. новински чланци и стручни текстови). 2.СТ.2.2.6. Разуме адаптиране књижевне текстове и прилагођене текстове који се односе на цивилизацијске тековине,	– попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену; – пише белешке, поруке (имејлове, СМС поруке и сл.) да би тражио или пренео релевантне информације користећи стандардне формуле писаног изражавања; – пише текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикона, детаљних упутстава; – резимира прочитани/преслушани текст о блиским, познатим и обрађиваним друштвеним темама користећи једноставна језичка средства; – пише о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања; – описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности користећи фреквентне речи и изразе; – пише о властитом искуству описујући своје утиске и осећања, износећи мишљења, планове и очекивања, једноставним језичким средствима;	ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ писмено изражавање – врсте текста; – описивање; – стандардне формуле писаног изражавања – лексика – и комуникативне – функције – ИКТ;
	– препознаје и наводи најзначајније личности и догађаје културе земље/ земаља чији језик учи и	СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА – интеркултурност

културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.2.3.1. Започиње, води и завршава једноставан разговор и укључује се у дискусију на теме како од личног интереса, тако и оне о свакодневном животу. 2.СТ.2.3.2. Износи лични став, уверења, очекивања, искуства, планове као и коментаре о мишљењима других учесника у разговору. 2.СТ.2.3.3. Размењује, проверава, потврђује информације о познатим темама у формалним ситуацијама (нпр. у установама и на јавним местима). 2.СТ.2.3.4. Описује или препричава стварне или измишљене догађаје, осећања, искуства. 2.СТ.2.3.5. Излаже већ припремљену презентацију о темама из свог окружења или струке. 2.СТ.2.3.6. Извештава о догађају, разговору или садржају нпр. књиге, филма и сл. 2.СТ.2.3.7. Излаже садржаје и износи своје мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.2.4.1. Пише белешке	разуме њихову улогу у светским оквирима; –познаје правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земље/ земаља чији језик учи; –препознаје најчешће стереотипе у вези са културом своје земље и земаља чији језик учи; –разликује основне облике примереног и непримереног понашања у контексту културе земље/ земаља чији језик учи (у односу на категорије времена, простора и покрета у комуникацији, као нпр. тачност, лични простор, мимика и сл); –препознаје и користи најфреквентније регистре и стилове у комуникацији на страном језику у складу са степеном формалности комуникативне ситуације; –истражује различите аспекте култура земље/ земаља чији језик учи у оквиру својих интересовања; –користи савремене видове комуникације у откривању културе земље/земаља чији језик учи; –користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже).	– правила понашања; – стереотипи; – стилови у комуникацији на страном језику; – ИКТ;
--	--	--

или одговара на поруке, истичући битне детаље. 2.СТ.2.4.2. У приватној преписци, тражи или преноси информације, износи лични став и аргументе. 2.СТ.2.4.3. Пише, према упутству, дескриптивне и наративне текстове о разноврсним темама из области личних интересовања и искустава. 2.СТ.2.4.4. Пише кратке, једноставне есеје о различитим темама из личног искуства, приватног, образовног и јавног контекста. 2.СТ.2.4.5. Пише извештај или прослеђује вести (преводи, интерпретира, резимира, сажима) у вези са кратким и/или једноставним текстом из познатих области који чита или слуша. 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.2.5.1. Користи речи и изразе који му омогућавају успешну комуникацију у предвидивим/свакодневним ситуацијама, актуелним догађајима и сл. 2.СТ.2.5.2. Правилно разуме и користи већи број сложенијих језичких структура. 2.СТ.2.5.3. Има сасвим разумљив изговор. 2.СТ.2.5.4. Пише прегледан и разумљив текст у коме су правопис, интерпункција и организација углавном	– преноси суштину и најважније појединости поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, једноставнија објашњења и обавештења, писмено и усмено; – у писаном облику резимира на структурисан начин садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције; – у усменом облику преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га исказаним или претпостављеним потребама саговорника; – користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: – преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.;	МЕДИЈАЦИЈА – преношење поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; – стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи;
--	---	---

добри. 2.СТ.2.5.5. Препознаје формални и неформални регистар; познаје правила понашања и разлике у култури, обичајима и веровањима своје земље и земље чији језик учи. Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на напредном нивоу у свакој области. 1. Област језичке вештине – СЛУШАЊЕ 2.СТ.3.1.1. Разуме појединости значајне за разговор или расправу са сложенom аргументацијом у којој се износе лични ставови једног или више са/говорника, у приватном, образовном, јавном и професионалном контексту. 2.СТ.3.1.2. Разуме презентацију или предавање са сложенom аргументацијом уз помоћ пропратног материјала. 2.СТ.3.1.3. Разуме аутентични аудио и видео запис у коме се износе ставови на теме из друштвеног или професионалног живота. 2. Област језичке вештине – ЧИТАЊЕ 2.СТ.3.2.1. Препознаје тему и схвата садржај разноврсних текстова, примењујући одговарајуће технике/врсте читања. 2.СТ.3.2.2. Из различитих писаних извора, уз		
--	--	--

одговарајућу технику читања, долази до потребних информација из области личног интересовања. 2.СТ.3.2.3. Разуме формалну кореспонденцију у вези са струком или личним интересовањима. 2.СТ.3.2.4. Разуме општи смисао и појединости у стручним текстовима на основу сопственог предзнања (нпр. специјализовани чланци, приручници, сложена упутства). 2.СТ.3.2.5. Разуме садржај извештаја и/или чланка о конкретним или апстрактним темама у коме аутор износи нарочите ставове и гледишта. 2.СТ.3.2.6. Разуме одломке оригиналних књижевних дела и текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа. 3. Област језичке вештине – ГОВОР 2.СТ.3.3.1. Активно учествује у формалним и неформалним разговорима/дискусијама о општим и стручним темама, с једним или више саговорника. 2.СТ.3.3.2. Размењује ставове и мишљења уз изношење детаљних објашњења, аргумената и коментара. 2.СТ.3.3.3. Методично и јасно излаже о разноврсним		
---	--	--

темама; објашњава своје становиште износећи предности и недостатке различитих тачака гледишта и одговара на питања слушаца. 2.СТ.3.3.4. Извештава о информацијама из нпр. новинског чланка, документарног програма, дискусија, излагања и вести (препричава, резимира, преводи). 2.СТ.3.3.5. Упоређује ставове и монолошки изражава мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа. 4. Област језичке вештине – ПИСАЊЕ 2.СТ.3.4.1. Пише неформална писма у којима изражава властиту емотивну реакцију, наглашавајући детаље неког догађаја или искуства и коментаришући туђе ставове. 2.СТ.3.4.2. Пише пословна и друга формална писма различитог садржаја за личне потребе и потребе струке. 2.СТ.3.4.3. Пише дескриптивни или наративни текст о стварним или измишљеним догађајима. 2.СТ.3.4.4. Пише есеје, користећи информације из различитих извора и нуди аргументована решења у вези с одређеним питањима; јасно и детаљно исказује став, осећање,		
--	--	--

мишљење или реакцију. 2.СТ.3.4.5. Пише извештај/преводи садржаје и информације из дужих и сложенијих текстова из различитих области које чита или слуша (нпр. препричава, описује, систематизује и сл.). 5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ 2.СТ.3.5.1. Разуме и користи разноврстан репертоар речи, израза и идиома, који му омогућавају да се изражава јасно, течно, прецизно и детаљно. 2.СТ.3.5.2. Разуме целокупни репертоар граматичких структура и активно користи све уобичајене граматичке структуре. 2.СТ.3.5.3. Има јасан и природан изговор и интонацију. 2.СТ.3.5.4. Пише јасне, прегледне и разумљиве текстове, доследно примењујући језичка правила, правила организације текста и правописну норму. 2.СТ.3.5.5. Познаје и адекватно користи формални и неформални језички регистар.		
---	--	--

Корелација са другим предметима:

- српски језик и књижевност
- енглески језик

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу

- тестове знања
- писмене задатке
- израду домаћих задатака
- културу усмене и писане комуникације

Разред	Трећи
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	70 часова

Циљ наставе страног језика је овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика; развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова; развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења; развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација; стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији; стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Посебан циљ наставе страног језика у средњим стучним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се страни језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну пословну комуникацију у усменом и писаном облику.

Задаци наставе страног језика су да ученици:

буду оспособљени да у школској и ван школској свакодневници могу писмено и усмено да остваре своје намере, диференцирано и сходно ситуацији;

продубљују и проширују комуникативне способности и постављају основе за то да страни језик функционално користе и после завршетка свог образовања (током студија, у будућем послу или даљем образовању);

стекну увид у језичку стварност и буду оспособљени да уоче контрасте и врше порђења у односу на сопствену стварност;

буду оспособљени да се компетентно и самосвесно споразумевају са људима из других земаља, усвајају норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као и да наставе, у оквиру формалног образовања и самостално, учење другог и трећег страног језика;

до краја трећег разреда средње стручне школе савладају први страни језик до нивоа B1+ према Заједничком европском оквиру.

Напомена:

Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће рецептивне вештине (разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за продуктивне вештине (говор, интеракција, медијација и писање) може очекивати да буду за један ниво ниже (на пример, B1+ рецептивно, B1 продуктивно)

Комуникативне функције:

1. Представљање себе и других
2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)
3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд
4. Давање једноставних упутстава и команди;
5. Изражавање молби и захвалности
6. Изражавање извињења

7. Изражавање потврде и негирање
8. Изражавање допадања и недопадања
9. Изражавање физичких сензација и потреба
10. Исказивање просторних и временских односа
11. Давање и тражење информација и обавештења
12. Описивање и упоређивање лица и предмета
13. Изрицање забране и реаговање на забрану
14. Изражавање припадања и поседовања
15. Скретање пажње
16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања
17. Тражење и давање дозволе
18. Исказивање честитки
19. Исказивање препоруке
20. Изражавање хитности и обавезности
21. Исказивање сумње и несигурности

Теме:

1. Национални паркови
2. Мода
3. Уметност и сликарство
4. Доношење одлука
5. Митови и легенде
6. Познате личности
7. Писци криминалних прича
8. Будућност планете, климатске промене
9. Путовања

Исте активности провлаче се кроз све тематске јединице, али обухватају различите типове вежби:

- разумевање прочитаног;
- развијање речника;
- излагање мишљења;
- разумевање саслушаног текста;
- комуникативне вежбе;
- писање краћих састава.

Разред	Четврти
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	66 часова

Циљ наставе страног језика је овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика; развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова; развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења; развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација; стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији; стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Посебан циљ наставе страног језика у средњим стучним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се страни језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну пословну комуникацију у усменом и писаном облику.

Задаци наставе страног језика су да ученици:

буду оспособљени да у школској и ван школској свакодневници могу писмено и усмено да остваре

своје намере, диференцирано и сходно ситуацији;

продубљују и проширују комуникативне способности и постављају основе за то да страни језик

функционално користе и после завршетка свог образовања (током студија, у будућем послу или

даљем образовању);

стекну увид у језичку стварност и буду оспособљени да уоче контрасте и врше порђења у односу на

сопствену стварност;

буду оспособљени да се компетентно и самосвесно споразумевају са људима из других земаља,

усвајају норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као

и да наставе, у оквиру формалног образовања и самостално, учење другог и трећег страног језика;

до краја трећег разреда средње стручне школе савладају први страни језик до нивоа B1+ према

Заједничком европском оквиру.

Напомена:

Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће рецептивне вештине

(разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за продуктивне вештине (говор, интеракција,

медијација и писање) може очекивати да буду за један ниво ниже (на пример, B1+ рецептивно, B1 продуктивно)

Комуникативне функције:

1. Представљање себе и других
2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)
3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд
4. Давање једноставних упутстава и команди;
5. Изражавање молби и захвалности
6. Изражавање извињења
7. Изражавање потврде и негирање
8. Изражавање допадања и недопадања
9. Изражавање физичких сензација и потреба
10. Исказивање просторних и временских односа
11. Давање и тражење информација и обавештења
12. Описивање и упоређивање лица и предмета
13. Изрицање забране и реаговање на забрану
14. Изражавање припадања и поседовања
15. Скретање пажње
16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања
17. Тражење и давање дозволе
18. Исказивање честитки
19. Исказивање препоруке
20. Изражавање хитности и обавезности
21. Исказивање сумње и несигурности

Теме:

1. Различите земље и културе у којима се говори енглески језик
2. Екологија
3. Књижевност и књижевне награде
4. Научна открића
5. Народи и традиције
6. Равноправност међу половима
7. Куповина
8. Интелигенција и учење

Исте активности провлаче се кроз све тематске јединице, али обухватају различите типове вежби:

- разумевање прочитаног,
- развијање речника,
- излагање мишљења,
- разумевање саслушаног текста,
- комуникативне вежбе,
- писање састава.

ФИЛОЗОФИЈА

Циљ наставе предмета Филозофија је да код ученика развије свест о потреби да активно обликују свој и одговорно учествују у јавном животу хумано и демократски оријентисаног друштва, оспособљавајући их да независно критички мисле и просуђују, формирају сопствени поглед на свет који је осетљив на културни контекст, и да се у својим делима и поступцима руководе вредностима истине, добра, правде и лепоте чији смисао и значај откривају у процесу овладавања знањима и вештинама својственим филозофски култивисаној мисли.

Задаци наставе филозофије су да ученици:

- познају методолошку структуру научног и филозофског истраживања и оспособе се за примену критичко-рационалних метода у решавању практичних и теоријских проблема;
- доведу у везу властита мисаона искуства са карактеристичним филозофским проблемима и упознајући различита филозофска становишта стекну свест о сложености и креативној компоненти интелектуалног напора да се проникне у структуру стварности;
- разумеју значај историјског контекста и развојне димензије у настанку филозофских схватања, као и узајамно преплитање културних и интелектуалних традиција у настанку научних теорија и духовних творевина западне културе;
- овладају различитим мисаоним стратегијама и унапреде самостално и критичко суђење кроз анализу и интерпретацију филозофских текстова и реконструкцију филозофских аргумената;
- овладају анализом комплексних питања и идеја зарад формирања властитог погледа на проблеме савременог света;
- разликују сазнајне од вредносних судова и артикулишу властити вредносни систем у суочавању са етичким дилемама и изазовима друштва у коме живе;
- развију осетљивост за социјални и културни контекст, идентитет и разлике, овладају вештинама успешне комуникације, тимског рада и практикују технике за конструктивно решавање конфликта у свакодневном животу;
- преузимају одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, и да са успехом учествују у јавном животу друштва;
- унапреде способности за разложно (писмено и усмено) излагање мисаоних садржаја и учешће у расправи на начин који доприноси развијању атмосфере отворености и узајамног уважавања;
- усвоје и практикују интелектуалне врлине, ставове и вредности: интелектуалну отвореност и радозналост, истинољубивост, уважавање сведочанства и аргумента, спремност на аутокритику, толеранцију према разликама у мишљењу и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа;
- усвоје целовит приступ образовању који се темељи на међузависности и трансферу знања из различитих области, усаврше методе и технике за поспешивање властитог учења, развијају интересовање за (теоријска) знања, умећа и вештине потребне за даље образовање, индивидуални и професионални развој, и припреме се да у процесу доживотног учења адекватно одговоре на неизвесности и промене у каријери и социјалном

статусу.

Разред	Четврти
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	66 часова

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

1. **Одређење филозофије**

- Име и појам филозофије; побуде за филозофско истраживање
- Основна филозофска питања и дисциплине (метафизика, гносеологија, етика)
- Однос филозофије и мита (религије, науке и уметности)

2. **Античка филозофија**

- Приказ проблема античке филозофије
- Питање прапочетка
- Проблем бића, мноштва и кретања
- Значај супротности за тумачење природе
- Проблем истине и привида
- Дијалектика и реторика
- Метафизичко одређење стварности
- Врлина и добро
- Питање индивидуалне среће

3. **Средњовековна филозофија**

- Приказ проблема средњовековне филозофије
- Однос вере и разума
- Улога филозофије у формирању хришћанског учења
- Проблем универзалија

4. **Филозофија новог доба**

- Приказ проблема нововековне филозофије
- Проблем методе (Ново схватање науке)
- Проблем супстанције
- Проблем сазнања
- Начела разума у праву и политици
- Проблем субјекта: од трансценденталног ка апсолутном субјекту
- Проблем умне синтезе стварности; природа као систем ума
- Дијалектика
- Ум и слобода

5. **Савремена филозофија**

- Приказ проблема савремене филозофије
- Однос према наслеђу европске рационалности
- Место логичке и језичке анализе у савременој филозофији
- Проблем егзистенције
- Специфичност филозофских метода: херменеутика и феноменологија

ПСИХОЛОГИЈА

Циљ наставе психологије је да допринесе формирању зреле, одговорне, социјализоване особе као и подршке развоју компетенција значајних за обављање професионалних активности и наставак школовања кроз стицање функционалних знања о основним карактеристикама психичког живота и понашање човека, разумевање психолошких основа уметничке делатности, формирање ставова, овладавање вештинама.

Разред	Трећи
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	70 часова

Задаци наставе психологије су да ученици:

- стекну основна знања о психичким процесима, особинама, стањима и њиховом манифестовању у понашању;
- разумеју психички живот особе као целину међусобно повезаних процеса, стања и особина;
- стекну основана знања о психологији музике;
- разумеју сопствену личност као део друштва и света око себе, увиде значај отворености за промене и лично ангажовање за сопствени развој и развој друштва;
- разумеју психолошке основе међуљудских односа, унапреде комуникацијске вештине;
- унапреде сарадњу са другима, као и способност за тимски рад;
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема у струци и свакодневном животу;
- унапреде способност за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација релевантних за психички живот човека и стваралаштво;
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења;
- негују интелектуалну радозналост и стваралачке способности;
- разумеју концепт менталног здравља и значај превенције, унапреде здраве животне стилове и примењују их у свакодневном животу;
- развију ставове и вредности значајне за живот у савременом мултикултуралном друштву који одражавају поштовање људских права, толеранција, солидарности, уважавање различитости и родну равноправност.

Теме:

I УВОДНИ ДЕО

ПСИХОЛОГИЈА КАО НАУЧНА ДИСЦИПЛИНА

(Предмет, гране и методе психологије; Психологија и друге науке;)

ОРГАНСКЕ ОСНОВЕ И ДРУШТВЕНИ ЧИНИОЦИ

(Чула, нервни и ендокрини систем; Чиниоци психичког развоја;)

II ОСНОВНЕ ПСИХИЧКЕ ПОЈАВЕ-ПСИХИЧКИ ПРОЦЕСИ, ОСОБИНЕ И СТАЊА

ОПАЖАЊЕ

(Опажање, дражи, чула, осећај, опажај; Организација опажаја; Утицај искуства, мотивације и личности на опажање; Грешке у опажању; Опажање особа; Прва импресија, систематска грешка у опажању и значај правилног процењивања других особа; Пажња;)

УЧЕЊЕ, ПАМЋЕЊЕ

(Појам, значај и врсте учења; Сензитизација, хабитуација, класично и емоционално условљавање, инструментално и учење путем увиђања, учење по моделу, вербално учење. Учење моторних вештина; Трансфер учења; Појам памћења, краткорочно и дугорочно памћење, репродукција и препознавање; Квалитативне промене у памћењу; Појам заборављања, узроци; Психолошки услови успешног учења; Стратегије управљања процесом учења;)

МИШЉЕЊЕ

(Појам мишљења, улога знања и искуства у мишљењу; Врсте мишљења; Развој мишљења; Критичко мишљење; Стваралачко мишљење;)

СПОСОБНОСТИ

(Појам и подела способности; Сензорне и моторне способности; Интелектуалне способности- појам, мерење, индивидуалне разлике; Теорија о структури интелигенције; Креативност;)

ЕМОЦИЈЕ

(Појам емоција и емоционално реаговање и врсте емоционалних доживљаја; Органске промене у склопу емоција; Схватање о природи емоција; Емоционални живот у адолесценцији; Значај емоција за ментално здравље и психосоматска обољења; Појам и врсте страхова, анксиозност; Стрес и психичка траума;)

МОТИВАЦИЈА

(Појам мотива, хомеостатични и нехомеостатични појмови; Лични и друштвени мотиви; Функционална аутономија и хијерархија мотива; Мотивација као чинилац успешног учења;)

III ЛИЧНОСТ

ПОЈАМ И СТРУКТУРА ЛИЧНОСТИ

(Појам и структура личности, темперамент, карактер, способности, телесне особине; Појам и врсте црта, димензије, типови личности; Свест о себи, лични о социјални идентитет;)

ДИНАМИКА ЛИЧНОСТИ

(Ставови, интересовања, вредности; Фрустрације, конфликти и последице;)

РАЗВОЈ ЛИЧНОСТИ

(Развој и социјализација личности, чиниоци социјализације; Појам зрелости;)

ТЕОРИЈЕ ЛИЧНОСТИ

(Преглед општих теорија личности)

ПРОМЕНЕ И ПОРЕМЕЋАЈИ ДУШЕВНОГ ЖИВОТА И ПОНАШАЊА

(Измењена стања свести- сан, хипноза, парапсихолошки феномени; Поремећаји понашања; Поремећаји менталног здравља, превенција и лечење;)

IV ОСОБА У СОЦИЈАЛНОЈ ИНТЕРАКЦИЈИ

КОМУНИКАЦИЈА

(Појам и врсте комуникације и комуникациони знакови; Вербална и невербална комуникација; Комуникациони процес, социјални чиниоци и језик, извори неспоразума при комуникацији; Уметност као облик комуникације; Процес уметничке комуникације; Посредници у тумачењу уметности;)

ЖИВОТ У ГРУПИ

(Динамика групе: формирање, односи у групи, руковођење, такмичење, сарадња , групно решавање проблема, групна дискусија; Ненасилна комуникација;)

V ОСНОВЕ ПСИХОЛОГИЈЕ МУЗИКЕ

МУЗИКА КАО ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА

(Основни проблеми и приступи- психометријско, когнитивно и развојно становиште)

ПСИХОАКУСТИЧКЕ И ФИЗИОЛОШКЕ ОСНОВЕ МУЗИКЕ

(Дражи, чулни органи, физиолошка основа чувства; Психолошки подаци о висини, гласности, боји и трајању;)

ОПАЖАЊЕ МУЗИКЕ

(Законитости опажања појединих музичких компоненти- мелодија, ритам, хармонија. Опажање музичког дела; Реаговање на музику- емоционално реаговање, преференције, музички укуси;)

МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ

(Видови музичког извођења; Тензија у музичком извођењу; Музичке способности и психолошка процена музичких способности;)

МУЗИЧКИ РАЗВОЈ

(Видови, ток и темпо; Детерминанте музичког развоја;)

ЛИЧНОСТ МУЗИЧАРА

(Особине личности музичара; Мотивационе основе музичке

СОЦИОЛОГИЈА

Циљ учења Социологије је да кроз овладавање основним социолошким појмовима, теоријама, концептима и принципима, оспособи ученике да разумеју сложеност и разноврсност функционисања друштва на локалном и глобалном нивоу, факторе који делују у друштву и њихову међузависност, ради развијања знања, вештина и ставова неопходних за одговорно и успешно учешће у друштвеном животу, критичко и конструктивно промишљање о односу појединца, институција и друштва, о проблемима савременог глобалног и српског друштва, начинима на који они настају и како се могу решавати.

Разред	Други
Недељни фонд часова	1 час
Годишњи фонд часова	35 часова

ИСХОДИ	ТЕМЕ и
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	кључни појмови садржаја програма
– објасни појам друштва, и друштвених појава; – користи правилно, у усменом и писменом излагању, основне социолошке појмове; – уважава индивидуалне, друштвене и културне различитости; – објасни појам и значај обичајних и моралних норми; – дефинише појмове друштвене структуре и друштвеног система и разликује њихове елементе; – препознаје, на датим примерима,	ШТА ЈЕ СОЦИОЛОГИЈА Настанак и развој социологије Предмет социологије Социолошке теорије
	ПОЈЕДИНАЦ, КУЛТУРА И ДРУШТВО Биолошки, психолошки и социјални чиниоци друштвености Идентитет Род, пол и сексуалност Појам и елементи културе Језик и симболи Норме и вредности Социјализација Обичај, морал и право Супкултура/контракултура

врсте друштвеног раслојавања; – процењује значај отворености друштва за друштвени развој; – анализира друштвену условљеност музике и различитих музичких стилова; – препознаје појам и врсте социјалне стратификације и, на конкретним примерима, узроке и последице друштвених неједнакости; – критички процењује различите аспекте глобализације; – образложи добре и лоше стране експанзије информационих технологија; – упореди и анализира демографска кретања у савременом свету и Србији; – идентификује феномен миграција као сталан глобални процес; – издвоји главне узроке еколошких проблема; – заузима активан став у односу на локалне и глобалне еколошке проблеме и питања одрживог развоја; – објасни појам рада и поделу рада као основног феномена људског постојања; – опише и интерпретира појмове политике, моћи и државе; – промовише идеје владавине права и социјалне правде; – критички анализира достигнућа и мањкавости демократије и утврди важност владавине права и правне државе; – повеже појам и функције идеологија са конкретним примерима, изводећи закључке о могућим последицама	Врсте културе СОЦИОЛОГИЈА МУЗИКЕ Социолошко-музичке и естетске теорије о друштву Социологија елитне музике Социологија рока, цеза, турбо-фолка, реп и поп музике СИСТЕМ И ОРГАНИЗАЦИЈА ДРУШТВА Појам друштвеног система Друштвена улога и положај Друштвене групе ДРУШТВЕНА СТРУКТУРА Системи стратификације Класно-слојна структура Друштвена неједнакост Друштвена покретљивост ДРУШТВЕНА ПРОМЕНА И ДРУШТВЕНИ СУКОБИ Друштвене промене Друштвени покрети Сукоби – извори и функције ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И ТРАНЗИЦИЈА Теорије о глобализацији Глобално цивилно друштво и људска права Транзиција СТАНОВНИШТВО И ЕКОЛОШКИ ПРОБЛЕМИ Савремене миграције Популациона политика Екологија и еколошка криза Одрживи развој РАД И ЕКОНОМСКИ АСПЕКТИ ДРУШТВА Појам рада Подела рада Технологија и рад Прекаријат Предузетништво ПОЛИТИКА Шта је политика Моћ, власт, држава (облици владавине) Право и хијерархија правних аката Обележја правне државе и владавине права Демократија (сувереност, избори, непосредна и представничка демократија) Политичка култура Идеологије – појам и врсте
---	---

манипулације; – аргументовано расправља о функцији и утицају мас-медија; – препозна механизме медијске манипулације; – објасни појам религије као важног облика друштвене свести; – наведе основне одлике секуларног друштва; – формулише социолошко одређење породице, њене историјске облике и функције; – дискутује о будућности породице; – препозна узроке и наведе облике девијантног понашања; – аргументовано дискутује о узроцима и облицима ризичног понашања младих; – дискутује о положају и проблемима младих у Србији.	МЕДИЈИ И КОМУНИКАЦИЈА Новине, радио и телевизија, интернет и друштвене мреже Интернет и друштвене мреже Теорије о медијима Медијска писменост Медијски империјализам
	РЕЛИГИЈА Шта је религија Функције религије Секуларизација Оживљавање религија
	ПОРОДИЦА Брак, породица, домаћинство Функције породице Криза брака и породице? Љубав
	ДЕВИЈАНТНОСТ Девијантно понашање Малолетничка делинквенција Облици зависности (алкохолизам, наркоманија, зависност од интернета и друштвених мрежа)
	МЛАДИ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ Образовање Слободно време Друштвени активизам Комуникација Однос између генерација

Корелацији са другим предметима и изборним програмима:

- Историја,
- Филозофија,
- Психологија,
- Српски језик и књижевност,
- Грађанско васпитање,
- Верска настава.

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу (у учионици или у електронском облику)
- тестове примене знања
- израду домаћих задатака
- културу усмене и дигитане комуникације.

ИСТОРИЈА

Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, поштовању људских права и културних различитости, друштву и држави у којој живи.

Разред

Недељни фонд часова

Годишњи фонд часова

Први

2 часа

70 часова

СТАНДАРДИ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
2.ИС.1.1.1. Разуме значење основних историјских и појмова историјске науке. 2.ИС.1.1.2. Користи хронолошке термине у одговарајућем историјском и савременом контексту. 2.ИС.1.1.3. Препознаје историјски простор на историјској карти. 2.ИС.1.1.4. Именује најзначајније личности и наводи основне процесе, појаве и догађаје из опште и националне историје. 2.ИС.1.2.1. Самостално прикупља и разврстава различите изворе информација о прошлости и садашњости у функцији истраживања. 2.ИС.1.2.2. Уочава да постоје различита виђења исте историјске појаве на основу поређења више историјских извора. 2.ИС.1.2.3. Препознаје предрасуде, стереотипе,	– у усменом и писаном излагању користи основне научне и историјске појмове; – користи хронолошке одреднице на одговарајући начин, у складу са периодизацијом прошлости; – идентификује порекло и процени сазнајну вредност различитих извора на основу њихових спољних и садржинских обележја; – објасни основе историјског научног метода у реконструкцији прошлости и уочава постојање различитих интерпретација; – анализира узрочно-последичне везе и идентификује их на конкретним примерима; – примењује основну методологију у елементарном историјском	ОСНОВИ ИСТОРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА Хронолошки и научни оквири историје – историјски појмови и појмови историјске науке. Хронологија и простор – стари, средњи и рани нови век. Историјски извори (врсте, порекло, анализа, сазнајна вредност, примена у истраживању). Анализа извора – примери (од праисторијских остатака и налазишта до савремених извора информација).
		ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ СТАРОГ ВЕКА Географски простор цивилизација старог века (Медитеран, Средњи и Далеки исток). Основна обележја државног уређења цивилизација старог века (Египат, Месопотамија, Левант, минојски Крит, Микена, грчки полиси – Атина и Спарта, антички Рим). Политички оквири (Грчко-персијски ратови, Пелопонески

пропаганду и друге видове пристрасности у тумачењу историјских појава у историјским и савременим изворима информација. 2.ИС.1.2.4. Усмено интерпретира историјски наратив и саопштава резултате самосталног елементарног истраживања. 2.ИС.1.2.5. Писано саопштава резултате елементарног истраживања уз употребу текстуалне word датотеке (фајла). 2.ИС.1.3.1. Препознаје историјску димензију савремених друштвених појава и процеса. 2.ИС.1.3.2. Идентификује улогу историјских личности у обликовању савремене државе и друштва. 2.ИС.1.3.3. Разуме значај и показује одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа. 2.ИС.1.3.4. Разуме смисао обележавања и неговања сећања на важне личности, догађаје и појаве из прошлости народа, држава, институција. 2.ИС.1.3.5. Уочава елементе интеркултуралних односа и препознаје вредности друштва заснованог на њиховом неговању. 2.ИС.1.3.6. Пореди историјски и савремени	истраживању и резултате презентује у усменом, писаном, или дигиталном облику; – препозна на конкретним примерима злоупотребу историје и изведе закључак о могућим последицама на развој историјске свести у друштву; – уочи и изрази став у односу на предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге врсте манипулација прошлости на конкретним примерима; – поредећи историјске и географске карте датог простора, уочава утицај рељефа и климатских чинилаца на настанак цивилизација и кретање становништва; – наведе и лоцира најважније праисторијске и античке локалитете у Европи и Србији; – издвоји и међусобно пореди најважније одлике државних уређења у цивилизацијама старог века; – наведе типове државних уређења у периоду средњег и раног новог века и издвоји њихове специфичности; – анализира положај и начин живота деце, жена и мушкараца, припадника различитих друштвених слојева и група у старом,	рат и пунски ратови) Друштво и свакодневни живот у цивилизацијама старог века (друштвене групе и њихови односи, прожимање цивилизација на примеру државе Александра Великог и Римског царства, световни обичаји, однос према природи и здрављу, култура становања. Привреда, наука, уметност и култура у цивилизацијама старог века (политеистичке и монотеистичке религије, писменост, књижевност, архитектура, ликовна и примењена уметност, науке, привредни односи и трговина – комуникација) Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине цивилизација старог века – архитектура, календар, инфраструктура, наука, медицина, римско право, филозофија, позориште, демократија, беседништво, олимпијске игре, спортови, римски бројеви, арена, хришћанство и јудаизам...; римско наслеђе на територији Србије) Истакнуте личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед, Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики... ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак. Велика сеоба народа и стварање нових држава у Европи.
---	--	--

контекст поштовања људских права и активно учествује у интеркултуралном дијалогу. 2.ИС.1.3.7. Препознаје узроке, елементе и последице историјских конфликта и криза са циљем развијања толеранције, културе дијалога и сензибилитета за спречавање потенцијалних конфликта. 2.ИС.2.1.1. Анализира специфичности одређених историјских појмова. 2.ИС.2.1.2. Показује историјске појаве на историјској карти и препознаје историјски простор на географској карти. 2.ИС.2.1.3. Објашњава и повезује улогу личности, процесе, појаве, догађаје из националне и опште историје. 2.ИС.2.2.1. Процењује релевантност и квалитет различитих извора информација о прошлости и садашњости и примењује их у истраживању. 2.ИС.2.2.2. Анализира предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге видове пристрасности у тумачењу историјских појава у историјским и савременим изворима информација и уочава њихове последице. 2.ИС.2.3.1. Наводи и описује појаве дугог трајања, уочава сличности	средњем и раном новом веку; – идентификује основне елементе и одлике привреде у старом, средњем и раном новом веку; – пореди и илуструје примерима одлике свакодневног живота у старом, средњем и раном новом веку; – уочава присуство и препознаје важност тековина старог, средњег и раног новог века у савременом свету; – анализира специфичности и утицај међународних односа на положај држава и народа; – уочава повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје; – идентификује најважније одлике српске државности у средњем веку; – анализира структуру и особености српског друштва и уочава промене изазване политичким и економским процесима у периоду средњег и раног новог века; – на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима;	Најзначајније државе раног средњег века (Франачка држава, Византијско царство, Арабљани). Религија у раном средњем веку (христијанизација и хришћанска црква, Велики раскол, ислам). Феудално друштво (структура, друштвене категорије, вазални односи). Српске земље и Балканско полуострво у раном средњем веку (досељавање Срба и Хрвата, односи са староседеоцима и суседима, формирање српских земаља, христијанизација, ширење писмености). Уређење државе и црква у средњем веку (типови европских монархија; република). Држава Немањића и Српска црква у позном средњем веку (краљевина и царство, деспотовина, аутокефална црква, османска освајања у југоисточној Европи). Српске владарске породице (Немањићи, Котроманићи, Лазаревићи, Бранковићи, Балшићи, Црнојевићи). Опште одлике средњовековне културе и свакодневни живот (верски карактер културе, дворски живот и витешка култура, уметнички правци у српској средњовековној архитектури и уметности, културне области, школе и универзитети, проналасци; живот на селу и граду – занимања, родни односи, правоверје и јереси, сујеверје, болести и лечење, писана и визуелна култура код Срба).
---	---	---

и прави разлику у односу на њихов савремени и историјски контекст. 2.ИС.3.1.1. Разуме и анализира променљивост историјског простора у различитим периодима, уз употребу историјске, географске и савремене политичке карте. 2.ИС.3.1.2. Критички просуђује важне процесе, појаве, догађаје и личности из опште и националне историје. 2.ИС.3.2.1. Закључује на основу истраживања различитих извора информација о прошлости и садашњости. 2.ИС.3.2.2. Издваја и објашњава специфичне разлике и сличности у тумачењима исте историјске појаве на основу различитих историјских извора. 2.ИС.3.2.3. Усмено објашњава резултате самосталног елементарног истраживања и аргументовано брани изнете ставове и закључке. 2.ИС.3.2.4. Писано и графички приказује резултате елементарног истраживања уз употребу компјутерских програма за презентацију (текстуалних, визуелних, филмских датотека и powerpoint програма). 2.ИС.3.3.1. Анализира савремене појаве и процесе у историјском контексту и на основу добијених резултата	– изводи закључак о динамици одређених историјских појава и процеса из националне и опште историје, користећи историјску карту; – идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у историјском и савременом контексту; – илуструје примерима значај прожимања различитих народа, култура и цивилизација; – препознаје утицај идеја и научно-техничких открића на промене и развој друштва, културе и образовања; – учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања; – разликује споменике из различитих епоха са посебним освртом на оне у локалној средини.	Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине средњег века – легенде и митови, хералдика, ћирилица, светосавље, уметничка баштина, Косовска легенда...). Истакнуте личности: Јустинијан, Карло Велики, кнез Властимир, цар Симеон, Јован Владимир, Василије II, краљ Михаило, Ћирило и Методије, Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Сава Немањић, краљ Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар и кнегиња Милица, Твртко I Котроманић, Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ, султанија Мара, Ђурађ Кастриот Скендербег, Мехмед II Освајач... ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (научна и велика географска открића, сусрет са ваневропским цивилизацијама, улога и значај великих европских градова – Фиренце, Венеције, Париза, Лондона, Антверпена, Амстердама; почеци грађанске класе, сталешко друштво, апсолутистичке монархије – примери Француске, Енглеске, Пруске, Аустрије, Русије, Шпаније). Реформација и противреформација (узроци, протестантизам, католичка реакција – улога језуита; верски сукоби и ратови). Опште одлике културе раног новог века (идеје и уметност
--	--	--

изводи закључке.		хуманизма и ренесансе; књижевност, политичка мисао). Привреда и свакодневни живот (мануфактура, банкарство; свакодневни живот – живот на селу и граду, положај жене, обичаји, занимања, култура исхране и становања). Врхунац моћи Османског царства (освајања, држава и друштво). Живот Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (обнова Пећке патријаршије; мењање верског и културног идентитета; учешће у ратовима, отпори и сеобе, положај и привилегије, Војна крајина). Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине раног новог века – научна и техничка открића и културно-уметничка баштина). Истакнуте личности: Јохан Гутенберг, Изабела Кастиљска, Кристифор Колумбо, Фернандо Магелан, Леонардо да Винчи, Микеланђело Буонароти, Николо Макијавели, Никола Коперник, Исак Њутн, Мартин Лутер, Карло V и Филип Хабзбуршки, Елизабета I, Вилијам Шекспир, Луј XIV, Сулејман Величанствени, Мехмед-паша Соколовић, Арсеније III Црнојевић, Арсеније IV Јовановић...
------------------	--	--

Корелацији са другим предметима и изборним програмима:

- Српски језик и књижевност,
- Грађанско васпитање,
- Верска настава.

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу (у учионици или у електронском облику)
- тестове примене знања
- израду домаћих задатака
- културу усмене и дигитане комуникације.

Разред

Недељни фонд часова

Годишњи фонд часова

Други

2 часа

70 часова

СТАНДАРДИ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
2.ИС.1.1.1. Разуме значење основних историјских и појмова историјске науке. 2.ИС.1.1.2. Користи хронолошке термине у одговарајућем историјском и савременом контексту. 2.ИС.1.1.3. Препознаје историјски простор на историјској карти. 2.ИС.1.1.4. Именује најзначајније личности и наводи основне процесе, појаве и догађаје из опште и националне историје. ф 2.ИС.1.2.1. Самостално прикупља и разврстава различите изворе информација о прошлости и садашњости у функцији истраживања. 2.ИС.1.2.2. Уочава да постоје различита виђења исте историјске појаве на основу поређења више историјских извора. 2.ИС.1.2.3. Препознаје предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге видове пристрасности у	– у усменом и писаном излагању користи основне научне и историјске појмове; – користи хронолошке одреднице на одговарајући начин, у складу са периодизацијом прошлости; – објасни основе историјског научног метода у реконструкцији прошлости и уочава постојање различитих интерпретација; – анализира узрочно-последичне везе и идентификује их на конкретним примерима; – примењује основну методологију науке у елементарном историјском истраживању и резултате презентује у усменом, писаном, или дигиталном облику; – препозна на конкретним примерима злоупотребу историје	ОСНОВИ ИСТОРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА Основне одлике, хронолошки и просторни оквири периода од Индустријске револуције до завршетка Првог светског рата. Историјски извори за изучавање периода од Индустријске револуције до завршетка Првог светског рата и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио и визуелни). ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (од средине XVIII до средине XIX века) Индустријска револуција (парна машина и њена примена; промене у друштву – јачање грађанске и појава радничке класе). Политичке револуције (узроци, последице и обележја, европске монархије уочи револуција, просветитељске идеје, примери америчке и француске револуције; појмови уставности и поделе власти, Декларација о правима човека и грађанина, укидање феудализма). Наполеоново доба (Наполеонова

тумачењу историјских појава у историјским и савременим изворима информација. 2.ИС.1.2.4. Усмено интерпретира историјски наратив и саопштава резултате самосталног елементарног истраживања. 2.ИС.1.2.5. Писано саопштава резултате елементарног истраживања уз употребу текстуалне word датотеке (фајла). 2.ИС.1.3.1. Препознаје историјску димензију савремених друштвених појава и процеса. 2.ИС.1.3.2. Идентификује улогу историјских личности у обликовању савремене државе и друштва. 2.ИС.1.3.3.Разуме значај и показује одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа. 2.ИС.1.3.4.Разуме смисао обележавања и неговања сећања на важне личности, догађаје и појаве из прошлости народа, држава, институција. 2.ИС.1.3.5.Уочава елементе интеркултуралних односа и препознаје вредности друштва заснованог на њиховом неговању. 2.ИС.1.3.6.Пореди историјски и савремени контекст поштовања	и изведе закључак о могућим последицама на развој историјске свести у друштву; – уочи и изрази став у односу на предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге врсте манипулација прошлости на конкретним примерима; – уочава повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје; – на основу датих примера изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима; – изводи закључак о динамици одређених историјских појава и процеса из националне и опште историје, користећи историјску карту; – илуструје примерима значај прожимања различитих народа, култура и цивилизација; – учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и	владавина, ратови, тековине, Бечки конгрес). Свакодневни живот и култура (промене у начину живота). Источно питање и балкански народи (политика великих сила, борба балканских народа за ослобођење). Живот Срба под османском и хабзбуршком влашћу. Српска револуција 1804–1835 (основна обележја, ток Првог и Другог српског устанка, последице и значај). Развој модерне српске државности (аутономија Кнежевине Србије, успостава државе, оснивање образовних и културних установа, Црна Гора у доба владичанства). Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости; научна и техничка открића (парна машина, средства транспорта...), културно-уметничко наслеђе и институције – Матица српска, Народна библиотека, Народни музеј. Истакнуте личности: Џејмс Ват, Волтер, Катарина II, Марија Терезија, Робеспјер, Наполеон Бонапарта, вожд Карађорђе, кнез Милош, кнегиња Љубица, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, прота Матеја Ненадовић, Петар I и Петар II Петровић Његош, Сава Текелија, митрополит Стефан Стратимировић. ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX И ПОЧЕТКОМ XX ВЕКА
--	---	--

људских права и активно учествује у интеркултуралном дијалогу. 2.ИС.1.3.7.Препознаје узроке, елементе и последице историјских конфликта и криза са циљем развијања толеранције, културе дијалога и сензибилитета за спречавање потенцијалних конфликта. 2.ИС.2.1.1. Анализира специфичности одређених историјских појмова. 2.ИС.2.1.2. Показује историјске појаве на историјској карти и препознаје историјски простор на географској карти. 2.ИС.2.1.3. Објашњава и повезује улогу личности, процесе, појаве, догађаје из националне и опште историје. 2.ИС.2.2.1. Процењује релевантност и квалитет различитих извора информација о прошлости и садашњости и примењује их у истраживању. 2.ИС.2.2.2. Анализира предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге видове пристрасности у тумачењу историјских појава у историјским и савременим изворима информација и уочава њихове последице. 2.ИС.2.3.1. Наводи и описује појаве дугог	неговање културе сећања; – уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе; – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; – препознаје основне карактеристике различитих идеологија; – анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; – анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; – употреби податке из графикана и табела у једноставном истраживању; – упоређује, анализира и уочава разлике између свог и ставова других; – препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; – идентификује историјске споменике	Рађање модерних држава, међународни односи и кризе (револуције 1848/49 – „пролеће народа”, политичке идеје, настанак модерне Италије и Немачке, успон САД и грађански рат, борба за колоније, опадање Османског царства). Промене у привреди, друштву и култури (Друга индустријска револуција, људска права и слободе – право гласа, укидање робовласништва, положај деце и жена; култура, наука, образовање, свакодневни живот). Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење (развој државних установа и политичког живота, унутрашња и спољна политика; културна и просветна политика, свакодневни живот; Берлински конгрес, положај Срба под хабзбуршком и османском влашћу). Међународни односи и кризе (формирање савеза, сукоби око колонија, Анексиона криза). Култура, наука и свакодневни живот (Светска изложба у Паризу, примена научних достигнућа, положај жена). Краљевина Србија и њено окружење (Мајски преврат, политички живот, унутрашња и спољна политика; појава југословенства, наука, култура, свакодневни живот, положај Срба под аустроугарском и османском влашћу, Црна Гора – доношење устава, проглашење краљевине; балкански ратови). Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости; научна и техничка открића (телефон, употреба електричне енергије и
---	--	--

трајања, уочава сличности и прави разлику у односу на њихов савремени и историјски контекст. 2.ИС.3.1.1.Разуме и анализира променљивост историјског простора у различитим периодима, уз употребу историјске, географске и савремене политичке карте. 2.ИС.3.1.2. Критички просуђује важне процесе, појаве, догађаје и личности из опште и националне историје. 2.ИС.3.2.1. Закључује на основу истраживања различитих извора информација о прошлости и садашњости. 2.ИС.3.2.2. Издваја и објашњава специфичне разлике и сличности у тумачењима исте историјске појаве на основу различитих историјских извора. 2.ИС.3.2.3. Усмено објашњава резултате самосталног елементарног истраживања и аргументовано брани изнете ставове и закључке. 2.ИС.3.2.4. Писано и графички приказује резултате елементарног истраживања уз употребу компјутерских програма за презентацију (текстуалних, визуелних, филмских датотека и powerpoint програма). 2.ИС.3.3.1. Анализира	у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања. – користи сазнања из других научних области, ради потпунијег сагледавања историјских појава и процеса; – препозна историјске корене савремених институција и друштвених појава; – идентификује најважније друштвене групе, њихове улоге и односе у периоду новог века; – анализира структуру и особености српског друштва и уочава промене изазване политичким и економским процесима у периоду новог века; – уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела и представа о прошлости на формирање националног идентитета.	нафте, фотографија, филм, нове врсте оружја и саобраћајних средстава...), културно-уметничко наслеђе и институције – Народно позориште, академија наука, Народна банка, Српска музичка школа... Истакнуте личности: Ђузепе Гарибалди, Ото фон Бизмарк, Наполеон III, краљица Викторија, Абрахам Линколн, Карл Маркс, браћа Лимијер, Алфред Нобел, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило, краљ Милан, краљица Наталија и краљ Александар Обреновић, књаз и краљ Никола Петровић, Илија Гарашанин, Јован Ристић, Никола Пашвић, Стојан Новаковић, патријарх Јосиф Рајачић, Катарина Ивановић, Светозар Милетић, Бењамин Калај, Алекса Шантић, Алберт Ајнштајн, Пјер и Марија Кири, Сигмунд Фројд, Михајло Пупин, Никола Тесла, Хенри Форд, Јован Цвијић... ПРВИ СВЕТСКИ РАТ Велики рат (узроци и повод, савезништва и фронтови, учешће Србије и Црне Горе; преломнице рата; аспекти рата – технологија рата, пропаганда, губици и жртве, глад и епидемије; човек у рату – живот у позадини и на фронту; живот под окупацијом и у избеглиштву; Велики рат у сећању). Уметничко виђење рата, рат као поништавање цивилизацијских вредности; лични доживљај рата. Истакнуте личности: Вилхелм II, Николај II Романов, Вудро Вилсон, краљ Петар и регент
--	--	--

савремене појаве и процесе у историјском контексту и на основу добијених резултата изводи закључке.		Александар Карађорђевић, Надежда Петровић, Арчибалд Рајс, Милунка Савић, Флора Сендс, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић, Драгутин Димитријевић Апис...
---	--	--

Корелацији са другим предметима и изборним програмима:

- Историја музике,
- Српски језик и књижевност,
- Грађанско васпитање,
- Верска настава.

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу (у учионици или у електронском облику)
- тестове примене знања
- израду домаћих задатака
- културу усмене и дигитане комуникације.

Разред	Трећи
Недељни фонд часова	1 час
Годишњи фонд часова	35 часова

Циљ наставе предмета Историја са историјом културе и цивилизације је стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести; разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности; развијање индивидуалног и националног идентитета; стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру); унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевање мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога); оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија; развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Задаци наставе предмета историја са историјом културе и цивилизације су да ученици:

- стекну и прошире знања о националној и општој историји (политичкој, економској, друштвеној, културној...), да разумеју узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса и улогу истакнутих личности у развоју људског друштва;
- поседују свест о повезаности појава из прошлости са појавама из садашњости;
- разумеју да национална историја представља саставни део регионалне, европске и глобалне историје;

- развијају истраживачки дух и критички однос према прошлости самосталном анализом различитих историјских извора и литературе и проналажењем и систематизовањем стечених информација;
- буду оспособљени за проналажење, прикупљање и коришћење информација датих у различитим симболичким модалитетима (историјске карте, графикони, табеле...) и њихово повезивање са претходним историјским знањем;
- буду оспособљени да препознају различита тумачења истих историјских догађаја;
- повезују стечена знања и вештине са садржајим сродних наставних предмета;
- буду оспособљени за примену стечених знања и практичних вештина у свакодневном животу;
- унапређују вештине неопходне за индивидуални и тимски рад (комуникативност, образлагање сопствених ставова, аргументовани дијалог...);
- развијају одговорност, систематичност, прецизност, позитивни став према учењу;
- развијају свест о квалитету стеченог знања и потреби сталног усавршавања.

САВРЕМЕНО ДОБА

Први светски рат и револуције у Русији и Европи

Карактер рата, главни фронтови, ток рата и најзначајније битке; Фебруарска и Октобарска револуција у Русији; револуције у Немачкој и Мађарској; распад царстава и стварање нових држава у Европи.

Србија и Црна Гора у Првом светском рату

Србија и Црна Гора у рату (Церска, Колубарска и Мојковачка битка, војни слом и повлачење преко Албаније, Солунски фронт); југословенска идеја (Нишка, Крфска и Женевска декларација); проглашење Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Свет између два светска рата

Версајски мир; Друштво народа; друштвене прилике и превирања; криза демократије и појава тоталитарних идеја (комунизам, фашизам, нацизам); раднички покрет; прилике у СССР-у; модернизација привреде; велика економска криза и модели њеног решавања; заоштравање међународних односа; грађански рат у Шпанији; аншлус Аустрије; Минхенски споразум; споразум Рибентроп-Молотов.

Југославија између два светска рата

Конституисање Краљевине СХС и Видовдански устав; политичке, економске и културне прилике; национално питање; лични режим краља Александра; Октобарски устав из 1931. године; намеснички режим – влада Милана Стојадиновића, стварање Бановине Хрватске и споразум Цветковић-Мачек; спољна политика југословенске државе.

Култура у периоду између два светска рата

Основне одлике културе; наука-достигнућа природних наука и њихова примена; развој друштвених наука; нови правци у уметности (футуризам, дадаизам, надреализам...).

Други светски рат

Карактер рата и главни фронтови; победе Сила осовине у првој фази рата; образовање Антифашистичке коалиције; прекретнице у рату (Ел-Аламејн и Стаљинград); геноцид, холокауст и концентрациони логори; покрети отпора у Европи; савезничке конференције (Техеран, Јалта, Потсдам); супротности међу савезничким силама.

Југославија у Другом светском рату – приступање Тројном пакту и војни пуч 27. марта 1941. године; Априлски рат и војни слом; окупација, деоба територија и квислиншки режим; Независна Држава Хрватска и политика геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима; устанци и организовани покрети отпора; револуционарно освајање власти; грађански рат; најзначајније војне операције; савезничка политика према Југославији; основи новог државног уређења; завршне операције за ослобођење југословенског простора; жртве рата и допринос савезничкој победи.

Свет и Југославија после Другог светског рата

Промена односа снага међу великим силама; хладни рат, стварање блокова; улога ОУН у очувању мира; антиколонијални покрет; распад СССР-а; нестанак источног блока; Европска унија; глобализација; научно-технолошка револуција; популарна култура; нови правци у уметности – енформел, поп-арт, хиперреализам...

Југославија после Другог светског рата – конституисање југословенске федерације и њено међународно признање; политичке, економске и културне прилике; сукоб са Информбироом; сарадња са Западом; улога у Покрету несврстаних; самоуправни концепт социјалистичког развоја; устав из 1974. године; дезинтеграција и распад југословенске државе; настанак нових држава; демографске, економске и културне последице нестанка Југославије; Косовско питање; раздвајање Србије и Црне Горе.

Корелацији са другим предметима и изборним програмима:

- Социологија,
- Српски језик и књижевност,
- Грађанско васпитање,
- Верска настава.

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на часу (у учионици или у електронском облику)
- тестове примене знања
- израду домаћих задатака
- културу усмене и дигитане комуникације.

МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, усвајајући математичке концепте, знања, вештине

и основе дедуктивног закључивања, развије апстрактно и критичко мишљење, способност комуникације математичким језиком и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Разред **Први**
Недељни фонд часова **2 часа**
Годишњи фонд часова **70 часова**

СТАНДАРДИ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМА и кључни појмови садржаја програма
2.МА.1.1.1. Користи природне, целе, рационалне и реалне бројеве, различите записе тих бројева и преводи их из једног записа у други. 2.МА.1.1.2. Израчунава вредност бројевног израза у коме се појављују сабирање, одузимање, множење, дељење, степеновање и кореновање и при томе по потреби користи калкулатор или одговарајући софтвер. 2.МА.1.1.3. Примењује правила заокругљивања бројева и процењује вредност израза у једноставним реалним ситуацијама. 2.МА.1.1.4. Трансформише једноставне алгебарске изразе. 2.МА.1.1.5. Решава једноставне проблеме који се свode на линеарне и квадратне једначине. 2.МА.1.1.6. Решава једноставне проблеме који се свode на линеарне неједначине и једноставне квадратне неједначине.	- користи логичке и скуповне операције; - користи функције и њихова својства; - примени једноставна правила комбинаторике за пребројавање коначних скупова; - користи, приказује на бројевној правој и пореди природне, целе, рационалне и реалне бројеве; - преведе рационалне бројеве из једног записа у други; - на основу реалног проблема састави и израчуна вредност бројевног израза (са или без калкулатора), процени вредност једноставнијих израза и тумачи резултат; - примени пропорцију и процентни рачун у реалном контексту; - примени својства троуглова, четвороуглова и кругова, укључујући и	ЛОГИКА И СКУПОВИ Основне логичке и скуповне операције. Важнији закони закључивања. Функције. Елементи комбинаторике (пребројавање коначних скупова: правило збира и правило производа). РЕАЛНИ БРОЈЕВИ Преглед различитих врста бројева (природни, цели, рационални, реални), операције и њихова својства. Апсолутна вредност. Степен броја са целобројним изложиоцем. ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ Размера и пропорција, пропорционалност величина (директна и

2.МА.1.1.7. Решава једноставне проблеме који се свode на систем две линеарне једначине са две непознате. 2.МА.1.1.8. Зна и разуме основне логичке и скуповне операције и користи их. 2.МА.1.2.1. Разуме концепте подударности и сличности геометријских објеката, симетрије, транслагације и ротације у равни. 2.МА.1.2.4. Користи координатни систем за представљање једноставних геометријских објеката у равни. 2.МА.1.2.7. Примењује тригонометрију правоуглог троугла у једноставним реалним ситуацијама. 2.МА.1.2.8. Уме да реализује и примени једноставне геометријске конструкције. 2.МА.1.3.2. Разуме појам, израчунава вредност, користи и скицира график линеарне, квадратне, степене, експоненцијалне, логаритамске и тригонометријских функција синуса и косинуса. 2.МА.1.3.3. Анализира графички представљене функције (одређује нуле, знак, интервале монотоности, екстремне вредности и тумачи их у реалном контексту). 2.МА.1.4.1. Пребројава могућности (различитих избора или начина) у једноставним реалним ситуацијама. 2.МА.1.4.2. Примењује рачун са пропорцијама и процентни рачун при решавању једноставних	примену у реалном контексту; - примени подударност у равни (симетрије, транслагација, ротација); - примени ставове подударности у једноставнијим доказима; - трансформише целе и рационалне алгебарске изразе; - реши линеарне једначине и неједначине; - графички представи линеарну функцију и анализира њен график; - реши проблем који се свodi на линеарну једначину или систем линеарних једначина; - примени сличност у равни; - одреди вредности тригонометријских функција углова од 30°, 45° и 60°; - примени тригонометрију правоуглог троугла у реалним ситуацијама уз коришћење калкулатора.	обрнута), примене (сразмерни рачун и рачун поделе). Процентни рачун. ПОДУДАРНОСТ Ставови подударности троуглова. Односи страница и углова троугла. Кружница и круг. Значајне тачке троугла. Четвороугао. Симетрије, ротација и транслагација равни. РАЦИОНАЛНИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ Полиноми и операције са њима, дељивост полинома. Растављање полинома на чиниоце. НЗС и НЗД полинома. Операције са рационалним алгебарским изразима (алгебарски разломци). ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ, НЕЈЕДНАЧИНЕ И СИСТЕМИ Линеарне једначине и неједначине. Линеарна функција и њен график. Системи линеарних једначина са две непознате. Примене у реалним ситуацијама.
---	--	--

практичних проблема. 2.МА.2.1.3. Израчунава вредност израза у коме се појављују и елементарне функције и при томе по потреби користи калкулатор или одговарајући софтвер. 2.МА.2.1.5. Трансформише алгебарске изразе. 2.МА.2.1.9. Зна и користи логичке и скуповне операције, исказни рачун и појам релације (посебно поретка и еквиваленције). 2.МА.2.4.1. Примењује правила комбинаторике за пребројавање могућности (различитих избора или начина). 2.МА.2.4.2. Решава проблеме користећи пропорцију и процентни рачун.		СЛИЧНОСТ Мерење дужи и углова. Пропорционалност дужи. Талесова теорема. Сличност. Питагорина теорема.
		ТРИГОНОМЕТРИЈА ПРАВОУГЛОГ ТРОУГЛА Тригонометријске функције оштрог угла, основне тригонометријске идентичности. Решавање правоуглог троугла.

Разред

Други

Недељни фонд часова

2 часа

Годишњи фонд часова

70 часова

СТАНДАРДИ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМА и кључни појмови садржаја програма
2.МА.1.1.1. Користи природне, целе, рационалне и реалне бројеве, различите записе тих бројева и преводи их из једног записа у други. 2.МА.1.1.2. Израчунава вредност бројевног израза у коме се појављују сабирање, одузимање, множење, дељење, степеновање и кореновање и при томе по потреби користи калкулатор или одговарајући софтвер. 2.МА.1.1.4. Трансформише једноставне алгебарске	- трансформише и израчуна вредност једноставних израза са степенима користећи својства операција и функција, по потреби користећи калкулатор; - скицира график степене функције; - реши једноставан проблем који се своди на квадратне једначине са реалним решењима и неједначине; - скицира и тумачи график квадратне функције;	СТЕПЕНОВАЊЕ И КОРЕНОВАЊЕ Степен чији је изложилац цео број. Функције $y = x^2$ и $y = x^3$. Степен чији је изложилац рационалан број.
		КВАДРАТНА ЈЕДНАЧИНА И КВАДРАТНА ФУНКЦИЈА Квадратне једначине са

изразе. 2.МА.1.1.5. Решава једноставне проблеме који се свode на линеарне и квадратне једначине. 2.МА.1.1.6. Решава једноставне проблеме који се свode на линеарне неједначине и једноставне квадратне неједначине. 2.МА.1.1.8. Зна и разуме основне логичке и скуповне операције и користи их. 2.МА.1.2.4. Користи координатни систем за представљање једноставних геометријских објеката у равни. 2.МА.1.2.7. Примењује тригонометрију правоуглог троугла у једноставним реалним ситуацијама. 2.МА.1.3.2. Разуме појам, израчунава вредност, користи и скицира график линеарне, квадратне, степене, експоненцијалне, логаритамске и тригонометријских функција синуса и косинуса. 2.МА.1.3.3. Анализира графички представљене функције (одређује нуле, знак, интервале монотоности, екстремне вредности и тумачи их у реалном контексту). 2.МА.2.1.3. Израчунава вредност израза у коме се појављују и елементарне функције и при томе по потреби користи калкулатор или одговарајући софтвер. 2.МА.2.1.5. Трансформише	- израчуна вредност тригонометријске функције, по потреби користећи калкулатор; - примени адиционе формуле; - скицира графике основних тригонометријских функција.	реалним решењима. Вијетове формуле и растављање квадратног тринома. Квадратна функција. Једноставне квадратне неједначине. ТРИГОНОМЕТРИЈСКЕ ФУНКЦИЈЕ Угао. Радијан. Тригонометријски круг. Основне тригонометријске функције. Адиционе формуле.
---	---	---

алгебарске изразе. 2.МА.2.1.6. Решава проблеме који се свode на једначине у којима се појављују елементарне функције. 2.МА.2.1.7. Решава квадратне и једноставне рационалне неједначине. 2.МА.2.2.5. Примењује тригонометријске функције у једноставним реалним ситуацијама. 2.МА.2.3.3. Уме да скицира графике елементарних функција и да их трансформише користећи транслације и дилатације дуж координатних оса.		
--	--	--

Корелација са другим предметима:

- Информатика
- Физика
- Музички предмети
- Српски језик и књижевност
- Филозофија

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

У процесу праћења и вредновања значајну улогу имају домаћи задаци. Редовно задавање домаћих задатака (уз обавезну повремену проверу од стране наставника), анализа задатака које ученици нису умели да реше, педагошка мотивација ученика који редовно раде домаће задатке... помаже наставнику да стекне бољи увид у степен остварености исхода.

Према томе, вредновање остварености исхода вршити кроз:

- активност ученика на часу
- усмену проверу знања

- писмену проверу знања
- тестове знања

ФИЗИКА

Циљ учења Физике јесте стицање елементарне функционалне писмености (природно-научне и техничке) и знања о основним физичким законима који описују појаве у природи и својства звука, оспособљавање ученика за примену знања у струци и свакодневном животу, стицање радних навика, одговорности и вештина за самосталан и за тимски рад као и формирање основе за даље образовање.

Разред

Први

Недељни фонд часова

1 час

Годишњи фонд часова

35 часова

СТАНДАРДИ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМА и кључни појмови садржаја програма
2.ФИ.1.1.1. Описује и објашњава физичке појаве: равномерно праволинијско кретање, равномерно променљиво праволинијско кретање, пренос притиска кроз течности и гасове, пливање тела, механичка осциловања и таласи. 2.ФИ.1.1.6. Познаје услове за настајање звука и зна да наведе његова основна својства као механичког таласа. 2.ФИ.2.1.1. Описује и објашњава физичке појаве: равномерно кружно кретање, равномерно променљиво кружно кретање, хоризонталан хитац, сударе тела, протицање идеалне течности, појам средње брзине, законе одржања,	–користи научни језик физике за описивање физичких појава; –објасни значај и улогу експеримента и теорије у описивању физичких процеса и појава, самостално припреми једноставнији пројекат и изведе одговарајуће физичко истраживање; -описује енергијске трансформације код хармонијских, пригушених и принудних осцилација; –разуме појам механичке резонанције, услове њеног настајања и примену; –описује и објасни звучне таласе и њихове карактеристичне величине; –примењује законе одбијања и преламања звука; – разликује звук, ултразвук и инфразвук и	1. Физичке основе акустике Хармонијске осцилације (примери). Пригушене осцилације. Принудне осцилације, резонанција. Звук – механички талас. Величине којима се описује таласно кретање и везе међу њима. Брзина звука у различитим срединама, фреквенција и таласна дужина. Опсег фреквенција звука. Инфразвук и ултразвук. Висина тона (праг чујности), јачина тона (акустички притисак, праг бола), боја тона. Мерне јединице, мерење јачине звука и снаге звучних извора. Људско ухо и субјективни осећај јачине звука. Осциловање ваздушног стуба(отвореног на једном или на оба краја). Резонанција код звука. Резонатори. Извори звука. Одређивање положаја и удаљености извора

хармонијске пригушене осцилације. 2.ФИ.2.1.4. Познаје основне величине којима се описују механички таласи; користи везе између ових величина за објашњење појава код таласа; објашњава својства звука. 2.ФИ.3.1.3. Објашњава појаве везане за принудне осцилације; пригушене осцилације, Доплеров ефекат и слагање таласа; зна да решава сложене задатке о осцилацијама и таласима. 2.ФИ.3.1.4. Описује и објашњава физичке појаве: котрљање, равномерно променљиво кружно кретање, пренос механичких таласа кроз течности и гасове, динамичка равнотежа тела, механичка осциловања и таласи; користи уређаје и мерне инструменте за одређивање физичких величина, на пример, коефицијент површинског напона, модул еластичности, фреквенција осциловања звучне виљушке, момент инерције, убрзање куглице која се котрља низ коси жлеб.	познаје њихову примену; – разликује карактеристике звука (висина, јачина, боја), познаје штетан утицај буке и мере заштите; –компетентан је да користи мерне јединице и дигиталне технологије за мерење јачине и снаге звука; –уочава положај извора звука и удаљеност извора звука од пријемника и процењује начин простирања звука; –процењује оптимална акустичка својства просторија (запремина, облик просторије, време реверберације). Акустичко обликовање; –процењује и адаптира различите инструменте на основу њихових карактеристика; –примењује стечена знања и повезује звучне појаве са уметничким извођењем на инструментима;	звуча од пријемника. Правац и смер простирања звука од извора. <i>Демонстрациони огледи:</i> – Осциловање звучне виљушке жице(причвршћене на једном или на оба краја),штапова, плоче и мембране. – Осциловање различитих тела(жица, шипки, плоча, мембрана).Осцилације ваздушних стубова. – Својства звучних извора(монокорд, Звучне виљушке, музички инструменти...) – Звучна резонанција(звучна виљушка и мензура). 2. Музички инструменти и тонови Музичка скала тонова и музички интервали(односи).Темперирана скала. Начини побуђивања осцилација и њихово појачавање код различитих типова инструмената. Квалитет звука .Шум и тон. Основни тон и виши хармоници. Прост и сложен тон. Спектралне карактеристике звука. <i>Демонстрациони огледи:</i> – Начин рада метронома. – Побуђивање осциловања код жичаних, дувачких инструмената и удараљки 3.Акустика просторија Звучни таласи у просторијама. Апсорпција звука, одбијање звука. Реверберација. Бојење звука(ехо). Глува соба; удари или избијања. Оптималне акустичке особине просторија (запремина, облик просторије, време
--	--	--

		реверберације). Акустичко обликовање (распоред рефлективних и апсорптивних површина). Постављање звучника. Заштита од буке
		<u>Предлог за пројекат</u> -Историја акустичних инструмената. -Загањеност буком у нашем окружењу

Корелација са другим предметима и изборним програмима:

- Математика
- Филозофија

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- Праћење рада на часу
- Израду домаћих задатака
- Писмене провере знања
- Усмене и дигиталне комуникације

ИНФОРМАТИКА

Циљ учења Информатике је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву. Ученик развија способност апстрактног и критичног мишљења о аутоматизацији послова уз помоћ информационо-комуникационих технологија и развија способност ефективног коришћења технологије на рационалан, етичан и безбедан начин.

Разред	Први
Недељни фонд часова	1 час
Годишњи фонд часова	35 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМА и кључни појмови садржаја програма
– објасни улогу ИКТ у свакодневном животу; – разуме изазове коришћења	ИНФОРМАЦИОНО - КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ ИКТ у свакодневном окружењу (уређаји, облици

савремених технологија на одговоран и безбедан начин; – илуструје на примерима основне појмове информатике и рачунарства (појам информација и податак); – наведе основне области информатике и рачунарства; – опише најважније догађаје у развоју ИКТ; – направи паралелу између развоја људског друштва и развоја информационо-комуникационих технологија; – безбедно користи дигиталне уређаје; – разликује и користи сервисе Интернета; – приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај;	комуникације, услуге). Основни појмови информатике и рачунарства (информације, подаци, информационо-комуникационе технологије, предмет и области информатике и рачунарства). Развој ИКТ (прикупљања, складиштења, обраде, приказивања и преноса података). Друштвени аспекти ИКТ (значај и примена дигиталних уређаја, карактеристике информационог друштва, утицај коришћења дигиталних уређаја на здравље и околину, интелектуална својина, безбедност, заштита личних података, правила понашања). Глобална мрежа (интернет). Сервиси интернета (електронска пошта, веб, друштвене мреже, блогови, форуми, учење, мапе, електронска трговина и банкарство, аудио и видео комуникација). Лепо понашање, право и етика на интернету. Безбедност и приватност на интернету.
– класификује информације са интернета и процењује њихов квалитет и поузданост; – спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на Интернету, – познаје карактеристике различитих бројевних система; – преводи број из једног у други бројевни систем; – изводи основне рачунске операције у различитим бројевним системима;	ПРЕДСТАВЉАЊЕ ПОДАТКА НА РАЧУНАРУ Бројевни системи – врсте, карактеристике, превођење. Бројевни системи – основне рачунске операције. Кодирање информација. Кодирање карактера, кодне схеме. Јединице за мерење количине информација. Дигитални рачунари и дигитални запис података (текста, растерске и векторске слике, звука, видеа). Начини приказивања/представљања података и дигиталног записа.
– користи јединице за мерење количине података; – објасни начин дигиталног записа података и бинарног записа природних бројева; – уочава разлику између хардвера	АРХИТЕКТУРА РАЧУНАРСКОГ СИСТЕМА И ПРОГРАМСКА ПОДРШКА Структура и принцип рада рачунара. Врсте меморије рачунара. Процесор. Матична плоча. Магистрала.

и софтвера; – наводи основне карактеристике компонената дигиталног уређаја и њихову улогу; – разликује системски од апликативног софтвера; – објасни шта је оперативни систем и која је његова улога; – познаје основне типове апликативног софтвера; – разликује појмове и типове лиценци софтвера и садржаја који се деле; – разликује основе елементе графичког корисничког интерфејса; – прилагоди радно окружење кроз основна подешавања; – инсталира и деинсталира корисничке програме; – сачува, модификује и организује податке; – разликује најчешће коришћене типове датотека; – подеси радно окружење текст процесора; – промени језик тастатуре; – примени правила слепог куцања; – врши премештање садржаја између више отворених докумената; – ефикасно и тачно уноси и уређује неформатиран текст; – примењује основне елементе форматирања и структурирања текста; – уређује на елементарном нивоу текст применом нотација за обележавање; – постави напредне текстуалне и	Улазно-излазни уређаји. Утицај компоненти на перформансе рачунара. Апликативни софтвер. Системски софтвер. Оперативни систем. Верзије и модификације програма. Дистрибуција програмских производа (комерцијална, дељена (енгл. shareware), јавно доступна (енгл. freeware), пробна (енгл. trial)). Заштита права на интелектуалну својину.
	ОРГАНИЗАЦИЈА ПОДАТАКА И ПРИЛАГОЂАВАЊЕ РАДНОГ ОКРУЖЕЊА Елементи графичко-корисничког интерфејса и интеракција са њима (радна површина, прозори, менији, дугмад, акције мишем или акције на екрану осетљивом на додир, пречице на тастатури, ...). Подешавања оперативног система (подешавање датума и времена, радне површине, регионална подешавања, подешавања језика и тастатуре, коришћење и подешавање корисничких налога). Инсталирање и уклањање програма (апликативних програма, драјвера). Рад са документима и системом датотека. Средства и методе заштите рачунара и информација.
	РАД СА ПРОГРАМИМА ЗА ОБРАДУ ТЕКСТА Радно окружење текст-процесора. Једноставнија подешавања радног окружења. Подешавање и промена језика тастатуре („писма“). Правила слепог куцања. Операције са документима (креирање, отварање, чување, затварање). Унос текста и његово једноставно уређивање (ефикасно кретање кроз текст, копирање,

нетекстуалне елементе у креирани документ; – познаје основне параметре стилизовања текста на нивоу карактера, параграфа и страница; – користи и креира именоване стилове и модификује их; – користи елементе у тексту који се аутоматски ажурирају; – структурира текст и аутоматски генерише садржај; – познаје структуру, правила и формат која се примењују у форматирању докумената; – припрема документ за штампу и одштампа га; – уређује и приказује слајд презентације;	премештање, претрага, замена текста). Уређивање текста (страница, маргине, фонт, параграф, листе, прелом, секције) Уметање у текст (специјалних симбола, датума и времена, текстуалних ефеката). Уметање и позиционирање нетекстуалних објеката (слике, дијаграми, и сл.). Уметање табеле у текст. Нумерација страница. Заглавље, подножје, фуснота. Коришћење и израда стилова, генерисање садржаја и индекса појмова. Примери структуре типичних докумената (биографије, молбе, огласи, реферати, матурски радови и сл.). Конвертовање у PDF. Штампање докумената.
– примењује правила за израду добре презентације; – уређује дизајн позадине и „мастер“ слајда у презентацији; – додаје елементе анимације и интерактивности у презентацију; – користи функционалности намењене сарадничком раду; – припрема документ за штампу и одштампа га;	РАД СА ПРОГРАМИМА ЗА ИЗРАДУ СЛАЈД ПРЕЗЕНТАЦИЈА Презентације и њихова примена (правила добре презентације, етапе у изради презентација). Подешавање радног окружења програма за израду слајд-презентација. Додавање и форматирање текстуалних и нетекстуалних објеката (графички, звучни, видео, ...). Анимација објеката слајда и прелаза између слајдова. Интерактивна презентација (хипервезе, акциона дугмад). Дизајн позадине и „мастер“ слајда. Приказ презентације. Штампање презентације.

Корелацији са другим предметима и изборним програмима:

- Математика,
- Физика,
- Српски језик и књижевност,
- Италијански језик,
- Грађанско васпитање

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на рачунару (у учионици и у Google учионици)
- електронске тестове примене знања

- израду домаћих задатака на рачунару
- културу дигиталне и усмене комуникације

Разред

Други

Недељни фонд часова

1 час

Годишњи фонд часова

35 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМА и кључни појмови садржаја програма
– објасни природу звука; – наведе основне компоненте хардвера за рад са музиком; – користи софтверске алате за рад са музиком; – разликује основне елементе табеле; – разлику је типове података; – унесе и мења податке у табеле; – манипулише елементима табеле; – користи формуле за израчунавање статистика; – користи апсолутно и релативно адресирање; – врши основно форматирање табеле; – сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; – примењује условно форматирање; – представи визуелно податке на одговарајући начин; – форматира табеле и одштампа их;	ИНФОРМАТИКА У МУЗИЦИ Примена рачунара у процесу учења музике – Основна својства звука; – Формати звучних записа и њихова конверзија. Хардвер за рад са музиком – Музичке картице, микрофони, MIDI клавијатура /електрични клавир, звучници/ слушалице; – Инсталирање хардвера. Софтверски алати за рад са музиком. ПРОГРАМИ ЗА ТАБЕЛАРНА ИЗРАЧУНАВАЊА Основни појмови (прикупљање података, њихово табеларно и графичко приказивање на разне начине, као и читање и тумачење таквих приказа). Основни појмови о програмима за рад са табелама (структура документа, формати датотека). Подешавање радног окружења (палете алатки, пречице, лењир, поглед, зум) додавање, брисање, премештање и преименовање радних листова. Уношење различитих типова података у табелу (појединачни садржаји ћелија и аутоматске попуне). Подешавање димензија, премештање, фиксирање и сакривање редова и колона. Примена основних аритметичких операција и уграђених функција за креирање формула. Форматирање ћелија (број децималних места, датум, валута, проценат, поравнање, прелом, оријентација, спајање ћелија, фонт, боја садржаја и позадине, стил и боја рама ћелије). Копирање формула, релативно и апсолутно

– објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја; – креира растерску слику у изабраном програму; – креира векторску слику у изабраном програму; – користи алате за уређивање и трансформацију слике; – оптимизује креирану слику за приказ на различитим медијима; – одабере одговарајући формат записа слика;	референцирање ћелија. Сортирање и филтрирање. Условно форматирање табела. Намена различитих типова графикона, приказивање података из табеле помоћу графикона. Припрема документа за штампање. РАЧУНАРСКА ГРАФИКА Карактеристике рачунарске графике (пиксел, резолуција, <i>RGB</i> и <i>CMYK</i> модели приказа боја, растерска и векторска графика). Рад у програму за растерску графику. Рад у програму за векторску графику.
---	--

Корелацији са другим предметима и изборним програмима:

- Математика,
- Физика,
- Српски језик и књижевност,
- Италијански језик,
- Грађанско васпитање

Праћење и вредновање наставе и остварености исхода вршити кроз:

- праћење рада на рачунару (у учионици и у Google учионици)
- електронске тестове примене знања
- израду домаћих задатака на рачунару
- културу дигиталне и усмене комуникације

РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА

ЦИЉ

Циљ наставног предмета рачунарство и информатика у средње стручној школи је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за живот у савременом друштву, даље стручно усавршавање и практичну примену у процесу рада; као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално користе рачунаре на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље.

ЗАДАЦИ

наставе рачунарство и информатика су да ученици:

- ✓ развију свест о неопходности коришћења рачунара у свакодневном животу и раду и значају информатике за функционисање и развој друштва;

- ✓ примене стечена знања и вештине у стицању конкретног образовања за будуће занимање;
- ✓ јачају способност за прецизно и концизно дефинисање проблема; упознају се са алгоритамским начином решавања проблема и основним алгоритмима;
- ✓ стекну знања потребна за подешавање параметара оперативног система на нивоу корисничког интерфејса, коришћење могућности оперативних система и система датотека конкретног оперативног система;
- ✓ овладају коришћењем програма за обраду текста и табеларних података и креирање докумената у коме су интегрисани текст, слика и табела;
- ✓ упознају начине израде презентација и оспособе се за израду једноставнијих презентација;
- ✓ разумеју принципе функционисања интернета, локалних мрежа и оспособе се з
- ✓ коришћење мрежних ресурса, интернет сервиса и система за електронско учење; lz унапреде способности за брзо, ефикасно и рационално проналажење информација коришћењем рачунара, као и њихово критичко анализирање и преношење;
- ✓ развију прецизност, рационалност и креативност у раду са рачунаром;
- ✓ на адекватан начин користе предности рачунара и друштвених мрежа у удруживању са другима и покретању акција чији је циљ ширење корисних информација или пружање помоћи и подршке онима којима је то потребно;
- ✓ изграде правилне ставове према коришћењу рачунара, без злоупотребе и претеривања које угрожава њихов физичко и ментално здравље;
- ✓ упознају савремена ергономска решења која олакшавају употребу рачунара и изграде спремност за праћење нових решења у области информатичке технологије;
- ✓ развијају способности да стечена знања примењују за решавање проблема и нових ситуација у процесу рада и свакодневном животу

Разред	Трећи
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	70 часова

ТЕМЕ:

I ПРОГРАМИ ЗА РАД СА ТАБЕЛАМА (20 часова)

Стартовање програма за рад са табелама. Изглед екрана, радни листови, радно окружење.

Сортирање и аутоматско сабирање. Поправљање изгледа табеле.

Форматирање. Рад са блоком ћелија - уметање и брисање. Валидација података.

Рад са радним листовима. Операције са деловима екрана (зумирање, замрзавање, сакривање...). Заштита података.

Формуле и функције.

. Именовање скупа ћелија. Апсолутно и релативно адресирање.

. Функције за сабирање, пребројавање, просек, максимум и минимум.

. Функције са условом.

. Логички оператори (и, или и негација). Међузбирови. Остале функције.

. Рад са графиконима. Израда графикона. Типови графикона. Форматирање графикона.

. Штампање. Подешавање стране, заглавље и подножје стране. Прелом стране и преглед пре штампе. Штампање.

. Напредни рад са табелама. Унос података кроз образац (Form...). Напредно филтрирање (Advanced filter...). Изведене табеле и дијаграми. Алати за испитивање формула.

II ПРОГРАМИ ЗА ЦРТАЊЕ (20)

Рачунарске графичке апликације: презентациона графика, цртежи у издаваштву, цртежи у пројектовању– CAD, рачунарске игре).

Основни графички елементи: дуж, изломљена линија, правоугаоник, елипса и крива линија. Рад са објектима: селекција, премештање, брисање, копирање. Трансформације објеката: ширење и сажимање.

Коришћење текста у графичком окружењу. Повезивање цртежа са другим апликацијама.

III МУЛТИМЕДИЈСКЕ АПЛИКАЦИЈЕ (15)

Потребан хардвер: ЦД-РОМ. Интеграција текста, звука и слике. Хипер-текст: чворови и везе. Објекти у хипертекст систему: текст, графика, слика, звук и филм. Примери мултимедијских апликација.

IV ПРОГРАМ ЗА ЗАПИСИВАЊЕ НОТА (15)

Потребан хардвер: звучна картица, појачавач, звучници и миди клавијатура. Инсталирање хардвера. Потребан софтвер: програмски пакет за рад у музици. Инсталирање софтвера. Уношење нотног записа са тастатуре, мишем или преко миди клавијатуре.

Едитовање нотног записа. Уношење текста у нотни запис. Подешавање темпа и извођење композиције. Чување и штампање нотног записа.

Разред	Четврти
--------	----------------

Недељни фонд часова	2 часа
---------------------	---------------

Годишњи фонд часова	64 часова
---------------------	------------------

РАЧУНАРСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ (16)

Значај рачунарских комуникација. Рачунарске мреже (мрежна картица, комуникационе линије, комуникациони софтвер). Организација рачунарских мрежа (топологија мреже, мрежни протоколи, модел клијент– сервер).

Коришћење мрежа (пријава и одјава корисника, непосредна комуникација, пренос текста, претраживање база података и комерцијални сервиси).

Примери неких мрежа: повезивање два рачунара, локална мрежа, ББС, Интернет.

БАЗЕ ПОДАТАКА (26)

Увод у програм за рад са базама података. Појам података и информације.

Логичка организација података. Основне карактеристике програма.

Изглед екрана. Објекти базе података. Креирање, снимање и отварање базе података.

Рад са табелама. Типови података. Креирање табеле. Унос и измена података.

Особине - својства поља. Увоз и извоз података из друге датотеке.

Постављање кључа табеле. Форматирање табеле.

Сортирање података табеле. Филтрирање података табеле. Штампање табеле. Повезивање табела. Типови релација.

Упити. Креирање упита. Рад са изразима.

Финансијске функције. Параметарски упити. Акциони упити.

Извештаји. Израда извештаја помоћу чаробњака. Дизајнирање извештаја. Груписање и сортирање података извештаја. Графикони и дијаграми у извештају. Штампање извештаја. Обрасци. Израда обрасца помоћу чаробњака. Дизајнирање обрасца.

МУЛТИМЕДИЈСКЕ АПЛИКАЦИЈЕ (8)

Потребан хардвер. Интеграција текста, звука и слике. Хипер-текст: чворови и везе. Објекти у хипертекст систему: текст, графика, слика, звук и филм. Примери мултимедијских апликација.

ЕКСПЕРИМЕНТИ СА ЗВУКОМ (14)

Појам дигитализације звука. Одређивање најповољније фреквенције и резолуције дигитализовања према карактеристикама звука који се уноси у рачунар. Едитовање звука. Појам и примена ефеката.

Самостално примењивање дигиталних ефеката на снимљени сигнал у циљу експериментисања.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци наставе физичког васпитања су:

- подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних
- поремећаја);
- развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних самостални рад на њима;
- подстицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- проширење и продубљавање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);
- мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

СТРУКТУРА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА

- развијање физичких способности
- спортско - техничко образовање
- повезивање физичког васпитања са животом и радом.

РАЗВИЈАЊЕ ФИЗИЧКИХ СПОСОБНОСТИ

- развијање основних елемената физичке кондиције карактеристичних за овај узраст и пол; као и других елемената моторне умешности ,који служе као основа за повећавање радне способности,
- учвршћивање здравља и даље напредовање у спортско техничком образовању, превентивно компензацијски рад у смислу спречавања и отклањања телесних деформитета,
- оспособљавању ученика у самосталном неговању физичких способности, помагању раста, учвршћивању здравља, као и самоконтроли и провери својих физичких и радних способности.

Разред	Први
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	70 часова

САДРЖАЈ ПРОГРАМА:

АТЛЕТИКА

1..Трчања:

Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:

100 m ученици и ученице;

800 m ученици и ученице;

штафета 4 x 100 m ученици и ученице.

Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min.

Крос: јесењи и пролећни

800 m ученице;

1000 m ученици.

1.2.Скокови:

Скок удаљ корачном техником.

Скок увис леђном техникаом.

1.3 Бацања:

Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg , ученици 5 kg).

СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

2.1. Вежбе на тлу

За ученике и ученице:

- вага претклоном и заножењем и спојено, одразом једне ноге колут напред;
- став на шакама, издржај, колут напред;
- два повезана предмета странце удесно (улево);

- за напредни ниво предмет странце са окретом за 1800 и доскоком на обе ноге („рондат“)

2.2. Прескоци

За ученике коњ у ширину висине 120 цм; за ученице 110 цм:

- згрчка;
- разношка;
- за напредни ниво: склонка

2.3. Кругови

За ученике /дохватни кругови/:

- из мирног виса вучењем вис узнето, спуст у вис стражњи, издржај, вучењем вис узнето, спуст у вис предњи.

За ученице /дохватни кругови/:

- уз помоћ суножним одскоком наскок у згиб, њих у згибу /уз помоћ/; спуст у вис стојећи

2.4. Разбој

За ученике /паралелни разбој/:

- из њиха у упору, предњихом саскок са окретом за 1800 - предношка (окрет према притци);

- њих у упору, зањихом склек, предњихом упор, зањих, предњихом склек, зањихом упор

За ученице /двовисински разбој или једна притка вратила/:

- наскок у упор на н/п (или узмак замахом једне ноге), премах одножно десном/левом ногом до упора јашућег, прехват у потхват упорном руком (до предножне) и спојено одножењем заножне премах и саскок са окретом за 900 (одношка), завршити боком према притци.

2.5. Вратило

За ученике /дохватно вратило/:

- суножним одразом узмак; ковртвај назад у упору предњем; саскок зањихом (замахом у заножење).

2.6. Греда

За ученице /висока греда/:

- лицем према десном крају греде: залетом и суножним одскоком наскок у упор, премах одножно

десном; окрет за 900 улево, упором рукама испред тела преднос разножно; ослонцем ногу иза тела (напреднији ниво: замахом у заножење) до упора чучећег; усправ, усправ, ходање у успону са докорацима, скок пруженим телом, вага претклоном, усклон, саскок пруженим телом (чеоно или бочно у односу на справу)

2.7. Коњ са хватаљкама

За ученике:

- премах одножно десном напред, замах улево, замах удесно, замах улево и спојено премах левом напред, премах десном назад, замах улево, замах удесно и спојено премахом десне саскок са окретом за 900 улево до става на тлу, леви бок према коњу.

СПОРТСКА ИГРА (ПО ИЗБОРУ)

Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре.

Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. Учествовање на такмичењима на нивоу одељења, школе и међушколских такмичења.

Минимални образовни захтеви (провера)

Атлетика: трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, скок увис, бацање кугле – на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.

За напредније ученике: састави из програма спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.

Разред	Други
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	70 часова

САДРЖАЈ ПРОГРАМА:

АТЛЕТИКА

У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину;

1. Трчање:

Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:

100 m ученици и ученице;

800 m ученици и ученице ;

штафета 4 x 100 m ученици и ученице.

Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min.

Крос: јесењи и пролећни

800 m ученице;

1000 m ученици.

2. Скокови:

Скок удаљ корачном техником.

Скок увис леђном техником.

3.Бацања:

Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg , ученици 5 kg).

СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

1. Вежбе на тлу

За ученике и ученице:

- из упора за рукама, зибом, провлак згрчено напред до упора пред рукама
- колут напред и спојено усправом и искораком леве/десне ноге вага претклоном и заножњем, издржај,
- прамет странце упором у „бољу“ страну (на пример: улево) и спојено и спојено прамет странце у „слабију“ страну (удесно)
- за напредни ниво: прамет напред упором

2. Прескок

За ученике коњ у ширину висине 120 цм; за ученице 110 цм:

- згрчка;
- разношка
- за напредни ниво: склонка и прескоци са заножњем

3. Кругови

За ученике /доскочни кругови/:

- њих, зањихом саскок (чување)

4. Разбој

За ученике /паралелни разбој/:

- из упора седећег разножно пред рукама, узручењем прехват испред тела, вучењем склоњено став на раменима, издржај, спуст назад у упор седећи разножно, прехват до упора седећег разножно пред рукама, сносити и зањихом саскок.

За ученице /двовисински разбој, једна притка, вратило/:

- вис на в/п лицем према н/п: клим, премах згрчено једном ногом до виса лежећег на н/п, прехват (може разноручно) на н/п до упора јашућег; премах одножно предножном уназад до упора предњег; замахом уназад

- зањихом саскок пруженим телом;

- једна притка: наскок у упр предњи, премах одножно једном ногом до упора јашућег; премах одножно заножном до упора стражњег; саскок саседом - замахом ногама унапред).

5. Вратило

За ученике

дочелно:

- из упора предњег премаси одножно

доскочно

- успостављање њиха климом, њих у вису (повећавати амплитуду), саскок у зањиху

6. Греда

За ученице /висока греда/:

- лицем према десном крају греде, чеоно: залетом и суножним одскоком наскок у упор чучећи; окрет за 900 удесно; усправ у успон, окрет у успону за 1800 улево, лагано трчање на прстима, скок са променом ногу, кораци у успону до краја греде; саскок згрчено (бочно у односу на греду).

7. Коњ са хватаљкама

За ученике:

- из упора пред рукама (упора стражњег), коло заножно левом, коло заножно десном.

Минимални образовни захтеви:

Атлетика: трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, скок

увис, бацање кугле – на резултат.

Такмичење у у тробоју (трчање, скок увис, бацање кугле на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.

За напредније ученике: састави из програма школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.

Минимални образовни захтеви:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

Разред	Трећи
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	70 часова

САДРЖАЈ ПРОГРАМА:

АТЛЕТИКА

1. Трчање

Трчање на 100 м – ученици и ученице,

на 1000 м – ученици,

на 800 м – ученице,

Штафета 4x100 м ученици и ученице.

1.2 Скокови

Скок удаљ – одабраном техником;

Скок увис- одабраном техником.

1.3. Бацање

Бацање кугле рационалном техником (ученици 6 кг и ученице 4 кг.

СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

1. Вежбе на тлу

За ученике и ученице:

- из упора за рукама, зибом, премах одбочно до упора пред рукама (опружено).
- комбинација вежби која садржи (вежбе се бирају, одузимају или додају у складу са могућностима ученика): плесне кораке; скок са окретом за 1800; окрет на две или једној нози; предмет странце; колут напред суножним одразом и малим летом; вагу претклоном и заножењем; став на шакама колут напред и сп. скок са окретом (произвољан број степени);
- за напреднији ниво: колут летећи и прекопит напред, уз помоћ.

2. Прескок

За ученике коњ у ширину висине 120 цм; за ученице 110 цм:

- згрчка;
- разношка
- за напредни ниво: склонка; прескоци са заножењем и „прекопит“

3. Кругови

За ученике /доскочни кругови/:

- вучењем вис узнето; вис стрмоглаво; вис узнето; спуст у вис стражњи - издржај; вучењем вис узнето; спуст у вис предњи (полако); саскок

4. Разбој

За ученике /паралелни разбој/:

- из замаха у упору предњихом спуст у склек, зањих у склеку и спојено упор (у зањиху); предњих и спојено склек, зањихом упор (поновити 2 до 3 пута)

За ученице /двовисински разбој, једна претка, вратило/:

- лицем према н/п, залетом и суножним одскоком наскок упор предњи; премах одножно десном (левом) у упор јашући; прехват на в/п; премах одножно заножном до виса седећег, подметним опружањем или одривом од н/п предњих и спојено саскок у предњиху (уз помоћ) до става на тлу, леђима према в/п;
- једна претка: залетом и суножним одскоком наскок упор предњи; премах одножно десном (левом) до упора јашућег, премах одножно заножном до упора стражњег; сасед са окретом за 900.

5. Вратило

За ученике /доскочно и дохватно или дочелно вратило/:

- /доскочно/: подметно успостављање ниха; њихање са повећавањем амплитуде и саскок у предњиху или зањиху уз помоћ;
- /дохватно или дочелно/: коврљај назад у упору.

6. Греда

За ученице /висока греда/:

- залетом и суножним одскоком наскок у упор чучећи одножно; окрет за 900 до упора чучећег; усправ, одручити; кораци у успону докорацима; вага претклоном и заножењем, усклон; суножним одскоком скок са померањем; окрет за 900 у успону; саскок пруженим телом или, за напреднији ниво - са предножним разножењем

7. Коњ са хватаљкама

За ученике:

- из упора предњег кола предножно десном, кола предножно левом;
- из упора стражњег кола одножно десном, кола одножно левом

Минимални образовни захтеви:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

Атлетика: трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, скок увис, бацање кугле - на резултат.

Такмичење у у тробоју, трчање, скок увис, бацање кугле на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

Разред	Четврти
Недељни фонд часова	2 часа
Годишњи фонд часова	66 часова

САДРЖАЈ ПРОГРАМА:

РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ

Савладавање основних вежби: докорак, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице“;

Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо,

Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима.

Треба савладати најмање пет народних плесова.

Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима.

ПЛИВАЊЕ

Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању;

Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети.

БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ

1. Бокс

Гард и кретање у гарду

Леви и десни директ;

леви и десни кроше;
леви и десни аперкат;

2. Рвање

Гард и кретање у гарду
Држање у партеру

КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ

Основне технике и упознавање са правилима такмичења.

Минимални образовни захтеци

Проверава се врши кроз разредна, школска и међушколска такмичења као и друга спортска такмичења.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм физичког васпитања је наставак програма физичког васпитања у основној школи, стим што је

усмерен на још интензивније остваривање индивидуалних и друштвених потреба у области физичке културе.

Ради тога, овај програм заснован је на индивидуализацији процеса физичког васпитања:

- ☐ обезбеђује повезивање знања са животом и праксом и каснијим опредељењима ученика;
- ☐ заснован је на изборној настави за коју се ученици опреселепрема свом афинитету и потребама;
- ☐ обавезује школу на остваривање одређених задатака у овој области

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ изборног програма Грађанско васпитање је да ученик, изучавајући различите друштвене појаве и процесе, постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Разред	Први
Недељни фонд	1 час
Годишњи фонд	35 часова

ИСХОДИ	ТЕМЕ	САДРЖАЈИ
На крају првог разреда ученик ће бити у стању да:		

учествује у доношењу правила понашања у групи и поштује их; препозна појаве које угрожавају безбедност младих; повезује угрожавање права младих са угрожавањем њихове безбедности; процени када му треба помоћ јер му је угрожена безбедност и зна коме да се обрати; понаша се на начин којим се не угрожавају ни сопствена ни туђа безбедност; предлаже активности које доприносе повећању безбедности младих; критички разматра утицај медија на безбедност младих; објасни на примеру процесе глобализације; критички разматра предности и недостатке глобализације; повезује процесе глобализације са степеном остварености људских права; објасни на примеру улогу међународних организација у процесу глобализације; критички разматра утицај медија у процесу глобализације; наведе основне захтеве антиглобалистичких покрета.	БЕЗБЕДНОСТ МЛАДИХ ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	Увод у програм. Безбедоносне претње, ризици, изазови за младе. Последице угрожене безбедности младих. Да ли је наше друштво безбедно? Како млади могу да се заштите од небезбедних ситуација? Породица као безбедно или небезбедно место за младе. Школа као безбедно или небезбедно место за младе. Друштвене мреже као безбедан или небезбедан простор за младе. Која се права младих угрожавају у ситуацијама које нису безбедне? Безбедност младих некада и сад. Има ли разлике? Какав је утицај медија на безбедност младих? Ко је одговоран за безбедност младих? Шта је глобализација? Које су њене вредности? У којим све областима живота се одвијају процеси глобализације. Предности и недостаци глобализације. Како мале државе као што је наша, могу сачувати идентитет у глобалном друштву? Економска фокусираност глобализације на супрот социјалним и политичким правима. Међузависност глобализације и остварености људских права. Глобализација и проблем концентрације новца и моћи код малог броја људи. Улога медија у процесу
--	---	---

		глобализације. Да ли је могућа глобализација без медија? Глобализација и потрошачко друштво. Најпознатији светски брендови и њихове поруке младима. Каква је улога међународних организација у процесу глобализације (УН, ЕУ, Савет Европе, УНИЦЕФ, УНЕСКО, СТО, ММФ, Светска банка)? Култура, спорт, уметност и процес глобализације. Који су аргументи антиглобалистичког покрета и за шта се он залаже?
--	--	--

Кључне речи: људска права, безбедност, глобализација, активизам.

Корелација: Пуно остварење програма реализује се у корелацији са другим предметима и изборним програмима (историја, филозофија, психологија, српски језик и књижевност). Обрада тема треба да буде усмерена тако да ученици успешно повезују своја знања из других предметних области са садржајима из Грађанског васпитања.

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме пружају велике могућности за истраживачке активности и осмишљавање пројеката. За сваки од њих понуђено је више тема које наставник може допунити још неким, јер постоје многи аспекти из којих се појам безбедности младих и процес глобализације могу посматрати. Након избора теме којом ће се бавити, ученици организовани у мање групе треба да испланирају истраживање које не мора да буде велико и сложено, али треба да буде реално изводљиво. На пример, група која се определи за истраживање електронског насиља и безбедности на мрежи може да осмисли кратки упитник који ће ученици попуњавати анонимно ради утврђивања колико је њих и на који начин било узнемиравано путем Интернета и која су им права тиме била угрожена. Наставник подстиче ученике да осмишљавају што разноврсније начине истраживања теме и да развијају критички однос према добијеним подацима, пре свега у смислу њихове тачности.

Разред	Други
Недељни фонд	1 час
Годишњи фонд	35 часова

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМА
	На крају разреда ученик ће бити у стању да:	и кључни појмови садржаја програма
– Компетенција за целоживотно учење;	– испољава у свом понашању толеранцију	СВИ РАЗЛИЧИТИ, А СВИ РАВНОПРАВНИ

– Сарадња; – Решавање проблема; – Одговорно учешће у демократском друштву; – Рад са подацима и информацијама; – Дигитална компетенција; – Комуникација; – Одговоран однос према околини; – Одговоран однос према здрављу; – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	према различитости; – доведе у везу личне особине као димензије различитости и дискриминацију; – превиђа последице одрастања деце миграната у условима одвојености од породице, дома, отаџбине; – наведе облике дискриминације; – разликује ситуације укључености наспрам искључености у друштвени живот заједнице; – аргументује значај супротстављања различитим врстама стереотипа и предрасуда; – разликује интеркултуралност од мултикултуралности; – аргументовано дискутује о родној равноправности и родно заснованом насиљу у свету и Србији; – наведе неколико невладиних организација које се баве питањима заштите људских права и циљеве њихових активности; – наведе најзначајније институције и документа у Србији и Европској унији које се баве заштитом равноправности; – доводи у везу слободу медија и развој демократије;	Лични и друштвени идентитет. Социјална дистанца Осетљиве друштвене групе. Искљученост наспрам укључености у друштво. Дискриминација. Родно засновано насиље. Борба жена за равноправност. Повереник за заштиту равноправности. Стереотипи, аутостереотипи, хетеростереотипи, предрасуде, стигматизације, сегрегација. Ејџизам. Особе другачије сексуалне оријентације и њихова права. Особе са инвалидитетом. Националне мањине. Интеркултуралност и мултикултуралност. Невладине организације. МЕДИЈИ ЗА ГРАЂАНЕ И ГРАЂАНИ ЗА МЕДИЈЕ Слобода и одговорност медија. Професионална етика новинара. Говор мржње у медијима. Цензура медија. Стереотипи у медијима. Информације од јавног значаја. РТС медијски јавни сервис Србије. Он лајн медији. Заступљеност осетљивих друштвених група у медијима. Истраживачко новинарство. Сензационализам у медијима. Комерцијални програми у медијима. Будућност медија.
--	--	--

	– препознаје примере говора мржње у медијима; – критички разматра питање цензуре и сензационализма у медијима, границе између права на информисање и права на заштиту приватности; – наведе принципе новинарске етике; – критички се односи према комерцијалним програмима у медијима; – препозна примере манипулације информацијама у медијима; – предвиђа у ком правцу ће се медији у будућности развијати.	
--	--	--

Корелација: Пуно остварење програма реализује се у корелацији са другим предметима и изборним програмима (историја, филозофија, психологија, српски језик и књижевност). Обрада тема треба да буде усмерена тако да ученици успешно повезују своја знања из других предметних области са садржајима из Грађанског васпитања.

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме пружају велике могућности за истраживачке активности и осмишљавање пројеката. За сваки од њих понуђено је више тема које наставник може допунити још неким, јер постоје многи аспекти из којих се појам безбедности младих и процес глобализације могу посматрати. Након избора теме којом ће се бавити, ученици организовани у мање групе треба да испланирају истраживање које не мора да буде велико и сложено, али треба да буде реално изводљиво. На пример, група која се определи за истраживање електронског насиља и безбедности на мрежи може да осмисли кратки упитник који ће ученици попуњавати анонимно ради утврђивања колико је њих и на који начин било узнемиравано путем Интернета и која су им права тиме била угрожена. Наставник подстиче ученике да осмишљавају што разноврсније начине истраживања теме и да развијају критички однос према добијеним подацима, пре свега у смислу њихове тачности.

Разред
Недељни фонд часова
Годишњи фонд часова

Трећи
1 час
36 часова

Циљ предмета Грађанско васпитање је да се кроз стицање знања, овладавање вештинама,

формирање ставова и система вредности допринесе оспособљавању ученика за компетентан, одговоран и ангажован живот у хуманом и демократски уређеном друштву утемељеном на основним људским вредностима, поштовању људских и грађанских права, у коме се уважава различитост, остварује солидарност и брига за друге.

Задаци наставе грађанског васпитања су да ученици:

- стекну знања о функционисању демократски уређеног друштва, улози грађанина, документима и институцијама које доприносе владавини права;
- усвоје вредности на којима се заснивају људска права и демократско друштво;
- развију спремност да делују у духу поштовања демократских вредности;
- јачају осећање самопоштовања, личног и групног идентитета;
- разумеју сложеност живота у мултикултуралној заједници и потребу узајамног уважавања и поштовања различитости;
- јачају осетљивост на појаве нетолеранције, дискриминације, стереотипа и предрасуда;
- разумеју значај сарадње и заједништва за добробит појединца и друштва, и овладају вештинама рада у групи и групног одлучивања;
- узму учешће у животу заједнице, покрећу акције и преузимају одговорност за личне одлуке;
- овладају вештинама успешне комуникације и примењују их у свакодневном животу;
- разумеју природу и узроке сукоба, упознају технике конструктивног решавања сукоба и примењују их у свакодневном животу;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација из различитих извора релеватних за живот у демократском друштву;
- унапреде способност исказивања сопственог става уз коришћење аргумената;
- унапреде способности планирања личног и професионалног развоја.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

Увод: Упознавање ученика са програмом и начином рада

I Демократија и политика

Ова тематска целина посвећена је одређењу појмова демократије и политике, као предусловима политичке партиципације грађана. Обрађују се механизми функционисања и институције демократије, као и начини контроле и ограничења власти у демократском поретку.

II Грађанин и друштво

Тематска целина посвећена је појму, карактеристикама и вредностима грађанског друштва. Централне теме су: однос државе и грађанског друштва, појам грађанина и значај и начин његовог учествовања у политици.

III Грађанска и политичка права и право на грађанску иницијативу

Уводни део ове целине посвећен је појму и култури људских права, као и улози грађана и залагању за остваривање ових права. Детаљније се обрађују право на грађанску

иницијативу које омогућава партиципацију грађана у процесу доношења одлука и право на самоорганизовање грађана, кроз које се ученици упознају с улогом невладиних организација.

IV Планирање конкретне акције

Последња тематска целина пружа ученицима основна знања и вештине које су неопходне за решавање њима важних и блиских проблема, кроз реализацију конкретних локалних акција. На овај начин ученици имају прилике да сами узму активно учешће примењујући предходно стечена знања. У оквиру ове целине, предвиђене су јавне презентације нацрта акција и резултата у школи.

Разред	Четврти
Недељни фонд часова	1 час
Годишњи фонд часова	32 часова

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

Увод: Упознавање ученика са програмом и начином рада

- **Тема: Права и слободе** – право на слободан приступ информацијама и социјално економска права.
- **Тема: Свет информација**
- упознавање са изворима информација
- појам јавне информације, приступ информацијама-основна правила и
- ограничења
- заштита права на информисање- улога повереника
- процедура подношења захтева за приступ информацијама
- медији као извор информација-питање веродостојности
- разумевање и тумачење медијских порука
- механизми медијске манипулације
- утицај тачке гледишта на објективност информација
- селекција информација:објективност као одговорност
- улога медија у савременом друштву
- **Тема: Свет професионалног образовања и рада**
- планирање каријере и улазак у свет рада
- самопроцена и вештина представљања личних карактеристика од значаја за даље професионално образовање и рад.
- разговор са послодавцем
- тражење информација значајних за професионално образовање и тражење посла.

Завршни час: Шта носим са собом. Разговор о искуствима и евалуација наставе целог предмета, ученици процењују која до сада стечена знања и вештине сматрају корисним и употребљивим ван учионице.

ВЕРСКА НАСТАВА

Циљ учења Верске наставе, као изборног предмета, у оквиру средњошколског образовања и васпитања је да се њоме посведочи садржај вере и духовно искуство традиционалних

црква и верских заједница које живе и делају на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности Цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Уз то, упознавање ученика са вером и духовним искуством сопствене, историјски дате цркве или верске заједнице треба да се остварује у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

Разред: **Први**

Недељни фонд часова: **1**

Годишњи фонд часова: **36**

Назив теме/области и стандарди по темама/областима	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	Међупредметне компетенције/корелација
Увод	Схвата основе појмове о чему ће се говорити наредне године: о Богу, Божјем откровењу, хришћанству и Цркви као месту конкретног остварења заједнице Бога и човека у историји и есхатону.	Историја, српски језик
Бог Откровења	Разуме хришћанску гносеологију: тако што препознаје да се богопознање постиже кроз лично општење, и доживљај сусрета са Богом, а не само кроз стицање пуког теоријског знања о Богу	Психологија, историја
Вера-знање-богопознање	Схвата да је темељ хришћанског учења о Богу- Света Тројица. Бог се познаје кроз Христа и кроз његово учење а преко Цркве можемо се стећи деловање учећи се преко врлине других и поштовања дарова које други поседују као и њихових различитости	Философија, српски језик
Хришћанин-човек Цркве	У стању је да хришћанство разуме кроз заједницу верних окупљених зарад вере у Христа и литургију као центар заједништва. Схвати да је подвиг, труд у напредовању ка добром животу и превазилажењу мана и проблем а посебно у учењу како волети темељ таквог живота који представља поштовање различитости	Социологија
Свето Писмо-Књига Цркве	Може да разуме да је Свето Писмо Књига Цркве. Превасходно пошто говори о деловању Бога кроз историју а посебно централном аспект доласку и смрти Исуса Христа	Српски језик
		Српски језик,

Хришћански живот	Повезивање хришћанске етике са онтологијом у смислу заснивања врлинског живота на онтолошким појмовима личности, слободе и љубави и изграђивање свести о томе да су љубав и слобода, схваћени као онтолошке конституанте	философија
------------------	--	------------

Разред: Други

Недељни фонд часова: 1

Годишњи фонд часова: 36

Назив теме/области и стандарди по темама/областима	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	Међупредметне компетенције/корелација
Увод	У стању да схвати кључне појмове које ће обрађивати у другом разреду а тиче се: историје религије, откровења, декалога, Старог завета и библијских личности	Историја, српски језик, психологија
Света Тројица-један Бог	Схвати суштину хришћанског учења о Богу као бићу заједнице Три Личности, Оца и Сина и Светога Духа и препозна смисао хришћанског појма личности који се разликује од појма индивидуе	Историја, филозофија
Онтолошке последице вере у Свету Тројицу	Разумева хришћанско схватање појма личности које му помаже у продубљавању искуства и квалитета живота у заједници. Стиче отвореност за поштовање различитих култура, људи и животних судбина	Психологија, историја.
Стварање	У стању да начини разлику између бића нествореног Бога и створеног света и начин премошћавања онтолошког јаза	Биологија, хемија, физика

света ни из чега	међу њима	
Својства створене природе	Схвата људску ограниченост и потребу за непрекидним усавршавањем, како на менталном тако и на физичком плану. Стицање свести о поштовању и унапређивању како односа са људима тако и природе око себе	Биологија, физика и хемија
Стварање човека « по икони и подобију Божијем»	Повезује хришћанску етику са онтологијом у смислу заснивања врлинског живота на онтолошким појмовима личности, слободе и љубави и изграђивање свести о томе да су љубав и слобода, схваћени као онтолошке конституанте личности највиши критеријум добра и зла	Биологија, српски језик, философија
Првородни грех	Стицање јасне представе о разлици између бића нествореног Бога и створеног света и начину премошћавања онтолошког јаза међу њима	Српски језик, психологија
Проблем смрти	Схвата да смрт представља неизбежност али да су људска дела та која чине сећање на човека и наш однос са њим као и да су у Богу сви живи. Такође да су рај и пакао категорије повезане са унутрашњим стањем човека: налик еросу и иду.	Психологија

Разред: **Трећи**

Недељни фонд часова: **1**

Годишњи фонд часова: **36**

Назив теме/области и стандарди по темама/ областима	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	Међупредметне компетенције/ корелација
Увод Тајна Христова- Јединство Бога и света као циљ стварања Христово оваплоћење и страдање, смрт као последича греха првих људи Бог је васкрсао Христа из мртвих Духом Светим Исус Христос као нови Адам и начелник све твари. Улога Духа Светог у сједињењу људи и створене природе са Христом Литургија као икона истинског	Обнови кључне појмове из прошле године и може да схвати потребу за заснивањем доктрине о Богу, Христу, Цркви и Светом Духу Схвати повезаност Бога и света. Међуповезаност труда, заузимања, страдања зарад животног добитка што је наратив Христовог живота. Разуме да је кључ за међуљудске односе емпатија а заједница Бога и човека подразумева Христов наратив, Св предање које треба да помогне у ваплоћењу врлине Разуме смисао доктрине оваплоћења: кроз форсирање доброте и нашег оптимизма и животности поништава се деструктивност, бес, страх и очај што представља оно што се подводи под првородним грехом. Спознавања домета људске деструктивности али и доброте Схвати смисао доктрине васкрсења: кроз црквено формулисање Христове победе над смрћу, узноси се победа живота над недаћама, поштовање невино пострадалих и жртава, као и свест о потреби идеала у овом животу Разуме да као што је кроз првог човека наступио грех тако је откупљење дошло преко новог Адама Христа. Христов закон се темељи на емпатији и на непрестаном унапређењу хуманости а не на делима закона који представљају један историјски сегмент Разуме функцију Св. Духа: животодавна енергија, радост, просвећење и освећење човека. Само просветљен и образован човек може у потпуности да се носи са недаћама и да буде носилац промене. Разуме улогу Литургије не само у смислу рекапитулације Христовог живота, заједничке молитве и будућег царства већ и образовања за демократско друштво	Историја, социологија Историја, филозофија Психологија, српски језик Српски језик Српски језик, грађанско васпитање Српски језик, социологија Српски језик, социологија

постојања света – Царства Божијег		
Апостолско прејемство	У стању је да схвати поенту постављене јерархије у Цркви: да сведоче морал, брину о дисциплини, харитативној делатности. Такође да уочи потребу постојања друштвене јерархије као битног напретка друштва у економском и друштвеном сегменту	Социологија
Распеће и Васкресење Христово у Православној иконографији	Разуме распеће као ношење и савладавања животних недаћа и васкрсење као залог будућности заснован на вери. Схвати универзални значај страдања и жртве ради стицања критичке свести која треба да стане против сваког облика тираније и зла у друштву.	Ликовно

Разред: **Четврти**

Недељни фонд часова: **1**

Годишњи фонд часова: **32**

Назив теме/области и стандарди по темама/ областима	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	Међупредметне компетенције/ корелација
Увод	Рекапитулира градиво из претходне и усвоји нови садржај који ће обрађивати у овој години: смисла историје, царства Божије, православне мистике и духовности, утицаја религије на уметност и сагледавања модерних кретања у друштву од религије	
Хришћанско схватање историје	Усвоји корисност историје у вези повезаности појединих догађаја. Руковођење догађаја од стране Бога које говори о епохалним догађајима али и крају историје које се пролонгира од секуларних мислиоца попут Жижека. Усвоји праволинијско виђење кретања историје који води ка циљу	Историја, философија

Есхатон- будуће Царство Божје као узрок Цркве и историје	Разуме да је Есхатон повезан са унутрашњим миром који човек треба да стекне. Немир и незадовољство појединца води ка мрачном исходу. Царство Божије или будући живот подразумева хармонију и склад који човек треба да оствари са собом	Биологија
Смрт природе као разједињење, распадање и смрт личности као прекид заједнице са личношћу за коју смо били везани, коју смо највише волели	Треба да усвоји различите концепте сагледавања смрти у разним религијама јер питање судбине, смрти и тескобе основе саме религије. Уочи разлику између будућег раја у монотеистичким и загробног живота у азијским религијама.	
Литургија нам открива циљ због кога је Бог створио свет и људе	Схвати да црква јесте одраз културе једног народа, која му говори о његовим коренима, духовности и вези са колективом.	Историја
Помесна и Васељенска Црква, њихов однос	Разуме да јединство цркве се заснива на међуповезаности свих чланова цркве преко епископа као и свих православних цркава међу собом	Књижевност, музичко васпитање, ликовно
Јединство Цркве		Социологија
Теологија православне уметности	Схвати да су највећа светска уметничка дела имала религиозне мотиве. Религијски елементи у року могу имати субверзивну делатност а у модерним романима попут Булгакова и Достојевског пророчку црту или критику друштва. Учи да распознаје типове коришћења религијских мотива	Књижевност, ликовна уметност и музичка уметност
	Схвата да црква указује на поштовању људског живота и да модерна кретања посматра кроз призму напретка у превладавању неједнакости и духовности	

Црква и свет		Социологија
--------------	--	-------------

ВОКАЛНО – ИНСТРУМЕНТАЛНИ ОДСЕК

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

СОЛФЕЂО

I разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима што доприноси успешној међупредметној корелацији.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- својим речима изражава утиске о слушаном делу;
- препозна музичке елементе кроз примере за слушање музике;
- изражајно пева тоналне једногласне и вишегласне композиције
- препозна и пева старе градске песме и народне мелодије у мерама 5/8, 7/8 и 9/8;
- пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета;
- запише и пева хармонске везе;
- запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу;
- запише мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целисти;
- опажа, пева и записује интервале и акорде;
- импровизује мелодију на задати ритам;
- препозна и изводи ритмичке фигуре троделног ритма и четвороделне поделе јединице бројања;
- препозна и изводи промену метра;
- користи доступне носиоце звука у циљу слушања, опажања и разумевања музике.

ОБЛАСТ/ТЕМА

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Вођено слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем:

- развоја естетских критеријума,
- међупредметне корелације,

- препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика артикулација).

МЕЛОДИКА

Једногласно певање

инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и српских народних песама са и без текста:

- дијатоника: фиксирање ступњева у оквиру хармонских функција: тоналитети до четири предзнака,
- молдур и мутације де-Де, Еф-еф, а-А, Це-це, е-Е, Ге-ге),
- хроматске пролазнице и скретнице,
- дијатонске модулације у паралелни, субдоминантни и доминантни тоналитет: почетни тоналитет до два предзнака,
- транспонованье.

Вишегласно певање

инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и аранжмана српских народних песама са и без текста.

- двогласно певање – дијатоника и дијатонске модулације на доминанту или паралелу,
- певање хармонских веза трогласно.

Једногласно и вишегласно певање: карактер, темпо фраза, динамика и артикулација.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

Опажање

- појединачних тонова у целом регистру клавијатуре у одређеном тоналитету,
- различитих типова дијатонских дурских и молских лествица.

Опажање и интонирање:

- интервала ; двозвука у тоналитету без анализе интервала до дециме (тежиште ка опажању три до четири двозвука у низу),
- штимова од камертона (тоналитети до четири предзнака),
- свих врста трозвука са обртајима, а умењеног и прекомерног са разрешењем,
- строге и слободне хармонске везе на главним ступњевима,
- доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд.

Диктати

Једногласни мелодијски диктат:

- записивање и транспонованье мотива,
- записивање примера свираних по двотактним фразама и диктата у целисти.

Записивање ритмичких мотива и ритмичког диктата по двотактним фразама.

Записивање метро-ритмичке окоснице (инсерата из литературе).

Записивање традиционалне, народне и староградске песме са текстом.

РИТАМ

Ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте.

Ритмичке врсте и фигуре:

- четвороделна подела ритмичке јединице (разликовање ритмичких фигура сличних по изгледу),
- чешћа употреба пауза и лигатура,
- троделни ритмови, проста деоба тродела и пунктиране фигуре, синкопиран тродел, са и без узмаха,

Метричке врсте:

- промена метра: из дводела у тродел и обрнуто у српским народним песмама и инструктивним композицијама,
- мере: 5/8, 7/8 и 9/8 у српским народним песмама,

– одређивање метричке врсте у српским народним песмама.
Равномерно читање у виолинском и бас кључу инсерата из литературе.
Промене кључева.

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Импровизација мелодије на задати ритам.
Употреба савремене технологије у настави.

ЛИТЕРАТУРА:

Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници и приручници који доприносе остварењу наведених исхода.

II разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима што доприноси успешној међупредметној корелацији.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- својим речима изражава утиске о слушаном делу;
- препозна музичке елементе кроз примере за слушање музике;
- изражајно пева тоналне и модалне једногласне и вишегласне композиције са алтерацијама;
- препозна и пева старе градске песме и народне мелодије у мерама 5/8, 7/8, 8/8 и 9/8;
- пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета;
- запише и пева хармонске везе;
- запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу;
- запише мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целости;
- опажа, пева и записује интервале и акорде;
- импровизује мелодију или хармонију на задати ритам;
- препозна и изводи ритмичке фигуре троделног ритма ,четвороделне и осмоделне поделе јединице бројања;
- препозна и изводи промену метра;
- користи доступне носиоце звука у циљу слушања, опажања и разумевања музике.

ОБЛАСТ/ТЕМА

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Вођено слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем:

- развоја естетских критеријума;
- међупредметне корелације;
- препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика, артикулација);

МЕЛОДИКА

Једногласно певање

инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и српских народних песама са и без текста:

- дијатоника: фиксирање ступњева у оквиру хармонских функција: тоналитети до пет предзнака;
- упознавање модуса (певање лествица и каденци дорског , фригијског , лидијског и миксолидијског модуса);

- алтерације у поступном покрету;
- певање средњовековних и раних ренесансних композиција (једногласно и вишегласно);
- дијатонске модулације у тоналитете прве квинтне сродности и мутације;
- транспоноване;
- композиције са клавирском пратњом;

Вишегласно певање

инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и аранжмана српских народних песама са и без текста.

- двогласно певање – дијатоника са алтерацијама и дијатонским модулацијама;
- певање хармонских веза трогласно;

Једногласно и вишегласно певање: карактер, темпо фраза, динамика и артикулација;

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

Опажање

- појединачних тонова у целом регистру клавијатуре у одређеном тоналитету;
- различитих типова дијатонских дурских и молских лествица, модуса и лествица Балкана;

Опажање и интонирање:

- интервала ; двозвука у тоналитету без анализе интервала до дециме (тежиште ка опажању три до четири двозвука у низу);
- штимова од камертона (тоналитети до пет предзнака);
- свих врста трозвука са обртајима и четворозвука на I ,V и VII ступњу са разрешењем;
- строге и слободне хармонске везе на главним и споредним ступњевима (II и VII);

Диктати

Једногласни мелодијски диктат:

- записивање и транспоноване мотива и двозвука ;
- записивање примера свираних по двотактима , фразама и диктата у целости свираних на различитим инструментима;

Записивање ритмичких мотива и ритмичког диктата по двотактним фразама;

Записивање метро-ритмичке окоснице (инсерата из литературе);

Записивање традиционалне, народне и староградске песме са текстом;

РИТАМ

Ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте у виолинском , бас и са променом кључа;

Ритмичке врсте и фигуре:

- осмоделна подела;
- дуола и мала триола;
- троделни ритмови, проста деоба тродела и пунктиране фигуре, синкопиран тродел, са и без узмаха;

Метричке врсте:

- промена метра: из дводела у тродел и обрнуто у српским народим песмама и инструктивним композицијама;
- мере: 5/8, 7/8 и 9/8у српским народим песмама;
- одређивање метричке врсте српским народим песмама;
- равномерно читање у виолинском и бас кључу инсерата из литературе;
- промене кључева;

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Импровизација мелодије и хармоније на задати ритам;

Употреба савремене технологије у настави;

ЛИТЕРАТУРА:

Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други не препоручени уџбеници и приручници који доприносе остварењу наведених исхода.

III разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Стицање новог и координисање и систематизација усвојеног знања са нивоа ОМШ у функцији схватања, перцепције и рецепције музике.

Разумевање садржаја музике и оспособљавање за опажање, извођење и тумачање музике.

Континуирани развој музикалности и музичке писмености.

Корелација и интеракција садржаја рада на настави солфеђа са садржајима на настави инструмента, камерне музике, хора или оркестра и свим другим видовима теоретске наставе.

ЗАДАЦИ

Рад на унапређивању способност разумевања музичког садржаја Рад на интерпретацији, памћењу и записивању музичког текста,

Рад на праћењу латентне хармонија у инструктивним примерима и примерима из уметничке инструменталне и вокалне литературе.

Рад на унапређивању корелацији и интеракцији са садржајем рада теоретске наставе, као и настави инструмента, камерне музике, хора, оркестра.

МЕЛОДИКА

- Алтерације: скокови у алтероване тонове и напуштање алтерованих тонова скоком; поставка алт-кључа и примери из литературе у алт-кључу;
- модулације у тоналитете прве и друге квинтне сродности са већим мелодијско-ритмичким захтевима, као и у удаљене тоналитете;
- једногласне и двогласне српске народне песме; вишегласни примери из литературе.

ОПАЖАЊЕ И ИНТОНИРАЊЕ

- Опажање модуса; систематизација штимова;
- хармонске везе: дијатонске модулације.

РИТАМ

- Равномерно читање у алт-кључу;
- ритмичко читање - промене метра и ритмичких врста; полиметрија: 3:2, 2:3, 4:3 и 3:4.

ДИКТАТИ

- Ритмички диктати у оквиру градива из ритма; мелодијски диктати: алтерације и модулације.

ИСПИТНИ ЗАХТЕВИ

- Једногласни писмени диктат - модулације или алтерације; Двогласни писмени диктат - хомофони двоглас, дијатоника; Ритмичко читање са листа - из годишњег градива;
- Певање мелодијског примера са листа.

IV разред (2 часа недељно, 66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Стицање новог и координисање и систематизација усвојеног знања са нивоа ОМШ у функцији схватања, перцепције и рецепције музике.

Разумевање садржаја музике и оспособљавање за опажање, извођење и тумачање музике.

Континуирани развој музикалности и музичке писмености.

Корелација и интеракција садржаја рада на настави солфеђа са садржајима на настави инструмента, камерне музике, хора или оркестра и свим другим видовима теоретске наставе.

ЗАДАЦИ

Рад на унапређивању способност разумевања музичког садржаја Рад на интерпретацији, памћењу и записивању музичког текста,

Рад на праћењу латентне хармонија у инструктивним примерима и примерима из уметничке инструменталне и вокалне литературе.

Рад на унапређивању корелацији и интеракцији са садржајем рада теоретске наставе, као и настави инструмента, камерне музике, хора, оркестра.

МЕЛОДИКА

- Лабилне алтерације - елипсе и вантоналне доминанте;
- модулације - двогласно и трогласно певање;
- једногласне и двогласне народне песме са променом метра или са хармонским променама.

ИНТОНИРАЊЕ И ОПАЖАЊЕ

- Опажање модуса и мотива са модалним елементима;
- опажање и интонирање хармонских веза - мутације и модулације.

РИТАМ

- Тенор-кључ - равномерно и ритмичко читање;
- неправилне ритмичке групе - утврђивање градива III разреда и обрада квинтоле и септоле; ритмичко читање инструктивних примера и инсерата из литературе.

ДИКТАТИ

- Једогласни диктати - према градиву из мелодике; двогласни диктати - дијатоника и модулације; ритмички диктати - према градиву из ритма; записивање народних песама са текстом.

ИСПИТНИ ЗАХТЕВИ

- Једногласни диктат - модулативни пример или пример са алтерацијом; Записивање двогласног хомофоног примера, дијатоника и хроматске промене; Записивање српске народне песме са текстом;
- Ритмичко читање са листа;
- Певање примера са листа из градива мелодике.

ХАРМОНИЈА

Назив предмета: **ХАРМОНИЈА – ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.

Разред: **Први**
Годишњи фонд часова: **70**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– користи стечена знања из теорије музике у решавању хармонских проблема; – препозна консонантне и дисонантне акорде; – запише квинтакорде и обртаје главних ступњева; – одреди многостраност квинтакорада у тоналитетима; – дефинише сродство и функције акорада; – слушно разликује хомофони и полифони став;	УВОД У ХАРМОНИЈУ	Појам хармоније. Тонски систем – читање и писање нота у бас и виолинском кључу. Интервали: – врсте, – величина, – сазвучност – разрешење дисонантних интервала Лествице – дијатонске дурске и молске лествице. Тоналитет – појам и структурална основа тоналитета и његово испољавање кроз однос главних трозвука.
	АКОРДИ	Појам и врсте акорада. Облици акорада – основни и обртаји. Изградња квинтакорада на главним ступњевима.

– класификује и слушно препозна врсте каденци; – примени поставку квинтакорада главних ступњева у строгом хармонском ставу; – примени правила у везивању квинтакорада главних ступњева и њихових обртаја; – слушно идентификује хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева и њихових обртаја; – одсвира хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева и њихових обртаја на клавиру; – примени везивање и направи разлику у везивању акорада споредних квинтакорада и њихових обртаја; – препозна тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе; – повеже хармонизацију задатка са његовом формалном структуром; – коментарише		Многостраност квинтакорада. Сродство акорада. Тоналитет и функције акорада.
	СТРОГИ ХАРМОНСКИ СТАВ	Полифонија и хомофонија. Мелодија. Строги хармонски став. Акордски и ванакордски тонови – општи појмови. Хармонски ритам. Критични тонови. Каденце.
	ТРОЗВУЦИ ГЛАВНИХ СТУПЊЕВА	Квинтакорди. Постављање квинтакорада главних ступњева у четворогласни хармонски став у дуру и хармонском молу. Везивање квинтакорада главних ступњева: – строга веза; – слободна веза; – полуслободна веза. – лиценција вођице. Мелодијски скокови у оквиру исте хармоније – промена положаја и слога. Забрањена кретања. Каденцирајући квартсектакорд. Сектакорди Изградња сектакорда и главних ступњева у оквиру тоналитета. Сектакорди главних трозвука – увођење и разрешење. Квартсектакорди: Изградња квартсектакорада главних ступњева главних ступњева у оквиру тоналитета. Квартсектакорди: обртајни и случајни – увођење и разрешење.
	ТРОЗВУЦИ СПОРЕДНИХ	Изградња квинтакорада споредних ступњева и њихових обртаја у задатом

квалитет хармонског задатка;	СТУПЊЕВА	тоналитету. Споредни квинтакорди – увођење и разрешење. Споредни секстакорди – увођење и разрешење. Фригијски обрт. Секвенце.
Програм смотре: 1. Писмени део: хармонизација шифрованог баса (до 8 тактова) 2. Практични део: хармонска анализа примера из клавирске литературе класичара - до 20 тактова и свирање (4 такта) шифрованог баса		

Назив предмета:

ХАРМОНИЈА

Циљ

ЦИЉ учења предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.

Разред:

ДРУГИ

Годишњи фонд часова:

70

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– препозна и изгради главне четворозвуке; – препозна и разреши критичне тонове у главним четворозвучима; – наведе начине увођења и разрешења главних четворозвука; – примени правила у везивању главних четворозвука; – слушно препозна хармонске везе главних четворозвука; – демонстрира написане хармонске везе главних четворозвука на клавиру; – препозна и примени ванакордске тонове у хармонизацији задатака и примерима из литературе; – аналитички распозна и тумачи тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе; – препозна и направи разлику између видова промене	ГЛАВНИ ЧЕТВОРОЗВУЦИ	Изградња и препознавање доминантог септакорда у основном облику и обртајима у дуру и молу. Доминантни септакорд и његови обртаји: увођење и разрешење, лиценција вођице и септима. Изградња и препознавање субдоминантног септакорда (II₇) у основном облику и обртајима у дуру и молу. Субдоминантни септакорд и његови обртаји: увођење и разрешење. Изградња и препознавање вођичног четворозвука (VII₇) навише од задатог основног тона и наниже од задате септима у дуру и молу. Одређивање тоналитета према задатом вођичном септакорду. Вођични септакорд и обртаји: увођење и разрешење.
	ВАНАКОРДСКИ ТОНОВИ	Подела ванакордских тонова. Увођење и разрешење ванакордских тонова. Ванакордски тонови у басу. Вишеструки ванакордски тонови.
	ВИДОВИ ПРОМЕНЕ ТОНАЛИТЕТА	Мутација. Тонално иступање. Тонални скок. Модулација.

тоналитета у примерима из музичке литературе; – презначи акорде у дијатонској модулацији; – свира дијатонску модулацију на клавиру; – повеже хармонизацију задатака са његовом формалном структуром; – изрази мишљење о квалитету креираног хармонског задатка.	ДИЈАТОНСКА МОДУЛАЦИЈА	Изградња трозвука у дуру, молдуру и свим врстама мола. Сродност тоналитета. Средства дијатонске модулације и начини извођења. Дијатонске модулација: – прве групе; – друге групе; – треће групе; Модулација преко посредног тоналитета (информативно).
Програм годишње смотре: Писмени део: хармонска анализа примера из клавирске литературе класичара – до 30 тактова. Усмени део: два питања из пређеног градива и свирање (4 такта) шифрованог баса и дијатонске модулације.		

Кључне речи: четворозвуци, ванакордски тонови, тоналне промене, дијатонска модулација

III разред (2 часа недљно, 70 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Развој улоге хармоније у музици Развој основних елемената хармоније
Упознавање строгог и слободог хармонског става Упознавање ванакордских тонова
Развој акордских веза Развој промене тоналитета
Развој на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.

ЗАДАЦИ

Развој улоге хармоније у музици Развој основних елемената хармоније
Развој способности рада у слободном хармонском ставу Рад на употреби ванакордских тонова
Рад на савладавању акордских веза
Рад на савладавању промене тоналитета (дијатонска, хроматска модулација, енхармонска модулација)
Рад на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.

СПОРЕДНИ ЧЕТВОРОЗВУЦИ

- Фигуративна („случајна“) и секвентна појава споредних четворозвука (I, IV, III и VI ступња). Секвенца привидних доминантних односа са применом четворозвука (једног или оба) у моделу.

ПЕТОЗВУЦИ

- Доминантни нонакорд, његови обртаји и разрешења.

СЛОЖЕНИЈЕ И ХРОМАТСКЕ ПОЈАВЕ ВАНАКОРДСКИХ ТОНОВА

- Двоструке и троструке задржице, скретнице и пролазнице. Скретнично окружење акордског тона (4-2-3, 2-4-3 и сл.). Хроматски ванакордски тонови. Појам алтерације, реалтерације, унакрснице, отворене и скривене хроматике.

НАЈВАЖНИЈИ АЛТЕРОВАНИ АКОРДИ КЛАСИЧНЕ ХАРМОНИЈЕ

- Тонално стабилне и тонално лабилне алтерације, њихова улога у формирању алтерованих акорада.
- Алтеровани акорди дијатонског и хроматског типа - структуралне разлике.
- Принцип вантоналних акорада. Доминантина доминанта (DD), доминанта за субдоминанту (DS) и њихови заменици. Наполитански секстакорд (N). Прекомерна доминанта (⁺D). Доминантина доминанта као тврдо умањени Четворозвук (- DD) и њен заменик као двоструко умањени ВИДОВИ

ПРОМЕНЕ ТОНАЛИТЕТА

- Мутација, тонално иступање, тонални скок, модулација.
- Врсте модулација и њихов значај у музичким облицима.
- Непосредна и посредна модулација.

ДИЈАТОНСКА МОДУЛАЦИЈА

- Средства дијатонске модулације и начини извођења.
- Обнављање многостраности трозвука.
- Модулационе групе (непосредна модулација).
- Модулација преко посредног тоналитета (четврта група).
- Свирање на клавиру непосредних дијатонских модулација.

ОСТАЛИ АЛТЕРОВАНИ АКОРДИ

- Вантоналне доминанте и њихови заменици за II, VI и III ступањ.
- Доминанта наполитанског акорда (DN).
- Могућне алтерације у оквиру акорада доминанте, субдоминанте и VII ступња.
- Свирање каденца са применом алтерованих акорада (DD, N).
- Свирање хроматских секвенца са моделима D2-T6 (хроматика у басу) и DD7-D7 (ланац доминантних септакорада).
- Преглед класичног фонда алтерованих акорада.

ПЕДАЛ

- Појам и видови педала (орглпункта), првенствено аналитички.
- Типичан хармонски ток на завршном педалу тонике (миксолидијско иступање T-DS-S-D-T, и његове варијанте
- Обавезно радити по један писмени задатак у полугодишту.

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Писмени испит:

а) хармонизација задатог сопрана; б) хармонизација обележеног баса.

Усмени испит:

а) два питања из пређеног градива;

б) свирање на клавиру једне непосредне дијатонске модулације и једноставнијег генералбаса.

IV разред (2 часа недељно, 66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Развој улоге хармоније у музици Развој основних елемената хармоније

Упознавање строгог и слободог хармонског става Упознавање ванакордских тонова

Развој акордских веза Развој промене тоналитета

Развој на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.

ЗАДАЦИ

Развој улоге хармоније у музици Развој основних елемената хармоније

Развој способности рада у слободном хармонском ставу Рад на употреби ванакордских тонова

Рад на савладавању акордских веза

Рад на савладавању промене тоналитета (дијатонска, хроматска модулација, енхармонска модулација)

Рад на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.

ХРОМАТСКА МОДУЛАЦИЈА

- Појам и средства хроматске модулације.
- Хроматска модулација помоћу назначења акорада (дијатонског и хроматског типа).
- Модулација помоћу промене склопа акорада.
- Модулација помоћу хроматске и привидне терцне сродности.
- Модулација помоћу елиптичних веза.
- Свирање једноставнијих хроматских модулација.

ЕНХАРМОНСКА МОДУЛАЦИЈА

- Појам и средства енхармонске модулације.
- Енхармонска замена и енхармонско предназначење.
- Енхармонско предназначење умањеног четворозвука.
- Енхармонско предназначење доминантног четворозвука (енхармонизам мале септима).
- Енхармонско предназначење тврдо умањеног четворозвука.
- Енхармонско предназначење прекомерног трозвука.
- Свирање једноставнијих енхармонских модулација (помоћу умањеног и доминантног четворозвука).

ПРЕГЛЕД РАЗВОЈА ХАРМОНСКИХ СТИЛОВА

- Примери из литературе за основна обележја и средства хармоније у стилу барока (Ј. С. Бах, Хендл), класике (Хајдн, Моцарт, Бетовен), раног романтизма (Шуберт, Шуман, Шопен), зрелог романтизма (Лист, Брамс) и националних школа (Григ, Мусоргски, Ст. Мокрањац).
- Основне информације и примери за хармонске поступке у импресионизму (Дебиси), код класика XX века (Прокофјев, Стравински, Барток, Шенберг, Хиндемит) и код југословенских композитора (Христић, Славенски).
- Обавезно радити по један писмени задатак у полугодишту.

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Писмени испит:

а) хармонизација задатог сопрана; б) хармонизација обележеног баса.

Усмени испит:

а) три питања из целокупног пређеног градива хармоније; б) свирање једне модулације на клавиру.

МУЗИЧКИ ОБЛИЦИ

Циљ

ЦИЉ учења предмета Музички облици је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају разликовање и анализу елемената музичких облика као и целовитих формалних образаца, у циљу разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом на смеровима који негују инструменталну или вокалну праксу.

Разред

Други

Годишњи фонд часова

35 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– препозна и издвоји мотив у музичком делу; – разликује мотивске радове упоређујући два мотива; – издвоји музичку реченицу као интегрални део музичког тока. – развије вештину читања акорада у клавирској партитури; – користи знања стечена на хармонији при анализи структуралног нивоа; – прати активност различитих музичких компонената у току композиције; – активно учествује у слушању музике, пратећи уређеност различитих фаза музичког тока; – слуша музику на принципу понаваљања и промене музичких сегмената; – разликује и препозна	ЕЛЕМЕНТИ МУЗИЧКОГ ОБЛИКА	Дефинисање музичке анализе и музичких облика. Музичке компоненте. Планови у музичком облику (тематски, тонални, структурални). Мотив. Рад са мотивом. Фигура и пасаж. Музичка реченица – стандардни модел. Другачије реализације реченичне структуре у литератури. Период (двопериод, трореченични период). Низ и ланац реченица. Одступања од стандардног модела музичке реченице и периода (унутрашње и спољашње проширење). Фрагмент. ЛИТЕРАТУРА: За правилне реченице, период, низ и ланац реченица: В. А. Моцарт: – Клавирска соната, кв. 283, 1. став, 2. тема (В3); – Клавирска соната, кв. 284, 2. став, А тема; – Клавирска соната, кв. 310, 1. став, 1. тема; 3. став, С тема (а);

три типа песама; – аргументује своје мишљење у анализи двосмислених структуралних или формалних решења; – примени стечена знања на програм који изводи на главном предмету.		– Клавирска соната, кв. 311, 1. став, 1. тема; 3. став, А тема; – Клавирска соната, кв. 330, 1. став, 2. тема (В₂); – Клавирска соната, кв. 332, 1. став, 2. тема (В₁) и уводни одсек; – Клавирска соната, кв. 457, 3. став, А тема; – Клавирски концерт, кв. 466, 1. став, оркестарска 1. тема; – Клавирска соната, кв. 576, 1. став, 1. тема. Л. В. Бетовен: – Клавирска соната оп. 2, бр. 1, 1. став, 1. тема; – Клавирска соната оп. 2, бр. 3, 3. став (В/а); – Клавирска соната, оп. 10, бр. 1, 2. став, 1. тема; – Клавирска соната, оп. 10, бр. 2, 2. став, (В/а); – Клавирска соната, оп. 10, бр. 3, 3. став, (А/а); – Клавирска соната, оп. 13, 2. став, А тема; – Клавирска соната, оп. 14, бр. 1, 2. став, кода; – Клавирска соната, оп. 28, 3. став, (А/а); – Клавирска соната, оп. 49, бр. 1, 1. став, 1. тема; 2. став, А тема (а). А. Дворжак: Концерт за виолончело, оп. 104, 1. став, оркестарска 1. тема. Ф. Шуберт: Клавирска соната, D537, оп. 164, 1. став, епизодна тема у развојном делу.
---	--	---

		За одступања од правилних реченица, периода и фрагмент: В. А. Моцарт: – Клавирска соната, кв. 281, 3. став, А тема; – Клавирска соната, кв. 283, 1. став, 1. тема; – Виолинска соната, кв. 303, 2. став, 2. тема; – Виолинска соната, кв. 305, 1. став, 2. тема (В₂); – Виолинска соната, кв. 306, 1. став, 1. тема; – Клавирска соната, кв. 309, 1. став, 1. тема; – Клавирска соната, кв. 310, 3. став, А тема; – Клавирска соната, кв. 457, 1. став, 2. тема (В₁ и В₂), развојни део и кода; 3. став, А тема (А₂); – Клавирска соната, кв. 545, 3. став, кода; – Клавирска соната, кв. 570, 1. став, 2. тема (В₁) и уводни одсек; – Увертира за оперу <i>Фигарова женидба</i>, 1. тема. Л. В. Бетовен: – Клавирска соната, оп. 2, бр. 1, 3. став, А (а); – Клавирска соната, оп. 2, бр. 2, 3. став, А (а); – Клавирска соната, оп. 10, бр. 1, 1. став, 1. тема у експозицији, 2. тема у репризи и уводни одсек; 2. став, мост; – Клавирска соната, оп.
--	--	--

		10, бр. 2, 1. став, 1. тема и завршна група; – Клавирска соната, оп. 14, бр. 1, 2. став, В (b); – Клавирска соната, оп. 22, 1. став, 2. тема (В₂); – Клавирска соната, оп. 28, 3. став, А (b); – Клавирска соната, оп. 31, бр. 2, 1. став, 1. тема; – Клавирска соната, оп. 90, 1. став, 1. тема.
	ОБЛИК ПЕСМЕ И ПРИМЕНА	Облик песме: дводелна, троделна и песма прелазног типа. Примена облика песме кроз анализу делова малих инструменталних комада: менует, скерцо, марш... ЛИТЕРАТУРА: В. А. Моцарт: Клавирска соната, кв. 282, 2. став, (А или В део). Делови великих (сложених) троделних песама трећих ставова клавирских соната у Бетовеновим четороставачним сонатним циклусима. Делови Шопенових клавирских комада (ноктурна, мазурке...). Делови Хајднових великих (сложених) песама из клавирских соната.
	СВИТА	Барокна свита. Облик и преглед игара из барокне свите. ЛИТЕРАТУРА:

		J. С. Бах: француске и енглеске свите.
	КОНТРАПУНКТСКЕ ВАРИЈАЦИЈЕ	Контрапунктске (полифоне) варијације – чакона и пасакаља. ЛИТЕРАТУРА: J. С. Бах: – Пасакаља у це-молу, BWV 582; – Чакона у де-молу, BWV 1004.

Кључне речи: мотив, музичка реченица, период, облик песме, свита, контрапунктске варијације, музичко памћење.

III разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Упознавање елемената музичких облика Упознавање форми музичких облика

Усавршавање способности за анализом форми музичких облика

ЗАДАЦИ

Рад на способности разликовања елемената музичких облика

Развијање способности самосталне анализе соло песме, ронда, варијација, свите, сонате, концерта

Рад на анализи облика вокално-инструменталних форми

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Рондо

- Преткласични и класични I, II и III врсте.

Варијације

- Орнаменталне, карактерне, контрапунктске (чакона и пасакаља).

Свита

- Барокна свита, новија свита (у главним цртама).

Соната

- Историјски развој сонате (у основним цртама) - барокна соната, Скарлатијев сонатни облик.
- Класичан сонатни став - у једноставним, мање-више правилним примерима.

IV разред
(2 часа недељно, 66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Упознавање елемената музичких облика Упознавање форми музичких облика
Усавршавање способности за анализом форми музичких облика

ЗАДАЦИ

Рад на способности разликовања елемената музичких облика
Развијање способности самосталне анализе соло песме, ронда, варијација, свите, сонате, концерта
Рад на анализи облика вокално-инструменталних форми

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Сонатни рондо

Сонатни циклус класичара

- Поредак и број ставова, међусобни контрасти, типични облици појединих ставова у циклусу.
- Сложенији облици сонатног става после класицизма.
- Могућна одступања од правилног облика
- Развој сонатног циклуса у романтизму, почев од Бетовенових каснијих опуса
- Примена сонатног циклуса у камерним и оркестарским композицијама
- Облик концерта и његов историјски развој
- Остали инструментални облици
- Увертира, слободни облици (фантазија, рапсодија, балада и сл.); програмска музика - симфонијска поема.
- Вокални и музичко – сценски облици
- Специфичности вокалних облика; однос текста и музике (у главним цртама). Соло песма. Хорска песма: мадригал, новија хорска песма, облик руковети у нашој музици. Речитатив и арија. Опера и музичка драма. Балет (у основним цртама). Ораторијум, кантата, пасија. Миса и реквијем, литургија и опело. Обнављање и утврђивање градива.

МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

Циљ

ЦИЉ учења предмета Музички инструменти је стицање знања о инструментима и развијање вештина у препознавању звучних карактеристика и солистичке и оркестарске употребе.

Разред

Други

Годишњи фонд часова

35

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– самостално напише аликвотни низ; – својим речима објасни разлике између природног и темперованог штимвања; – наброји главне одлике камертона; – наведе предности и мане приликом свирања у затвореном и/или отвореном простору; – разликује групе инструмената и њихове главне представнике; – опише основну грађу сваког инструмента, извођачке технике и заступљеност у литертури; – у слушном примеру препозна инструменте, односно ансамбле према звучним карактеристикама; – повеже развој инструмената са заступљеношћу у врстама оркестара у	АКУСТИЧКЕ ОСОБИНЕ ЗВУКА	Аликвотни низ. Главне одлике, сличности и разлике природног и темперованог штимовања инструмената. Камертон. Понашање звука и могући утицаји на звук приликом свирања у затвореном и отвореном простору.
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Подела музичких инструмената: - жичани (кордофони), - дувачки (аерофони), - ударалке (идиофони и мембранофони): са одређеном висином, са неодређеном висином, - електронски инструменти; ЖИЧАНИ ИНСТРУМЕНТИ Гудачки инструменти: - виолина, - виола, - виолончело, - контрабас; Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури. Традиционални инструменти. Трзачки инструменти: - чембало, - гитара

историјском контексту; – наведе могући распоред инструменталиста у симфонијском оркестру на сцени; – наведе инструментални поредак у оркестарској партитури; – користи предности дигитализације у слушању и анализирању музике.		- харфа. Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури. Традиционални инструменти. Ударни инструменти – клавир. Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури. Традиционални инструменти. ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ Глвни представници и реги-старске варијанте. Транспозиција и могући штимови. Дрвени дувачки инструменти: - флаута (пиколо флаута), - обоа (енглески рог), - кларинет (бас-кларинет), - фагот (контрафагот). Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури. Традиционални инструменти. Лимени дувачки инструменти - хорна (природна хорна рог),
--	--	--

		- труба (фанfare, природна труба), - тромбон (тенор тромбон, тенор-бас тромбон), - туба (вагнер тубе). Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури. Традиционални инструменти. Дувачки инструменти са мехом - оргуље, - хармоника - људски глас; Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури. Традиционални инструменти. Удараљке Удараљке са одређеном висином звука; удараљке са неодређеном висином звука; Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури. Нотација у односу на врсте музичких инструмената.
--	--	---

	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одговарајућих музичких примера у зависности од врсте инструмената и ансамбала.
	ИНСТРУМЕНТАЛНИ АНСАМБЛИ	Историјски развој оркестара и ансамбала. Стандардни оркестарски састави: - двојни (<i>a due</i>), - тројни (<i>a tre</i>), - четворни (<i>a quattro</i>), - петорни (<i>a cinque</i>). Могући распоред инструменталиста симфонијског оркестра на сцени. Камерни ансамбли. Нестандардни састави. Вокално-инструментални састави. Солиста са оркестром. Оркестарска партитура: - преглед стандардног редоследа записивања инструмената у партитури, - могућа одступања од стандардног записа оркестарске партитуре (запис у различитим музичким епохама); Партитурни запис вокално-инструменталне музике. Партитурни запис солисте

		са оркестром. Поредак инструмената у камерном партитурном запису.
--	--	--

Кључне речи: звук, музички инструменти, ансамбли, слушање музике

Списак композиција за слушање

Виолина

- Ј. Брамс – Мађарске игре (1. став, 5. став)
- Л. ван Бетовен – Трећа симфонија, 2. став (+ обоа)
- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- Е. Григ – Пер Гинт свита бр. 2 (Солвејгина песма)
- Ф. Менделсон – Хебриди (+виолончела, виоле и фаготи)
- В. А. Моцарт – Симфонија ге-мол, 1. став (KV 550)
- Б. Сметана – Моја домовина (Влтава)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (уводни делови 1., 2. и 4. става)
- П. И. Чајковски – Свита Лабудово језеро *Pas d'action* (+виолончело)

Виола

- Х. Берлиоз – Харолд у Италији (почетак 1. става са харфом)
- В. А. Моцарт – Синфонија *Concertante*
- Р. Штраус – Дон Кихот (+виолончело)
- Р. Шуман – *Marchenbilder*
- Х. Берлиоз – Увертира Римски карнелвал
- Л. ван Бетовен – Пета симфонија (2. став)
- П. Хиндемит – Соната за виолу in F, оп. 11 бр. 4

Виолончело

- Ј. Брамс – Трећа симфонија (3. став)
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (1. став)
- Ф. Шуберт – Осма симфонија (1. став)
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанки бр. 1 (1. став)
- Р. Штраус – Дон Кихот (+виола)
- С. Франк – Симфонија де-мол (+виоле, контрабаси)
- П. И. Чајковски – Варијације на рококо тему
- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (2. став)

- К. Сен-Санс – Карневал животиња, *Лабуд*
- Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел (почетак)
- Ј. Брамс – Клавирски концерт бр. 2, Бе-дур (почетак 3. става и реприза са сордином)
- Л. ван Беровен – Девета симфонија (4. став почетак са контрабасима)
- Р. Вагнер – Увертира Тристан и Изолда (почетак)

Гудачи

- П. И. Чајковски – Шеста симфонија, 2. став (pizzicato)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812,
- П. И. Чајковски – Серенада за гудаче
- П. И. Чајковски – Елегија за гудаче
- А. Парт – Cantus in memoriam Benjamin Britten
- М. Равел – Интродукција и алегро
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (2. став, + харфа)
- А. Дворжак – Симфонија из Новог света
- А. Дворжак – Елегија за гудаче
- В. А. Моцарт – Мала ноћна музика
- С. Барбер – Адађо за гудаче
- А. Шнитке – Concerto grosso, бр. 1
- Ј. С. Бах – Свите за гудаче
- А. Вивалди – Четири годишња доба
- А. Корели – Concerto grosso, оп. 6
- Б. Бритн – Једноставна симфонија
- С. Франк – Симфонија де-мол
- Ј. С. Бах – Бранденбуршки концерт бр. 3
- Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел (финале)
- Л. ван Бетовен – Седма симфонија (2. став)

Харфа

- М. Равел – Интродукција и алегро
- М. Равел – Болеро
- Е. Григ – Пер Гинт свира бр. 2, оп. 55 (Солвејгина пемса; гудачи)
- В. А. Моцарт – Концерт за флауту и харфу
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанки бр. 2 (3. став са флаутом)
- Б. Сметана – Моја домовина, *Вишехрад*
- С. Франк – Симфонија де-мол (2. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада
- И. Стравински – Петрушка
- П. И. Чајковски – свита Лабудово језеро *Pas d'action* (+виолина и виолончело)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Валцер цвећа*

- Д. Шостакович – Пета симфонија (завршетак 3. става – тема у флажолетима)
- К. Дебиси – Прелид за поподне једног фауна

Клавир

- И. Стравински – Петрушка
- Д. Шостакович – Прва симфонија (4. став)

Чембало

- Барокни концерти
- Ф. Пуланк – Француска свита за дуваче, перкусије и чембало

Флаута

- М. Равел – Болеро
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанки бр. 2 (2. став са харфом)
- В. А. Моцарт – Концерт за флауту и харфу
- М. Равел – Интродукција и алегро
- Б. Сметана – Моја домовина, *Влтава*
- Ј. С. Бах – Свита бр. 2, ха-мол
- П. И. Чајковски – Концерт за клавир бе-мол (почетак 2. става)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Игра фрула* (три флауте)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Кинеска игра* (флаута и мала флаута)
- К. Дебиси – Прелид за поподне једног фауна
- Е. Григ – Пер Гинт свира бр. 1, *Јутро*

Мала флаута

- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел (финале)
- М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (3. став)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Кинеска игра* (флаута и мала флаута)

Обоа

- М. Равел – Болеро
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (3. став)
- П. И. Чајковски – Свита из Лабудовог језера (тема лабудова са харфом)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812
- Ј. Брамс – Концерт за виолину (почетак 2. става)
- М. Равел – Купренов гроб (почетак), Менует
- Ф. Шуберт – Девета симфонија (1. став, почетак)
- Е. Григ – Пер Гинт свита бр. 1, *Јутро*

Енглески рог

- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (почетак, 3. став + обоа)
- Х. Берлиоз – Увертира Римски карневал
- Р. Штраус – Симфонија доместика
- Ј. Сибелиус – Лабуд из *Tuonele*
- А. Дворжак – Симфонија *Из Новог света* (почетак 3. става)
- С. Франк – Симфонија де-мол (почетак 3. става)

Кларинет

- М. Равел – Болеро (и кларинет in Es)
- П. И. Чајковски – Пета симфонија (1. став, Allegro + фагот)
- П. И. Чајковски – Франческа да Римини (2. тема)
- М. Равел – Интродукција и алегро
- М. Равел – Моја домовина, *Влтава*
- М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур (in Es)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став, in Es)
- Р. Штраус – Тил Ојленшпигл (in D)
- И. Стравински – Посвећење пролећа (in D)
- И. Стравински – Жар птица (in D)
- Г. Малер – Симфоније
- А. Дворжак – Симфонија Из Новог света (4. став)
- Ј. Брамс – Прва симфонија (почетак 3. става)
- Р. Вагнер – Танхојзер (почетак)

Бас-кларинет

- С. Франк – Симфонија де-мол
- А. Хачатуријан – Концерт за клавир (почетак 2. става)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Игра шећерне вила* (са челестом)

Фагот

- М. Равел – Болеро
- Ф. Менделсон – Хебриди (+виолончела и виоле)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (почетак 4. става)
- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (почетак 1. става)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (почетак 2. става, касније обоа)
- П. Дика – Чаробњаков ученик (главна тема *Зачарана метла*)
- И. Стравински – Посвећење пролећа
- К. Орф – *Carmina Burana Olim lacus colueram*

Контрафагот

- М. Равел – Моја мајка гуска (4. став, *Лепотица и звер*)
- М. Равел – Клавирски концерт за леву руку (почетак 1. става)

Хорна

- П. И. Чајковски – Пета симфонија (2. став)
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (1. став + трубе, тромбони, туба)
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (1. и 4. став са гудачима)
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (2. став са гудачима)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812
- Ј. Хадн – Симфонија бр. 31
- А. Дворжак – Симфонија *Из Новог света*
- Р. Штраус – Симфонија доместика
- Р. Вагнер – Холанђанин луталица (почетак увертире)
- Р. Вагнер – Валкире
- Р. Штраус – Тил Ојленшпигл
- Ф. Шуберт – Девета симфонија (1. став, почетак)

Труба

- М. Равел – Болеро (са и без сордине)
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (+ хорне, тромбони, туба)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812
- Б. Сметана – Моја домовина, *Вишеград*
- П. И. Чајковски – Италијански капричо (почетак)
- М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (4. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
- П. Дика – Чаробњаков ученик (почетак са сординама)
- М. Мусоргски — М. Равел – Слике са изложбе, *Променада* (ставови и са и без сордине)
- Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел (финале)
- Ђ. Верди – Аида, *Велики мари*
- Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Тромбон

- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- В. А. Моцарт – Реквијем, *Tuba mirum*
- М. Равел – Болеро
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (+ хорне, трубе и туба)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став са сордином; без сордине + туба)

- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (1. став)
- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (4. став)
- И. Стравински – Петрушка
- Р. Вагнер – Валкире
- К. Орф – *Carmina Burana Olim lacus colueram*

Туба

- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (1. став)
- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (4. став)
- И. Стравински – Петрушка
- М. Мусоргски — М. Равел – Сlike са изложбе

Саксофон

- М. Равел – Болеро (сопранино, сопран, тенор)
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (2. став)
- М. Мусоргски — М. Равел – Сlike са изложбе

Дувачи

- Р. Штраус – Серенада за дуваче
- Ф. Пуланк – Француска свита за диваче, перкусије и чембало
- А. Дворжак – Серенада за дуваче и контрабас
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (3. став)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (3. став)
- А. Дворжак – Симфонија Из Новог света (4. став)

Блех

- Р. Вагнер – Валкире
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (1. став)
- М. Мусоргски — М. Равел – Сlike са изложбе, *Велика врата Кијева*
- Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Тимпани

- Е. Григ – Концерт за клавир а-мол
- Ј. Хајдн – Симфонија бр. 103
- Б. Сметана – Моја домовина, *Табор*
- Л. ван Бетовен – Девета симфонија (2. и 4. став)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (крај 3. става са енглеским рогом; почетак 4. става)
- А. Дворжак – Симфонија Из Новог света
- Д. Шостакович – Прва симфонија (соло епизода у 4. ставу)

- Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Велики бубањ

- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија
- И. Стравински – Петрушка

Трингл

- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- Ј. Брамс – Мађарска игра бр. 1
- Ј. Брамс – Четврта симфонија (3. став)
- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- Ф. лист – Концерт за клавир бр. 1 (3. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
- Д. Ф. Е. Обер – Нема из Портичија
- И. Стравински – Петрушка

Чинели

- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- Б. Сметана – Моја домовина, *Блањик*
- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
- Д. Ф. Е. Обер – Нема из Портичија

Даире

- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- Х. Берлиоз – Увертира Римски карневал

Добош (мали бубањ)

- Д. Кабалевски – Концерт за виолину
- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- М. Равел – Болеро
- М. Равел – Концерт за клавир in G
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (1. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
- Д. Ф. Е. Обер – Увертира *Fra diavolo*
- П. И. Чајковски – Увертира 1812
- И. Стравински – Петрушка
- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- Д. Шостакович – Прва симфонија (почетак 4. става)
- Д. Шостакович – Седма симфонија (1. став)

Челеста

- М. Равел – Болеро
- Б. Барток – Музика за гудачке инструменте, перкусије и челесту
- И. Стравински – Петрушка
- П. И. Чајковски – Шчелкуншчик, *Игра шећерне виле*

Звона

- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (крај)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812 (крај)
- А. Парт – Cantus in memoriam Benjamin Britten
- И. Стравински – Петрушка
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став епизода *Dies Irae*)

Ксилофон

- И. Стравински – Петрушка
- К. Сен-Санс – Dance macabre

Бич

- М. Равел – Концетр за клавир in G

Оргуље

- Ј. С. Бах – Токата и fuga де-мол BWV 565
- Ф. Пуланк – Концерт за оргуље
- Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Там-там

- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (4. став)
- И. Стравински – Петрушка
- М. Равел – Моја мајка гуска (епизода *Царица пагода*)

Кастањете

- М. Глинка – Арагонска хота
- Н. Римски-Корсаков – Шпански капричо
- Ж. Бизе – Кармен
- С. Мокрањац – Четврта руковџ
- К. Дебиси – Иберија

Перкусије

- К. Орф – Кармина бурана

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

I. УВОДНИ ДЕО

Музички инструменти је предмет који шири уско-стручна музичка знања ученика о музичким инструментима и то најпре о музичким инструментима који улазе у састав симфонијског оркестра. Предмет развија способност сагледавања појединачне (солистичке) али и групне (камерне и оркестарске) употребе музичких инструмената, као и еволутивни пут сваког инструмента од настанка до данашњег степена развијености и употребе. У природи предмета јесте стално упућивање ученика на карактеристике и проблематику сваког инструмента појединачно, јер је сваки инструмент подједнако тежак и изазован за савладавање без постојања заједничке матрице учења. Ученик на овом предмету користи знања и вештине стечених из других предмета: теорије музике, солфеџа, историје музике, историје цивилизације, физике (акустике), хармоније, хора и оркестра.

Образовни циљ предмета Музички инструменти обухвата стручно изучавање инструмената – звучни опсег, техника добијања тона, записивање, прсторед ... – као и усавршавање способности учениковог аналитичког посматрања дела и креативног запажања при смисленом слушању музике.

Васпитни циљ овог предмета је развијање и обједињавање неколико аспеката личности ученика: разумевање, толеранцију и поштовање једног ученика према свим другим ученицима који свирају најпре неке друге музичке инструменте. Такође, упознавање композиција различитих епоха, карактера и техничких захтева омогућава даљи професионални напредак ученика.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца.

Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, конкретизацију исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на исходе, начин провере остварености исхода и избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити да савладају знања и вештине предвиђене дефинисаним исходима). Усмерење часа у односу на ток и фокус умногоме зависи од припремљености ученика за час.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предмет Мзуички инструменти обухвата ученике другог разреда средње музичке школе Одсека за класичну музику и Одсека за музичку теорију. Настава се изводи у групама. Аналитички део наставне јединице обрађује се заједнички. Програм за овај предмет је изузетно разноврстан па би наставник требало да одабере она дела из музичке литературе која ће одговарати техничким захтевима из садржаја, а допринети остваривању исхода.

Процес учења обухвата упознавање са историјским развојем музичких инструмената, са улогом и значајем инструмента у солистичком и групном музицирању (камерном и оркестарском), правилима која владају у ансамблима и упознавање основних законитости исписивања и уређења партитуре. Рад на овом предмету обухвата и мању анализу дела: инструментални састав и број предвиђених инструмената, обим мелодија датих у музичком примеру и усаглашавање са другим инструментима. Ученика оспособити да препозна звучну боју сваког музичког инструмента у солистичком свирању, али и слушном опажању и издвајању музичког инструмента из скупног звука.

Приликом обраде свког музичког инструмента требало би да буде ангажован професор или ученик који свира музички инструмент који се на часу обрађује како би ученици могли најпре уживо да чују звук инструмента. Такође, обавезна је и употреба музичког уређаја због слушања оркестарских нотним примера. Континуирано радити на повезивању садржаја из других музичких предмета са којим је овај предмет у корелацији, као и на обогаћивању музичке терминологије и обрађивању различите техничке проблематике.

Целокупна техничка проблематика може се обрадити и схватити кроз практични приказ и упоређивање инструмената, а било би пожељно да све буде поткрепљено адекватним примерима из литературе. На часу се интеракција са ученицима може подстаћи осмишљеним квизовима знања о музичким инструментима, једном или више њих. Такође, могуће је да ученици самостално припремају предавања (у виду презентације) о инструменту.

У процесу рада корисно је да наставник ученицима сугерише самостално слушање одређених композиција код куће, композиција које нису на часу обрађене а које су такође у вези са наставном јединицом. Упутити ученика не само на композицију, већ и на одређена извођења која су квалитативно потврђена и на тај начин значајна, јер упознавање са пуним ефектом и дејством музике захтева и квалитетно извођење и квалитет звука. На тај начин се подстиче активно слушање, анализа квалитета извођења и развој критичког мишљења.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима музичких инструмената вредновање наставе се може вршити уз помоћ усменог одговарања, контролних задатака, као и у степену успешности у игрању квиза знања. Такође, самосталне ученичке припреме и усмене презентације задатог музичког инструмента могу бити елемент вредновања наставе.

КОНТРАПУНКТ

III разред
(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Сагледавање историјског развоја контрапункта

Оспособљавање за усавршавањем рада на вокалном контрапункту Оспособљавање за усавршавањем рада на инструменталном контрапункту Упознавање са барокном инструмнеталном полифонијом

ЗАДАЦИ

Развијање способности за сгледавањем историјског развоја контрапункта Развијање способности рада на вокланом контрапункту

Развијање способности разликовања врста имитације Развијање способности рада на инструменталном контрапункту Изучавање тоналног плана фуге

Развијање способности рада на барокној инструмнеталној полифонији

ОСНОВИ ВОКАЛНОГ КОНТРАПУНКТА

- Историјски развој контрапункта.
- Модуси - врсте и каракте ристике.
- Контрапунктска мелодија.
- Кантус фирмус.

ДВОГЛАСНИ КОНТРАПУНКТ ВОКАЛНОГ СТИЛА

- Дисонанце и консонанце у двогласу. Каденце двогласног става.
- Мешовити контрапункт (флоридус) - обликовање мелодије у флоридусу и њене ритмичко-метричке особености; третман дисонанце у флоридусу.
- Слободан двогласни став.
- Комплементарни ритам.

ИМИТАЦИЈА

- Појам и врсте имитације.
- Интервал имитације.
- Преображај одговора у имитацији - инверзија, аугментација, диминуција, ре троградни одговор.

ТРЕТМАН ТЕКСТА У ВОКАЛНОМ КОНТРАПУНКТУ

- Израда двогласног полифоног става са текстом.

ТРОГЛАСНИ ПОЛИФОНИ СТАВ

- Карактеристике трогласног става.
- Сазвучја и каденце у трогласу.
- Флоридус у трогласу.
- Примена дисонанце (консонантна кварта, паразитска дисонанца).

- Трогласни став са два флоридуса на кантус фирмус.
- Имитациони трогласни став, са текстом.

ВОКАЛНИ ПОЛИФОНИ ОБЛИЦИ

- Канон (појам и врсте). Техника израде канона; израда једноставнијих примера.
- Мотет - аналитички, а практично по један одсек мотета на дати текст, у двогласу и у трогласу.

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Писмени испит:

израда једног одсека трогласног мотета на дати текст.

Усмени испит:

- а) два питања из пређеног градива;
- б) анализа једног мотета - у основним потезима.

IV разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Сагледавање историјског развоја контрапункта

Оспособљавање за усавршавањем рада на вокалном контрапункту Оспособљавање за

усавршавањем рада на инструменталном контрапункту Упознавање са барокном инструменталном полифонијом

ЗАДАЦИ

Развијање способности за сгледавањем историјског развоја контрапункта Развијање способности рада на вокалном контрапункту

Развијање способности разликовања врста имитације Развијање способности рада на инструменталном контрапункту Изучавање тоналног плана фуге

Развијање способности рада на барокној инструменталној полифонији

ОСНОВИ ИНСТРУМЕНТАЛНОГ КОНТРАПУНКТА

- Стилско-историјске разлике између вокалног (строгог) и инструменталног (слободног) стила полифоније.
- Мелодика, ритмика и метрика инструменталног контрапункта.
- Хармонска основа и стил барокне полифоније.
- Третман дисонанце у барокној полифонији. Израда стилске мелодије барокно-полифоног типа, различитих ритмичких профила.

ДВОГЛАСНИ ИНСТРУМЕНТАЛНИ ПОЛИФОНИ СТАВ

- Представљање хармонске основе двозвучима.
- Израда слободног двогласног става.
- Врста имитације у барокној полифонији - аналитички и практично (у октави, у квинти, у тоналној инверзији).
- Канон - врсте и технике; практична израда у октави.

- Обртајни контрапункт - практично у октави, остали информативно; смисао и примена обртајног контрапункта.
- Секвенца у контрапунктским облицима - аналитички и практично.

ИНВЕНЦИЈА

- Облик и тонални план инвенције.
- Двогласна инвенција - практично једна до две целе инвенције.
- Трогласна инвенција - аналитички.

ВИШЕГЛАСНИ ИНСТРУМЕНТАЛНИ СТАВ

- Хармонске, мелодијске и ритмичке карактеристике вишегласног полифоног става.
- Практична израда трогласног става, без примене имитације.
- Троструки обртајни контрапункт - аналитички.

ФУГА

- Облик и тонални план фуге.
- Одговор - реалан, тоналан, модулирајући.
- Контрасубјект - све и практично.
- Експозиција фуге - практично, трогласна.
- Проширена експозиција и контра- експозиција.
- Међуставови у фути.
- Спроводни и завршни део фуге.
- Стрета и орглпункт (педал).
- Фуга са две или више тема (типови фуге - без улажења у појединости).
- Примена фуге.
- Фугато (аналитички).

ОБЛИЦИ БАРОКНЕ ИНСТРУМЕНТАЛНЕ ПОЛИФОНИЈЕ - ИНФОРМАТИВНО

- Прелудијум, корална предигра, токата, фантазија, ричеркар.

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Писмени испит:

израда експозиције трогласне фуге на задату тему, са тоналним одговором, без великог међустава;

Усмени испит:

а) два питања из пређеног градива;

б) анализа једноставније трогласне или четворогласне фуге Ј. С. Баха.

ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈА

I разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Етномузикологија је да код ученика развије знања и вештине које доприносе разумевању основних појмова етномузикологије, да их упозна са карактеристикама вокалне, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике, као и да формира однос према музичком наслеђу.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- објасни друштвено-историјски и културолошки контекст у коме су се стекли услови за развој етномузикологије у свету;
- издвоји значајна открића која су утицала на развој етномузикологије;
- наведе сличности и разлике између етномузикологије и сродних дисциплина;
- објасни различите теоријске оријентације у етномузикологији;
- објасни допринос српских композитора 19. и прве половине 20. века за развој етномузикологије у Србији;
- звучно разликује различите врсте хетерофоније;
- звучно препознаје старије и новије двогласно певање;
- покаже на карти територијалне целине у Србији у којима је заступљена једногласна и/или вишегласна вокална пракса;
- наведе разлике према којима је извршена општа класификација традиционалних музичких инструмената;
- наведе функцију и репертоар идиофоних и мембранофоних инструмената;
- звучно разликује идиофоне и мембранофоне инструменте;
- упореди доживљаје при слушању традиционалне и уметничке музике.

ОБЛАСТ/ТЕМА

РАЗВОЈ ЕТНОМУЗИКОЛОШКЕ ДИСЦИПЛИНЕ

- Етномузикологија – појам и дефиниције.
- Проналазак фонографа и центсистем.
- Оснивање архива и институција.
- Теренска истраживања.
- Антрополошка и музиколошка оријентација.
- Сродне дисциплине етномузикологији – етнокореологија, етнологија-антропологија, музикологија, социологија, народна књижевност дијалектологија...
- Развој етномузикологије у свету.
- Развој етномузикологије у Србији.

ВОКАЛНА ТРАДИЦИЈА СРБИЈЕ

- Народна песма – појам и класификација.
- Појам „глас“ у српском народном певању и црквеном појању.
- Вокална традиција у Србији:
- Једноглас
- Вишеглас:
 - Старије сеоско двогласно певање
 - Новије сеоско двогласно певање.

ИДИОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ

- Општа класификација традиционалних музичких инструмената.
- Идиофони инструменти - класификација према начину добијања звука:
 - непосредним ударањем: клепало, звона, кастањете од кукурузног стабла;
 - посредним ударањем: чегртаљка;

- трзањем: дромбуља;
- превлачењем, стругањем, трљањем: ћемане од кукурузног стабла;
- трескањем: деф, звечке.

МЕМБРАНОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ

Класификација према начину добијања звука:

- ударањем: даире, дарабука, деф, тупан, тапан, гоч, тимбелек;
- трењем: бегеш, ћупа.

II разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Етномузикологија је да код ученика развије знања и вештине које доприносе разумевању основних појмова етномузикологије, да их упозна са карактеристикама вокалне, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике, као и да формира однос према музичком наслеђу.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- разликује обредну и обичајну вокалну праксу;
- наведе различите музичке жанрове обредне и обичајне вокалне праксе;
- звучно разликује песме календарског циклуса;
- наброји територијалне целине у Србији у којима је заступљена обредна и обичајна вокална пракса;
- наведе елементе потребне за анализу мелопоеетских облика;
- разликује према грађи аерофоне дувачке инструменте;
- наведе функцију и репертоар који се изводи на аерофоним инструментима;
- покаже на карти територијалне целине у Србији у којима су заступљени аерофони дувачки инструменти;
- звучно разликује сваки аерофони дувачки инструмент;
- наброји сличности и разлике кордофоних инструмената који се јављају на простору бивше Југославије;
- звучно препозна све инструменталне традиционалне ансамбле у одслушаним примерима;
- упореди доживљаје при слушању традиционалне и уметничке музике;
- објасни мотиве и друштвено-историјски оквир за појаву новокомпоноване музике у Србији;
- објасни феномен World music у Србији;
- критички просуђује нове музичке појаве у друштву.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ОБРЕДНА И ОБИЧАЈНА ВОКАЛНА ПРАКСА

- Синкретизам у обредно-обичајној вокалној пракси.
- Коледарске песме.
- Лазаричке песме.
- Песме за обредно љуљање.
- Ђурђевданске песме.
- Краљичке песме.
- Додолске песме.

- Крстоношке песме.
- Маткање.
- Јеремијске песме.
- Седењкарске песме.
- Жетварске песме.
- Успаванке и стрижбарске песме.
- Свадбене песме.
- Тужбалице.
- Анализа мелопоетских облика: врста стиха, облик, метроритам, тонски низови, каденце.

АЕРОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ

Једноставни аерофони инструменти: бич, зујача, чигра.

Дувачки аерофони инструменти:

1. Инструменти са кружним бридом:
 - отворени с оба краја: кавал, шупељка.
 - отворен на горњем крају (тип Панове свирале): дудурејш.
 - инструменти са прорезом и бридом: фрула, двојнице, цевара, окарина.
2. Инструменти са ударним језичком:
 - једноструким: дипле, гајде.
 - двоструким: зурле, сопиле.
1. Инструменти са левкастим наусником: рикало (бушен), лимене трубе.

КОРДОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ

Класификација према начину добијања звука:

- трзањем (окидањем) жице: Тамбуре у Војводини, ћителија, шаргија, саз;
- гуђењем (превлачење гудалом): гусле, лира, лијерица, ћемане, виолина;

ИНСТРУМЕНТАЛНИ АНСАМБЛИ

- Тамбурашки ансамбли.
- Трубачи.
- Палкари.
- Ансамбли фрулаша.

НОВОКОМПОНОВАНА И ПОПУЛАРНА МУЗИКА

- Новокомпонована музика.
- World music.

III разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Упознавање ученика са развојем етномузикологије

Развијање способности за правилном употребом тремина фолклор, музички фолклор, етномузикологија

Развијање способности за разликовање звучних карактеристика воклане, инструментарне и вокално-инструментарне традиционалне музике

Развијање способности за разликовање и уочавање карактеристика српске традиционалне музике као и карактеристике музике осталих Балканских народа

ЗАДАЦИ

Рад на упознавању ученика са развојем етномузикологије

Рад на развијању способности за правилном употребом термина фолклор, музички фолклор, етномузикологија

Рад на развијању способности за разликовање звучних карактеристика вокалане, инструментарне и вокално-инструментарне традиционалне музике

Упознавање са публикованом и дискографском архивом

Рад на развијању способности за разликовање и уочавање карактеристика српске традиционалне музике као и карактеристике музике осталих Балканских народа

Рад на анализи записа српске традиционалне музике

УВОД

- Етномузикологија као наука о музичком фолклору - развој у свету и код нас, први фонограф, центсистем; институције где се проучава народна музика; публикације, дискографија, архиви.

ФОЛКЛОР

- Појам, дефиниција. Сродне науке - фолклористика, етноло-гија.
- Музички фолклор - подела према акустичким изворима: вокална, вокално-инструментарна и инструментарна музика.
- Остале научне дисциплине: органологија, етнокореологија.

ВОКАЛНА МУЗИКА

- Народна песма - појам, настанак, варијанте.
- Класификације народних песама по разним критеријумима - намена, књижевне врсте, календар.
- Синкретизам као важна особеност вокалне традиције.
- Појам „глас" у српском народном певању и црквеном појању.
- Вокална традиција у Србији: једноглас, вишеглас.
- Старије сеоско двогласно певање.
- Новије сеоско двогласно певање.

ИНСТРУМЕНТАЛНА МУЗИКА

- Народни инструмент као човекова „продужена рука".
- Општа класификација народних музичких инструмената.
- Аерофони инструменти.

ЛИТЕРАТУРА И ПОМАГАЛА

- Д. Големовић: Етномузикологија, уџбеник за средњу музичку школу
- Д. Девић: Етномузикологија, скрипте I - III, Београд 1977. Низ етномузиколошких радова о разним проблемима из ет- номузикологије
- Дискографија наше народне музике, аудио и видео матери- јал из исте области

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Усмени испит са три питања из пређеног градива

IV разред (1 час недељно, 33 часа годишње)

ЦИЉЕВИ

Упознавање ученика са развојем етномузикологије

Развијање способности за правилном употребом тремина фолклор, музички фолклор, етномузикологија

Развијање способности за разликовање звучних карактеристика воклане, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике

Развијање способности за разликовање и уочавање карактеристика српске традиционалне музике као и карактеристике музике осталих Балканских народа

ЗАДАЦИ

Рад на упознавању ученика са развојем етномузикологије

Рад на развијању способности за правилном употребом тремина фолклор, музички фолклор, етномузикологија

Рад на развијању способности за разликовање звучних карактеристика воклане, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике

Упознавање са публикованом и дискографском архивом

Рад на развијању способности за разликовање и уочавање карактеристика српске традиционалне музике као и карактеристике музике осталих Балканских народа

Рад на анализи записа српске традиционалне музике

- Народно певање у Црној Гори. Народно певање у Хрватској.
- Народно певање у Босни и Херцеговини.
- Народно певање у Македонији.
- Народно певање на Балкану - Бугарска, Грчка, Албанија.
- Градска фолклорна музика.
- Новокомпонована народна музика.
- Народни музички инструменти: идиофони, мамбранофони и кордофони.
- Инструментални ансамбли.
- Вокално-инструментална традиција: певање уз гусле.
- Анализа мелопоетских облика - стих, облик, каденце, ритам, тонски низови.

ЛИТЕРАТУРА И ПОМАГАЛА

- Д. Големовић: Етномузикологија, уџбеник за средњу музичку школу
- Д. Девић: Етномузикологија, скрипта I - III, Београд 1977. Низ музичкофолклорних монографија и етномузиколошких радова о разним проблемима из области етномузикологије Дискографија наше народне музике и музике балканских народа, аудио и видео материјал из исте области

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Усмени испит са два питања из пређеног градива и једном мелопоетском анализом народне песме.

ИСТОРИЈА МУЗИКЕ

II разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉ учења Историје музике је да код ученика развије свест о значају и улози музике кроз развој цивилизације и друштва, да на основу стечених знања подстакне ученике на стваралачко и критичко мишљење, развије естетске критеријуме у циљу формирања одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа и даљег професионалног и личног развоја.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања;
- демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема;
- препозна обрађене музичке стилове и жанрове према сновним карактеристикама;
- препозна утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ...);
- препозна музику различитих народа Старог века;
- уочи сличности и разлике између ранохришћанске, православне и римокатоличке духовне музике;
- сагледа улогу музике у средњовековној Србији у односу на музику византијске и грегоријанске традиције средњег века;
- разликује ренесансну полифонију од средњовековног вишегласја;
- уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе;
- разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике до краја барока;
- објасни настанак и развој опере и њен синкретички карактер;
- препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника ренесансе и барока;
- анализира начине коришћења изражајних средстава, у одабраним музичким примерима, из различитих култура, стилова и жанрова;
- презентује развој музичких инструмената и облика закључно са бароком;
- повеже музичке облике са извођачким саставом;
- уочава, у свакој од епоха, међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима;
- објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности (музика и политика/друштво; технологија записивања и штампања нота; физичка својства инструмената; температура и заједничко свирање);
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво;
- разматра како универзални језик уметности доприноси уважавању мултикултуралности и интеркултуралне сарадње;
- дискутује о сличностима и разликама у култури, историјским стиливима, идејама и начинима изражавања водећих уметника;

- дискутује о томе како уметничка баштина доприноси стварању културног идентитета и развоју друштва;
- извештава о посетама или учешћу у дешавањима у институцијама културе (радионице, акције...).

ОБЛАСТ/ТЕМА

МУЗИКА ПРЕТКЛАСНОГ ДРУШТВА И СТАРОГ ВЕКА

- Корени музике и њена улога у преткласном друштву.
- Музика Словена
- Музика старих источних народа – улога, заједничке карактеристике, специфичности
- Музика античке Грчке и Рима (улога, карактеристичне врсте музике и инструменти, Грчка трагедија, музичка теорија)

Слушање - избор

- Снимци традиционалне музике разних народа, племенских заједница и етничких група.
- Традиционална музика народа Блиског и Далеког истока, античке Грчке и Рима (на реконструисаним инструментима, солистичко и хорско/унисоно певање, видео снимци традиционалног позоришта Кине и Индије).

МУЗИКА СРЕДЊЕГ ВЕКА

- Ранохришћанска, предгрегоријанска музика.
- Музика у Византији
- Развој црквене музике у средњовековној Србији.
- Грегоријански корал. Промене грегоријанског корала (секвенце, тропе).
- Рани облици вишегласја у духовној музици од 9. до 13. века (органум, дискант, мелизматични органум, гимел, кондуктус, мотет) и *Нотрдамска* школа – Леонин, Перотин.

Световна музика средњег века:

- народна (путујући музичари – жонлери, шилмани... ваганти и голијарди) и
- дворска (трубадури, трувери, минезенгери).
- Карактеристике световне музике у средњовековној Србији.
- Средњовековна теорија и нотација.

Слушање – избор.

- Амброзијанско певање, Грегоријански корал, секвенце, тропе
- Византијско певање. Српска црквена музике (кир Стефан Србин).
- Рани облици вишегласја од 9. до 13. века.

Световна музика – примери инструменталне и вокалне музике (народна и дворска):

- канон *Лето је дошло (Sumer is icumen in)*,
- Рамбо де Вакера -*Календа маја*,
- Адам де ла Ал – *Игра о Робену и Мариони*;
- избор из стваралаштва минезенгера;
- избор из збирке *Carmina burana*;
- световна музика у Србији (према записима Косте Манојловића и Живојина Станковића).

МУЗИКА РЕНЕСАНСЕ

Три века великих достигнућа у уметности (14,15,16. век) - развој духовног и световног вишегласја: Арс Нова у Француској и Италији (проторенесанс 14.век)

- облици (миса, мотет, рондо)

- представници (Г. де Машо, Ф. де Витри).

Рана ренесанса у фламанским земљама (франко-фламанска школа, 15.век)

- облици (миса, мотет, шансон)
- представници (Дифај, Окегем, де Пре).

Стилске карактеристике ренесансе у уметности.

Ренесанса у Италији, Француској и Енглеској 16. века:

- облици (мадригал, мадригалска комедија, шансон);
- представници (Л. Маренцио, Ђ. да Веноза, А. Бјанкијери, О. Веки, К. Жанекен, енглески мадригалисти).

Протестански корал у Немачкој.

Музика контрареформације:

- Ђ. П. да Палестрина.

Орландо ди Ласо.

Инструментална музика ренесансе:

- Венецијанска школа
- Енглески вирциналисти.

МУЗИКА РЕНЕСАНСЕ

Слушање – избор из духовног и световног опуса стваралаца

Арс Нова у Француској и Италији (проторенесанса 14.век)

- Г. де Машо: Миса *Нотр Дам*; рондо *Мој крај је мој почетак*;
- Ф. Де Витри – мотети.

Рана ренесанса у фламанским земљама (франко-фламанска школа, 15.век):

- Г. Дифај,
- Ј. Окегем: мотет *Део грациас*,
- Ж. де Пре: миса, фротол *Цврчак*.

Ренесанса у Италији, Француској и Енглеској 16. века:

- Л. Маренцио: (*Зефиро торна*);
- Ђ.да Веноза: хроматски мадригал;
- К. Жанекен: *Битка код Марињана*, *Певање птица*;
- О. Веки: *Старачко лудовање* (одломци).

Музика контрареформације:

- Ђ. П. да Палестрина: *Миса папе Марчела* (одломак); мотети.
- Орландо ди Ласо: *Ласо: Матона миа кара*, *Ехо*, избор из мотета.

Инструментална музика ренесансе:

- Ђ. Габриели: *Соната пиан е форте*;
- избор из дела енглеских вирциналиста: В. Берд, Т. Морли.

МУЗИКА БАРОКА

Стилске карактеристике барокне музике и периодизација барока у музици.

Развој опере у 17.веку у Италији, Француској, Немачкој и Енглеској.

Италија:

- Фиренца (Фирентинска камерата)
- Венеција (К.Монтеверди),
- Рим (С. Ланди),

- Напуљ (А. Скарлати).

Француска:

- Ж. Б. Лили: лирска трагедија.

Немачка:

- Хамбург: Р.Кајзер.

Енглеској:

- Х. Персл.

Развој вокално-инструменталних облика у бароку:

- кантата,
- ораторијум
- пасија,
- миса.

Развој инструменталних облика:

- барокна свита,
- барокна соната,
- барокни концерт,
- полифони облици: пасакаља, чакона и фуга.

Најзначајнији представници музике зрелог и позног барока:

- А. Корели,
- А. Вивалди,
- Ј. С. Бах (биографски подаци и периодизација стваралаштва, преглед вокално-инструменталног и инструменталног стваралаштва)
- Г.Ф. Хендл (биографски подаци и преглед стваралаштва – опере, ораторијуми, инструментална дела).

МУЗИКА БАРОКА

Примери за слушање

Развој опере у 17.веку у Италији, Француској, Немачкој и Енглеској.

- К.Монтеверди
- С. Ланди
- А. Скарлати
- Ж. Б. Лили
- Х. Персл

Најзначајнији представници музике зрелог и позног барока:

- А. Корели (сонате, *Божји*ни кончерто-гросо оп.8)
- А. Вивалди (концерти оп.3, 8; *Глорија*)
- Ј. С. Бах:
 - вајмарски период *Токата и фуга* де-мол. *Пасакаља и фуга* це-мол,
 - кетенски период инструктивна дела за чембало (инвенције, свите), сонате и/или концерти за виолину, виолончело, Прелудијум и фуга из збирке *Добро темперовани клавир*, *Бранденбуршки концерт* бр.2 или 5, *Свита* ха-мол;
 - лајпцишки период духовне кантате *Снажна тврђава је наш бог*, световна *Кантата о кафи*, Кирије из *Мисе* ха-мол, одломци из Пасије по Матеју (почетни, завршни хор, арија алта, наступи Христа); *Италијански концерт* (1. став), *Свита* бр.3 Де-дур (Арија).

- Г. Ф. Хендл: Опере: *Риналдо (Caro sposa)*; *Јулије Цезар (Va tacito e nascosto, Da Tempeste)*; *Ксеркс (Ombra mai Fu)*; одломци из ораторијума (*Месија* – арије и хорови); инструментална дела: оркестарске свите *Музика на води* или *Музика за ватромет*; *Концерт за оргуље* (оп.4).

III разред (3 часа недељно, 105 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Оспособљавање на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу

Подстицање корелације са осталим музичким предметима

Усавршавање способности за класификацију периода музичке историје Развој на стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе

Развој и усавршавање на познавању музичке литературе

ЗАДАЦИ

Рад на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу Рад на подстицању корелацији са осталим музичким предметима.

Унапређивање способности за класификацију периода музичке историје Унапређивање знања о стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе Рад на унапређивању познавања музичке литературе

БАРОК

- Стилске карактеристике барока. Настанак опере. Фирентинска камерата. Монтеверди. Опера у Венецији и Напуљу. Француска лирска трагедија и Лили. Немачка и енглеска опера XVII века. Духовна музика барока. Инструментална музика XVII и XVIII века: Фрескобалди, Букстехуде, Корели, Вивалди.
- Врхунски представници барока: Ј. С. Бах и Г. Ф. Хендл (аналитички приказ свих жанрова и етапе ових стваралаца).
- На прелазу између барока и класике: Тартини, Купрен, Д. Скарлати.
- Дела за слушање: избор из стваралаштва Монтевердија, италијанских и француских оперских мајстора. Избор из дела Фрескобалдија, Букстехуде, Корелија и Вивалдија.
- Бах: избор из вокално-инструменталног стваралаштва - „Пасија по Матеју“, Миса ха-мол, световне и духовне кантате, избор из музике за чембало: Француске, Енглеске свите, „Добро темперовани клавир“ и др. Избор из камерног и оркестарског стваралаштва. Један виолински концерт (по избору), један концерт за чембало (по избору). Бранденбуршки концерти, оркестарске свите (ха-мол, Де-дур). Оргуљска дела.
- Хендл: избор нумера из ораторијума, ораторијум „Месија“, Кончерта грота ор. 3 и ор. 6, оргуљски концерти (избор), свите „Музика на води“, „Музика за ватромет“, избор из оперског стваралаштва.
- Избор из музике Тартинија, Купрена и Скарлатија (сонате).

ПРЕТКЛАСИКА И КЛАСИКА

- Стилске карактеристике преткласике. Опера серија XVIII века у Италији, Француској - Ж. Ф. Рамо. Опера буфо и опера комик, балад опера и зингшпил. Перголези, Гретри. Глукова ре- форма опере.

- Манхајмска, бечка и берлинска школа.
- Стилске карактеристике класике. Музичка класика: Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. В. Бетовен (аналитички приказ свих кључних жанрова ових стваралаца).
- Дела за слушање: избор из оперског стварања (Перголези, Глук: „Орфеј и Еуридика“, „Алчеста“), избор из дела манхајмских мајстора и Бахових синова.
- Хајдн: избор из симфонија, са акцентом на последње, „Лондонске“, избор из камерног стваралаштва, избор из концерата (Ес-дур за трубу), један виолински, један клавирски, избор из клавирских соната, најзначајнији делови из ораторијума „Стварање света“ или „Годишња доба“.
- Моцарт: избор појединих одломака из опере „Фигарова женидба“, „Дон Ђовани“, „Чаробна фрула“ (видео снимци), избор симфонија: Ес-дур, ге-мол, Це-дур, избор из клавирских соната, из камерног стварања, Серенада. Дивертименто „Мала ноћна музика“, избор из концерата за разне инструменте, Реквијем (одломци).
- Бетовен: пресек кроз свих девет симфонија, пресек кроз клавирске сонате из сва три стваралачка периода, одабрани квартети из сва три стваралачка периода, једна виолинска соната („Пролећна“, „Кројцерова“), избор из концертног стварања, пресек кроз клавирске концерте, Виолински концерт Де-дур, Миса солемис (одломци).

РОМАНТИЗАМ I

- Стилске карактеристике романтизма. Рани романтизам: Шуберт, Менделсон, Шуман, Шопен (или по жанровима: клавирска музика раних романтичара, соло песма, инструментални концерт и развој симфоније).
- Дела за слушање: избор из најзначајнијих дела раноромантичне музике за клавир (Шуберта, Менделсона, Шумана, Шопена), соло песме (Шуберта и Шумана), концерата (Менделсона, Вебера, Шопена, Шумана), симфоније (Шуберт, Шуман, Менделсон, детаљна анализа Шубертове „Недовршене“ симфоније).
- Програмска музика. Берлиоз, Лист.

Дела за слушање:

- Берлиоз, детаљна анализа „Фантастичне симфоније“, Лист, соната ха-мол, Концерт за клавир и оркестар Ес-дур, симфонијске поеме (избор), избор из клавирске музике, пресек кроз све три свеске „Године ходочашћа“, рапсодије и др.
- Раноромантична опера у Италији, Француској и Немачкој. Дела за слушање: избор из дела Росинија (нумере и сцене из „Севилског берберина“), Белинија („Норма“) и Доницетија, Ма-јербера и Вебера („Чаробни стрелац“).
- Вагнер, Верди, веристи, француска опера у другој половини XIX века.
- Дела за слушање: избор сцена и пресек музичких драма од „Холанђанина луталице“ до „Парсифала“. Верди: одабране сцене и нумере из опера: „Набуко“, „Риголето“, „Трубадур“, „Травијата“, „Аида“, „Отело“, „Фалстаф“. Реквијем (одломци). Избор из опера Пучинија („Тоска“, „Мадам Батерфлај“), Гуноа („Фауст“), Бизеа („Кармен“, сцене и нумере).

IV разред (2 часа недељно, 66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Оспособљавање на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу

Подстицање корелације са осталим музичким претметима

Усавршавање способности за класификацију периода музичке историје Развој на стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе

Развој и усавршавање на познавању музичке литературе

ЗАДАЦИ

Рад на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу Рад на подстицању корелацији са осталим музичким претметима

Унапређивање способности за класификацију периода музичке историје Унапређивање знања о стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе Рад на унапређивању познавања музичке литературе

РОМАНТИЗАМ II

- Немачка инструментална музика друге половине XIX века: Брамс, Брукнер, Малер, Штраус, француска инструментална музика друге половине XIX века - Франк.
- Дела за слушање: избор из клавирског стварања Брамса, избор из симфонија (I-IV), избор из концерата и камерног стварања. Брукнер - избор из симфонија, Те Реиш. Малер: једна симфонија по избору, један циклус соло песама. Штраус: избор из симфонијских поема,
- „Саломеа", игра велова, „Кавалер с ружом". Франк: симфонија де-мол, Прелудијум, корал и фуга, соната за виолину и клавир А-дур (детаљна анализа).
- Националне школе у XIX веку.
- Руска национална школа. Глинка, Петровић и Чајковски. Чешка национална школа - Сметана, Дворжак.
- Шпанска, норвешка и финска музика - Де Фаља, Григ, Сибелијус.

Дела за слушање:

- Глинка, фрагменти из опере „Иван Сусањин", „Руслан и Лјудмила". Бородин - одабране сцене и арије из опере „Кнез Игор", „Богатирска" симфонија, „Из средње Азије". Мусоргски: сцене из опере „Борис Годунов", „Слике са изложбе", избор соло песама. Римски-Корсаков: сцене и арије из познатих опера, „Шехерезада". Чајковски: избор из симфонијског стваралаштва (IV, V и VI симфонија) и из осталих оркестарских дела, избор из концерата, избор сцена из опера „Евгеније Оњегин", „Пикова дама", избор из музике за балете („Лабудово језеро" и др.), избор из камерног и клавирског стварања („Годишња доба").
- Сметана: избор одломака из опере „Продана невеста", избор из циклуса симфонијских поема
- „Моја домовина". Дворжак: симфонија „Из новог света", Словенске игре, Концерт за виолончело.
- Избор из дела Де Фаље, Грига и Сибелијуса.

ИМПРЕСИОНИЗАМ

- Дебиси, Равел, Скрјабин.

Дела за слушање:

- избор из клавирског, камерног, вокалног и оркестарског стваралаштва Дебисија, фрагменти из опере „Пелеас и Мелисанда".
- Равел: избор из клавирског, вокалног и камерног стваралаштва, Шпанска рапсодија, „Циганин", „Болеро", један клавирски концерт.

- Скрјабин: избор из клавирске и симфонијске музике.

СТИЛСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ МУЗИКЕ XX ВЕКА

- Експресионизам, извори и главни представници: Шенберг, Берг и Веберн. Националне школе у музици XX века. Стравински, Барток, Јаначек.
- Неокласицизам у европској музици XX века. Шесторица у Француској. Хиндемит, Прокофјев, Шостакович.
- Стилска стремљења у музици друге половине XX века (од 1945. до данас).

Дела за слушање:

- избор из различитих, репрезентативних жанрова Шенберга, Берга и Веберна,.
- Стравински: одломци из балета „Петрушка“, „Посвећење пролећа“.
- Барток: Музика за удараљке, жичане инструменте и челесту, Концерт за оркестар, избор из гудачких квартета, Алетро барбаро, за клавир.
- Сати: избор из дела за клавир.
- Прокофјев: Класична симфонија, „Ромео и Јулија“ (одломци), избор из клавирске музике, концерата и симфонија.
- Шостакович: избор из симфонијске, камерне и клавирске музике.
- Штокхаузен, Булез, Месијен, избор из стваралаштва.

(Савремена дела, ако је то могуће, слушати у живом извођењу, на фестивалима ове врсте музике).

НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА МУЗИКЕ

IV разред (1 час недељно, 33 часа годишње)

ЦИЉЕВИ

Оспособљавање на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу

Подстицање на корелацији са осталим музичким предметима Сагледавање стваралаштва истакнутих композитора сваке епохе Усавршавање познавању музичке литературе

ЗАДАЦИ

Рад на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу

Унапређивање рада на корелацији са осталим музичким предметима

Унапређивање сазнања стваралаштва истакнутих композитора сваке епохе Унапређивање познавања музичке литературе

ИЗВОРИ И КОРЕНИ СРПСКЕ МУЗИКЕ

- Почети музике код Словена. Српска средњовековна музика, световна и духовна. Турски период (XV - XVIII век).

ПОЧЕЦИ ГРАЂАНСКЕ МУЗИКЕ - XVIII ВЕК РОМАНТИЗАМ У СРПСКИМ ЗЕМЉАМА

- Музика у Милошевој Србији. Претходници Корнелија Станковића. Корнелије Станковић и почети романтизма.
- Даворин Јенко и чешки музичари у Србији XIX века.

- ЈОСИФ МАРИНКОВИЋ
- СТЕВАН МОКРАЊАЦ
- ВОЈВОЂАНСКИ МУЗИЧАРИ ПЕРИОДА РОМАНТИКЕ
- Исидор Бајић

СРПСКА МУЗИКА НА ПРЕЛАЗУ У XX ВЕК

- Бинички, Крстић, Јоксимовић. МУЗИКА XX ВЕКА
- Први модерни правци XX века. Коњовић, Милојевић, Христић, Славенски. Стојановић, Пауновић, Манојловић.
- Настављачи националног смера: Тајчевић, Живковић, Настасијевић, Бандур, Вукдраговић. Представници европске модерне у међуратном периоду (прашка група): Логар, Милошевић, Чолић, Ристић, Марић, Вучковић, Рајичић.
- Тенденције у српској музици после II светског рата. Јосиф, Радић, В. Мокрањац, Обрадовић, Радовановић, Максимовић, Деспић, Озгијан, З. Христић, М. Михајловић, Јевтић, Куленовић, Трајковић, Ерић, Хофман.

Дела за слушање:

- избор из записа срењевековне музике. Шлезингер: Игре за оркестар. Станковић: избор дела за клавир, („Што се боре мисли моје“), обраде народних мелодија за хор, избор из духовне музике (Литургија). Јенко: Увертира „Косово“, избор из хорске музике. Толингер: „Листићи“ за клавир, „Косовка“ за хор и оркестар (одломци). Маринковић: избор из соло песама, хорова и Кола, избор из духовне музике. Мокрањац: анализа Руковети, Козара и Приморских напјева, избор из духовне музике (Литургија, Опело) и др. И. Бајић избор из клавирске музике, соло песама и хорова. Би-нички: одломци из опере „На уранку“, избор из хорске музике.
- Коњовић: преглед опера (од „Кнеза од Зете“ до „Отаџбине“), сцене и одломци из „Коштане“, избор из соло песама, хорске музике („Враголан“), избор из камерне музике. Симфонија це- мол.
- Милојевић: избор из соло песама, клавирске музике и хорске музике („Муха и комарац“), Интима за гудачки оркестар, балет „Собарева метла“, одломци.
- Христић: одломци из балета „Охридска легенда“, избор из соло песама, хорова. Опело у бе-молу, ораторијум Васкресење (одломци).
- Славенски: Балканофонија, Соната религиозна, избор из хорова („Вода звира“), квартети („Песме моје мајке“), Симфонија оријента (одломци).
- Стојановић: минијатуре за виолину и клавир, избор из виолинских концерата.
- Тајчевић: избор из соло песама и хорова („Четири духовна стиха“), избор из клавирске музике (Балканске игре). Живковић: избор из хорске музике. Настасијевић: одломци из опере
- „Ђурађ Бранковић“. Вукдраговић: кантате („Светли гробови“), вокална лирика (избор). Логар: нумера из опере „Покондирена тиква“ и балета „Златна рибица“. Милошевић: избор из дела. Ристић: избор из симфонија (II и VIII). Марић: одломци из „Песама простора“ и Византијског концерта. Рајичић: З. Клавирски концерт, одломци из опере „Симонида“, избор из минијатура за клавир.
- Јосиф: Сновиђења. Радић: Списак, одломак из кантате „Ђеле кула“. В. Мокрањац: одломци из симфонија, избор из клавирске музике („Одјеци“). Обрадовић: Микросимфонија, одломак из Концерта за виолончело. Деспић: избор из клавирске музике. Радовановић:

одломак из Аудиоспацијала. Максимовић: избор из вокалне музике. Михајловић: Ноктурни, „Шта сањам". Трајковић: Арион за гитару и гудаче. Куленовић: Буги за клавир и оркестар. Јевтић: избор из концертантне музике. Ерић: Cartoon.

ХОР

I, II разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Хор је да код ученика развије знања и вештине потребне за извођење дела хорске литературе и да кроз музичко искуство подстиче оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ, развијање креативности и формирање стваралачког и критичког мишљења.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- користи стечена теоретска знања приликом читања и интерпретације музичког дела;
- примењује правилну вокалну технику и јасну дикцију;
- комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику;
- прати диригента;
- интонира чисто у току извођења;
- активно учествује у уобличавању уметничког дела кроз интерпретацију;
- учествује на јавним наступима у школи и ван ње;
- поштује договорена правила понашања у ансамблу;
- користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

Законитости које владају у хорском ансамблу:

- врсте,
- карактеристике,
- организација хорова.

Вокална техника:

- правилно држање тела
- дисање,
- правилна импостација,
- вокализе.

Интонација артикулација, дикција и хармонски слух –усавршавање кроз техничке вежбе и извођење композиција.

Тимски рад и јединство ансамбла.

Комуникација са диригентом.

Слушање дела хорске музике.

Музички бонтон – понашање на сцени.

Хорска литература – дела различитих епоха и карактера.

ЛИТЕРАТУРА

- Стеван Стојановић Мокрањац: Три песме по певању Вука Караџића; Две народне песме из XVI века (И кличе девојке; Када ми се Радосаве); Четири обредне кајде; Опело - делови;

- Акатист Богородици; Литургија Св. Јована Златоустог (и за трогласни женски хор) - делови; Тебе Бога хвалим; Руковети (II, IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIV, XV);
- П. Коњовић: Три женска хора са клавиром оп.11 (Ој за гором; Орошен Ђердан; Враголан);
 - С. Бинички: Литургија и Опело - делови;
 - Ј. Славенски: Вода звира; Две народне; Народне из Србије;
 - К. Манојловић: Север дува; Три женска хора; Литургија и Опело – делови;
 - М. Тајчевић: Додолске песме (за женски хор); Литургија – делови;
 - И. Бајић: Српкиња;
 - В. Илић: Запис из 1492 (за женски хор);
 - К. Бабић. Три мадригала, само мало другачија; Соса и сат (за женски и мешовити хор); Жабља идила; Разбрајалице (за женски и мешовити хор);
 - Р. Петровић: Мадригал; Четири минијатуре (за женски хор);
 - М. Кузмановић: Тројанац
 - Дела В. Илића, М. Тајчевића, Д. Максимовића, М. Живковић, Д. Деспића, А. Вујића, Д. Големовића и др.
 - Дела полифоне фактуре: О. ди Ласо, Палестрина, Монтеверди, Маренцио, Гастолди, де Виторија, Веки, Феста...
 - Духовна и световна дела следећих композитора: Кедров, Касторски, Чајковски, Рахмањинов, Чесноков...
 - Бах, Моцарт, Брамс, Шуберт, Росини, Пуланк...
 - Д. Шуплевски, П. Љондев, З. Кодаљ, Ф. Кутев, Ж. Фирфов, Т. Скаловски, Д. Христов...и дела сличне тежине.

Јавни наступи:

Концерт поводом Дана школе, прослава школске славе Св.Сава, домаћа и међународна такмичења и фестивали, сарадња са другим школама, наступи у школи и ван ње.

Обавезни минимум: један јавни наступ.

III, IV разред (2 часа недељно, 70/66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Анимирање и оспособљавање ученика за групно музицирање.
Усаглашавање индивидуалног извођења са захтевима певања у групи.
Усавршавање интонације и артикулације свих ученика у свим видовима групног музицирања.
Развијање перцепције слушања осталих чланова у групи..
Развијање жеље за радом и остварањем успеха у групи.

ЗАДАЦИ

Рад на унапређивању способности за савладавање тежих композиција хорске литературе. Рад на усаглашавању индивидуалног извођења са групним музицирањем.
Рад на оспособљавању усаглашавања интонације и артикулације са осталим члановима хора. Рад на усавршавању вокалне технике.
Рад на усавршавању правилног дисања и импостацији.

Хор се формира од ученика сва четири разреда па је и програм јединствен, али се само разликује годишњи фонд часова.

Вежбама правилног дисања и импостације ученике упознавати са основним елементима хорске вокалне трехнике.

Смисао за чистоту интонације, прецизан ритам, музичку фразу, хармонију, полифонију, агогичко и динамичко нијансирање развијати не само интерпретацијом појединих дела већ и техничким вежбама.

Зајдничким слушањем и колективним музицирањем инсистирати на тимском раду и јединству ансамбла.

Упознавати ученике са домаћом и страном хорском литературом и оспособљавати их за наступе, као професионалне певаче, на концертима.

ЛИТЕРАТУРА

- Б. Шпилер: Уметност соло певања
- Стеван Мокрањац: Руковети II, VI, VII, VIII, IX - лакше Стеван Мокрањац: Руковети III, V, X, XI, XV - теже Стеван Мокрањац: Приморски напјеви - женски и мешовити Стеван Мокрањац: Литургија - ставови: Свјати Боже, Тебепојем, Свјат, Буди имја господње
- М. Милојевић: Муха и комарац Ј. Маринковић: Задовољна река - са клавиром М. Тајчевић: Магдо - песма из старе Србије К. Манојловић: Север дува, С. Христић: Ставови из Опела бе- мол: Свјати Боже, Амин, Вјечнаја памјат
- К. Бабић: Соса са сатом - женски и мешовити хор К. Бабић: Жабља идила - мешовити хор Поред наведених дела репертоар хора треба да садржи и Химну Св. Сави (обрада К. Бабић или З. Вауда)
- У хорске композиције сличне тежине спадају дела следећих композитора: К. Станковића, И. Бајића, М. Тајчевића, М. Логара, В. Илића, Р. Петровића, Д. Радића, Д. Костића,

СТРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Палестрина, Ласо, Веки, Гастолди, Хаслер, Монтеверди и остали композитори ренесансе ради савладавања контрапунктног хорског става
- Јакобус Галус: Мотети Ј. С. Бах: Корали и Кантате Г. Ф. Хендл: Ораторијуми Перголези: Ј. Хајдн: Ораторијуми, Мисе
- П. Чеснаков: Свјати Боже људи твоја - женски и мешовити хор П. И. Чајковски: Богородице Дјево, Ф. Пуланк: Рг - женски хор Транскрипције хорова из опера класичара и романтичара

ОРКЕСТАР

I, II разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Оркестар је да код ученика развије знања и вештине потребне за извођење оркестарске литературе и да кроз музичко искуство подстиче оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ, свирање у већим и мањим оркестарским ансамблима, развијање креативности и формирање стваралачког и критичког мишљења

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- користи стечена теоретска знања приликом читања и интерпретације музичког дела;
- изведе одговарајуће технике свирања на инструменту;
- комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику;
- прати диригента;
- коригује интонацију у току извођења;
- активно учествује у уобличавању уметничког дела кроз интерпретацију;
- учествује на јавним наступима у школи и ван ње;
- поштује договорена правила понашања у ансамблу;
- користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

Законитости које владају у оркестарском ансамблу:

- врсте,
- карактеристике,
- организација оркестра.

Тимски рад и јединство ансамбла.

Сарадња и комуникација са диригентом.

Сарадња и комуникација са концертмајстором и/или солистима.

Развој хармонског слуха.

Слушање дела оркестарске музике.

Музички бонтон – понашање на сцени.

Упознавање оркестарске литературе – дела различитих епоха и карактера.

ЛИТЕРАТУРА*

Гудачки оркестар:

- В. Ђорђевић: Српске игре за гудачки оркестар;
- Ј. Славенски: Свита за гудачки оркестар;
- В. Перичић: Песма и игра за виолину или кларинет и оркестар;
- Д. Деспић: Почасница Стевану Мокрањцу;
- М. Тајчевић: Дивертимента бр. 2 и 3;
- Ј. Пахелбел: Канон и жига;
- Т. Албиниони: Симфоније, Адађо;
- Г. Ф. Телеман: Свита *Дон Кихот*;
- А. Вивалди: Симфоније; Четири годишња доба;
- Ј. С. Бах: Свите
- Ђ. Тартини: Симфонија у А-дуру; Анданте и Престо (ар. Е. Бонели);
- Жан-Филип Рамо: Свите (ставови);
- П. Хиндемит: Пет комада за гудаче;
- А. Корели: Кончерта гроса; Свита;
- В. А. Моцарт: Дивертимента, Серенаде;
А. Дворжак: Ноктурно, Серенада за гудачки оркестар (ставови);
- О. Респиги: Античке игре и арије;
- П. Маскањи: Увертира за *Кавалерију рустикану*;
- Е. Григ: Две елегичне мелодије;
- Б. Бритн: Једноставна симфонија;
- Е. Елгар: Серенада за гудачки оркестар, Уздаси, Елегија за гудачки оркестар;
- П. Чајковски: Серенада за гудачки оркестар, Елегија за гудачки оркестар;
- С. Прокофјев: Менует;

Симфонијски оркестар:

- Ј. К. Бах: Симфоније;
- Ј. С. Бах: Оркестарске свите;
- Г. Ф. Хендл: Музика на води; Музика за ватромет;

- В. А. Моцарт: Симфоније, Увертира из опере *Титусово милосрђе*; Црквене сонате;
- Ј. Хајдн: Симфоније;
- К. В. Глук: Увертире из опера *Орфеј и Еуридика* и *Ифигенија на Аулиди*;
- Ф. Шуберт: *Розамунд* -интермецо;
- П. Маскањи: *Кавалерија рустикана* - интермецо;
- Ј. Брамс: Мађарске игре;
- А. Дворжак: Словенске игре;
- Арије и концерти барокних, класичарских и романтичарских композитора: Бах, Хендл, Вивалди, Албиниони, Хајдн, Моцарт, Чајковски, Григ, Шопен, Штамиц... и дела сличне тежине.

Дувачки оркестар:

- Ј. Готовац: Еро с онога света;
- З. Бозоти: Тамо далеко;
- А. Дворжак: Словенска игра бр. 8
- П. И. Чајковски: Словенски марш;
- С. Прокофјев: Марш из опере *Заљубљен у 3 наранџе*;
- Ј. Штраус: На лепом плавом Дунаву; Пролећно доба; Живот уметника; Циганин барон – потпури; Винко Савник: Мотив из Оспа – потпури; Свечана корачница;
- Ж. Бизе: Кармен – потпури;
- Б. Сметана: Продана невеста – потпури;
- Ђ. Верди: Травијата – потпури; Набуко – увертира; Трубадур – увертира;
- Ф. Супе: Фест – увертира; Лака коњица – увертира; Песник и сељак – увертира;
- Ђ. Росини: Регина – увертира;
- Д. Јенко: Ђидо – увертира; Ж. Офенбах: Орфеј у паклу – увертира;
- Р. Вагнер: Танхојзер – увертира;
- К. Фридман: Поздрав Берну;
- В. Мустајбашић: Стазама хероја; Свети Сава; Карађорђе;
- Родионов: Поема;
- Луј Андерсон: Празник трубача;
- Вили Лефлер: Дикси парада;
- К. Бортнер: Екстра пост марш; Дунав дикси; Хилгар: Манеген дикси;
- Н. Допшински: Обала; Мисисипи дикси;
- Путарек: Поздрав Београду – марш..и дела сличне тежине.

Оркестар хармоника:

- Р. Бручи: Симфонијета; Прелудијум; Арија и Финале; Имагинација;
- П. Озгијан: Метаморфозе;
- Б. Бјелински: Фестивалска симфонијета; Орфеј XX века; Дивертименто; Иванов: Музички моменат; Мазурка; Поход;
- Б. Р. Нешић: Три епизоде;
- Пашћан: Српска свита;
- Л. Мећери: Прелудијум и скерцо; Интермецо;
- Говедник: Токата;
- Х. Бреме: Пасторала и фуга на Хендлову тему; Симфонијска предигра

- Јакоби: Симфонијска свита; Шпанске импресије;
- Р. Виртнер: Варијације за оркестар хармоника
- Х. Херман: Руска фантазија
- Оригиначне композиције за соло хармонику и оркестар - Херман, Мар, Фелд, Милер, Рубков, Ризољ и др.
- Разне транскрибоване композиције за оркестар хармоника - Ј. С. Бах, Ј. Брамс, Ђ. Росини, А. Бородин, А. Хачатуријан, А. Дворжак и др.

Оркестар тамбура и мандолина:

- Вукосављевић: Свита из албума Исидор Бајић
- М. Нешић: Невен коло
- И. Хаднаћев: Тамбурашко коло;
- М. Попов: Војвођанска игра бр. 1;
- М. Вукдраговић: Анданте Кантабиле и Алегро;
- Б. Јоксимовић: Светозарево коло;
- С. Христић: Грлица;
- Р. Бручи: Триптих;
- Т. Остојић: Српско новосадско коло;
- С. Радосављевић: Војводино моја;
- К. Бабић: Две игре;
- Б. Бритн: Једноставна симфонија - II став;
- С. Прокофјев: Сцена из балета *Ромео и Јулија*
- А. Дормажињски: Лихорадушка;
- В. Лаптев: Први концерт за домру са оркестром;
- Н. Будашкин: Концерт за домру са оркестром;
- А. Циганков: Обраде за домру са мешовитим оркестром;
- П. Чекалов: Фуга бр. 5;
- Л. Прис: Интермецо.

У обзир долазе сва дела класичне музике, као и обраде народних мелодија за домру, тамбуру и мандолину која су прилагођена тамбурашком, односно мешовитом оркестру како у извођењу оркестра, тако и у извођењу солисте уз пратњу оркестра.

Јавни наступи: Концерт поводом Дана школе, домаћа и међународна такмичења и фестивали, сарадња са другим школама, наступи у школи и ван ње.

Обавезни минимум: један јавни наступ.

III, IV разред (2 часа недељно, 70/66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Развијање способности ученика за групно музицирање.

Усавршавање способности да се индивидуално извођење подреди потребама групног.

Усавршавање способности за усаглашавањем интонације и артикулације свих ученика у свим видовима групног музицирања.

Развијати перцепцију слушања осталих чланова.

Развијати жељу за радом у групном музицирању.

ЗАДАЦИ

Рад на оспособљавање за даље оркестарско музицирање Анимирање ученика за музицирање у великим ансамблима

Рад на усаглашавању индивидуалног са групним музицирањем.

Рад на унапређивању интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду.

Пошто се оркестар формира од ученика сва четири разреда програм је јединствен, али се по разреду остварује различит фонд часова.

Ученике упознати са основним принципима колективног музицирања.

Оспособљавати младе музичаре усавршавањем свих елемената да активно учествују у уобличавању уметничког дела - интонација, ритам, динамика, артикулација и др.

Упознавати ученике са оркестарском литературом и различитим стиловима и за сарадњу са солистом, односно хором.

Просвиравањем већег броја музичких дела стицати оркестарску праксу ради припремања за улазак у професионалне оркестре, и јавне наступе на концертима.

ГУДАЧКИ ОРКЕСТАР Лакша дела

- В. Ђорђевић: Српске игре за гудачки оркестар Ј. Славенски: Свита за гудачки оркестар М. Логар: Це - дурска симфонијета
- В. Перичић: Песма и игра за виолину или кларинет и оркестар Г. Ф. Хендл: Риналдо - увертира
- Пахелбел: Канон и жига Албинони: Адађо
- Рамо: Тамбурин А-дур
- П. Хиндемит: Пет комада за гудаче М. Тајчевић: Дивертимента бр. 2 и 3 Тежа дела
- Вивалди: Концерти; Четири годишња доба Корели: Кончерта грота А. Моцарт: Мала ноћна музика
- П. Маскањи: Кавалерија русикана - увертира Е. Григ: Холберг свита Божић: Подибарски жал К. Бабић: Свира ћокоза

СИМФОНИЈСКИ ОРКЕСТАР Лакша дела

- Ј. К. Бах: Симфонија Бе-дур; Симфонија Ес-дур Г. Ф. Хендл: Музика на води; Музика за ватромет Ј. Хајдн: Концерт за клавир и оркестар Де-дур и Ге-дур В. Миланковић: Водич кроз оркестар - Оркестарска свита „Из дејих прича" Тежа дела
- К. В. Глук: Ифигенија на Аулиди - увертира Ј. Хајдн: Симфонија Ес-дур бр. 85; Ге-дур бр. 94; бр. 103; Де- дур бр. 104
- А. Моцарт: Отмица из Сараја - увертира Л. ван Бетовен: Егмонт - увертира
- Ф. Шуберт: Симфонија бр. 3 и бр. 8 Ј. Брамс: Мађарске игре А. Дворжак: Словенске игре

ДУВАЧКИ ОРКЕСТАР

- Ј. Готовац: Еро с онога света Хуберт Мотај: Еигораг1у 3. Бозоти: Тамо далеко Дворжак: Славенска игра бр. 8
- П. И. Чајковски: Словенски марш - доста тешко
- Прокофјев: Марш из опере „Заљубљен у 3 наранце" Ј. Штраус: На лепом плавом Дунаву
- Ј. Штраус: Пролетно доба Ј. Штраус: Живот уметника Валдтемпсл: Е81ир1ап(1па Винко Савник: Мотив из Оспа - потпури Ж. Бизе: Кармен - потпури Ј. Штраус: Циганин барон -

потпури Б. Сметана: Продана невеста - потпури Ђ. Верди: Травијата - потпури Ф. Супе: Фест

- увертира Ђ. Верди: Набуко - увертира Ђ. Верди: Трубадур - увертира Ђ. Росини: Регина - увертира Ф. Супе: Лака коњица - увертира Ф. Супе: Песник и сељак - увертира Д. Јенко: Ђидо - увертира Ж. Офенбах: Орфеј у паклу - увертира Р. Вагнер: Танхојзер - увертира Винко Савник: Свечана корачница К. Фридман: Поздрав Берну ,Савник: Београд
- В. Мустајбашић: Стазама хероја Влада Мустајбашић: Свети Сава В. Мустајбашић: Карађорђе Шофлер: Р11ш 8(аг Родионов: Поема Луј Андерсон: Празник трубача Вили Лефлер: Дикси парада К. Бортнер: Екстра пост марш
- К. Бортнер: Дунав дикси Хилгар: Манеген дикси Н. Допшински: Обала Мисисипи дикси Путарек: Поздрав Београду - марш

ОРКЕСТАР ХАРМОНИКА

- Р. Бручи: Симфонијета; Прелудијум; Арија и Финале; Имагинација, Р. Озгијан: Метаморфозе Б. Бјелински: Фестивалска симфонијета; Орфеј XX века; Дивертименто; Иванов: Музички моменат, Мазурка, Поход Б. Р. Нешић: Три епизоде, Пашћан: Српска свита, Л. Мећери: Прелудијум и скерцо; Интермецо
- Говедник: Токата
- Х. Бреме: Пасторала и фуга на Хендлову тему; Симфонијска предигра
- Јакоби: Симфонијска свита; Шпанске импресије Р. Виртнер: Варијације за оркестар хармоника
- Херман: Руска фантазија
- Оригиначне композиције за соло хармонику и оркестар - Херман, Мар, Фелд, Милер, Рубков, Ризољ и др разне транскрибоване композиције за оркестар хармоника - Ј. С. Бах, Ј. Брамс, Ђ. Росини, А. Бородин, А. Хачатуријан, А. Дворжак и др.

ОРКЕСТАР ТАМБУРА и МАНДОЛИНА

- Вукосављевић: Свита из албума Исидор Бајић М. Нешић: Невен коло
- И. Хаднаћев: Тамбурашко коло М. Попов: Војвођанска игра бр. 1 М. Вукдраговић: Анданте Кантабиле и Алетро Б. Јоксимовић: Светозарево коло С. Христић: Грлица Р. Бручи: Триптих Т. Остојић: Српско новосадско коло С. Радосављевић: Војводино моја К. Бабић: Две игре
- Б. Бритн: II став Једноставне симфоније
- С. Прокофјев: Сцена из балета „Ромео и Јулија“ А. Дормажињски: Лихорадушка
- П. Чекалов: Фуга бр. 5
- Л. Прис: Интермецо
- И друга дела по избору наставника.

ТЕОРЕТСКИ ОДСЕК

СОЛФЕЂО

I разред (3 часа недељно, 105 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима што доприноси успешној међупредметној корелацији.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- изражајно пева тоналне једногласне и вишегласне композиције;
- препозна и пева старо- градске песме и народне мелодије у мерама 5/8, 7/8 и 9/8;
- пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета;
- запише и пева хармонске везе;
- запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу;
- запише мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целости;
- опажа, пева и записује интервале и акорде;
- импровизује мелодију на задати ритам;
- препозна и изводи ритмичке фигуре трodelног ритма и четворodelне поделе јединице бројања;
- препозна и изводи промену метра;
- својим речима објасни музичке појмове;
- својим речима изражава утиске о слушаном делу;
- препозна музичке елементе кроз примере за слушање музике;
- користи доступне носиоце звука у циљу слушања, опажања и разумевања музике;

ОБЛАСТ/ТЕМА

МЕЛОДИКА

Једногласно певање

инсерата из литературе и
инструктивних композиција
различитих жанрова и
музичких епоха и српских
народних песама са и без
текста:

- дијатоника: фиксирање ступњева у оквиру хармонских функција – тоналитети до четири предзнака,
- молдур и мутације: де-Де, Еф-еф, а-А, Це-це, е-Е, Ге-ге,
- хроматске пролазнице и скретнице,
- дијатонске модулације у паралелни, субдоминантни и доминантни тоналитет: почетни тоналитет до два предзнака,
- транспонованье.

Вишегласно певање

инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и аранжмана српских народних песама са и без текста:

- двогласно певање – дијатоника и дијатонске модулације на доминанту или паралелу,
- певање хармонских веза трогласно.

Једногласно и вишегласно певање: карактер, темпо фраза, динамика и артикулација.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

Опажање

- појединачних тонова у целом регистру клавијатуре у одређеном тоналитету,
- различитих типова дијатонских дурских и молских лествица.

Опажање и интонирање:

- интервала и двозвука у тоналитету без анализе интервала до дециме (тежиште ка опажању три до четири двозвука у низу),

- штимова од камертона (тоналитети до четири предзнака),
- свих врста трозвука са обртајима, а умењеног и прекомерног са разрешењем,
- строге и слободне хармонске везе на главним ступњевима,
- доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд.

Диктати

Једногласни мелодијски диктат:

- записивање и транспоноване мотива,
- записивање примера свираних по двотактним фразама и диктата у целости.

Записивање ритмичких мотива и ритмичког диктата по двотактним фразама.

Записивање метро-ритмичке окоснице (инсерата из литературе).

Записивање традиционалне, народне и староградске песме са текстом.

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Импровизација мелодије на задати ритам.

Употреба савремене технологије у настави.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Вођено слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем:

- развоја естетских критеријума,
- међупредметне корелације,
- препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика артикулација).

РИТАМ

Ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте.

Ритмичке врсте и фигуре:

- четвороделна подела ритмичке јединице (разликовање ритмичких фигура сличних по изгледу),
- чешћа употреба пауза и лигатура,
- троделни ритмови: проста и сложена деоба тродела, пунктиране фигуре, синкопиран тродел, са и без узмаха.

Метричке врсте

- промена метра: из дводела у тродел и обрнуто у српским народним песмама и инструктивним композицијама,
- мере: 5/8, 7/8 и 9/8 у српским народним песмама,
- одређивање метричке врсте српским народним песмама.
- Равномерно читање у виолинском и бас кључу инсерата из литературе.
- Промене кључева

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Дијатонске дурске и молске лествице, хроматске дурске и молске лествице, прости интервали.
- Трозвуци (дурски, молски, умањени и прекомерни),
- лествични квинтакорди.
- Доминантни септакорд са обртајима.
- Ознаке за динамику, темпо, карактер и артикулацију.

ЛИТЕРАТУРА:

Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници и приручници који доприносе остварењу наведених исхода.

Испитни програм:

Писмени део:

Слушни тест:

- Опажање штимова, лествица, простих интервала и трозвука.

Једногласни мелодијски диктат:

- модулације на доминанту или мутација

Усмени део:

- Мелодијски пример (певање с листа) у оквиру пређеног градива из области мелодике
- Ритмичко читање у оквиру пређеног градива из области ритма

II разред (3 часа недељно, 105 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима што доприноси успешној међупредметној корелацији.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- изражајно пева тоналне и модалне једногласне и вишегласне композиције са алтерацима;
- препозна и пева старе градске песме и народне мелодије у мерама 5/8, 7/8, 8/8 и 9/8;
- пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета;
- запише и пева хармонске везе;
- запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу;
- запише мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целости;
- опажа, пева и записује интервале и акорде;
- импровизује мелодију или хармонију на задати ритам;
- својим речима изражава утиске о слушаном делу;
- препозна музичке елементе кроз примере за слушање музике;
- препозна и изводи ритмичке фигуре троделног ритма, четвороделне и осмоделне поделе јединице бројања;
- препозна и изводи промену метра;
- користи доступне носиоце звука у циљу слушања, опажања и разумевања музике;

ОБЛАСТ/ТЕМА

МЕЛОДИКА

Једногласно певање

инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и српских народних песама са и без текста:

- дијатоника: фиксирање ступњева у оквиру хармонских функција: тоналитети до пет предзнака;
- упознавање модуса (певање лествица и каденци дорског, фригијског, лидијског и миксолидијског модуса);
- алтерације у поступном покрету;
- певање средњевековних и раних ренесансних композиција (једногласно и вишегласно);
- дијатонске модулације у тоналитете прве квинтне сродности и мутације;
- транспоноване;
- композиције са клавирском пратњом;

Вишегласно певање инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и аранжмана српских народних песама са и без текста.

- двогласно и трогласно певање – дијатоника са алтерацијама и дијатонским модулацијама;
- певање хармонских веза трогласно;

Једногласно и вишегласно певање: карактер, темпо фраза, динамика и артикулација;

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

Опажање

- појединачних тонова у целом регистру клавијатуре у одређеном тоналитету;
- различитих типова дијатонских дурских и молских лествица, модуса и лествица Балкана;

Опажање и интонирање:

- интервала и двозвука у тоналитету без анализе интервала до дециме (тежиште ка опажању три до четири двозвука у низу);
- штимова од камертона (тоналитети до пет предзнака);
- свих врста трозвука са обртајима и четворозвука на I, V и VII ступњу са разрешењем;
- строге и слободне хармонске везе на главним и споредним ступњевима (II и VII);

Диктати

Једногласни мелодијски диктат:

- записивање и транспоновање мотива и двозвука ;
- записивање примера свираних по двотактима , фразама и диктата у целости свираних на различитим инструментима;

Двогласни мелодијски диктати у хомофоним ставу

Записивање ритмичких мотива и ритмичког диктата по двотактним фразама;

Записивање метро-ритмичке окоснице (инсерата из литературе);

Записивање традиционалне, народне и староградске песме са текстом;

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Импровизација мелодије и хармоније на задати ритам;

Употреба савремене технологије у настави;

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Вођено слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем:

- развоја естетских критеријума;
- међупредметне корелације;
- препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фраза, динамика артикулација)

РИТАМ

Ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте у виолинском , бас и са променом кључа.

Ритмичке врсте и фигуре:

- осмоделна подела;
- дуола и мала триола;
- троделни ритмови, проста деоба тродела и пунктиране фигуре, синкопиран тродел, са и без узмаха.

Метричке врсте

- промена метра: из дводела у тродел и обрнуто у српским народим песмама и инструктивним композицијама;
- мере: 5/8, 7/8, 8/8 и 9/8 у српским народим песмама;
- одређивање метричке врсте српским народим песмама;
- равномерно читање у виолинском и бас кључу инсерата из литературе;
- промене кључева.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Модуси и лествице Балкана.
- Сложени интервали.
- Четворозвуци (доминантни септакорд са обртаји и седам врста септакорада у основном облику).

- Препознавање музичких облика: реченице, периода и облика песме у примерима из мелодике.

ЛИТЕРАТУРА:

Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други не препоручени уџбеници и приручници који доприносе остварењу наведених исхода.

Испитни захтеви:

Слушни тест:

Опажање штимова, лествица, интервала до дециме, трозвука и доминантног септакорда са обртајима.

Писмени део:

- Једногласни диктат мелодијски диктат: модулације, мутације у оквиру градива.
- Двогласни диктат хомофног типа.

Усмени део:

- Мелодијски пример (певање с листа) у оквиру пређеног градива из области мелодике
- Ритмичко читање са променом метра у оквиру пређеног градива из области ритма

III разред (3 часа недељно, 105 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Разумевање садржаја музике и оспособљавање за опажање, извођење и тумачање музике.

Континуирани развој музикалности и музичке писмености.

Корелација и интеракција садржаја рада на настави солфеџа са садржајима на настави хора и свим другим видовима теоретске наставе

Развој музикалности и музичке писмености и поставке основа за даљи рад на изучавању теоријских дисциплина у настави музике, хармонија, анализе музичког облика, контрапункта, аранжирања, компоновања.

ЗАДАЦИ

Рад на способност разумевања музичког садржаја

Рад на интерпретацији, памћењу и записивању музичког текста,

Рад на праћењу латентне хармонија у инструктивним примерима и примерима из уметничке инструменталне и вокалне литературе.

Развијање функционалног начина мишљења, музичке меморије и апсолутног праћења нотног записа.

Развијање способности записивања музичког текста и тока са свим елементима за правилно извођење

Рад на корелацији и интеракцији са садржајем рада теоретске наставе Рад на развоју апсолутног слуха.

МЕЛОДИКА

- Једногласно певање (виолински, бас и алт кључ)
- Алтерације: скокови у алтероване тонове (стабилне и лабилне алтерације) и напуштање алтерованих тонова скоком;
- техничке вежбе: алтеровани акорди и њихова разрешења (K^6 , Фригијски квинтакорд и ОР); поставка алт кључа (равномерно читање и певање примера из литературе); транспоноване из алт у виолински кључ и обрнуто, као и из бас у алт кључ и обрнуто;
- модулације у тоналитете прве и друге квинтне сродности (већи мелодијско-ритмички захтеви) и у удаљене тоналитете; примери из литературе за мутације и модулације;
- српске и црногорске народне песме са применом хроматике. Двогласно и вишегласно певање

- Хомофони и полифони примери из литературе (период класицизма и барока); двогласне и вишегласне народне песме;
- трогласни примери у оквиру захтева из хармонских веза.

ОПАЖАЊЕ И ИНТОНИРАЊЕ

- Опажање основних и хроматских тонова (ФИС, БЕ, ЦИС, ЕС) у обиму од три октаве (каденца Це-дура);
- опажање апсолутних висина и њихово записивање од а (ма- ла октава) до де²; систематизација штимова свих тоналитета, њихово опажање и интонирање; опажање и интонирање септакорада са разрешењем;
- хармонске везе: троглас и четвороглас, строге и слободне везе акорада; опажање и записивање хармонских веза на главним и споредним ступњевима - до четири акорда у низу; модулације.

РИТАМ

- Равномерно читање у алт кључу;
- парлато: обрада брзих и лаганих темпа, као и промене темпа и метра; полиритмија: 3:2, 2:3, 3:4, 4:3;
- народни ритмови са променом метра - преко примера из музичког фолклора.

ДИКТАТИ

- Из градива мелодике: записивање према двотактима, према музичким фразама и „вергл“
- диктат;
- двогласни диктати, усмени и писмени са алтерацијама и модулацијама; записивање српских народних песама са променом метра.

ИСПИТНИ ЗАХТЕВИ

- Записивање апсолутних висина, двозвука и хармонских веза;
- Мелодијско-ритмички диктат (модулације и алтерације);
- Парлато - према годишњем градиву читање са листа;
- Певање са листа једне српске народне песме са текстом;
- Мелодијски пример - певање са листа у оквиру градива.

IV разред (3 часа недељно, 99 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Разумевање садржаја музике и оспособљавање за опажање, извођење и тумачање музике.

Континуиран развој музикалности и музичке писмености.

Корелација и интеракција садржаја рада на настави солфеђа са садржајима на настави хора и свим другим видовима теоретске наставе

Развој музикалности и музичке писмености и поставке основа за даљи рад на изучавању теоријских дисциплина у настави музике, хармонија, анализе музичког облика, контрапункта, аранжирања, компонирања.

ЗАДАЦИ

Рад на способност разумевања музичког садржаја

Рад на интерпретацији, памћењу и записивању музичког текста,

Рад на праћењу латентне хармонија у инструктивним примерима и примерима из уметничке инструменталне и вокалне литературе.

Развијање функционалног начина мишљења, музичке меморије и апсолутног праћења нотног записа.

Развијање способности записивања музичког текста и тока са свим елементима за правилно извођење

Рад на корелацији и интеракцији са садржајем рада теоретске наставе Рад на развоју апсолутног слуха.

МЕЛОДИКА

- Рекапитулација градива кроз примере из литература и инструктивне вежбе; хроматске и енхармонске модулације (информативно);
- алтеровани акорди и њихова разрешења (техничке вежбе и приказ преко инсерата из литературе);
- једногласно и двогласно певање српских народних песама (промене метра и коришћење хроматских промена);
- двогласно и вишегласно певање модулација, мутација и алтерација;
- примена хармонских веза у трогласним и четворогласним примерима из литературе;
- поставка тенор кључа (равномерно читање и певање илустративних примера; транспоноване из тенор кључа у виолински и бас кључ и обрнуто.

ИНТОНИРАЊЕ И ОПАЖАЊЕ

- Опажање основних и хроматских тонова (према примерима из мелодике); опажање слободних двозвука у тоналитету и од камертона;
- хармонске везе: уски и широки слог, слободно и строго везивање акорада: дијатоника са септакордима и дијатонске модулације;
- опажање модуса и модалних елемената (усмени диктат и анализа).

РИТАМ

- Равномерно читање: тенор и алт кључ ;
- ритмичко читање: брза и лагана темпа; све врсте триола и друге неправилне ритмичке групе (квинтола, секстола);
- обнављање целокупног градива и проширивање знања из области промене метра и темпа; неправилне ритмичке групе: све врсте триола, квинтоле и секстоле;
- читање примера из литературе.

ДИКТАТИ

- Записивање српских народних песама са текстом (хроматске промене, елементи мутација), силабичне и мелизматичне песме;
- мелодијско-ритмички диктат (према музичким фразама) из градива мелодике;
- двогласни диктат, дијатоника, хроматске секвенце и пролазнице, модулације и мутације, као и алтерације;
- ритмички диктат: промене метра и метричких јединица.

ИСПИТНИ ЗАХТЕВИ

- Једногласни и двогласни диктат из оквира градива (према захтевима за упис на музичке студије);
- записивање народне песме са текстом према певању наставника;
- Парлато - из оквира градива из ритма;
- Мелодијска етида за певање са листа (према захтевима за упис на музичке студије).

ХАРМОНИЈА

I разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- користи стечена знања из теорије музике у решавању хармонских проблема;
- препозна консонантне и дисонантне акорде;
- запише квинтакорде и обртаје главних ступњева;
- одреди многостраност квинтакорада у тоналитетима;
- дефинише сродство и функције акорада;
- слушно разликује хомофони и полифони став;
- класификује и слушно препозна врсте каденци;
- примени поставку квинтакорада главних ступњева у строгом хармонском ставу;
- примени правила у везивању квинтакорада главних ступњева и њихових обртаја;
- слушно идентификује хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева и њихових обртаја;
- одсвира хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева и њихових обртаја на клавиру;
- примени везивање и направи разлику у везивању акорада споредних квинтакорада и њихових обртаја;
- препозна тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе;
- повеже хармонизацију задатка са његовом формалном структуром;
- коментарише квалитет хармонског задатка;

ОБЛАСТ/ТЕМА

УВОД У ХАРМОНИЈУ

Појам хармоније.

Тонски систем – читање и писање нота у бас и виолинском кључу.

Интервали:

- врсте,
- величина,
- сазвучност
- разрешење дисонантних интервала

Лествице – дијатонске дурске и молске лествице.

Тоналитет – појам и структурална основа тоналитета и његово испољавање кроз однос главних трозвука.

АКОРДИ

- Појам и врсте акорада.
- Облици акорада – основни и обртаји.
- Изградња квинтакорада на главним ступњевима.
- Многостраност квинтакорада.
- Сродство акорада.
- Тоналитет и функције акорада.

СТРОГИ ХАРМОНСКИ СТАВ

- Полифонија и хомофонија.
- Мелодија.
- Строги хармонски став.
- Акордски и ванакордски тонови – општи појмови.
- Хармонски ритам.

- Критични тонови.
- Каденце.

ТРОЗВУЦИ ГЛАВНИХ СТУПЊЕВА

- Квинтакорди.
- Постављање квинтакорада главних ступњева у четворогласни хармонски став у дуру и хармонском молу.
- Везивање квинтакорада главних ступњева:
 - строга веза;
 - слободна веза;
 - полуслободна веза.
 - лиценција вођице.
- Мелодијски скокови у оквиру исте хармоније – промена положаја и слога.
- Забрањена кретања.
- Каденцирајући квартсектакорд.
- Сектакорди
- Изградња сектакорда и главних ступњева у оквиру тоналитета.
- Сектакорди главних трозвука – увођење и разрешење.
- Квартсектакорди: Изградња квартсектакорада главних ступњева главних ступњева у оквиру тоналитета.
- Квартсектакорди: обртајни и случајни – увођење и разрешење.

ТРОЗВУЦИ СПОРЕДНИХ СТУПЊЕВА

- Изградња квинтакорада споредних ступњева и њихових обртаја у задатом тоналитету.
- Споредни квинтакорди – увођење и разрешење.
- Споредни сектакорди – увођење и разрешење.
- Фригијски обрт.
- Секвенце.

Програм годишње смотре:

1. Писмени део: хармонизација сопрана и шифрованог баса
2. Практични део: свирање хармонских каденци

Програм испита:

1. Писмени део: хармонизација сопрана (8 тактова) и шифрованог баса (8 тактова)
2. Усмени део: два питања из пређеног градива
3. Практични део: свирање (4 такта) шифрованог баса

II разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- препозна и изгради главне четворозвуке;
- препозна и разреши критичне тонове у главним четворозвучима;
- наведе начине увођења и разрешења главних четворозвука;
- примени правила у везивању главних четворозвука;
- слушно препозна хармонске везе главних четворозвука;
- демонстрира написане хармонске везе главних четворозвука на клавиру;
- препозна и примени ванакардске тонове у хармонизацији задатака и примерима из литературе;

- аналитички распозна и тумачи тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе;
- препозна и направи разлику између видова промене тоналитета у примерима из музичке литературе;
- презначи акорде у дијатонској модулацији;
- свира дијатонску модулацију на клавиру;
- повеже хармонизацију задатака са његовом формалном структуром;
- изрази мишљење о квалитету креираног хармонског задатка.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ГЛАВНИ ЧЕТВОРОЗВУЦИ

- Изградња и препознавање доминантог септакорда у основном облику и обртајима у дуру и молу.
- Доминантни септакорд и његови обртаји: увођење и разрешење, лиценција вођице и септима.
- Изградња и препознавање субдоминантног септакорда (II₇) у основном облику и обртајима у дуру и молу. Субдоминантни септакорд и његови обртаји: увођење и разрешење.
- Изградња и препознавање вођичног четворозвука (VII₇) навише од задатог основног тона и наниже од задате септима у дуру и молу.
- Одређивање тоналитета према задатом вођичном септакорду.
- Вођични септакорд и обртаји: увођење и разрешење.

ВАНАКОРДСКИ ТОНОВИ

- Подела ванакордских тонова.
- Увођење и разрешење ванакордских тонова.
- Ванакордски тонови у басу.
- Вишеструки ванакордски тонови.

ВИДОВИ ПРОМЕНЕ ТОНАЛИТЕТА

- Мутација.
- Тонално иступање.
- Тонални скок.
- Модулација.

ДИЈАТОНСКА МОДУЛАЦИЈА

- Изградња трозвука у дуру, молдуру и свим врстама мола.
- Сродност тоналитета.
- Средства дијатонске модулације и начини извођења.
- Дијатонске модулација:
 - прве групе;
 - друге групе;
 - треће групе;
- Модулација преко посредног тоналитета (информативно).

Програм годишње смотре:

1. Писмени део: хармонизација сопрана и шифрованог баса
2. Усмени део: једно питање из пређеног градива
3. Практични део: свирање дијатонске модулације

Програм испита:

1. Писмени део: хармонизација сопрана (8 тактова) и шифрованог баса (8 тактова)
2. Усмени део: два питања из пређеног градива
3. Практични део: свирање дијатонске модулације и шифрованог баса (4 такта)

III разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Развој улоге хармоније у музици
Развој основних елемената хармоније
Упознавање строгог и слободог хармонског става
Упознавање ванакордских тонова
Развој акордских веза
Развој промене тоналитета
Развој на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.

ЗАДАЦИ

Развој улоге хармоније у музици
Развој основних елемената хармоније
Развој способности рада у слободном хармонском ставу
Рад на употреби ванакордских тонова
Рад на савладавању акордских веза
Рад на савладавању промене тоналитета (дијатонска, хроматска модулација, енхармонска модулација)
Рад на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.

СПОРЕДНИ ЧЕТВОРОЗВУЦИ

- Фигуративна („случајна“) и секвентна појава споредних четворозвука (I, IV, III и VI ступња).
- Секвенца привидних доминантних односа са применом четворозвука (једног или оба) у моделу.

ПЕТОЗВУЦИ

- Доминантни нонакорд, његови обртаји и разрешења.

СЛОЖЕНИЈЕ И ХРОМАТСКЕ ПОЈАВЕ ВАНАКОРДСКИХ ТОНОВА

- Двоструке и троструке задржице, скретнице и пролазнице.
- Скретнично окружење акордског тона (4-2-3, 2-4-3 и сл.).
- Хроматски ванакордски тонови.
- Појам алтерације, реалтерације, унакрснице, отворене и скривене хроматике.

НАЈВАЖНИЈИ АЛТЕРОВАНИ АКОРДИ КЛАСИЧНЕ ХАРМОНИЈЕ

- Тонално стабилне и тонално лабилне алтерације, њихова улога у формирању алтерованих акорада.
- Алтеровани акорди дијатонског и хроматског типа - структуралне разлике.
- Принцип вантоналних акорада.
- Доминантина доминанта (DD), доминанта за субдоминанту (DS) и њихови заменици.
- Наполитански секстакорд (N).
- Прекомерна доминанта (*D).
- Доминантина доминанта као тврдо умањени Четворозвук (° DD) и њен заменик као двоструко умањени

ВИДОВИ ПРОМЕНЕ ТОНАЛИТЕТА

- Мутација, тонално иступање, тонални скок, модулација.
- Врсте модулација и њихов значај у музичким облицима.

- Непосредна и посредна модулација.

ДИЈАТОНСКА МОДУЛАЦИЈА

- Средства дијатонске модулације и начини извођења.
- Обнављање многостраности трозвука.
- Модулационе групе (непосредна модулација).
- Модулација преко посредног тоналитета (четврта група).
- Свирање на клавиру непосредних дијатонских модулација.

ОСТАЛИ АЛТЕРОВАНИ АКОРДИ

- Вантоналне доминанте и њихови заменици за II, VI и III ступањ.
- Доминанта наполитанског акорда (DN).
- Могућне алтерације у оквиру акорада доминанте, субдоминанте и VII ступња.
- Свирање каденца са применом алтерованих акорада (DD, N).
- Свирање хроматских секвенца са моделима D2-T6 (хроматика у басу) и DD7-D7 (ланац доминантних септакорада).
- Преглед класичног фонда алтерованих акорада.

ПЕДАЛ

- Појам и видови педала (орглпункта), првенствено аналитички.
- Типичан хармонски ток на завршном педалу тонике (миксолидијско иступање T-DS-S-D-T, и његове варијанте)
- Обавезно радити по један писмени задатак у полугодишту.

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Писмени испит:

а) хармонизација задатог сопрана; б) хармонизација обележеног баса.

Усмени испит:

а) два питања из пређеног градива;

б) свирање на клавиру једне непосредне дијатонске модулације и једноставнијег генералбаса.

IV разред (2 часа недељно, 66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Развој улоге хармоније у музици Развој основних елемената хармоније

Упознавање строгог и слободног хармонског става Упознавање ванакордских тонова

Развој акордских веза Развој промене тоналитета

Развој на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.

ЗАДАЦИ

Развој улоге хармоније у музици Развој основних елемената хармоније

Развој способности рада у слободном хармонском ставу Рад на употреби ванакордских тонова

Рад на савладавању акордских веза

Рад на савладавању промене тоналитета (дијатонска, хроматска модулација, енхармонска модулација)

Рад на препознавању и анализи различитих хармонских стилова.

ХРОМАТСКА МОДУЛАЦИЈА

- Појам и средства хроматске модулације.
- Хроматска модулација помоћу пренамена акорада (дијатонског и хроматског типа).
- Модулација помоћу промене склопа акорада.
- Модулација помоћу хроматске и привидне тердне сродности.
- Модулација помоћу елиптичних веза.
- Свирање једноставнијих хроматских модулација.

ЕНХАРМОНСКА МОДУЛАЦИЈА

- Појам и средства енхармонске модулације.
- Енхармонска замена и енхармонско пренамена.
- Енхармонско пренамена умањеног четворозвука.
- Енхармонско пренамена доминантног четворозвука (енхармонизам мале септима).
- Енхармонско пренамена тврдо умањеног четворозвука.
- Енхармонско пренамена прекомерног трозвука.
- Свирање једноставнијих енхармонских модулација (помоћу умањеног и доминантног четворозвука).

ПРЕГЛЕД РАЗВОЈА ХАРМОНСКИХ СТИЛОВА

- Примери из литературе за основна обележја и средства хармоније у стилу барока (Ј. С. Бах, Хендл), класике (Хајдн, Моцарт, Бетовен), раног романтизма (Шуберт, Шуман, Шопен), зрелог романтизма (Лист, Брамс) и националних школа (Григ, Мусоргски, Ст. Мокрањец).
- Основне информације и примери за хармонске поступке у импресионизму (Дебиси), код класика XX века (Прокофјев, Стравински, Барток, Шенберг, Хиндемит) и код југословенских композитора (Христић, Славенски).
- Обавезно радити по један писмени задатак у полугодишту.

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Писмени испит:

а) хармонизација задатог сопрана; б) хармонизација обележеног баса.

Усмени испит:

а) три питања из целокупног пређеног градива хармоније; б) свирање једне модулације на клавиру.

ХАРМОНСКА ПРАТЊА

I разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Хармонска пратња је да код ученика развију знања и вештине везане за извођење, интерпретацију и импровизацију музике у зависности од музичких захтева

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- слушно и аналитички препозна музичке компоненте и објасни њихов утицај на карактер мелодије;
- слушно препозна, изгради и одсвира акорде, врсте каденци и хармонске везе;

- дефинише функционалну карактеристику акорада и разликује њихову хармонску улогу;
- опажа функције, ступњеве, положај и облик акорда у кратким заокруженим примерима;
- анализира мелодију и изврши адекватан избор акорада;
- интерпретира различите хармонске обрасце у хармонској пратњи;
- анализира и тумачи акорде примера из литературе различитих жанрова;
- својим речима изрази утиске о слушаном делу;
- критички просуди своје и извођење музике других из групе;
- примени потребна знања и вештине на инструменту.

ОБЛАСТ/ТЕМА

УВОД У ХАРМОНСКУ ПРАТЊУ

Музичке

Компоненте

- Тон и његове особине.
- Лествице.
- Акорди.
- Ритам.
- Ритам у функцији карактера.
- Утицај ритма, темпа, динамике, агогике и артикулације на мелодију.

ХАРМОНСКИ РИТАМ И ХАРМОНИЗАЦИЈА МЕЛОДИЈЕ

- Тоналитет.
- Мелодија.
- Анализа мелодије.
- Избор акорада: трозвучи главних и споредних ступњева и главни четворозвучи.
- Различито акордско тумачење мелодије.
- Промена тоналитета (информативно).

ХАРМОНСКА ПРАТЊА

- Однос мелодије и пратње.
- Значење, обрасци и примена ритма у хармонској пратњи.
- Шифре у запису - читање и тумачење .
- Начини примене хармонске пратње.
- Типични хармонски обрасци одређених жанрова и стилова.
- Мелодија и ритам у примерима из литературе различитих жанрова.
- Употреба клавира и других инструмената у пратњи децјих песама, српских народних и староградских песама, популарних мелодија, филмске музике и познатих тема из уметничке музике, бајки, прича.
- Промена карактера у примерима из литературе различитих жанрова.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

- Слушање музике у контексту хармонског ритма и пратње.
- Слушање музике по жанровима.
- Музичка интерпретација.

СТИЛ И ЖАНР

- Карактеристике различитих стилова и жанрова.
- Хармонизација и свирање мелодија различитих стилова и жанрова.
- Импровизација.

АРАНЖИРАЊЕ

II разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Аранжирање је да код ученика развије вештине аранжирања примера из литературе за одговарајући ансамбл или солисту.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- дефинише појам и улогу аранжирања;
- направи разлику у хармонским слоговима и музичкој фактури;
- наведе и препозна и одсвира типове пратње;
- самостално осмисли и одсвира пратњу на задату мелодију;
- осмисли латентну хармонију на задату мелодију;
- користи орфов инструментариј и тело у импровизацији;
- аранжира задате мелодије;
- направи поређење и коментарише аранжмане оригиналних композиција из литературе.

ОБЛАСТ/ТЕМА

УВОД У АРАНЖИРАЊЕ

Аранжирање – појам и улога.

Хармонски став:

- строги,
- слободни.

Фактура:

- хомофона,
- полифона.

Пратња и мелодија:

- типови пратње (слушно, аналитички и практично),
- проширење хармонске окоснице T-S-D-T/t-s-D-t,
- израда пратње на клавиру на задату мелодију,
- израда клавирске пратње на задату мелодију у другом инструменту (мелодијском инструменту) у слободном хармонском ставу,
- типови мелодије: инструментална, вокална (речитативна, ариозо),
- мелодија са латентном хармонијом:
- израда мелодије са латентном хармонијом (мелодијски инструмент) и на задату пратњу.

ИМПРОВИЗАЦИЈА

- Орфов инструментариј.
- Тело као инструмент.

АРАНЖИРАЊЕ

- Аранжирање мелодије са латентном хармонијом за: мешовити ансамбл (орфов инструментариј, хармонски инструмент, тело као инструмент).
- Аранжирање дечјих песама за дечји хор – једногласно певање уз клавирску пратњу.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

- Слушање аранжираних примера из литературе.

Јавни наступ: Обавезан је један јавни наступ у току године.

МУЗИЧКИ ОБЛИЦИ

II разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Музички облици је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају разликовање и анализу елемената музичких облика као и целовитих формалних образаца, у циљу разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом на смеровима који негују инструменталну или вокалну праксу.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- препозна и издвоји мотив у музичком делу;
- разликује мотивске радове упоређујући два мотива;
- издвоји музичку реченицу као интегрални део музичког тока.
- развије вештину читања акорада у клавирској партитури;
- користи знања стечена на хармонији при анализи структуралног нивоа;
- прати активност различитих музичких компонената у току композиције;
- активно учествује у слушању музике, пратећи уређеност различитих фаза музичког тока;
- слуша музику на принципу понаваљања и промене музичких сегмената;
- разликује и препозна три типа песама;
- аргументује своје мишљење у анализи двосмислених структуралних или формалних решења;
- примени стечена знања на програм који изводи на главном предмету.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Елементи музичког облика

- Дефинисање музичке анализе и музичких облика.
- Музичке компоненте.
- Планови у музичком облику (тематски, тонални, структурални).
- Мотив.
- Рад са мотивом.
- Фигура и пасаж.
- Музичка реченица – стандардни модел.
- Другачије реализације реченичне структуре у литератури.
- Период (двопериод, трореченични период).
- Низ и ланац реченица.
- Одступања од стандардног модела музичке реченице и периода (унутрашње и спољашње проширење).
- Фрагмент.

ЛИТЕРАТУРА:

За правилне реченице, период, низ и ланац реченица:

В. А. Моцарт:

- Клавирска соната, кв. 283, 1. став, 2. тема (B₃);
- Клавирска соната, кв. 284, 2. став, А тема;
- Клавирска соната, кв. 310, 1. став, 1. тема; 3. став, С тема (а);
- Клавирска соната, кв. 311, 1. став, 1. тема; 3. став, А тема;
- Клавирска соната, кв. 330, 1. став, 2. тема (B₂);

- Клавирска соната, кв. 332, 1. став, 2. тема (B₁) и уводни одсек;
- Клавирска соната, кв. 457, 3. став, А тема;
- Клавирски концерт, кв. 466, 1. став, оркестарска 1. тема;
- Клавирска соната, кв. 576, 1. став, 1. тема.

Л. В. Бетовен:

- Клавирска соната оп. 2, бр. 1, 1. став, 1. тема;
- Клавирска соната оп. 2, бр. 3, 3. став (B/a);
- Клавирска соната, оп. 10, бр. 1, 2. став, 1. тема;
- Клавирска соната, оп. 10, бр. 2, 2. став, (B/a);
- Клавирска соната, оп. 10, бр. 3, 3. став, (A/a);
- Клавирска соната, оп. 13, 2. став, А тема;
- Клавирска соната, оп. 14, бр. 1, 2. став, кода;
- Клавирска соната, оп. 28, 3. став, (A/a);
- Клавирска соната, оп. 49, бр. 1, 1. став, 1. тема; 2. став, А тема (a).

А. Дворжак: Концерт за виолончело, оп. 104, 1. став, оркестарска 1. тема.

Ф. Шуберт: Клавирска соната, D537, оп. 164, 1. став, епизодна тема у развојном делу.

За одступања од правилних реченица, периода и фрагмент:

В. А. Моцарт:

- Клавирска соната, кв. 281, 3. став, А тема;
- Клавирска соната, кв. 283, 1. став, 1. тема;
- Виолинска соната, кв. 303, 2. став, 2. тема;
- Виолинска соната, кв. 305, 1. став, 2. тема (B₂);
- Виолинска соната, кв. 306, 1. став, 1. тема;
- Клавирска соната, кв. 309, 1. став, 1. тема;
- Клавирска соната, кв. 310, 3. став, А тема;
- Клавирска соната, кв. 457, 1. став, 2. тема (B₁ и B₂), развојни део и кода; 3. став, А тема (A₂);
- Клавирска соната, кв. 545, 3. став, кода;
- Клавирска соната, кв. 570, 1. став, 2. тема (B₁) и уводни одсек;
- Увертира за оперу *Фигарова женидба*, 1. тема.

Л. В. Бетовен:

- Клавирска соната, оп. 2, бр. 1, 3. став, А (a);
- Клавирска соната, оп. 2, бр. 2, 3. став, А (a);
- Клавирска соната, оп. 10, бр. 1, 1. став, 1. тема у експозицији, 2. тема у репризи и уводни одсек; 2. став, мост;
- Клавирска соната, оп. 10, бр. 2, 1. став, 1. тема и завршна група;
- Клавирска соната, оп. 14, бр. 1, 2. став, В (b);
- Клавирска соната, оп. 22, 1. став, 2. тема (B₂);
- Клавирска соната, оп. 28, 3. став, А (b);
- Клавирска соната, оп. 31, бр. 2, 1. став, 1. тема;
- Клавирска соната, оп. 90, 1. став, 1. тема.

Облик песме и примена

- Облик песме: дводелна, троделна и песма прелазног типа.

- Примена облика песме кроз анализу делова малих инструменталних комада: менует, скерцо, марш...

ЛИТЕРАТУРА:

- В. А. Моцарт: Клавирска соната, кв. 282, 2. став, (А или В део).
- Делови великих (сложених) троделних песама трећих ставова клавирских соната у Бетовеновим четороставачним сонатним циклусима.
- Делови Шопенових клавирских комада (ноктурна, мазурке...).
- Делови Хајднових великих (сложених) песама из клавирских соната.

Свита

- Барокна свита.
- Облик и преглед игара из барокне свите.

ЛИТЕРАТУРА:

- Ј. С. Бах: француске и енглеске свите.

Контрапунктске варијације

- Контрапунктске (полифоне) варијације – чакона и пасакаља.

ЛИТЕРАТУРА:

Ј. С. Бах:

- Пасакаља у це-молу, BWV 582;
- Чакона у де-молу, BWV 1004.

III разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Упознавање елемената музичких облика Упознавање форми музичких облика

Усавршавање способности за анализом форми музичких облика

ЗАДАЦИ

Рад на способности разликовања елемената музичких облика

Развијање способности самосталне анализе соло песме, ронда, варијација, свите, сонате, концерта

Рад на анализи облика вокално-инструменталних форми

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Рондо

- Преткласични и класични I, II и III врсте.

Варијације

- Орнаменталне, карактерне, контрапунктске (чакона и пасакаља).

Свита

- Барокна свита, новија свита (у главним цртама).

Соната

- Историјски развој сонате (у основним цртама) - барокна соната, Скарлатијев сонатни облик.
- Класичан сонатни став - у једноставним, мање-више правилним примерима.

IV разред (2 часа недељно, 66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Упознавање елемената музичких облика Упознавање форми музичких облика

Усавршавање способности за анализом форми музичких облика

ЗАДАЦИ

Рад на способности разликовања елемената музичких облика

Развијање способности самосталне анализе соло песме, ронда, варијација, свите, сонате, концерта

Рад на анализи облика вокално-инструменталних форми

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Сонатни рондо

Сонатни циклус класичара

- Поредак и број ставова, међусобни контрасти, типични облици појединих ставова у циклусу.
- Сложенији облици сонатног става после класицизма.
- Могућна одступања од правилног облика
- Развој сонатног циклуса у романтизму, почев од Бетовенових каснијих опуса
- Примена сонатног циклуса у камерним и оркестарским композицијама
- Облик концерта и његов историјски развој
- Остали инструментални облици
- Увертира, слободни облици (фантазија, рапсодија, балада и сл.); програмска музика - симфонијска поема.
- Вокални и музичко – сценски облици
- Специфичности вокалних облика; однос текста и музике (у главним цртама). Соло песма. Хорска песма: мадригал, новија хорска песма, облик руковети у нашој музици. Речитатив и арија. Опера и музичка драма. Балет (у основним цртама). Ораторијум, кантата, пасија. Миса и реквијем, литургија и опело. Обнављање и утврђивање градива.

МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

II разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Музички инструменти је стицање знања о инструментима и развијање вештина у препознавању звучних карактеристика и солистичке и оркестарске употребе.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- самостално напише аликвотни низ;
- својим речима објасни разлике између природног и темперованог штимвања;
- наброји главне одлике камертона;
- наведе предности и мане приликом свирања у затвореном и/или отвореном простору;
- разликује групе инструмената и њихове главне представнике;
- опише основну грађу сваког инструмента, извођачке технике и заступљеност у литератури;
- у слушном примеру препозна инструменте, односно ансамбле према звучним карактеристикама;
- повеже развој инструмената са заступљеношћу у врстама оркестара у историјском контексту;
- наведе могући распоред инструменталиста у симфонијском оркестру на сцени;

- наведе инструментални поредак у оркестарској партитури;
- користи предности дигитализације у слушању и анализирању музике.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Акустичке особине звука

- Аликвотни низ.
- Главне одлике, сличности и разлике природног и темперованог штимовања инструмената.
- Камертон.
- Понашање звука и могући утицаји на звук приликом свирања у затвореном и отвореном простору.

Музички инструменти

Подела музичких инструмената:

- жичани (кордофони),
- дувачки (аерофони),
- ударалке (идиофони и мембранофони): са одређеном висином, са неодређеном висином,
- електронски инструменти;

ЖИЧАНИ ИНСТРУМЕНТИ

Гудачки инструменти:

- виолина,
- виола,
- виолончело,
- контрабас;
- Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури.
- Традиционални инструменти.

Трзалачки инструменти:

- чембало,
- гитара
- харфа.
- Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури.
- Традиционални инструменти.

Ударни инструменти – клавири.

- Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури.
- Традиционални инструменти.

ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

- Глвни представници и регистарске варијанте.
- Транспозиција и могући штимови.

Дрвени дувачки инструменти:

- флаута (пиколо флаута),
- обоа (енглески рог),
- кларинет (бас-кларинет),
- фагот (контрафагот).
- Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури.

- Традиционални инструменти.

Лимени дувачки инструменти

- хорна (природна хорна рог),
- труба (фанfare, природна труба),
- тромбон (тенор тромбон, тенор-бас тромбон),
- туба (вагнер тубе).
- Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури.
- Традиционални инструменти.

Дувачки инструменти са мехом

- оргуље,
- хармоника
- људски глас;
- Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури.
- Традиционални инструменти.

Ударалке

- Ударалке са одређеном висином звука;
- ударалке са неодређеном висином звука;
- Грађа, основна извођачка техника, историјат и заступљеност у литертури.
- Нотација у односу на врсте музичких инструмената.

Слушање музике

- Слушање одговарајућих музичких примера у зависности од врсте инструмената и ансамбала.

Инструментални ансамбли

- Историјски развој оркестара и ансамбала.

Стандардни оркестарски састави:

- двојни (*a due*),
- тројни (*a tre*),
- четворни (*a quattro*),
- петорни (*a cinque*).

Могући распоред инструменталиста симфонијског оркестра на сцени.

Камерни ансамбли.

Нестандардни састави.

Вокално-инструментални састави.

Солиста са оркестром.

Оркестарска партитура:

- преглед стандардног редоследа записивања инструмената у партитури,
- могућа одступања од стандардног записа оркестарске партитуре (запис у различитим музичким епохама);

Партитурни запис вокално-инструменталне музике.

Партитурни запис солисте са оркестром.

Поредак инструмената у камерном партитурном запису.

Списак композиција за слушање

Виолина

- Ј. Брамс – Мађарске игре (1. став, 5. став)
- Л. ван Бетовен – Трећа симфонија, 2. став (+ обоа)
- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- Е. Григ – Пер Гинт свита бр. 2 (Солвејгина песма)
- Ф. Менделсон – Хебриди (+виолончела, виоле и фаготи)
- В. А. Моцарт – Симфонија ге-мол, 1. став (KV 550)
- Б. Сметана – Моја домовина (Влтава)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (уводни делови 1., 2. и 4. става)
- П. И. Чајковски – Свита Лабудово језеро *Pas d'action* (+виолончело)

Виола

- Х. Берлиоз – Харолд у Италији (почетак 1. става са харфом)
- В. А. Моцарт – Синфонија *Concertante*
- Р. Штраус – Дон Кихот (+виолончело)
- Р. Шуман – *Marchenbilder*
- Х. Берлиоз – Увертира Римски карнелвал
- Л. ван Бетовен – Пета симфонија (2. став)
- П. Хиндемит – Соната за виолу in F, оп. 11 бр. 4

Виолончело

- Ј. Брамс – Трећа симфонија (3. став)
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (1. став)
- Ф. Шуберт – Осма симфонија (1. став)
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанки бр. 1 (1. став)
- Р. Штраус – Дон Кихот (+виола)
- С. Франк – Симфонија де-мол (+виоле, контрабаси)
- П. И. Чајковски – Варијације на рококо тему
- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (2. став)
- К. Сен-Санс – Карневал животиња, *Лабуд*
- Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел (почетак)
- Ј. Брамс – Клавирски концерт бр. 2, Бе-дур (почетак 3. става и реприза са сордином)
- Л. ван Бетовен – Девета симфонија (4. став почетак са контрабасима)
- Р. Вагнер – Увертира Тристан и Изолда (почетак)

Гудачи

- П. И. Чајковски – Шеста симфонија, 2. став (pizzicato)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812,
- П. И. Чајковски – Серенада за гудаче
- П. И. Чајковски – Елегија за гудаче
- А. Парт – *Cantus in memoriam Benjamin Britten*
- М. Равел – Интродукција и алегро
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (2. став, + харфа)
- А. Дворжак – Симфонија из Новог света
- А. Дворжак – Елегија за гудаче

- В. А. Моцарт – Мала ноћна музика
- С. Барбер – Адађо за гудаче
- А. Шнитке – Concerto grosso, бр. 1
- Ј. С. Бах – Свите за гудаче
- А. Вивалди – Четири годишња доба
- А. Корели – Concerto grosso, оп. 6
- Б. Бритн – Једноставна симфонија
- С. Франк – Симфонија де-мол
- Ј. С. Бах – Бранденбуршки концерт бр. 3
- Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел (финале)
- Л. ван Бетовен – Седма симфонија (2. став)

Харфа

- М. Равел – Интродукција и алегро
- М. Равел – Болеро
- Е. Григ – Пер Гинт свира бр. 2, оп. 55 (Солвејгина пемса; гудачи)
- В. А. Моцарт – Концерт за флауту и харфу
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанки бр. 2 (3. став са флаутом)
- Б. Сметана – Моја домовина, *Вишеград*
- С. Франк – Симфонија де-мол (2. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада
- И. Стравински – Петрушка
- П. И. Чајковски – свита Лабудово језеро *Pas d'action* (+виолина и виолончело)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Валцер цвећа*
- Д. Шостакович – Пета симфонија (завршетак 3. става – тема у флажолетима)
- К. Дебиси – Прелид за поподне једног фауна

Клавир

- И. Стравински – Петрушка
- Д. Шостакович – Прва симфонија (4. став)

Чембало

- Барокни концерти
- Ф. Пуланк – Француска свита за дуваче, перкусије и чембало

Флаута

- М. Равел – Болеро
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанки бр. 2 (2. став са харфом)
- В. А. Моцарт – Концерт за флауту и харфу
- М. Равел – Интродукција и алегро
- Б. Сметана – Моја домовина, *Влтава*
- Ј. С. Бах – Свита бр. 2, ха-мол
- П. И. Чајковски – Концерт за клавир бе-мол (почетак 2. става)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Игра фрула* (три флауте)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Кинеска игра* (флаута и мала флаута)
- К. Дебиси – Прелид за поподне једног фауна
- Е. Григ – Пер Гинт свира бр. 1, *Јутро*

Мала флаута

- Ђ. Росини – Сврака крадљивица

- Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел (финале)
- М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (3. став)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Кинеска игра* (флаута и мала флаута)

Обоа

- М. Равел – Болеро
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (3. став)
- П. И. Чајковски – Свита из Лабудовог језера (тема лабудова са харфом)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812
- Ј. Брамс – Концерт за виолину (почетак 2. става)
- М. Равел – Купренов гроб (почетак), Менует
- Ф. Шуберт – Девета симфонија (1. став, почетак)
- Е. Григ – Пер Гинт свита бр. 1, *Јутро*

Енглески рог

- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (почетак, 3. став + обоа)
- Х. Берлиоз – Увертира Римски карневал
- Р. Штраус – Симфонија доместика
- Ј. Сибелиус – Лабуд из *Tuonele*
- А. Дворжак – Симфонија *Из Новог света* (почетак 3. става)
- С. Франк – Симфонија де-мол (почетак 3. става)

Кларинет

- М. Равел – Болеро (и кларинет in Es)
- П. И. Чајковски – Пета симфонија (1. став, Allegro + фагот)
- П. И. Чајковски – Франческа да Римини (2. тема)
- М. Равел – Интродукција и алегро
- М. Равел – Моја домовина, *Влтава*
- М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур (in Es)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став, in Es)
- Р. Штраус – Тил Ојленшпигл (in D)
- И. Стравински – Посвећење пролећа (in D)
- И. Стравински – Жар птица (in D)
- Г. Малер – Симфоније
- А. Дворжак – Симфонија Из Новог света (4. став)
- Ј. Брамс – Прва симфонија (почетак 3. става)
- Р. Вагнер – Танхојзер (почетак)

Бас-кларинет

- С. Франк – Симфонија де-мол
- А. Хачатуријан – Концерт за клавир (почетак 2. става)
- П. И. Чајковски – Шчелкунчик, *Игра шећерне вила* (са челестом)

Фагот

- М. Равел – Болеро
- Ф. Менделсон – Хебриди (+виолончела и виоле)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (почетак 4. става)

- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (почетак 1. става)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (почетак 2. става, касније обоа)
- П. Дика – Чаробњаков ученик (главна тема *Зачарана метла*)
- И. Стравински – Посвећење пролећа
- К. Орф – *Carmina Burana Olim lacus colueram*

Контрафагот

- М. Равел – Моја мајка гуска (4. став, *Лепотица и звер*)
- М. Равел – Клавирски концерт за леву руку (почетак 1. става)

Хорна

- П. И. Чајковски – Пета симфонија (2. став)
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (1. став + трубе, тромбони, туба)
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (1. и 4. став са гудачима)
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (2. став са гудачима)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812
- Ј. Хадн – Симфонија бр. 31
- А. Дворжак – Симфонија *Из Новог света*
- Р. Штраус – Симфонија доместика
- Р. Вагнер – Холанђанин луталица (почетак увертире)
- Р. Вагнер – Валкире
- Р. Штраус – Тил Ојленшпигл
- Ф. Шуберт – Девета симфонија (1. став, почетак)

Труба

- М. Равел – Болеро (са и без сордине)
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (+ хорне, тромбони, туба)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812
- Б. Сметана – Моја домовина, *Вишехрад*
- П. И. Чајковски – Италијански капричо (почетак)
- М. Равел – Концерт за клавир Ге-дур
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (4. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
- П. Дика – Чаробњаков ученик (почетак са сординама)
- М. Мусоргски — М. Равел – Слике са изложбе, *Променада* (ставови и са и без сордине)
- Ђ. Росини – Увертира Виљем Тел (финале)
- Ђ. Верди – Аида, *Велики мариш*
- Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Тромбон

- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- В. А. Моцарт – Реквијем, *Tuba mirum*
- М. Равел – Болеро
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (+ хорне, трубе и туба)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став са сордином; без сордине + туба)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (1. став)
- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (4. став)
- И. Стравински – Петрушка

- Р. Вагнер – Валкире
- К. Орф – *Carmina Burana Olim lacus colueram*

Туба

- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (1. став)
- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (4. став)
- И. Стравински – Петрушка
- М. Мусоргски — М. Равел – Сlike са изложбе

Саксофон

- М. Равел – Болеро (сопранино, сопран, тенор)
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (2. став)
- М. Мусоргски — М. Равел – Сlike са изложбе

Дувачи

- Р. Штраус – Серенада за дуваче
- Ф. Пуланк – Француска свита за диваче, перкусије и чембало
- А. Дворжак – Серенада за дуваче и контрабас
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (3. став)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (3. став)
- А. Дворжак – Симфонија Из Новог света (4. став)

Блех

- Р. Вагнер – Валкире
- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (1. став)
- М. Мусоргски — М. Равел – Сlike са изложбе, *Велика врата Кијева*
- Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Тимпани

- Е. Григ – Концерт за клавир а-мол
- Ј. Хајдн – Симфонија бр. 103
- Б. Сметана – Моја домовина, *Табор*
- Л. ван Бетовен – Девета симфонија (2. и 4. став)
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (крај 3. става са енглеским рогом; почетак 4. става)
- А. Дворжак – Симфонија Из Новог света
- Д. Шостакович – Прва симфонија (соло епизода у 4. ставу)
- Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Велики бубањ

- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија
- И. Стравински – Петрушка

Триангл

- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- Ј. Брамс – Мађарска игра бр. 1
- Ј. Брамс – Четврта симфонија (3. став)
- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- Ф. лист – Концерт за клавир бр. 1 (3. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
- Д. Ф. Е. Обер – Нема из Портичија
- И. Стравински – Петрушка

Чинели

- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- Б. Сметана – Моја домовина, *Блањик*
- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
- Д. Ф. Е. Обер – Нема из Портичија

Даире

- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- Х. Берлиоз – Увертира Римски карневал

Добош (мали бубањ)

- Д. Кабалевски – Концерт за виолину
- Ђ. Росини – Сврака крадљивица
- М. Равел – Болеро
- М. Равел – Концерт за клавир in G
- Ж. Бизе – Свита Арлезијанка бр. 1 (1. став)
- Н. Римски-Корсаков – Шехерезада (4. став)
- Д. Ф. Е. Обер – Увертира *Fra diavolo*
- П. И. Чајковски – Увертира 1812
- И. Стравински – Петрушка
- П. И. Чајковски – Италијански капричо
- Д. Шостакович – Прва симфонија (почетак 4. става)
- Д. Шостакович – Седма симфонија (1. став)

Челеста

- М. Равел – Болеро
- Б. Барток – Музика за гудачке инструменте, перкусије и челесту
- И. Стравински – Петрушка
- П. И. Чајковски – Шчелкуншчик, *Игра шећерне виле*

Звона

- П. И. Чајковски – Четврта симфонија (крај)
- П. И. Чајковски – Увертира 1812 (крај)
- А. Парт – Cantus in memoriam Benjamin Britten
- И. Стравински – Петрушка
- Х. Берлиоз – Фантастична симфонија (5. став епизода *Dies Irae*)

Ксилофон

- И. Стравински – Петрушка
- К. Сен-Санс – Danse macabre

Бич

- М. Равел – Концерт за клавир in G

Оргуље

- Ј. С. Бах – Токата и фуга де-мол BWV 565
- Ф. Пуланк – Концерт за оргуље
- Р. Штраус – Тако је говорио Заратустра

Там-там

- П. И. Чајковски – Шеста симфонија (4. став)
- И. Стравински – Петрушка

- М. Равел – Моја мајка гуска (епизода *Царица пагода*)

Кастањете

- М. Глинка – Арагонска хота
- Н. Римски-Корсаков – Шпански капричо
- Ж. Бизе – Кармен
- С. Мокрањац – Четврта руковџ
- К. Дебиси – Иберија

Перкусије

- К. Орф – Кармина бурана

КОНТРАПУНКТ

III разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Сagleдавање историјског развоја контрапункта

Оспособљавање за усавршавањем рада на вокалном контрапункту Оспособљавање за усавршавањем рада на инструменталном контрапункту Упознавање са барокном инструмнеталном полифонијом

ЗАДАЦИ

Развијање способности за сгледавањем историјског развоја контрапункта Развијање способности рада на вокланом контрапункту

Развијање способности разликовања врста имитације Развијање способности рада на инструменталном контрапункту Изучавање тоналног плана фуге

Развијање способности рада на барокној инструмнеталној полифонији

ОСНОВИ ВОКАЛНОГ КОНТРАПУНКТА

- Историјски развој контрапункта.
- Модуси - врсте и каракте ристике.
- Контрапунктска мелодија.
- Кантус фирмус.

ДВОГЛАСНИ КОНТРАПУНКТ ВОКАЛНОГ СТИЛА

- Дисонанце и консонанце у двогласу. Каденце двогласног става.
- Мешовити контрапункт (флоридус) - обликовање мелодије у флоридусу и њене ритмичко-метричке особености; третман дисонанце у флоридусу.
- Слободан двогласни став.
- Комплементарни ритам.

ИМИТАЦИЈА

- Појам и врсте имитације.
- Интервал имитације.
- Преображај одговора у имитацији - инверзија, аугментација, диминуција, ре троградни одговор.

ТРЕТМАН ТЕКСТА У ВОКАЛНОМ КОНТРАПУНКТУ

- Израда двогласног полифоног става са текстом.

ТРОГЛАСНИ ПОЛИФОНИ СТАВ

- Карактеристике трогласног става.
- Сазвучја и каденце у трогласу.
- Флоридус у трогласу.
- Примена дисонанце (консонантна кварта, паразитска дисонанца).
- Трогласни став са два флоридуса на кантус фирмус.
- Имитациони трогласни став, са текстом.

ВОКАЛНИ ПОЛИФОНИ ОБЛИЦИ

- Канон (појам и врсте). Техника израде канона; израда једноставнијих примера.
- Мотет - аналитички, а практично по један одсек мотета на дати текст, у двогласу и у трогласу.

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Писмени испит:

израда једног одсека трогласног мотета на дати текст.

Усмени испит:

а) два питања из пређеног градива;

б) анализа једног мотета - у основним потезима.

IV разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Сагледавање историјског развоја контрапункта

Оспособљавање за усавршавањем рада на вокалном контрапункту

Оспособљавање за усавршавањем рада на инструменталном контрапункту
Упознавање са барокном инструменталном полифонијом

ЗАДАЦИ

Развијање способности за сгледавањем историјског развоја контрапункта
Развијање способности рада на вокалном контрапункту

Развијање способности разликовања врста имитације
Развијање способности рада на инструменталном контрапункту
Исучавање тоналног плана фуге

Развијање способности рада на барокној инструменталној полифонији

ОСНОВИ ИНСТРУМЕНТАЛНОГ КОНТРАПУНКТА

- Стилско-историјске разлике између вокалног (строгог) и инструменталног (слободног) стила полифоније.
- Мелодика, ритмика и метрика инструменталног контрапункта.
- Хармонска основа и стил барокне полифоније.
- Третман дисонанце у барокној полифонији. Израда стилске мелодије барокно-полифоног типа, различитих ритмичких профила.

ДВОГЛАСНИ ИНСТРУМЕНТАЛНИ ПОЛИФОНИ СТАВ

- Представљање хармонске основе двозвучима.
- Израда слободног двогласног става.
- Врста имитације у барокној полифонији - аналитички и практично (у октави, у квинти, у тоналној инверзији).
- Канон - врсте и технике; практична израда у октави.
- Обртајни контрапункт - практично у октави, остали информативно; смисао и примена обртајног контрапункта.
- Секвенца у контрапунктским облицима - аналитички и практично.

ИНВЕНЦИЈА

- Облик и тонални план инвенције.
- Двогласна инвенција - практично једна до две целе инвенције.
- Трогласна инвенција - аналитички.

ВИШЕГЛАСНИ ИНСТРУМЕНТАЛНИ СТАВ

- Хармонске, мелодијске и ритмичке карактеристике вишегласног полифоног става.
- Практична израда трогласног става, без примене имитације.
- Троструки обртајни контрапункт - аналитички.

ФУГА

- Облик и тонални план фуге.
- Одговор - реалан, тоналан, модулирајући.
- Контрасубјект - све и практично.
- Експозиција фуге - практично, трогласна.
- Проширена експозиција и контра- експозиција.
- Међуставови у фути.
- Спроводни и завршни део фуге.
- Стрета и орглпункт (педал).
- Фуга са две или више тема (типови фуге - без улажења у појединости).
- Примена фуге.
- Фугато (аналитички).

ОБЛИЦИ БАРОКНЕ ИНСТРУМЕНТАЛНЕ ПОЛИФОНИЈЕ - ИНФОРМАТИВНО

- Прелудијум, корална предигра, токата, фантазија, ричеркар.

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Писмени испит:

израда експозиције трогласне фуге на задату тему, са тоналним одговором, без великог међустава;

Усмени испит:

а) два питања из пређеног градива;

б) анализа једноставније трогласне или четворогласне фуге Ј. С. Баха.

ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈА

I разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Етномузикологија је да код ученика развије знања и вештине које доприносе разумевању основних појмова етномузикологије, да их упозна са карактеристикама вокалне, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике, као и да формира однос према музичком наслеђу.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- објасни друштвено-историјски и културолошки контекст у коме су се стекли услови за развој етномузикологије у свету;
- издвоји значајна открића која су утицала на развој етномузикологије;
- наведе сличности и разлике између етномузикологије и сродних дисциплина;
- објасни различите теоријске оријентације у етномузикологији;
- објасни допринос српских композитора 19. и прве половине 20. века за развој етномузикологије у Србији;
- звучно разликује различите врсте хетерофоније;
- звучно препознаје старије и новије двогласно певање;
- покаже на карти територијалне целине у Србији у којима је заступљена једногласна и/или вишегласна вокална пракса;
- наведе разлике према којима је извршена општа класификација традиционалних музичких инструмената;
- наведе функцију и репертоар идиофоних и мембранофоних инструмената;
- звучно разликује идиофоне и мембранофоне инструменте;
- упоређи доживљаје при слушању традиционалне и уметничке музике.

ОБЛАСТ/ТЕМА

РАЗВОЈ ЕТНОМУЗИКОЛОШКЕ ДИСЦИПЛИНЕ

- Етномузикологија – појам и дефиниције.
- Проналазак фонографа и центсистем.
- Оснивање архива и институција.
- Теренска истраживања.
- Антрополошка и музиколошка оријентација.
- Сродне дисциплине етномузикологији – етнокореологија, етнологија-антропологија, музикологија, социологија, народна књижевност дијалектологија...
- Развој етномузикологије у свету.
- Развој етномузикологије у Србији.

ВОКАЛНА ТРАДИЦИЈА СРБИЈЕ

- Народна песма – појам и класификација.
- Појам „глас“ у српском народном певању и црквеном појању.
- Вокална традиција у Србији:
- Једноглас
- Вишеглас:

- Старије сеоско двогласно певање
- Новије сеоско двогласно певање.

ИДИОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ

- Општа класификација традиционалних музичких инструмената.
- Идиофони инструменти - класификација према начину добијања звука:
 - непосредним ударањем: клепало, звона, кастањете од кукурузног стабла;
 - посредним ударањем: чегрталка;
 - трзањем: дромбуља;
 - превлачењем, стругањем, трљањем: ћемане од кукурузног стабла;
 - трескањем: деф, звечке.

МЕМБРАНОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ

Класификација према начину добијања звука:

- ударањем: даире, дарабука, деф, тупан, тапан, гоч, тимбелек;
- трењем: бегеш, ћупа.

II разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Етномузикологија је да код ученика развије знања и вештине које доприносе разумевању основних појмова етномузикологије, да их упозна са карактеристикама вокалне, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике, као и да формира однос према музичком наслеђу.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- разликује обредну и обичајну вокалну праксу;
- наведе различите музичке жанрове обредне и обичајне вокалне праксе;
- звучно разликује песме календарског циклуса;
- наброји територијалне целине у Србији у којима је заступљена обредна и обичајна вокална пракса;
- наведе елементе потребне за анализу мелопоеетских облика;
- разликује према грађи аерофоне дувачке инструменте;
- наведе функцију и репертоар који се изводи на аерофоним инструментима;
- покаже на карти територијалне целине у Србији у којима су заступљени аерофони дувачки инструменти;
- звучно разликује сваки аерофони дувачки инструмент;
- наброји сличности и разлике кордофоних инструмената који се јављају на простору бивше Југославије;
- звучно препозна све инструменталне традиционалне ансамбле у одслушаним примерима;
- упореди доживљаје при слушању традиционалне и уметничке музике;
- објасни мотиве и друштвено-историјски оквир за појаву новокомпоноване музике у Србији;
- објасни феномен World music у Србији;
- критички просуђује нове музичке појаве у друштву.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ОБРЕДНА И ОБИЧАЈНА ВОКАЛНА ПРАКСА

- Синкретизам у обредно-обичајној вокалној пракси.
- Коледарске песме.
- Лазаричке песме.
- Песме за обредно љуљање.
- Ђурђевданске песме.
- Краљичке песме.
- Додолске песме.
- Крстоношке песме.
- Маткање.
- Јеремијске песме.
- Седењкарске песме.
- Жетварске песме.
- Успаванке и стрижбарске песме.
- Свадбене песме.
- Тужбалице.
- Анализа мелопоетских облика: врста стиха, облик, метроритам, тонски низови, каденце.

АЕРОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ

Једноставни аерофони инструменти: бич, зујача, чигра.

Дувачки аерофони инструменти:

1. Инструменти са кружним бридом:
 - отворени с оба краја: кавал, шупељка.
 - отворен на горњем крају (тип Панове свирале): дудурејш.
 - инструменти са прорезом и бридом: фрула, двојнице, цевара, окарина.
2. Инструменти са ударним језичком:
 - једноструким: дипле, гајде.
 - двоструким: зурле, сопиле.
2. Инструменти са левкастим наусником: рикало (бушен), лимене трубе.

КОРДОФОНИ ТРАДИЦИОНАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ

Класификација према начину добијања звука:

- трзањем (окидањем) жице: Тамбуре у Војводини, ћителија, шаргија, саз;
- гуђењем (превлачење гудалом): гусле, лира, лијерица, ћемане, виолина;

ИНСТРУМЕНТАЛНИ АНСАМБЛИ

- Тамбурашки ансамбли.
- Трубачи.
- Палкари.
- Ансамбли фрулаша.

НОВОКОМПОНОВАНА И ПОПУЛАРНА МУЗИКА

- Новокomпoнoвaнa музика.
- World music.

III разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Упознавање ученика са развојем етномузикологије

Развијање способности за правилном употребом тремина фолклор, музички фолклор, етномузикологија

Развијање способности за разликовање звучних карактеристика воклане, инструментарне и вокално-инструментарне традиционалне музике

Развијање способности за разликовање и уочавање карактеристика српске традиционалне музике као и карактеристике музике осталих Балканских народа

ЗАДАЦИ

Рад на упознавању ученика са развојем етномузикологије

Рад на развијању способности за правилном употребом тремина фолклор, музички фолклор, етномузикологија

Рад на развијању способности за разликовање звучних карактеристика воклане, инструментарне и вокално-инструментарне традиционалне музике

Упознавање са публикованом и дискографском архивом

Рад на развијању способности за разликовање и уочавање карактеристика српске традиционалне музике као и карактеристике музике осталих Балканских народа

Рад на анализи записа српске традиционалне музике

УВОД

- Етномузикологија као наука о музичком фолклору - развој у свету и код нас, први фонограф, центсистем; институције где се проучава народна музика; публикације, дискографија, архиви.

ФОЛКЛОР

- Појам, дефиниција. Сродне науке - фолклористика, етнологија.
- Музички фолклор - подела према акустичким изворима: вокална, вокално-инструментарна и инструментарна музика.
- Остале научне дисциплине: органологија, етнокореологија.

ВОКАЛНА МУЗИКА

- Народна песма - појам, настанак, варијанте.
- Класификације народних песама по разним критеријумима - намена, књижевне врсте, календар.
- Синкретизам као важна особеност вокалне традиције.
- Појам „глас" у српском народном певању и црквеном појању.
- Вокална традиција у Србији: једноглас, вишеглас.
- Старије сеоско двогласно певање.
- Новије сеоско двогласно певање.

ИНСТРУМЕНТАЛНА МУЗИКА

- Народни инструмент као човекова „продужена рука".
- Општа класификација народних музичких инструмената.

- Аерофони инструменти.

ЛИТЕРАТУРА И ПОМАГАЛА

- Д. Големовић: Етномузикологија, уџбеник за средњу музичку школу
- Д. Девић: Етномузикологија, скрипте I - III, Београд 1977. Низ етномузиколошких радова о разним проблемима из ет- номузикологије
- Дискографија наше народне музике, аудио и видео матери- јал из исте области

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Усмени испит са три питања из пређеног градива

IV разред (*1 час недељно, 33 часа годишње*)

ЦИЉЕВИ

Упознавање ученика са развојем етномузикологије

Развијање способности за правилном употребом тремина фолклор, музички фолклор, етномузикологија

Развијање способности за разликовање звучних карактеристика воклане, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике

Развијање способности за разликовање и уочавање карактеристика српске традиционалне музике као и карактеристике музике осталих Балканских народа

ЗАДАЦИ

Рад на упознавању ученика са развојем етномузикологије

Рад на развијању способности за правилном употребом тремина фолклор, музички фолклор, етномузикологија

Рад на развијању способности за разликовање звучних карактеристика воклане, инструменталне и вокално-инструменталне традиционалне музике

Упознавање са публикованом и дискографском архивом

Рад на развијању способности за разликовање и уочавање карактеристика српске традиционалне музике као и карактеристике музике осталих Балканских народа

Рад на анализи записа српске традиционалне музике

- Народно певање у Црној Гори. Народно певање у Хрватској.
- Народно певање у Босни и Херцеговини.
- Народно певање у Македонији.
- Народно певање на Балкану - Бугарска, Грчка, Албанија.
- Градска фолклорна музика.
- Новокомпонована народна музика.
- Народни музички инструменти: идиофони, мембранофони и кордофони.
- Инструментални ансамбли.
- Вокално-инструментална традиција: певање уз гусле.
- Анализа мелопоеетских облика - стих, облик, каденце, ритам, тонски низови.

ЛИТЕРАТУРА И ПОМАГАЛА

- Д. Големовић: Етномузикологија, уџбеник за средњу музичку школу

- Д. Девих: Етномузикологија, скрипта I - III, Београд 1977. Низ музичкофолклорних монографија и етномузиколошких радова о разним проблемима из области етномузикологије Дискографија наше народне музике и музике балканских народа, аудио и видео материјал из исте области

ЗАХТЕВИ НА ГОДИШЊЕМ ИСПИТУ

Усмени испит са два питања из пређеног градива и једном мелопоетском анализом народне песме.

ИСТОРИЈА МУЗИКЕ

II разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉ учења Историје музике је да код ученика развије свест о значају и улози музике кроз развој цивилизације и друштва, да на основу стечених знања подстакне ученике на стваралачко и критичко мишљење, развије естетске критеријуме у циљу формирања одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа и даљег професионалног и личног развоја.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања;
- демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема;
- препозна обрађене музичке стилове и жанрове према сновним карактеристикама;
- препозна утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ...);
- препозна музику различитих народа Старог века;
- уочи сличности и разлике између ранохришћанске, православне и римокатоличке духовне музике;
- сагледа улогу музике у средњовековној Србији у односу на музику византијске и грегоријанске традиције средњег века;
- разликује ренесансну полифонију од средњовековног вишегласја;
- уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе;
- разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике до краја барока;
- објасни настанак и развој опере и њен синкретички карактер;
- препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника ренесансе и барока;
- анализира начине коришћења изражајних средстава, у одабраним музичким примерима, из различитих култура, стилова и жанрова;
- презентује развој музичких инструмената и облика закључно са бароком;
- повеже музичке облике са извођачким саставом;
- уочава, у свакој од епоха, међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима;

- објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности (музика и политика/друштво; технологија записивања и штампања нота; физичка својства инструмената; температура и заједничко свирање);
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво;
- разматра како универзални језик уметности доприноси уважавању мултикултуралности и интеркултуралне сарадње;
- дискутује о сличностима и разликама у култури, историјским стилевима, идејама и начинима изражавања водећих уметника;
- дискутује о томе како уметничка баштина доприноси стварању културног идентитета и развоју друштва;
- извештава о посетама или учешћу у дешавањима у институцијама културе (радионице, акције...).

ОБЛАСТ/ТЕМА

МУЗИКА ПРЕТКЛАСНОГ ДРУШТВА И СТАРОГ ВЕКА

- Корени музике и њена улога у преткласном друштву.
- Музика Словена
- Музика старих источних народа – улога, заједничке карактеристике, специфичности
- Музика античке Грчке и Рима (улога, карактеристичне врсте музике и инструменти, Грчка трагедија, музичка теорија)

Слушање - избор

- Снимци традиционалне музике разних народа, племенских заједница и етничких група.
- Традиционална музика народа Блиског и Далеког истока, античке Грчке и Рима (на реконструисаним инструментима, солистичко и хорско/унисоно певање, видео снимци традиционалног позоришта Кине и Индије).

МУЗИКА СРЕДЊЕГ ВЕКА

- Ранохришћанска, предгрегоријанска музика.
- Музика у Византији
- Развој црквене музике у средњовековној Србији.
- Грегоријански корал. Промене грегоријанског корала (секвенце, тропе).
- Рани облици вишегласја у духовној музици од 9. до 13. века (органум, дискант, мелизматични органум, гимел, кондуктус, мотет) и *Нотрдамска* школа – Леонин, Перотин.

Световна музика средњег века:

- народна (путујући музичари – жонлери, шилмани... ваганти и голијарди) и
- дворска (трубадури, трувери, минезенгери).
- Карактеристике световне музике у средњовековној Србији.
- Средњовековна теорија и нотација.

Слушање – избор.

- Амброзијанско певање, Грегоријански корал, секвенце, тропе
- Византијско певање. Српска црквена музике (кир Стефан Србин).
- Рани облици вишегласја од 9. до 13. века.

Световна музика – примери инструменталне и вокалне музике (народна и дворска):

- канон *Лето је дошло (Sumer is icumen in)*,
- Рамбо де Вакера -*Календа маја*,
- Адам де ла Ал – *Игра о Робену и Мариони*;

- избор из стваралаштва минезенгера;
- избор из збирке *Carmina burana*;
- световна музика у Србији (према записима Косте Манојловића и Живојина Станковића).

МУЗИКА РЕНЕСАНСЕ

Три века великих достигнућа у уметности (14,15,16. век) - развој духовног и световног вишегласја:
Арс Нова у Француској и Италији (проторенесанс 14.век)

- облици (миса, мотет, рондо)
- представници (Г. де Машо, Ф. де Витри).

Рана ренесанса у фламанским земљама (франко-фламманска школа, 15.век)

- облици (миса, мотет, шансон)
- представници (Дифај, Окегем, де Пре).

Стилске карактеристике ренесансе у уметности.

Ренесанса у Италији, Француској и Енглеској 16. века:

- облици (мадригал, мадригалска комедија, шансон);
- представници (Л. Маренцио, Ђ. да Веноза, А. Бјанкијери, О. Веки, К. Жанекен, енглески мадригалисти).

Протестански корал у Немачкој.

Музика контрареформације:

- Ђ. П. да Палестрина.

Орландо ди Ласо.

Инструментална музика ренесансе:

- Венецијанска школа
- Енглески вирциналисти.

МУЗИКА РЕНЕСАНСЕ

Слушање – избор из духовног и световног опуса стваралаца

Арс Нова у Француској и Италији (проторенесанс 14.век)

- Г. де Машо: Миса *Нотр Дам*; рондо *Мој крај је мој почетак*;
- Ф. Де Витри – мотети.

Рана ренесанса у фламанским земљама (франко-фламманска школа, 15.век):

- Г. Дифај,
- Ј. Окегем: мотет *Део грациас*,
- Ж. де Пре: миса, фротол *Цврчак*.

Ренесанса у Италији, Француској и Енглеској 16. века:

- Л. Маренцио: (*Зефино торна*);
- Ђ.да Веноза: хроматски мадригал;
- К. Жанекен: *Битка код Марињана*, *Певање птица*;
- О. Веки: *Старачко лудовање* (одломци).

Музика контрареформације:

- Ђ. П. да Палестрина: *Миса папе Марчела* (одломак); мотети.
- Орландо ди Ласо: *Ласо: Матона миа кара*, *Ехо*, избор из мотета.

Инструментална музика ренесансе:

- Ђ. Габриели: *Соната пиан е форте*;
- избор из дела енглеских вирциналиста: В. Берд, Т. Морли.

МУЗИКА БАРОКА

Стилске карактеристике барокне музике и периодизација барока у музици.

Развој опере у 17.веку у Италији, Француској, Немачкој и Енглеској.

Италија:

- Фиренца (Фирентинска камерата)
- Венеција (К.Монтеверди),
- Рим (С. Ланди),
- Напуљ (А. Скарлати).

Француска:

- Ж. Б. Лили: лирска трагедија.

Немачка:

- Хамбург: Р.Кајзер.

Енглеској:

- Х. Персл.

Развој вокално-инструменталних облика у бароку:

- кантата,
- ораторијум
- пасија,
- миса.

Развој инструменталних облика:

- барокна свита,
- барокна соната,
- барокни концерт,
- полифони облици: пасакаља, чакона и фуга.

Најзначајнији представници музике зрелог и позног барока:

- А. Корели,
- А. Вивалди,
- Ј. С. Бах (биографски подаци и периодизација стваралаштва, преглед вокално-инструменталног и инструменталног стваралаштва)
- Г.Ф. Хендл (биографски подаци и преглед стваралаштва – опере, ораторијуми, инструментална дела).

МУЗИКА БАРОКА

Примери за слушање

Развој опере у 17.веку у Италији, Француској, Немачкој и Енглеској.

- К.Монтеверди
- С. Ланди
- А. Скарлати
- Ж. Б. Лили
- Х. Персл

Најзначајнији представници музике зрелог и позног барока:

- А. Корели (сонате, *Божји*ни кончерто-гросо оп.8)
- А. Вивалди (концерти оп.3, 8; *Глорија*)
- Ј. С. Бах:
 - вајмарски период *Токата и фуга* де-мол. *Пасакаља и фуга* це-мол,

- кетенски период инструктивна дела за чембало (инвенције, свите), сонате и/или концерти за виолину, виолончело, Прелудијум и fuga из збирке *Добро темперовани клавир*, *Бранденбуршки концерт* бр.2 или 5, *Свита ха-мол*;
- лајпцишки период духовне кантате *Снажна тврђава је наш бог*, световна *Кантата о кафи*, Кирије из *Мисе ха-мол*, одломци из Пасије по Матеју (почетни, завршни хор, арија алта, наступи Христа); *Италијански концерт* (1. став), *Свита бр.3* Де-дур (Арија).
- Г. Ф. Хендл: Опере: *Риналдо (Caro sposa)*; *Јулије Цезар (Va tacito e nascosto, Da Tempeste)*; *Ксеркс (Ombra mai Fu)*; одломци из ораторијума (*Месија* – арије и хорови); инструментална дела: оркестарске свите *Музика на води* или *Музика за ватромет*; *Концерт за оргуље* (оп.4).

III разред (3 часа недељно, 105 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Оспособљавање на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу

Подстицање корелације са осталим музичким предметима

Усавршавање способности за класификацију периода музичке историје Развој на стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе

Развој и усвајавање на познавању музичке литературе

ЗАДАЦИ

Рад на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу Рад на подстицању корелацији са осталим музичким предметима.

Унапређивање способности за класификацију периода музичке историје Унапређивање знања о стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе Рад на унапређивању познавања музичке литературе

БАРОК

- Стилске карактеристике барока. Настанак опере. Фирентинска камерата. Монтеверди. Опера у Венецији и Напуљу. Француска лирска трагедија и Лили. Немачка и енглеска опера XVII века. Духовна музика барока. Инструментална музика XVII и XVIII века: Фрескобалди, Букстехуде, Корели, Вивалди.
- Врхунски представници барока: Ј. С. Бах и Г. Ф. Хендл (аналитички приказ свих жанрова и етапе ових стваралаца).
- На прелазу између барока и класике: Тартини, Купрен, Д. Скарлати.
- Дела за слушање: избор из стваралаштва Монтевердија, италијанских и француских оперских мајстора. Избор из дела Фрескобалдија, Букстехудеа, Корелија и Вивалдија.
- Бах: избор из вокално-инструменталног стваралаштва - „Пасија по Матеју", Миса ха-мол, световне и духовне кантате, избор из музике за чембало: Француске, Енглеске свите, „Добро темперовани клавир" и др. Избор из камерног и оркестарског стваралаштва. Један виолински концерт (по избору), један концерт за чембало (по избору). Бранденбуршки концерти, оркестарске свите (ха-мол, Де-дур). Оргуљска дела.
- Хендл: избор нумера из ораторијума, ораторијум „Месија", Кончерта гроса ор. 3 и ор. 6, оргуљски концерти (избор), свите „Музика на води", „Музика за ватромет", избор из оперског стваралаштва.
- Избор из музике Тартинија, Купрена и Скарлатија (сонате).

ПРЕТКЛАСИКА И КЛАСИКА

- Стилске карактеристике преткласике. Опера серија XVIII века у Италији, Француској - Ж. Ф. Рамо. Опера буфо и опера комик, балада опера и зингшпил. Перголези, Гретри. Глукова ре- форма опере.
- Манхајмска, бечка и берлинска школа.
- Стилске карактеристике класике. Музичка класика: Ј. Хајдн, В. А. Моцарт, Л. В. Бетовен
- (аналитички приказ свих кључних жанрова ових стваралаца).
- Дела за слушање: избор из оперског стварања (Перголези, Глук: „Орфеј и Еуридика“, „Алчеста“), избор из дела манхајмских мајстора и Бахових синова.
- Хајдн: избор из симфонија, са акцентом на последње, „Лондонске“, избор из камерног стваралаштва, избор из концерата (Ес- дур за трубу), један виолински, један клавирски, избор из клавирских соната, најзначајнији делови из ораторијума „Стварање света“ или „Годишња доба“.
- Моцарт: избор појединих одломака из опере „Фигарова женидба“, „Дон Ђовани“, „Чаробна фрула“ (видео снимци), избор симфонија: Ес-дур, ге-мол, Це-дур, избор из клавирских соната, из камерног стварања, Серенада. Дивертименто „Мала ноћна музика“, избор из концерата за разне инструменте, Реквијем (одломци).
- Бетовен: пресек кроз свих девет симфонија, пресек кроз клавирске сонате из сва три стваралачка периода, одабрани квартети из сва три стваралачка периода, једна виолинска соната („Пролећна“, „Кројцерова“), избор из концертног стварања, пресек кроз клавирске концерте, Виолински концерт Де-дур, Миса солемис (одломци).

РОМАНТИЗАМ I

- Стилске карактеристике романтизма. Рани романтизам: Шуберт, Менделсон, Шуман, Шопен (или по жанровима: клавирска музика раних романтичара, соло песма, инструментални концерт и развој симфоније).
- Дела за слушање: избор из најзначајнијих дела ранороман- тичне музике за клавир (Шуберта, Менделсона, Шумана, Шопена), соло песме (Шуберта и Шумана), концерата (Менделсона, Вебера, Шопена, Шумана), симфоније (Шуберт, Шуман, Менделсон, детаљна анализа Шубертове „Недовршене“ симфоније).
- Програмска музика. Берлиоз, Лист.

Дела за слушање:

- Берлиоз, детаљна анализа „Фантастичне симфоније“, Лист, соната ха-мол, Концерт за клавир и оркестар Ес-дур, симфонијске поеме (избор), избор из клавирске музике, пресек кроз све три свеске „Године ходочашћа“, рапсодије и др.
- Раноромантична опера у Италији, Француској и Немачкој. Дела за слушање: избор из дела Росинија (нумере и сцене из „Севилског берберина“), Белинија („Норма“) и Доницетија, Ма- јербера и Вебера („Чаробни стрелац“).
- Вагнер, Верди, веристи, француска опера у другој половини XIX века.
- Дела за слушање: избор сцена и пресек музичких драма од „Холанђанина луталице“ до „Парсифала“. Верди: одабране сцене и нумере из опера: „Набуко“, „Риголето“, „Трубадур“, „Травијата“, „Аида“, „Отело“, „Фалстаф“. Реквијем (одломци). Избор из опера Пучинија („Тоска“, „Мадам Батерфлај“), Гуноа („Фауст“), Бизеа („Кармен“, сцене и нумере).

IV разред (2 часа недљно, 66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Оспособљавање на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу

Подстицање корелације са осталим музичким предметима

Усавршавање способности за класификацију периода музичке историје Развој на стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе

Развој и усавршавање на познавању музичке литературе

ЗАДАЦИ

Рад на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу Рад на подстицању корелацији са осталим музичким предметима

Унапређивање способности за класификацију периода музичке историје Унапређивање знања о стваралаштву истакнутих композитора сваке епохе Рад на унапређивању познавања музичке литературе

РОМАНТИЗАМ II

- Немачка инструментална музика друге половине XIX века: Брамс, Брукнер, Малер, Штраус, француска инструментална музика друге половине XIX века - Франк.
- Дела за слушање: избор из клавирског стварања Брамса, избор из симфонија (I-IV), избор из концерата и камерног стварања. Брукнер - избор из симфонија, Те Реиш. Малер: једна симфонија по избору, један циклус соло песама. Штраус: избор из симфонијских поема,
- „Саломеа", игра велова, „Кавалер с ружом". Франк: симфонија де-мол, Прелудијум, корал и фуга, соната за виолину и клавир А-дур (детаљна анализа).
- Националне школе у XIX веку.
- Руска национална школа. Глинка, Петорица и Чајковски. Чешка национална школа - Сметана, Дворжак.
- Шпанска, норвешка и финска музика - Де Фаља, Григ, Сибелијус.

Дела за слушање:

- Глинка, фрагменти из опере „Иван Сусањин", „Руслан и Лјудмила". Бородин - одабране сцене и арије из опере „Кнез Игор", „Богатирска" симфонија, „Из средње Азије". Мусоргски: сцене из опере „Борис Годунов", „Слике са изложбе", избор соло песама. Римски-Корсаков: сцене и арије из познатих опера, „Шехерезада". Чајковски: избор из симфонијског стваралаштва (IV, V и VI симфонија) и из осталих оркестарских дела, избор из концерата, избор сцена из опера „Евгеније Оњегин", „Пикова дама", избор из музике за балете („Лабудово језеро" и др.), избор из камерног и клавирског стварања („Годишња доба").
- Сметана: избор одломака из опере „Продана невеста", избор из циклуса симфонијских поема
- „Моја домовина". Дворжак: симфонија „Из новог света", Словенске игре, Концерт за виолончело.
- Избор из дела Де Фаље, Грига и Сибелијуса.

ИМПРЕСИОНИЗАМ

- Дебиси, Равел, Скрјабин.

Дела за слушање:

- избор из клавирског, камерног, вокалног и оркестарског стваралаштва Дебисија, фрагменти из опере „Пелеас и Мелисанда”.
- Равел: избор из клавирског, вокалног и камерног стваралаштва, Шпанска рапсодија, „Циганин”, „Болеро”, један клавирски концерт.
- Скрјабин: избор из клавирске и симфонијске музике.

СТИЛСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ МУЗИКЕ XX ВЕКА

- Експресионизам, извори и главни представници: Шенберг, Берг и Веберн. Националне школе у музици XX века. Стравински, Барток, Јаначек.
- Неокласицизам у европској музици XX века. Шесторица у Француској. Хиндемит, Прокофјев, Шостакович.
- Стилска стремљења у музици друге половине XX века (од 1945. до данас).

Дела за слушање:

- избор из различитих, репрезентативних жанрова Шенберга, Берга и Веберна,.
- Стравински: одломци из балета „Петрушка”, „Посвећење пролећа”.
- Барток: Музика за ударалке, жичане инструменте и челесту, Концерт за оркестар, избор из гудачких квартета, Алетро барбаро, за клавир.
- Сати: избор из дела за клавир.
- Прокофјев: Класична симфонија, „Ромео и Јулија” (одломци), избор из клавирске музике, концерата и симфонија.
- Шостакович: избор из симфонијске, камерне и клавирске музике.
- Штокхаузен, Булез, Месијен, избор из стваралаштва.

(Савремена дела, ако је то могуће, слушати у живом извођењу, на фестивалима ове врсте музике).

НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА МУЗИКЕ

IV разред (1 час недељно, 33 часа годишње)

ЦИЉЕВИ

Оспособљавање на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу

Подстицање на корелацији са осталим музичким предметима Сагледавање стваралаштва истакнутих композитора сваке епохе Усавршавање познавању музичке литературе

ЗАДАЦИ

Рад на разликовању различитих музичких карактеристика у односу на временску динстанцу

Унапређивање рада на корелацији са осталим музичким предметима

Унапређивање сазнања стваралаштва истакнутих композитора сваке епохе Унапређивање познавања музичке литературе

ИЗВОРИ И КОРЕНИ СРПСКЕ МУЗИКЕ

- Почeci музике код Словена. Српска средњовековна музика, световна и духовна. Турски период (XV - XVIII век).

ПОЧЕЦИ ГРАЂАНСКЕ МУЗИКЕ - XVIII ВЕК РОМАНТИЗАМ У СРПСКИМ ЗЕМЉАМА

- Музика у Милошевој Србији. Претходници Корнелија Станковића. Корнелије Станковић и почеци романтизма.
- Даворин Јенко и чешки музичари у Србији XIX века.
- ЈОСИФ МАРИНКОВИЋ
- СТЕВАН МОКРАЊАЦ
- ВОЈВОЂАНСКИ МУЗИЧАРИ ПЕРИОДА РОМАНТИКЕ
- Исидор Бајић

СРПСКА МУЗИКА НА ПРЕЛАЗУ У XX ВЕК

- Бинички, Крстић, Јоксимовић. МУЗИКА XX ВЕКА
- Први модерни правци XX века. Коњовић, Милојевић, Христић, Славенски. Стојановић, Пауновић, Манојловић.
- Настављачи националног смера: Тајчевић, Живковић, Настасијевић, Бандур, Вукдраговић. Представници европске модерне у међуратном периоду (прашка група): Логар, Милошевић, Чолић, Ристић, Марић, Вучковић, Рајичић.
- Тенденције у српској музици после II светског рата. Јосиф, Радић, В. Мокрањац, Обрадовић, Радовановић, Максимовић, Деспић, Озгијан, З. Христић, М. Михајловић, Јевтић, Куленовић, Трајковић, Ерић, Хофман.

Дела за слушање:

- избор из записа срењевековне музике. Шлезингер: Игре за оркестар. Станковић: избор дела за клавир, („Што се боре мисли моје“), обраде народних мелодија за хор, избор из духовне музике (Литургија). Јенко: Увертира „Косово“, избор из хорске музике. Толингер: „Листићи“ за клавир, „Косовка“ за хор и оркестар (одломци). Маринковић: избор из соло песама, хорова и Кола, избор из духовне музике. Мокрањац: анализа Руковети, Козара и Приморских напјева, избор из духовне музике (Литургија, Опело) и др. И. Бајић избор из клавирске музике, соло песама и хорова. Би-нички: одломци из опере „На уранку“, избор из хорске музике.
- Коњовић: преглед опера (од „Кнеза од Зете“ до „Отаџбине“), сцене и одломци из „Коштане“, избор из соло песама, хорске музике („Враголан“), избор из камерне музике. Симфонија це- мол.
- Милојевић: избор из соло песама, клавирске музике и хорске музике („Муха и комарац“), Интима за гудачки оркестар, балет „Собарева метла“, одломци.
- Христић: одломци из балета „Охридска легенда“, избор из соло песама, хорова. Опело у бе-молу, ораторијум Васкресење (одломци).
- Славенски: Балканофонија, Соната религиозна, избор из хорова („Вода звира“), квартети („Песме моје мајке“), Симфонија оријента (одломци).
- Стојановић: минијатуре за виолину и клавир, избор из виолинских концерата.
- Тајчевић: избор из соло песама и хорова („Четири духовна стиха“), избор из клавирске музике (Балканске игре). Живковић: избор из хорске музике. Настасијевић: одломци из опере
- „Ђурађ Бранковић“. Вукдраговић: кантате („Светли гробови“), вокална лирика (избор). Логар: нумера из опере „Покондирена тиква“ и балета „Златна рибица“. Милошевић: избор из дела. Ристић: избор из симфонија (II и VIII). Марић: одломци из „Песама простора“ и

Византијског концерта. Рајичић: 3. Клавирски концерт, одломци из опере „Симонида“, избор из минијатура за клавир.

- Јосиф: Сновиђења. Радић: Списак, одломак из кантате „Ћеле кула“. В. Мокрањац: одломци из симфонија, избор из клавирске музике („Одјеци“). Обрадовић: Микросимфонија, одломак из Концерта за виолончело. Деспић: избор из клавирске музике. Радовановић: одломак из Аудиоспацијала. Максимовић: избор из вокалне музике. Михајловић: Ноктурни, „Шта сањам“. Трајковић: Арион за гитару и гудаче. Куленовић: Буги за клавир и оркестар. Јевтић: избор из концертантне музике. Ерић: Cartoon.

ХОР

I, II разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Хор је да код ученика развије знања и вештине потребне за извођење дела хорске литературе и да кроз музичко искуство подстиче оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ, развијање креативности и формирање стваралачког и критичког мишљења.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- користи стечена теоретска знања приликом читања и интерпретације музичког дела;
- примењује правилну вокалну технику и јасну дикцију;
- комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику;
- прати диригента;
- интонира чисто у току извођења;
- активно учествује у уобличавању уметничког дела кроз интерпретацију;
- учествује на јавним наступима у школи и ван ње;
- поштује договорена правила понашања у ансамблу;
- користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

Законитости које владају у хорском ансамблу:

- врсте,
- карактеристике,
- организација хорова.

Вокална техника:

- правилно држање тела
- дисање,
- правилна импостација,
- вокализе.

Интонација артикулација, дикција и хармонски слух –усавршавање кроз техничке вежбе и извођење композиција.

Тимски рад и јединство ансамбла.

Комуникација са диригентом.

Слушање дела хорске музике.

Музички бонтон – понашање на сцени.

Хорска литература – дела различитих епоха и карактера.

ЛИТЕРАТУРА

- Стеван Стојановић Мокрањац: Три песме по певању Вука Караџића; Две народне песме из XVI века (И кличе девојке; Када ми се Радосаве); Четири обредне кајде; Опело - делови; Акатист Богородици; Литургија Св. Јована Златоустог (и за трогласни женски хор) - делови; Тебе Бога хвалим; Руковети (II, IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIV, XV);
- П. Коњовић: Три женска хора са клавиром оп.11 (Ој за гором; Орошен ђердан; Враголан);
- С. Бинички: Литургија и Опело - делови;
- Ј. Славенски: Вода звира; Две народне; Народне из Србије;
- К. Манојловић: Север дува; Три женска хора; Литургија и Опело – делови;
- М. Тајчевић: Додолске песме (за женски хор); Литургија – делови;
- И. Бајић: Српкиња;
- В. Илић: Запис из 1492 (за женски хор);
- К. Бабић. Три мадригала, само мало другачија; Соса и сат (за женски и мешовити хор); Жабља идила; Разбрајалице (за женски и мешовити хор);
- Р. Петровић: Мадригал; Четири минијатуре (за женски хор);
- М. Кузмановић: Тројанац
- Дела В. Илића, М. Тајчевића, Д. Максимовића, М. Живковић, Д. Деспића, А. Вујића, Д. Големовића и др.
- Дела полифоне фактуре: О. ди Ласо, Палестрина, Монтеверди, Маренцио, Гастолди, де Виторија, Веки, Феста...
- Духовна и световна дела следећих композитора: Кедров, Касторски, Чајковски, Рахмањин, Чесноков...
- Бах, Моцарт, Брамс, Шуберт, Росини, Пуланк...
- Д. Шуплевски, П. Љондев, З. Кодаљ, Ф. Кутев, Ж. Фирфов, Т. Скаловски, Д. Христов...и дела сличне тежине.

Јавни наступи:

Концерт поводом Дана школе, прослава школске славе Св.Сава, домаћа и међународна такмичења и фестивали, сарадња са другим школама, наступи у школи и ван ње.

Обавезни минимум: један јавни наступ.

III, IV разред (2 часа недељно, 70/66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Анимирање и оспособљавање ученика за групно музицирање.

Усаглашавање индивидуалног извођења са захтевима певања у групи.

Усавршавање интонације и артикулације свих ученика у свим видовима групног музицирања.

Развијање перцепције слушања осталих чланова у групи..

Развијање жеље за радом и остварањем успеха у групи.

ЗАДАЦИ

Рад на унапређивању способности за савладавање тежих композиција хорске литературе. Рад на усаглашавању индивидуалног извођења са групним музицирањем.

Рад на оспособљавању усаглашавања интонације и артикулације са осталим члановима хора. Рад на усавршавању вокалне технике.

Рад на усавршавању правилног дисања и импостацији.

Хор се формира од ученика сва четири разреда па је и програм јединствен, али се само разликује годишњи фонд часова.

Вежбама правилног дисања и импостације ученике упознавати са основним елементима хорске вокалне трехнике.

Смисао за чистоту интонације, прецизан ритам, музичку фразу, хармонију, полифонију, агогичко и динамичко нијансирање развијати не само интерпретацијом појединих дела већ и техничким вежбама.

Зајдничким слушањем и колективним музицирањем инсистирати на тимском раду и јединству ансамбла.

Упознавати ученике са домаћом и страном хорском литературом и оспособљавати их за наступе, као професионалне певаче, на концертима.

ЛИТЕРАТУРА

- Б. Шпилер: Уметност соло певања
- Стеван Мокрањац: Руковет II, VI, VII, VIII, IX - лакше Стеван Мокрањац: Руковети III, V, X, XI, XV - теже Стеван Мокрањац: Приморски напјеви - женски и мешовити Стеван Мокрањац: Литургија - ставови: Свјати Боже, Тебепојем, Свјат, Буди имја господње
- М. Милојевић: Муха и комарац Ј. Маринковић: Задовољна река - са клавиром М. Тајчевић: Магдо - песма из старе Србије К. Манојловић: Север дува, С. Христић: Ставови из Опела бе- мол: Свјати Боже, Амин, Вјечнаја памјат
- К. Бабић: Соса са сатом - женски и мешовити хор К. Бабић: Жабља идила - мешовити хор Поред наведених дела репертоар хора треба да садржи и Химну Св. Сави (обрада К. Бабић или З. Вауда)
- У хорске композиције сличне тежине спадају дела следећих композитора: К. Станковића, И. Бајића, М. Тајчевића, М. Логара, В. Илића, Р. Петровића, Д. Радића, Д. Костића,

СТРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Палестрина, Ласо, Веки, Гастолди, Хаслер, Монтеверди и остали композитори ренесансе ради савладавања контрапунктног хорског става
- Јакобус Галус: Мотети Ј. С. Бах: Корали и Кантате Г. Ф. Хендл: Ораторијуми Перголези: Ј. Хајдн: Ораторијуми, Мисе
- П. Чеснаков: Свјати Боже људи твоја - женски и мешовити хор П. И. Чајковски: Богородице Дјево, Ф. Пуланк: Рг - женски хор Транскрипције хорова из опера класичара и романтичара

ХОРСКЕ ПАРТИТУРЕ

II разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉ учења предмета Хорске партитуре је оспособљавање ученика да правилно прочитају, протумаче и изведу на клавиру хорску партитуру.

ИСХОДИ

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- користи стечена теоретска знања из других предмета у читању и свирању партитуре;
- анализира и свира на клавиру двогласне, трогласне и четворогласне хорске партитуре;
- препозна проблеме и технички прилагоди начин свирања различитим захтевима у партитури;
- чита транспоноване тенорске деонице;
- чита старе кључеве и примени их у пракси;
- чита с листа лакше хорске партитуре;
- користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.

ОБЛАСТ/ТЕМА

СВИРАЊЕ ХОРСКИХ ПАРТИТУРА

- Двогласни и трогласни дечји и женски хорови у једном или два нотна система.
- Трогласни дечји и женски хорови у три нотна система.
- Четворогласни женски, мушки и мешовит хорови у два нотна система.
- Четворогласни хорови у три нотна система
- Четворогласни хорови (женски, мушки, мешовити) у четири нотна система.
- Транспонујућа тенорска деоница-значај вештине читања.
- Стари кључеви.
- Анализа партитуре и повезивање са предметом дириговање.
- Упознавање хорске литературе, дела различитих епоха, карактера и техничких захтева.
- Читање с листа лакших хорских партитура.
- Лакши корали у старим кључевима (3. разред Одсека за музичку теорију)

Минимум програма:

2.разред – 15 композиција различитих епоха и карактера

3.разред – 5 композиција различитих епоха и карактера

ЛИТЕРАТУРА*

Двогласни и трогласни дечји и женски хорови у два система:

- В. Ђорђевић: Хорови у два и три гласа;
- Р. Толингер: Црна ноћи;
- М. Милојевић: Двогласни, трогласни и четворогласни хорови;
- М. Бајшански: Девојачки пркос;
- М. Тајчевић: Народне песме за двогласне и трогласне хорове;
- К. Манојловић: Збирка двогласних и трогласних женских хорова;
- К. Бабић: Двогласне и трогласне хорске композиције

Трогласни и четворогласни женски хорови у 2 система:

- Ст. Ст. Мокрањац: Четири обредне кајде; Приморски напјеви;
- Б. Сметана: Три женска хора;
- К. Манојловић: Три песме из Вардарске градине;
- К. Бабић: Четири песме из Србије;
- С. Рахмањин: Шест хорова оп.15;
- В. Илић: Младост; Запис 1492. година

Трогласни и четворогласни женски хорови у 3 система:

- К. Монтеверди, Палестрина, Феста, Гастолди, Маренцио, Криспинус, анонимни аутори: канцонете, виланеле, мадригали, мотети;
- М. Живковић: Цвеће цафнало;
- Ст. Ст. Мокрањац: Четири обредне кајде

Четворогласни женски хорови у 4 система:

- Ст. Ст. Мокрањац: XIV Руковџ;
- Ђ. Верди: Quattro pezzi sacri (III);

Четворогласни мешовити хорови у 2 система:

- Б. Донати: Канцонета;
- Ђ. Де Марци: Signore delle cime;
- Л. Лео: Libera me;
- Палестрина: O Bone Jesu;
- Ј. Аркаделт: Ave Maria;
- Ј. Галус: Sepulto Domino; Ecce quomodo moritur iustus;
- Г. Ф. Хендл: Canticorum Jubilo;
- Ј. С. Бах: Корали;
- В. А. Моцарт: Ave verum corpus;
- Л. ван Бетовен: Жртвена песма;
- К. Станковић: Литургија – делови
- Ст. Ст. Мокрањац: Леле Стано мори (V руковет)

Мушки хорови у 2 система:

- Ст. Ст. Мокрањац: Литургија Св. Јована Златоустог – делови, Актист;
- Ј. Маринковић: Хеј, трубачу

Мушки хорови у 4 система:

- Ст. Ст. Мокрањац: I Руковет;
- М. Бајшански: Докле улица спи

Мешовити хорови у 3 система:

- К. Станковић: Литургија – делови; Христос воскрес;
- Ст. Ст. Мокрањац: И кличе девојка; Када ми се Радосаве; Црни горо (XI Руковет);
- И. Бајић: Српкиња (*Кнез Иво од Семберије*).

Мешовити хорови у 4 система:

- Ст. Ст. Мокрањац: Руковети; Литургија Св. Јована Златоустог, Опело – делови, Акатист Богородици, О како безаканоје, Тебе одјејущагосја, Статије;
- Ј. Славенски: Вода звира;
- Ј. Маринковић: Оче наш из Литургије;
- К. Бабић: Три мадригала, само мало другачија;
- В. Перичић: Песме из Врања;
- С. Христић: Опело – делови;
- Ђ. Гастолди: Il bell umore;
- Б. Донати: Gagliarda;
- Х. Персл: Пролетња песма;
- Палестрина: Benedictus;
- Мадригали и мотети Монтевердија, Ласа, Маренција, Палестрине, Галуса;
- Ј. С. Бах: Корали у старим кључевима

И дела сличне тежине и специфичних техничких захтева.

III разред (1 час недељно, 35 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Развој извођачке технике

Развој способности ученика за повезивање овог предмета са предметом дириговања

ЗАДАЦИ

Рад на развијању извођачке технике

Рад на стицању знања о постојећој хорској литератури

Развој способности ученика за повезивање овог предмета са предметом дириговања

Оспособљавање ученика да правилно схвате и визуелно усвоје партитуру, као и да је успешно одсвирају.

Свирати четворогласна хорска дела са четири нотна система - женске, мушке и мешовите хорове.

Способнији ученици партитуру треба да одсвирају на часу слиста. Оспособљавати ученика за правилно интерпретирање хорских дела. Припремати ученика за студије на вишим или високим школама.

ЛИТЕРАТУРА

Палестрина: Benediktus, Телеман Sanctus, Клеменс: Tu es Petrus, Х. Пурсел: Пролећна песма Ст.

Мокрањац: Акатист С. Христић: Свјати Боже из Опела Ј. Маринковић: Оче наш Ст.

Мокрањац: Четири обредне песме С. Пашћан: Зимски пастел И. Бајић: Српкиња Ст. Мокрањац:

Пазар С. Бинички: У колу Ст. Мокрањац: Козар С. Бинички: Чини не чини Р. Петровић: Успомена Ст. Мокрањац: VI, VII, VIII и XI руковат С. Христић: Опело, Ст.

Мокрањац: Литургија и Опело

Мадригали и мотети XVI и XVII века - Монтеверди, Ласо, Маренцио, Палестрина, Галус, Лукачић, Клеменс, Гастолди, Ха-слер, Жанекен, Веки, Лили и др.

И друга дела одговарајуће тежине.

ОБАВЕЗНИ МИНИМУМ ПРОГРАМА

10 композиција.

ДИРИГОВАЊЕ

III разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Развој способности ученика за рад са камерним ансамблима, хоровима, оркестрима

Развој способности ученика за повезивање овог предмета са осталим предметима на теоретском одсеку

ЗАДАЦИ

Рад на развијању способности ученика за рад са камерним ансамблима, хоровима, оркестрима

Развој способности ученика за повезивање овог предмета са осталим предметима на теоретском одсеку

Упознавање са основним законитостима дириговања. Упознавање са историјским развојем технике дириговања. Упознавање са улогом и значајем диригента као вође и правилима која владају у ансамблу.

Савладавање различитих стилова дириговања у хору и оркестру - њихове сличности и разлике. Савладавањем диригентске технике упознавати хорску и оркестарску литературу. Обрађујући различите и многобројне техничке проблеме упознавати се са елементима интерпретације као што су форма, слог, темпо, динамика, фразирање, ритам, агогика и др.

ХОРСКО ДИРИГОВАЊЕ ЛИТЕРАТУРА

Ст. Мокрањац: одломци из Литургије, одломци из II, VI, VII, XI, XII руковети, одломци из Приморских напјева, Славска. К. Станковић: Достојно јест В. Ђорђевић: О косидби М. Топаловић: У пролеће К. Манојловић: Леле Недо Хомна Св. Сави Ј. Галус: Ессе quomodo, Донати: Канцонета, Гастолди: Хумориста Палестрина: Vigilate, Л. ван Бетовен: Жртвена песма

КАНОНИ

Орландо ди Ласо: Бенедиктус „Л. Лео: Libera me, Преториус: Viva la musica
Е. Косето: Нек чиви музика; Песма је драг и поуздан другар Л. Керубини: Песма се ори Ј. Хајдн: Интервали Л. ван Бетовен: Скала

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

Рад са хором једног краћег хорског дела; Извођење дириговањем једне хорске композиције.

IV разред (2 часа недељно, 66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Развој способности ученика за рад са камерним ансамблима, хоровима, оркестрима
Развој способности ученика за повезивање овог предмета са осталим предметима на теоретском одсеку

ЗАДАЦИ

Рад на развијању способности ученика за рад са камерним ансамблима, хоровима, оркестрима
Развој способности ученика за повезивање овог предмета са осталим предметима на теоретском одсеку

ОРКЕСТАРСКО ДИРИГОВАЊЕ

Упознавање са распоредом инструмената у оркестарској деоници.
Упознавање диригентског става у раду са оркестром. Значај диригентске палице.

ЛИТЕРАТУРА

Одломци из следећих композиција: Пахелбел: Канон и жига, Ј. С. Бах: Музичка жртва
Ј. Хајдн: Симфоније бр. 88; бр. 104; бр. 93; бр. 94; Дечја симфонија, В. А. Моцарт: Мала ноћна музика; Симфоније бр. 39; бр. 36; бр. 26; бр. 40; Увертира из опере „Отмица из Сараја”; Фигарова женидба, Л. ван Бетовен: одломци из I, III, VII и VIII симфоније

Ф. Шуберт: Три лака комада за гудаче; III симфонија, А. Дворжак: Словенске игре, Ј. Брамс: Мађарске игре, Р. Шуман: Четири мала комада за гудачки оркестар

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

Рад са оркестром - краће дело;

Извођење дириговањем једне оркестарске композиције.

За испит се може користити и дејџи оркестар или оркестар школе.

АУДИОВИЗУЕЛНА ТЕХНИКА

IV разред (1 час недељно, 33 часа годишње + блок 32 часа)

ЦИЉЕВИ:

Оспособљавање ученика да овладају следећим вештинама и процесима у оквиру подручја основним техникама снимања звука

основним микрофонским техникама аналогним режијским столом употребом мерних инструмената

снимањем и репродукцијом на двоканалном аналогном магнетофону снимањем и репродукцијом на вишеканалном аналогном магнетофону основама дигиталног аудио фајла снимањем и репродукцијом на DAT-u (Digital Audio Tape)

ЗАДАЦИ

Рад на оспособљавању ученика да овладају следећим вештинама и процесима у оквиру подручја основним техникама снимања звука основним микрофонским техникама аналогним режијским столом употребом мерних инструмената

снимањем и репродукцијом на двоканалном аналогном магнетофону снимањем и репродукцијом на вишеканалном аналогном магнетофону основама дигиталног аудио фајла снимањем и репродукцијом на DAT-u (Digital Audio Tape)

УВОД У АКУСТИКУ

Физички основи акустике. Распростирање звука и његове рефлексије. Основне мерне јединице за звук. Акустика просторија.

Слушна акустика. Карактеристике говорног и музичког звука. Разумљивост и квалитет електроакустичког преноса. Врсте изобличења у преносном систему (линеарна и нелинеарна).

Одређивање положаја извора звука. Стереофонија.

СНИМАЊЕ ЗВУКА

Аналогно снимање и репродукција аудиосигнала

Дигитално снимање и репродукција аудиосигнала. Оптичко снимање (CP) и магнетско дигитално снимање (PAT).

Блок настава :

1. Неговање и архивирање плоча, стартовање плоча; подешавање грамофона (газна и противклизна сила), регулација брзине окретања тањира (стробоскоп контрола), замена

звучнице; руковање тракама - лепљење и архивирање трака, демагнетизација, ушниравање траке, стартовање трака.

2. Руковање СР - РРАУЕК-ом и РАТ уређајем.

Н1ОН - РГОЕИТУ (ВЕРНА РЕПРОДУКЦИЈА ЗВУКА)

1. Међународни стандарди и норме. Природне границе (опсег учестаности, снага, динамика, шум, изобличења, колорација). Блок настава :

1. Компонување система (компоненте, критеријуми и начин повезивања); руковање Н1 - Р1 уређајима.

МИКРОФОН

Основне карактеристике микрофона (прицип рада, осетљивост, фреквенцијска карактеристика, карактеристика усмерености, импеданса, динамички опсег, изобличења).

Акустичка и електрична подела микрофона. Блок настава (2):

1. Избор микрофона и постављање микрофона (микрофонски баланс) у студију и на отвореном простору.

ЗВУЧНИЦИ

Опште о звучницима; основни типови звучних кутија; звучничке комбинације.

Техничке карактеристике (фреквенцијски опсег, изобличење, снага (^), однос према снази појачавача).

Блок настава :

1. Озвучење затворених просторија.

КОНТРОЛА ЗВУКА

1. Контрола јачине звука. Мерни инструменти. Контрола стереофоније; максимални ниво звука. Системи за смањење шума.

МИКСОВАЊЕ ЗВУКА

1. Психолошки аспекти музике. Миксовање ефеката, музичка тема, повезивање музике са музиком, додавање говора музици. Блок настава :

1. Монтажа магнетофонских трака; припрема магнетофонских инсерата.

ВИШЕКАНАЛНО СНИМАЊЕ

Вишеканални магнетофони (МОРТ1ТКАСК)

Пет елемената МОРТ1ТКАСК система; звучници и слушалице, микрофони и Р1СКОР-И за инструменте.

Аудиомиксер. Разлика између миксера за вишеканално снимање и озвучење.

Мониторски систем. Ефекти у снимању. Блок настава :1. Демонстрација рада за тонском миксетом.

ЗВУК И СЛИКА

Телевизија. Принцип (полуслике, анализа слике - разлагање слике у тачке, сигнал осветљења

- луминентни сигнал и сигнал боје (хроманентни), сигнал за синхронизацију (хоризонталну и ве- трикалну); комплетан сигнал. Систем хроматске ТУ (КТ6С, РАР, БЕСАМ) Кабловска ТУ, системска ТУ и ТЕРЕТЕК6Т.

Снимање и репродукција видео сигнала.

Камера (нешто о оптици камере, балансирање белог, контролни сигнали).

Видеомиксер (улога миксера у ТУ режији, његове могућности: дигитални синхронизатор, специјални ефекти, електронске маске, мешање слике и звука и др.).

Блок настава :

1. Рад са камером и микрофоном. Нега видеоуређаја. Стартовање видео траке.

Функције на командној плочи видеомиксера, прикључци - демонстрација рада. Обавезно је годишње урадити два једночасовна школска пи- смена задатка.

УВОД У КОМПОНОВАЊЕ

IV разред (2 часа недељно, 66 часова годишње)

ЦИЉЕВИ

Развој улоге мелодије и хармоније у музици Развој основних елемената хармоније Развој промене тоналитета

Развој на препознавању и анализи различитих хармонских стилова, класичне музике, тако и осталих музичких праваца.

ЗАДАЦИ

Рад на развоју улоге мелодије и хармоније у музици Рад на развоју основних елемената хармоније

Рад на савладавању слободнијих акордских веза

Рад на модернизацији дате мелодике и прерада мотива

Рад на савладавању промене тоналитета (дијатонска, хроматска модулација, енхармонска модулација)

Рад на препознавању и анализи различитих хармонских стилова, класичне музике, тако и осталих музичких праваца.

Грађење мелодијских мотива и тема различитог карактера, замишљених за разне инструменте, уз уважавање њихових опсега, техничких могућности и звучних својстава. Развијање мелодијске мисли у задатом или слободном облику, у архитектонском или еволутивном начину изградње. (4) Преображај реалног хармонског четворогласа у разне видове слободније, инструменталне (превасходно клавирске) вишегласне фактуре. Изградња слободног клавишког става према претходно постављеном хармонском костуру.

Израда клавирске пратње, у различитој фактури, за претходно уобличену мелодију, намењену конкретном инструменту.

Израда слободних контрапунктских линија према постављеној мелодији, у двогласу, трогласу, четворогласу, за одређен састав гудачких, или дувачких, или комбинованих инструмената. Исто то са почетним имитационим излагањем, или у доследно спроведеном канону.

Компоновање минијатура, у задатом или слободнијем облику и разним видовима фактуре, намењених клавиру или различитим комбинацијама два, три или више инструмената, евентуално стандардном гудачком оркестру.

Мелодијска обрада поетског текста, у фрагментима и већим целинама, за одређени мушки, женски, дечји глас. Варијанте мелодијског и ритмичког решења истих речи и мањих смисаоних целина.

Обрада поетског текста за глас и клавиру, за трогласни женски хор и четворогласни мешовити.

Компоновање инструменталних комада на основу инспирације неким поетским предлошком. Модернизација мелодике: њена изградња на основу специфичних лествичних основа - пантатонске, целостепене, умањене, старих и нових модуса, додекафонске серије, квартног разлагања, интервалских модела, октавних прелома. Специфична прерада мотива: инверзија, ретроградни облик, ретроградна инверзија.

Усложњавање ритмике и метрике: неправилне ретмичке поделе, померање акцената, мешовити тактови, променљива метрика, слободан, аметрични ток мелодије.

Модернизација хармоније: афункционалне везе класичних акорада, терцни вишезвуци, акорди с додатим дисонанцама, квартни и квинтни акорди, кластери - у систематској и комбинованој примени; савременије обликовање каденцирајућих обрта.

Слободнија грађа линеарног става („безобзирна" полифонија), посебно у виду канона и примени остината.

Компоновање минијатура у слободном облику, за клавир и комбинацију неког мелодијског инструмента с клавиром.